G. Popa-Lisseanu
Legende şi Poveşti Antice

DIN PUBLICAŢIILE ACELUIAŞI

Mitologia greco-romană în lectură ilustrată, cu 80 de ilustraţii şi 29 planşe. *Monografia cetăţii Drâstorul-Silistra*, cu două hărţi şi ilustraţii.

Cetăţi şi *oraşe greco-romane în Noul Teritoriu al Dobrogei*, cu o hartă şi 22 ilustraţii. *Romanica*, Studii de istorie, filologie şi arheologie, cu stampe, ilustraţii şi o hartă. *Viaţa* şi *opera lui Gheorghe Lazăr* (în colaborare cu el. G. Bogdan-Uuică). *Basarabia*, privire istorică.

Cultura Romană în lectură ilustrată, manuale pentru studiul limbii latine el. ÎI şi IV.

Gramatica limbii latine, Morfologia, Sintaxa şi Noţiuni de stilistică, manual de şcoală.

Versificaţiunea latină, Prosodia şi Metrică, manual de şcoală

Cicero, *Oratio pro Marcello*, text latin adnotat.

Studii pedagogice, Limbile clasice în învăţământul secundar şi metodica lor.

Eutropius, *Istoria Romană*, traducere.

Plinius, *Corespondenta cu împăratul Traian*, traducere

Apuleius, *Amor* şi *Psyrhe*, cu 10 ilustraţii, traducere.

Lucim, *Toxaris sau Prietenia*, traducere.

Cicero, *Discursul pentru Arch*-aş traducere.

PREFAŢA

Volumul ce publicăm astăzi cuprinde două părţi. În partea întâia am strâns la un loc mai multe legende şi *basme mitologice, prelucrate după scriitorii clasici greci* şi *romani, iar în partea a doua o serie de povestiri, – legende în înţelesul etimologic al cuvântului – traduse liber după scriitorul grec Lucian din Samosata.*

Trăind prin veacul al II-lea după Chr., în timpul când nouă *religie se înfiripă în tot imperiul roman,* şi *pe alocarea prindea rădăcini adânci, iar panteonul grecesc cu zeii săi îmbătrâniţi şi decrepiţi începea să se prăbuşească, Lucian, deşi nu s-a făcut dovada că ar fi fost* şi *el creştin, găseşte prilejul să persifleze* şi *să satirizeze, ca un al doilea Momus, pe zeii păgânătăţii* şi *toate credinţele religioase* şi *pline de naivităţi ale lumii greco-romane*.

În partea întâia a acestui volum cetitorul va găsi deci o serie de legende mitologice în care antichitatea greco-romană viază de-a binele, iar în partea a doua mai multe poveşti care *caută să ia în bătaie de joc aceleaşi legende mitologice*.

Dar, atât prima parte, care urmăreşte prin fiecare legendă un scop moral, tinzând astfel la orientarea noastră eticănici o faptă mare nu se poate face fără credinţă în zei, zice Vergiliu – cât şi partea a doua care persiflează cu fineţe şi *cu humor* v*idealurile religioase ale păgânătăţii, nu însă* şi *înseşi fundamentele eticii, deschid orizonturi noi* şi *ne procură, pe lângă o lectură distractivă,* şi *o lectură folositoare,* utile dulci, *transpunând pe cetitor în lumea plină de avânturi ideale a clasicităţii greco-romane*.

G. Popa-Lisseanu.

PARTEA I

Admet şi Alcesta

Basm mitologic (după Euripide).

Admet, un rege din Pherae, oraş în Thessalia, voind să ia în căsătorie pe frumoasa Alcesta, fiica regelui Pelias, trebui să se supuie la o grea încercare; căci Alcesta, a femeilor zână, cea mai drăgălaşe din fetele craiului Pelias, având foarte mulţi peţitori, tatăl ei hotărî să-i dea mâna numai aceluia care ar putea să înhame, la acelaşi car, două fiară sălbatice de speţă diferită. Admet însă, cu ajutorul lui Apollo, pe care îl primise odinioară în găzduire cu multă bunăvoinţă, izbuti să înhame la carul prinţesei un leu şi un mistreţ.

Admet şi Alcesta nu trăiră mulţi ani împreună, căci ziua fatală, ursită de Destin, se apropia curând pentru Admet. Regele, când a luat în căsătorie pe Alcesta, a adus sacrificii tuturor zeilor, în afară de Diana, căreia, în culmea fericirii sale, din zăpăcială, a uitat să i se închine. Zeiţa îi jură răzbunare; acelaşi Apollo însă, binefăcător şi în acelaşi timp recunoscător, izbuti să câştige de la soră-sa Diana, favoarea pentru prietenul său de a putea să-i cruţe viaţa, dacă altcineva în locul său s-ar găsi că să moară pentru el.

Când sosi clipa fatală, Admet a căutat în toate părţile pe cinema care să-i facă acest mare serviciu, de a se jertfi pe sine pentru rege. Se adresă mai întâi bătrânului său tată; acesta însă avea cu totul alte idei. Se duse apoi, bietul, la mamă-sa, şi ea de asemenea bătrână, şi o rugă să-şi dea viaţa pentru tinereţea lui; dar încercarea i-a rămas de asemenea zădarnică. În marea lui dorinţă pentru viaţă s-a adresat în cele din urmă către toţi supuşii regatului, dar nimeni nu consimţi să moară de Bunăvoie în locul său. Şi n-ar fi găsit pe nimenea, dacă tânăra sa soţie în nemărginitul ei devotament, n-ar fi venit, nerugată, ca să-şi dea zilele pentru cele ale lui Admet.

Soţul primeşte propunerea soţiei şi aceasta chemând de faţă pe scumpii ei copii, îşi arată ultima ei dorinţă,

rostindu-se astfel:

„Ascultă-mă, Admet. Gândindu-mă cu iubire la tine şi jertfindu-mi viaţa mea pentru ca tu să te poţi bucura de lumina zilelor tale, eu mor pentru tine, cu toate că aş putea să nu mor, ci să-mi aleg un alt bărbat dintre Thessalieni şi să locuiesc în acest palat de strălucire regală; n-am voit să trăiesc departe de tine, cu copii orfani; nu m-am gândit la mine, cu toate darurile tinereţii, de care aş fi avut dreptul să mă bucur. Tatăl tău şi mama ta te-au părăsit, măcar că au trăit destul, pentru ca să moară fără regret şi măcar că ar fi fost frumos pentru ei că, murind în cinste, să scape pe fiul lor. Căci tu ai fost singurul lor fiu şi tu murind, ei n-ar mai putea avea nădejde acum la bătrâneţea lor să mai dea naştere altor copii; eu, în cazul acesta, aş mai putea trăi şi tu n-ai avea să plângi în restul zilelor tale pierderea unei soţii şi să veghezi asupra unor copii orfani. Dar, se vede că un zeu a voit să fie astfel; voinţa lui să se împlinească! Tu însă, fă-mi, în schimb, o favoare, o favoare nu egală, căci niciodată nu „ţi-aş cere-o, deşi nimic nu este mai scump decât viaţa, ci o favoare dreaptă, cum ai să mărturiseşti tu însuţi. Tu iubeşti în adevăr, nu mai puţin decât mine, pe aceşti copii, fiindcă eşti în inima ta un om cinstit; fă ca ei să rămână stăpâni în casa mea şi nu-i dărui cu o mamă vitregă, nu lua o altă femeie care n-ar avea să fie ca mine şi care în gelozia ei ar ridica mâna asupra copiilor tăi şi ai mei. Deci te conjur să nu o faci; căci maştera care ar veni, ar fi duşmana copiilor din prima căsătorie şi nu mai puţin crudă decât o viperă. Un băiat găseşte cel puţin în tatăl său zid de apărare puternic, îi împărtăşeşte plângerile sale şi-i primeşte sfaturile; dar tu, fiica mea – zise adresându-se către fiica sa ce-i stetea în faţă – cum o să petreci cu demnitate anii tăi de fecioară? Ce femeie vei găsi tu în tovărăşia tatălui tău? Ahl mă cutremur, să nu arunce asupra ta vreo pată ruşinoasă şi în floarea tinereţii tale să nu necinstească speranţele unei căsătorii. Căci nu o să mai ai o mamă care să te încredinţeze mâinilor unui bărbat, nu va fi de faţă, fiica mea, o mamă care să te încurajeze în durerile naşterii, moment în care nimic nu e mai dulce

decât o mamă. Căci eu trebuie să mor şi sfârşitul fatal n-are să vie mâine, nici peste o săptămână, ci chiar acum eu trebuie să mă număr printre cei care nu mai sunt. Adio, rămâneţi fericiţi; tu, scumpe bărbat, tu poţi să te feliciţi că ai avut pe cea mai bună dintre femei şi voi, copiii mei, de a fi fost născuţi de cea mai bună dintre mame”.

Copiii, agăţându-se de hainele mamei lor, plâng” iar ea, luându-i în braţe, îi sărută unul după altul, ca în clipa morţii. Sclavii de aşijderea plâng, plâng-cu toţii în palat, mişcaţi de pietate pentru stăpâna lor. Ea întinde mâna fiecăruia din ei şi nu este niciunul, ori cât de umil ar fi fost, căruia să nu-i adreseze un cuvânt şi de la care ea să nu fi primit un *adio*.

După ce Alcesta îşi dădu ultima suflare, începu Admet să simtă conştiinţa laşităţii sale şi realitatea tristă a văduviei veni să-i apese inima, rămasă pe viitor pradă singurătăţii. „O, ziduri ale palatului meu, îşi zicea el, după moartea soţiei sale, cum voi mai putea eu să intru între voi? Cum să mai locuiesc eu aci, după această schimbare a sorţii? Vai, ce deosebire! Odinioară intram în acest palat la lumina de torţe aduse de pe muntele Pelion şi în răsunetul cântecelor de nuntă, ţinând de mână pe scumpa mea soţie, şi în urma noastră ne însdţia o ceată de prieteni, felicitând prin mii de strigăte de veselie pe cea care nu mai este, şi pe mine însumi; fiindcă amândoi, deopotrivă de nobili şi de iluştri prin naştere ne-am unit des-ţinurile noastre; iar acum, în loc de cântece de nuntă, triste bocete de jale; în loc de peplumuri albe, veşminte cernite mă însoţesc în camera nupţială, spre patul meu părăsit... Cum să mai am putere să mai intru în acest palat? Cui să mai adresez *o* vorbă şi ce voce îmi va mai răspunde? Unde să mai găsesc căldura dulcilor noastre convorbiri? Încotro să-mi îndrept paşii? Singurătatea, care domneşte aci, mă va goni, când voi vedea gol patul Alcestei şi fotoliurile, unde ea avea obiceiul să şează, când voi vedea dezordinea şi neorânduiala din palat, când voi vedea copiii mei căzând în genunchi şi plângând pe mama lor şi când servitorii vor scoate gemete pentru pierderea unei astfel de stăpâne.

Iată ce mă aşteaptă înăuntrul palatului; în afară, privirea dispreţuitoare a femeilor Thessaliene; numeroasele lor adunări se vor preface în groază pentru mine, căci nu voi avea niciodată curajul să mă uit în faţa tinerelor tovareşe ale Alcestei. Toţi duşmanii mei vor zice de mine: „Vedeţi acest om care îşi târăşte cu ruşine viaţa şi care n-a avut curajul să moară, iar în locul său şi-a expus soţia numai şi numai ca să scape ca un laş de Pluton; şi el se mai crede bărbat! Blastăma pe tatăl sau şi pe mama sa, deşi el însuşi a fugit de moarte. Pe lângă nenorocirile mele se va mai adăugă şi această faimă despre mine”.

În vreme ce Admet se tânguia astfel, iată că coseşte Hercule, care în drumul său spre ţara Bis-tonilor se opreşte la Pherae şi cere găzduire regelui. Ospitalitatea este o datorie sfântă, la care Admet – ţincă mai mult decât la orice pe lumea aceasta. Ca să nu supere pe oaspe, Admet îi ascunde doliul familiei, căci nu se cuvenia ca un oaspe să întâmpine cea mai mică întristare.

Conduce deci pe Hercule într-un apartament, unde un ospăţ copios era pregătit pentru erou şi servitorii primesc ordinul să ascunză cu grijă străinului supărarea care domnia în familia sa.

Hercule aşezându-se la masă, după ce-şi încu minase, ca de obicei, capul cu ghirlande de flori, începe să facă chef şi să cânte cântece vesele, fără să se gândească o clipă măcar că veselia sa zgomotoasă ar putea să nu fie la locul ei. Totuşi, cum el bea vinul gol, neamestecat cu apă, şi cum bucate peste bucate se perândau pe dinaintea lui, eroul începe să facă atâta zgomot şi tărâboiu, că un servitor al lui Admet, cu toată porunca stăpânului său, se apropie de Hercule şi-i spune la ureche două vorbe, de durerea ce era în casă, poftindu-l să nu o tulbure prea mult cu cântece nelalocul lor.

Auzind acestea Hercule, aruncă cât colo florile de pe cap, se ridică de la masă, furios pe sine, şi întrebând pe unde trece cortegiul, pleacă numai decât într-acolo. Se aşază lângă mormânt, unde trebuia depus corpul neînsufleţit al Alcestei şi în momentul când Moartea se

duce să-şi ia victima spre a o-conduce în lăcaşurile întunecate ale negrului Pluton" eroul îi iese în cale, puindu-i-se de-a curmezişul. Moartea e puternică şi nu lasă. Bucuros din mână Victima sa. Hercule, fiul lui Jupiter, însă, e mai tare decât Moartea şi luptă cu curaj ca să repare nenorocirea ce a avut de suferit cel mai ospitalier dintre oameni şi luptă aşa de bine, că izbuteşte să învingă Moartea şi să ia înapoi pe Alcesta. Vine apoi la casa lui Admet, ţinând de mână pe Alcesta care avcă faţa acoperită cu un voal funerar. Admet crede la început că are înaintea sa o fantomă a soţiei sale; dar, în urmă se asigură că era ea în realitate, iar nu o umbră goală. Scos din minţi de fericire, Admet voieşte să reţie la sine pe Hercule; dar eroul, fiul lut Jupiter, nu rămâne mai mult timp, ci plecând spre Thracia, zice lui Admet, părăsindu-l: „Admet, păstrează pentru vecie respectul sfânt al ospitalităţii".

Amazoanele

Hippolyta – Penthesilea.

Legendă Istorică (după poeţii cyclici). I.

Amazoanele erau fiicele lui Marte, zeul războiului şi trăiau la gurile râului Thermodon, în Pontus, pe ţărmul asiatic al Mării Negre.

Pe când eroul Thescu era ocupat să întemeieze cetatea Athena, introducând legi şi punând baze cultului religios în cinstea Minervei şi a lui Neptun, cei doi protectori ai statului athenian, se pomeneşte deodată cu un război neaşteptat, cu un râsboiu pe care i-l declarase un popor de femei, *Amazoanele*. Iată care a fost pricina acestui război:

În tinereţea sa, Thescu, într-una din expediţiile sale din Asia, ajunge şi în ţara Amazoanelor. Acestea, fiindcă n-aveau nicio teamă de bărbaţi, nu fug de loc dinaintea eroului, ci, dimpotrivă, îi trimit daruri ca unui oaspe. Lui Thescu însă nu-i plac numai darurile, ci şi frumoasa Amazoană, conducătoarea lor. Aceasta era regina *Hippolyta* şi Thescu o pofteşte să-i viziteze corabia. Hippolyta primeşte invitarea, dar, îndată ce se suie în

corabie, eroul porneşte cu frumoasa sa pradă. Ajungând în Athena o ia în căsătorie. Aci în noua ei patrie, Hippolyta este mulţumită în situaţia cea nouă, având de bărbat un erou aşa de puternic şi rege aşa – de vestit.

Poporul eroic al Amazoanelor rămâne scandalizat de această răpire mişeleascâ şi nu pregetă o clipă să se înarmeze spre a se răzbună. Într-una din zile, pe când Thescu părea că şi-a uitat de fapta sa şi pe când Athenienii nici nu se aşteptau, se pomenesc că în ţara lor a debarcat o oaste de femei care, în scurtă vreme, pun stăpânire pe ţară şi care intrară până în mijlocul capitalei lor. În centrul oraşului îşi fac repede o tabără puternică şi se pregătesc să ocupe fortăreaţa, unde de nevoie se retraseră toţi locuitorii. Atacul nu se încumetau să-l înceapă nici unii nici alţii.

În cele din urmă Thescu, după povaţa unui oracol, după ce face mai întâi sacrificii pentru zeul războiului, se repede asupra Amazoanelor pe care le învinge şi le împinge în lagărul lor. Însăş Hippolyta s-a luptat zice-se alături de Thescu, dar, fiind lovită de o săgeată, a căzut şi a murit. Din pricina acestei morţi, se face în urmă pace, iar Amazoanele se retrag în patria lor, din Asia.

ÎL

Pe când Hippolyta se găsia încă acasă, în patria sa de la fluviul Thermodon, în Pontus, fiind silit Hercule să facă,

la porunca lui Eurysteu, a noua lucrare a sa, a noua minune, ca să aducă adică pentru Admeta, fiica regelui, cingătoarea reginei Amazoanelor, face cunoştinţă şi cu acest popor de femei eroine. Hippolyta, regina lor, purta ca semn deosebit, o cingătoare faimoasă, pe care o primise în dar chiar de la zeul războiului, de la Marte.

Hercule, strângându-şi o mare oştire, se îmbarcă cu ea pe o corabie şi după mai multe întâmplări pe Marea Neagră, ajunge la gurile fluviului Thermodon şi în porturile celui mai însemnat oraş al Amazoanelor, la Themiskyra. Aci îi iese întru întâmpinare însăş regina Hippolyta. Aceasta, îndată ce vede pe erou, e cuprinsă de un mare respect pentru înfăţişarea-i măreaţă şi pentru ţinuta lui marţială şi îi făgăduieşte numai decât cingătoarea cerută. Junona însă, duşmanca de moarte a lui Hercule, neîmpăcându-se cu această ispravă uşoară a lui, a luat înfăţişarea uneia dintre eroine, şi, amestecându-se în Mulţimea Amazoanelor, a răspândit zvonul că un străin a venit să le fure pe regina lor Hippolyta.

Numai decât toate eroinele încălecară pe caii lor cei sprinteni – căci aceste Amazoane erau femei numai după ce descălecau, iar când erau călări, eraueroi – şi atacară cu furie pe Hercule în lagărul ce acesta îşi făcuse înaintea oraşului lor. O luptă crâncenă se dă între eroii lui Hercule şi eroinele Amazoane.

Cea dintâi care se repede asupra lui Hercule a fost Aella, mireasa vântului. A fost însă silită să dea înapoi şi să o ia la sănătoasa. După ea atacară pe erou Prothoe, apoi alte opt Amazoane, între care trei tovarăşe de vânătoare ale zeiţei Diana. Toate cad de săgeţile ucigătoare ale lui Hercule. Căzu» în urmă şi Alcippe care jurase că toată viaţa să vă rămânea nemăritată. Jurământul şi-l ţinu., dar n-avu parte de viaţă, căci moare în luptă cu marele erou. După ce a fost prinsă şi Menalippa, cea mai în vârstă dintre Amazoane, o rupseră cu toatele la fugă, iar Hippolyta dete cingătoarea lui Hercule, după cum îi făgăduise înainte de luptă.

III.

După moartea lui Hector, cel mai viteaz dintre fiii lui Priam, Troienii descurajaţi se aţineau în lăuntrul zidurilor cetăţii lor şi nu se mai încumetau să dea faţă cu nebiruitul Achille. În oraş era jale şi tânguire mare pentru pierderea celui mai bun şi celui mai nobil din toţi fiii patriei.

În această stare de plâns, le soseşte celor asediaţi un ajutor cu totul neaşteptat. De pe malurile Ther-modontelui soseşte ajutorul unei mici cete de eroine care aveau în fruntea lor pe regina *Penthesilea*, fiica zeului Marte.

Două erau motivele care au hotărât pe regină să facă această expediţie războinică. Întâiu, setea după fapte vitejeşti, după fapte războinice şi al doilea, un păcat pe care îl făcuse şi pe care încă nu-l ispăşise. La o vânătoare, pe când trăgea cu arcul într-o căprioară, izbi, fără se vrea, pe soru-sa Hippolyta, care rămase moartă pe loc. Eumenidele, zeiţele răzbunării o urmăresc pe toate potecile şi nicio jertfă nu este îndeajuns ca să o facă să-şi ispăşească păcatul. Ca să scape de urmărirea acestor zeităţi, porneşte să facă o expediţie războinică, plăcută zeilor, şi astfel în fruntea a douăsprezece tovarăşe de luptă, soseşte într-o bună zi la porţile Troiei. Şi, întocmai precum străluceşte luna pe ceriu printre stelele nopţii, tot aşa strălucea Penthesilea printre tovarăşele sale. Era mândră că zeiţa Aurora, când aceasta, înconjurată de Hore, se scoboară din înălţimea Olympului spre a se ivi la marginea de răsărit a întinsului rotogol al pământului.

Când Troienii zăresc de pe zidurile lor pe frumoasa regină îmbrăcată în platoşe şi în arme sclipitoare, sunt cuprinşi de o mare bucurie, dar în acelaşi timp şi de o mare admiraţie. Ea insufla celor ce o vedeau groază, dar totodată şi iubire. Un zâmbet dulce se desprinde de pe buzele ei, iar ochii îi strălucesc printre gene mai luminoşi decât razele de soare. Drăgălăşenia de fecioară era unită cu focul războinic ce reieşia din toată făptura ei.

Poporul troian şi chiar regele Priam, atât de abătut în urma pierderii fiului său Hector, răsuflară acum mai veseli şi speranţe dulci încep să încolţească în inimile lor.

Bătrânul rege primeşte pe Penthesilea cu toate onorurile datorite unei regine mântuitoare, o conduce în palatul său şi o ospătează împărăteşte. În acelaşi timp, porunceşte să i se aducă daruri alese şi alte şi mai frumoase îi făgăduieşte pentru viitor, dacă ar izbuti să scape Troia de primejdia în care se găsia.

Atunci regina se ridică de pe scaunul ei şi face un jurământ sacru, făgăduind lui Priam că va ucide pe Achille, împreună cu toate cetele lui de Greci. Sărmana, nu făcuse încă cunoştinţă cu armele ucigătoare ale Pelidului iar Andromacha, soţia văduvă va lui Hector, auzind-o făcând jurăminte nesăbuite, îşi zice în sine: „Săraca de tine, nu ştii ce vorbe nesocotite grăeşti şi ce îngâmfată te porţi. Ţi-ai pierdut minţile. Tu nu vezi că te găseşti chiar înaintea morţii tale. La bărbatul meu se uitau toţi Troienii, ca la un zeu, şi cu toate acestea l-a răpus sabia lui Achille. O, de m-ar înghiţi mai degrabă şi pe mine pământul 1”.

Aşa se gândia în sine Andromacha. Într-acestea trece ziua întâia, iar seara li s-a pregătit Amazoanelor un pat plăcut, pentru ca să se recreeze de oboseala drumului. Peste noapte Penthesilea cade într-un somn adânc. Un vis îngrozitor însă o chinuieşte tot timpul. Îi s-a arătat în somn însuşi tatăl ei Marte, care o. Îndemnă să înceapă cât mai neîntârziat lupta cu Achille. Când a văzut chipul amăgitor al tatălui ei, inima-i de eroină prinde să bată cu putere în pieptul ei de fecioară şi o nădejde mare încolţeşte în sufletu-i că chiar în ziua aceea avea să se împlinească minunea de a doborî la pământ pe neînvinsul Achille. Tresărind din somn, se scoală repede din pat, pune mâna pe armătura ce-i dăduse tatăl ei Marte şi-şi încinge încingătoarea în care avea, într-o teacă de argint, paloşul cel ascuţit. Apoi îşi ia scutul care strălucea ca luna când iese din oglindă mării, şi-şi potriveşte coiful pe cap. În stânga ia două săgeţi, iar în dreapta o. Secure cu două tăişuri, pe care i-o dăduse odinioară ca armă de război zeiţa vrăjbii, Eris.

Veselă şi plină de avânt Penthesilea aleargă spre porţile oraşului, urmată de cetele războinice ale Troienilor,

călare pe un cal frumos şi sprinten pe care i-l dăruise Oriihya, soţia zeului vântului Boreas.

Regele Priam, rămânând în palatul său, îşi ridică mâinile spre ceriu şi invocă pe Jupiter cu următoarele cuvinte scoase din adâncul sufletului său: „Ascultă-mă, tată Jupiter! Fă să dispară astăzi cetele de Achei dinaintea fiicei lui Marte, iar ea să se întoarcă teafără în palatul meu. Fă aceasta în cinstea puternicului tău fiu Marte, fă-o în cinstea ei care se trage dintr-un zeu şi este în toate aşijderea cu zeii nemuritori. Fă aceasta pentru mine, care* am suferit atât de mult şi care mi-am văzut atâţia fii mândri doborâţi din pricina Grecilor. Fă-o aceasta cât timp a mai rămas ceva din sângele nobil al lui Dardanus şi cât timp bătrâna Troia n-a fost încă prefăcută în pulbere”.

De abia isprăvise această rugăciune, când deodată vede repezindu-se prin aer, la stânga sa, un vultur croncănind şi ţinând în gheare o porumbiţă pe care o înşfăcase. La această urâtă privelişte, peptul bătrânului rege e străbătut de o groază de neagră prevestire şi orice nădejde îi zboară din sufilet.

În vremea aceasta, Grecii văd din corăbiile lor cum se apropiau Troienii, cu a căror lipsă de curaj erau deprinşi în timpul din urmă. Se reped deci la arme şi năpădesc pe uscat din corăbiile lor de pe apă. Şi acum începe o luptă cruntă. Se ciocneşte sabie cu sabie, scut cu scut, coif cu coif şi într-o clipă câmpul întreg se acopere de sânge şi de cadavre. Penthesilea şi tovarăşele ei se râsboiau, cu un curaj nespus, cu cetele de eroi greci. Mulţi cad şi dintr-o parte şi din cealaltă. Dar mai ales Penthesilea eră neobosită. Pe unde se arătă regina, întocmai ca şi o leoaică, pe acolo se ivia şi spaimă şi groază. Cu un curaj nebun strigă Grecilor din faţa sa: „Chiar astăzi, câinilor, aveţi să vă primiţi pedeapsa pentru înfrângerea oştirilor lui Priami Chiar astăzi, veţi fi pradă pentru fiare şi pentru păsări şi nimenea dintre voi n-are să-şi mai vază acasă soţia şi copiii, şi niminea dintre voi nu va mai avea parte de un mormânt care să-i acopere ciolanele. Unde îmi este Diomede, unde îmi este Ajax al lui Tela-mon, unde îmi este

Achille al lui Peleu, cei mai buni şi mai viteji din armata voastră? De ce nu vin să se măsoare cu mine? Ştiu ei prea bine că au să fie zdrobiţi de mâna mea, ştiu ei prea bine că în curând vor fi numai nişte cadavre”.

Astfel grăieşte cu îngâmfare Penthesilea şi plină de curaj se repede în mijlocul gloatelor de Achei, izbindu-i când cu săcurea cu două tăişuri, când cu săgeţile-i din tolba de pe cal. Alături de ea urmau cei mai de frunte dintre Troieni. Furiei ei nimeni nu putea să i se împotrivească. Cădeau Grecii ca picăturile de ploaie, cădeau ca frunzele la bătaia vântului, iar cetele de Troieni erau cuprinse de o bucurie nespusă, în nădejdea că are să sfâşiască odată cu Grecii care de atâta mar de vreme le ţineau cetatea împresurată.

Amazoanele însă nu făcuseră cunoştinţă nici cu puternicul Ajax nici cu nebiruitul Achille. * Amândoi aceştia steteau trişti la mormântul prietenului lor Patroclus, ucis de abia de câteva zile. Zeii din cenuri hotărâseră se vede ca înainte de pieirea ei, regina Penthesilea să secere cu glorie câteva cete de Greci.

Femeile troiene se urcaseră pe zidurile cetăţii şi priveau uimite isprăvile Amazoanelor. Una din ele, Hippodamia, soţia unui viteaz din Troia s-a aprins de un mare dor de luptă. „Prietene, zice ea, de ce să nu ne batem şi noi alături de bărbaţii noştri, pentru patrie, pentru noi şi pentru copiii noştri? De ce să ne ţinem aşa departe de bărbaţi, căci doar şi noi avem putere să purtăm armele ca şi ei? Avem ochi ageri, avem picioare sprintene şi apoi lumina, aerul, hrana le avem ca şi ei. De ce să nu împărtăşim cu ei gloria luptelor? Nu vedeţi voi pe acea femeie mai presus chiar decât bărbaţii noştri? Şi ea nici nu e măcar din neamul nostru, ci se luptă pentru un rege străin, pentru un oraş străin şi pentru o patrie străină. Uitaţi cu cât curaj şi cu câtă aprindere se bate ea! Noi ne-am lupta pentru fericirea noastră, noi am răzbuna fiecare pe câte cineva din ai noştri; căci cine dintre noi nu şi-a pierdut în acest război nenorocit un copil sau un bărbat, un tată sau vreun frate sau, cel puţin, vreo rudă. Iar dacă

bărbaţii noştri vor fi zdrobiţi în luptă, ce altceva ne aşteaptă pe noi decât robia? Mai bine să murim în război decât să fim luate că pradă, noi şi copiii noştri!”

Astfel grăi Hippodamia şi toate fură cuprinse de un mare dor de luptă. Se împrăştiaseră chiar, ca o ceată de albine, pe la casele lor şi fiecare puse mâna pe câte o armă. Şi de sigur ar fi pornit cu toatele pe câmpul de luptă şi ar fi căzut până la una, jertfă a nebuniei lor, dacă Theano, soţia lui Antenor şi sora Hecubei, nu s-ar fi împotrivit ne-sacotinţii lor. „Ce vreţi să faceţi, smintitelor? le zise ea; vreţi voi să luptaţi împotriva Danailor? Cum vă gândiţi voi să vă măsuraţi cu nişte bărbaţi încercaţi în arme şi în lupte? Aţi mai purtat voi armele ca Amazoanele, aţi mai instrunat voi caii, v-aţi mai luptat voi cu bărbaţii? Şi apoi, acea femeie e fiica zeului războiului, pe când voi sunteţi nişte biete muritoare. De aceea, vedeţi-vă de casă şi de fusul vostru şi lăsaţi război 1 pe seama bărbaţilor voştri! mai avem noi destui flăcăi şi n-am ajuns până acolo, încât să fie nevoie de braţul vostru”.

Femeile troiene deteră ascultare sfatului cuminte al bătrânei prinţese şi se întoarseră cu toate pe la casele lor. Iar, în vremea aceasta, Penthesilea omorî în dreapta, omorî în stânga gloatele greceşti şi peste tot locul nu se auzea decât scrâjnitul dinţilor celor ce-şi dădeau ultima răsuflare.

Troienii înaintaseră acum până la corăbiile Acheilor şi-şi făceau planul cum să le dea foc şi să sfârşească războiul. Atunci Ajax, viteazul fiu al lui Telemon, aude strigătul de război şi-şi ridică uşor capul de pe mormântul lui Patrocle şi simţind primejdia în apropiere grăi lui Achille. „Camarade, mi-a ajuns la ureche un zgomot de război, pare că ar fi undeva o luptă primejdioasă. Haida, să plecăm să nu ne ia înainte Troienii şi să ne dea foc la corăbii”.

— Achille se scoală numai decât de jos şi, auzind zgomotul, prind amândoi armele şi amândoi setoşi de luptă se îndreaptă în partea de unde venia zgomotul.

Când văzură Grecii în mijlocul lor pe eroii Ajax şi

Achille, prinseră din nou curaj: Ajax se repezi spre bărbaţi, iar Achille spre amazoana Penthesilea. Aceasta cum zăreşte pe Achille, îşi aruncă lancea asupra lui; lancea însă se loveşte de scut ca de o stâncă. Cu o a doua lovitură ocheşte pe Ajax, strigându-le amândurora de odată: „Cu toate că întâia mea lovitură nu v-a atins, această a doua vă va curmă viaţa la amândoi, îngâmfaţilor, voi care vă lăudaţi că sunteţi cei mai vestiţi din armata Danailor. Acum v-a sosit clipa. Aflaţi că o femeie poate mai mult decât voi amândoi împreună. Astfel strigă ea şi de vorba-i nesocotită încep să raza cei doi eroi. Lancea îndreptată împotriva lui Ajax nu şi-a ajuns ţinta. Eroul însă, lasă în seama lui Achille lupta cu

Penthesilea, fiind încredinţat că, avcă să lupte un uliu cu o porumbiţă.

Achille măsurând cu ochii pe Amazoană îi zise: „Spune-mi, femeie, cum ai putut să te încumeţi să ne chemi la luptă, cu atâta uşurinţă, pe noi cei mai puternici eroi, şi pe mine fiul lui Jupiter fulgerătorul

pe mine de care a tremurat Hector şi pe care eu însumi l-am răpus? Fără îndoială, când gura ta ne-a ameninţat cu moartea, o nebunie a trebuit să vorbească din tine. Acum însă să ştii că a sosit şi ultima ta clipă.

Cu aceste vorbe repezi asupra ei lancea-i ascuţită. Lovitura o izbeşte în ţâţa dreaptă şi pătrunde aşa de adânc că sângele negru îi ţâşnt din rană, părăsindu-o toate puterile. Armă îi căzii din mână şi ochiu' îi începu să se împăienjenească. Se ridică totuşi încă odată şi-şi priveşte drept în faţă duşmanul, care tocmai căută să o tragă de pe cal. O clipă stă la îndoială să se apere sau să se roage. Achille însă nu-i dă restimp de gândit. În mânia lui pentru îngâmfarea nesăbuită a Amazoanei o străpunge cu o nouă lovitură şi pe ea şi pe cal. Penthesilea se prăvăleşte jos şi căzând în pulbere îşi dă obştescul sfârşit.

După ce Troienii văzură şi moartea eroinei lor, se întoarseră plini de amărăciune în cetate, bocindu-se după ea, întocmai ca după o rudă de sânge a lor. Când însă Achille scoase din trupul Amazoanei şi a calului suliţa sa şi când îi luă de pe cap coiful, rămâne uimit de frumuseţea Penthesileei. Deşi acoperită de sânge şi pulbere, totuşi trăsurile ei cele delicate erau, şi după moarte, pline de farmec şi Grecii care se strânseseră împrejurul cadavrului ei, rămaseră încremeniţi de atâta frumuseţe. În sus Achille, după ce o priveşte mai multă vreme fu cuprins de o durere de nedescris şi trebui să mărturisească că Amazoana ar fi meritat, în loc să fie omorâtă, să-i fie soţie, în patria sa.

Marte, zeul râsboiului, tatăl Penthesileei, când a aflat despre moartea fiicei sale, a fost cuprins şi el de o mare jale şi, cu armele în mâini, porni din înălţimea Olympului ca să-i răzbune moartea. Supt paşii lui greoi se cutremurau munţii şi văile, pe unde trecea. Şi, fără îndoială, zeul ar fi adus pieirea Grecilor, dacă Jupiter, protectorul lor, nu ar fi vestit pe fiul său Marte, printr-o furtună îngrozitoare, că trebuie să se astâmpere. Ne îndrăznind să calce peste voinţa puternicului său părinte, Marte se opreşte în mijlocul drumului. Se temcă să nu fie şi el lovit de fulgerele lui Jupiter, întocmai cu Titanii, pentru o faptă nesocotită.

Daedalus şi Icarus
Legendă mitologică (după Ovidiu)

Daedalus din Athena, cel mai strălucit artist din antichitatea clasică, eră un strănepot al regelui Erechteius. În artă sa de sculptor şi de architect, a întrecut pe toţi contemporanii. A construit mai multe temple măreţe, a ridicat clădiri monumentale şi a sculptat în piatră sau în marmură figuri omeneşti, cu atâta mâestrie, că se spuncă că ele trăiau aievea, că vedeau cu ochii şi că mergeau, că n-ar fi chipuri ci creaţii însufleţite, Artiştii dinaintea sa făceau statuile cu ochii închişi şi cu braţele alipite de trup şi cu picioarele unul lângă altul; Daedal însă este cel dintâi sculptor care dă viaţa figurilor sale, făcându-le cu ochii deschişi, cu mâinile întinse în poziţii de mişcare şi cu picioarele gata să meargă. Pentru ca să-şi aducă la îndeplinire arta izvorâtă din spiritul său inventiv, a trebuit să născocească o mulţime de instrumente, mai înainte necunoscute, ca bunăoară securea, sfredelul, cumpăna şi altele.

Fiind înzestrat de la natură cu o mare vanitate şi ambiţiune, Daedal nu putea să sufere ca cineva să se apropie de sine în artă să şi acest cusur sufletesc i-a adus în viaţă o mulţime de nenorociri şi chiar pieirea sa. Avea un nepot, fiu al surorii sale, numit Talos – după alţi el se numai Perdix care, ca elev al său, arata un aşa de mare talent că promitcă ca într-o zi să întreacă pe unchiul şi pe maestrul său. Acesta inventase şi el compasul şi o mulţime de alte instrumente, câştigându-şi o mare glorie şi un mare renume printre concetăţenii săi athenieni. Daedal începe să se teamă de renumele şcolarului său, începe să fie gelos pe el, de aceea se hotărăşte că să-l piarză. Într-una din zile, în ura sa nebuna» aruncă mişeleşte de pe fortăreaţa Athenei pe nefericitul său nepot, care moare în căderea sa de pe înălţime. Pe când Daedal era ocupat cu îngroparea într-ascuns a lui Talos, este surprins asupra faptului, el pretextând că îngroapă un şarpe. Fiind tras în judecată şi acuzat înaintea Areopagului, este dovedit că vinovat pentru omor. Atunci el fuge din Athena şi după ce rătăceşte mai mult timp prin Attica, în cele din urmă porneşte mai departe şi ajunge în insula Creta, unde

Minos, regele insuleil îl primeşte în ospitalitate. Cu timpul, Daedal intră în prietenia regelui şi, ça artist renumit, petrecu la curtea lui Minos, făcând o mulţime de clădiri măreţe şi opere de artă. Între altele face Labyrinthul, locuinţă pentru Minotaur, un monstru grozav, o fiinţă de origine şi mai grozavă. Acesta era de la cap şi până la umeri de figură de taur, iar restul corpului de om. Spre a-l răpi privirii oamenilor, Minos se hotărăşte să-l închiză într-un loc, de unde să nu mai iasă niciodată. Spiritul născocitor al lui Daedal imaginează Labyrinthul, o clădire plină de minunate cotituri, cu atâtea încăperi că încurcau ochii şi picioarele tuturor celor care intrau într-însul. Nenumăratele coridoare se întretăiau ca şi fluviul Măandru din Phrygia, care acum merge în sus acum în jos, şi adeseori valurile sale mai că se ating unde împotriva celorlalte. După ce clădirea este isprăvită, însuşi architectul de abia poate să găsească pragul pe unde intrase; aşa de mari şi nenumărate sunt cotiturile acestei faimoase clădiri. Aci a fost băgat Minotaurul, a cărui mâncare erau şapte flăcăi şi şapte fete pe care Athena eră obligată să le dea, pe fiecare an, ca tribut regelui din Creta.

Lungul său exil, departe de patrie, începe să devie chinuitor pentru Daedal. Pe lângă dorul de casă, mai este amărât şi de necredinţa prietenului său Minos. În afară de aceasta, traiul într-o insulă înconjurată din toate părţile de apă, se preface din zi în zi tot mai nesuferit şi artistul se gândeşte mereu, cum să scape de la curtea lui Minos, care nu-i dedea voie să plece din Creta. Spiritul său născocitor găsi în cele din urmă un mijloc de scăpare. După ce stătuse mult timp pe gânduri, meditând cum să părăsească insula, deodată plin de bucurie strigă: „Sunt scăpat. Poate să stăpânească cât o vrea Minos pământul şi marea, aerul însă nu-l poate stăpâni; ori cât de mare ar fi stăpânirea lui, aerul nu-i cade sub putere. Prin aer am să plec de aici”. Prin puterea spiritului său, Daedal avea să învingă puterea naturii, făcându-şi aripi de pasere.

Începe deci să aşeze pană peste pană, mai întâi cele

mici apoi cele mari; peste o pană scurtă pune una mai lungă şi legându-le cu ceară pe dedesubt şi cu fire de in pe deasupra, face aripi ca de pasăre. Daedal are şi un fiu cu numele de *Icarus*. Acesta stetea lângă tatăl său şi se amestecă şi el în lucrarea ce acela o făcea. Lua şi el pene cu care se juca şi pe care adierea vântului le făcea să zboare; îşi băgă chiar mâinile în ceară, fără să-şi dea seamă că acea ceară galbenă avea să fie pricina pieirii sale. După ce şi-a isprăvit lucrarea, Daedal îşi atârnă de

ambele coaste aripile şi încearcă să se ţină în echilibru în aer. Făcu aripi şi pentru fiul său şi după ce i le

alipeşte şi lui de coaste, începe să-i dea lecţii, cum să zboare prin aer. „Icare, prin mijlocul văzduhului, să ţii calea de mijloc. Ascultă povaţamea;

căci dacă zbori prea jos, apa va îngreuia aripile tale, dacă te ridici prea sus, arşiţa soarelui te va arde. Zboară deci între apă şi soare, urmând dâra mea prin aer”.

În vreme ce Daedal deci ea poveţe fiului său, deodată obrajii lui se umplură de lacrami şi mâinile îi începură să tremure. Un presimţământ urât îl chinuia. După ce dete sărutări fiului său, sărutări care aveau să fie cele din urmă, sprijinindu-se pe aripi, se înălţară amândoi în aer; bătrânul zbură înainte, tremurând pentru tovarăşul său, întocmai ca şi pasărea care conduce prin aer zborul novice al tinerii sale familii, ieşite pentru întâiaş dată din cuibul său aerian. Îl îndeamnă să-i urmeze, îi arală arta primejdioasă şi mişcând mereu din aripi, îşi are privirea nedezlipită de fiul său. În drumul lor sunt zăriţi ici de un pescar care cu trestia în mână caută să amăgească peştele din apă, dincoace de un cioban sau de un plugar, rezemaţi, unul pe o măciucă, celălalt pe coarnele plugului. Îngroziţi de vederea acestor călători aerieni întraripaţi se uitau miraţi considerându-i de sigur drept nişte zei.

La început, ei mergeau destul de bine. Când lăsau în stânga lor insula Samos, când treceau peste Delos şi Păros, lăsând la dreapta Lebynthos şi Ca-lymne. Mai multe ţări văzură ei dispărând în urma lor, când băiatul Icar, încrezându-se prea mult în zborul său fericit, părăseşte călăuza părintească şi, într-un avânt de îngâmfare copilărească, încearcă să se înalţe până la ceriu. Apropierea de soare, face să i se înmoaie de razele astrului ceresc aripile lui de ceară şi mai înainte ca el să observe, acestea îi se dezlipesc de coaste şi cad în mare. Icar îşi mişcă mereu braţele goale, dar ne mai având aripi care să-l ţie.

ca două vâsle, nu mai poate să plutească în văzduh. Avea tocmai pe buze numele tatălui său, de la care vrea să ceară ajutor, dar mai înainte ca să-l poată chema, albastrele valuri ale mării îl şi înghiţiseră. Într-o clipă s-au întâmplat toate acestea, astfel că Daedal privind îndărăt, după obiceiul său, înspre Icar, n-a mai zărit nimic. „Icarus, Icarus! strigă el, unde eşti? În ce parte să te caut, care”? strigă el deznădăjduit, când, aruncându-şi ochii spre adâncimi, vede în undele apii înotând nişte pene. Din zborul său se pogorî numai decât nemângâiatul părinte pe ţărmul de jos, unde valurile mării aruncară cadavrul nefericitului său fiu. Acum îşi blestemă Daedal artă să şi tot acum este răzbunat şi Talos, nepotul său, ucis de propria mână a unchiului său Daedal. Spre amintirea vecinică a acestei întâmplări nenorocite, insulă pe care a fost îngropat Icar s-a numit Icaria şi tot Icaria s-a numit de aci înainte şi marea, de ale cărei valuri a fost înghiţit nefericitul băiat.

După ce Daedal şi-a îngropat pe fiul său, a plecat spre o insulă mai mare, spre Sicilia. Aci domnia regele Cocalus, care întocmai ca şi Minos, îl primeşte cu prietenie. Prin artă să face şi în Sicilia o mulţime de monumente artistice şi multă vreme în urmă se arătau, în această insulă, lucrările făcute de Daedal.

Hinos şi Pasiphaë

Legendă mitologică (după Ovidiu)

Minos era fiul lui Jupiter şi al Europei, născut ca şi fratele său Rhadamanthe în insula Creta. După ce regele zeilor a părăsit pe Europa, pe care precum se ştie o răpise de la tatăl ei Agenor din Phoenicia, transformându-se în taur, ea s-a căsătorit din nou cu Artesius, regele Cretei, care îi adoptă şi pe cei doi fii ai ei. După moartea tatălui lor adoptiv Artesius, cei doi fraţi se luară la ceartă, fieçare dorind să ocupe tronul părintesc. Minos însă, ca Cel mai iscusit, izbuteşte să înlăture pe fratele său Rhadamanthe care, izgonit din ţară, se vede silit să-şi părăsească patria şi să se ducă în Boeotia. Aci ajunge rege şi, prin dreptatea ce ştiu să împartă între supuşi săi, devine celebru, numele său ducându-se departe în toată Grecia. Între altele, acest Rhadamanthe inventează legea talionului şi el, cel dintâi dintre toţi muritorii, a descoperit jurământul care se cere de la acuzaţi, când acestora, la judecată, le lipsesc martorii. Pentru că a fost un rege aşa de bun şi pentru că a ţinut aşa de mult la dreptate, zeii după moartea sa, drept răsplată, l-au făcut judecător în Infern.

Minos, fratele său, deşi a rămas singur pretendent la tron şi singur moştenitor legitim al regatului lui Artesius, totuşi duşmanii lui îi tăgăduiesc dreptul la coroana de rege. În nesiguranţa sa şi în neliniştea ce avea în suflet, a căutat să dovedească că zeii sunt de partea lui şi că lui îi s-a rezervat domnia peste regatul Cretei şi a făcut cunoscut celorlalţi pretendenţi că el poate să dobândească de la zei tot ceea ce voieşte. Atunci, se spune că, după ce a adus jertfe lui Neptun, l-a rugat pe zeu să facă să-i iasă din mare un taur pe care să i-l sacrifice. Neptun i-a ascultat rugăciunea şi deodată iese din valurile mării, spre marea mirare a tuturor celor de faţă, un taur de o frumuseţe şi de o strălucire extraordinară, un taur divin, care îşi îndreaptă paşii domoli spre cuţitul sacrificatorului. La o astfel de privelişte neaşteptată, amuţesc toate pretenţiile celor care râvniau coroana regală şi cu toţii într-un glas încredinţează

tronul biruitorului Minos. Acesta însă, uimit de minunata făptură a taurului, nu mai voieşte să-l jertfească, ci, trimiţându-l la păscut în bogatele păşuni regale, sacrifică în locul lui un alt taur din turmele sale.

Zeii sunt însă neîndurători, iar Neptun, văzându-se înşelat de făgăduiala regelui, se înfuria grozav şi, în mânia sa, se hotărăşte să-l pedepsească. Nu voieşte însă să o facă singur, ci însărcinează pe zeiţa Venus să-l răzbune. Zeiţa iubirii, totdeauna gata să servească pe ceilalţi nemuritori, inspiră Pasiphaëi, soţia lui Minos, o pasiune nebună pentru taurul divin. În afară de supărarea lui Neptun, Venus mai avea şi un alt parapon mai vechi, mai avea de răzbunat şi trădarea lui Helios, soarele, tatăl Pasiphaëi, care denunţase odinioară celorlalţi zei iubirea zeiţei pentru zeul Marte şi acum găseşte ea prilejul binevenit să dea o pedeapsă exemplară soţiei lui

Minos. În patima sa nenaturală pentru taurul divin, Pasiphaë a fost ajutată de marele artist Daedal care se găsia pe vremea aceasta la curtea regelui din Creta. Din amorul nebun al reginei s-a născut *Minotaurul*, un monstru

cu cap de taur şi corpul de om. Minos, auzind despre aceasta, de ruşine şi spre a feri monstru de privirea oamenilor, îl închide în labyrinth, o clădire făcută anume de maestrul Daedal şi din care, intrând odată cineva, nu mai putea să iasă, atât de încurcate erau intrările acestei clădiri, zidită din mii de camere.

— Legenda Minotaurului, născocită de Althenieni, duşmanii Cretanilor, a fost inventată-probabil dintr-un echivoc: Pasiphaë, soţia lui Minos, îndrăgind pe amiralul Cretan Taurus, a dat naştere la: „doi copii gemeni, dintre care se s-pune ca unul semăna cu Minos, celălalt cu Taurus; de aci legenda bizară a Minotaurului, jumătate om, jumătate taur.

Minos, în afară de Minotaur, mai avea încă. Un fiu, numit Androgeu. Acesta ajunse cu timpul să fie un tânăr frumos şi luptător vestit. La jocurile gymnice ce se prăznuiau la Athena cu prilejul sărbătorilor numite Panathenee, Androgeu biruise pe toţi luptătorii, cu câţi s-a fost luat la întrecere. Gelos din această pricină şi pentru ca să nu fie umbrită gloria propriului său fiu, Aegeu, regele Athenei care prezida această sărbătoare, se hotărăşte să-l omoare. Dar, neputând să-şi aducă la îndeplinire pe faţă, la Athena, planu-i criminal, a căutat să-l răpuie într-ascuns şi în afară de zidurile cetăţii sale. De aceea, fiindcă ştia că Androgeu avea să se ducă ia Theba, ca să viziteze pe bătrânul rege Laius, pune o ceată de oameni de ai săi, să-i aţină calea şi să-l omoare în drum. Astfel, în călătoria sa, Androgeu a fost atacat deodată, fără de veste, de oamenii lui Aegeu şi omorât mişeleşte.

Auzind Minos d, e crima săvârşită împotriva fiului său, se hotărî să se răzbune. De aceea, după ce face mari pregătiri de război, porneşte cu o flotă puternică împotriva Athenei înainte însă de a ajunge aci, acostă cu corăbiile în Megarida şi se hotărăşte să cuprindă mai întâi cetatea Megara. După ce aceasta a fost cucerită prin trădarea Scyllei, fiica regelui Nisus, Minos se îndreaptă spre Athena, pus-ţiind în drumul său, cu sabie, şi foc, toate ţinuturile din Attica, pe unde trecea eu oştile sale. Athena

însă rezista multă vreme asediului. Minos atunci, necăjit din cauza neputinţei sale de a cuceri oraşul, şi plictisit de zădărnicia asalturilor, sale fără niciun

rezultat, face un sacrificiu pentru zeul Jupiter, sub a cărui ocrotire steteau legile ospitalităţii nesocotite de

regele Aegeu, şi se roagă să-l ajute în răzbunarea sa. O ciumă cumplită se abate atunci asupra Atticei şi asupra capitalei Athena. Ca să înlăture această molimă, care pustia ţara în lung şi în lat, Athenienii se hotărăsc să aducă zeilor un sacrificiu de sânge omenesc, să jertfească mai multe fecioare tinere Totul însă este în zadar. Atunci cerură sfat de la oracolul zeului din Delphi care le dete răspunsul că locuitorii ţârii numai aşa vor scăpa de urgia zeilor, dacă se vor lega prin jurământ că vor trimite pe fiecare an, la Creta, ca hrană pentru Minotaur, câte şapte flăcăi şi câte şapte fecioare din cele mai nobile familii din Athena. Minos, mulţumindu-se cu acest legământ, se întoarce acasă, în patria sa. Cu teoria a treia de victime – aşa se numai convoiul ce plecă spre Creta, – pleacă însuşi Thescu, fiul regelui Aegeu, care, cu ajutorul Ariadnei, izbuteşte să omoare, precum se ştie, pe Minotaur şi să scape teafăr din labyrinth, liberând astfel pe Athenieni de tributul cel greu.

În domnia sa cea lungă, Minos a fost mult ajutat de sfaturile înţelepte ale priceputului şi ingeniosului artist Daedal. Aflând în să că acesta a ajutat pe Pasiphaë în iubirea ei nelegiuită, l-a închis şi pe el în labyrinth împreună cu fiul lui, Icar, de unde nu mai putea să iasă. După fugă acestora care, pretam se ştie, s-a făcut într-un zbor aerian, Minos se pune pe urma lor şi ajunge în sfârşit cu o armată întreagă în Sicilia, unde se spuncă că se refugiase.

Aci, în Sicilia, domnia regele Cocalus cu care Daedal, după moartea fiului său Icar, legase o prietenie strânsă şi în ţara căruia făcuse mai multe „lucrări măreţe, rămase celebre până târziu. Acostând Minos în ţinutul de la Agrigent, a trimis crainici lui Cocalus, căruia să-i ceară pe Daedal. De teama lui Minos, cu toate că Daedal îi adusese regelui sicilian multe şi însemnate servicii, totuşi a pus ca să-l omoare, sufocându-l într-o baie de aburi; lui Minos i-a adus la cunoştinţă că a murit, căzând în apă fierbinte. Acest răspuns a fost mulţumitor pentru Minos şi regele Cretan s-a bucurat de izbânda expediţiei sale războinice.

Viclenia lui Cocalus i-a fost fatală şi lui Minos, căci, dându-i-se o ocazie prielnică, regele sicilian pune mâna şi pe Minos, îl bagă şi pe el în apă fierbinte şi-l face să-şi găsească aci moartea. Astfel piere şi vestitul rege Minos. Soldaţii săi, ne mai putând să se întoarcă în patrie, de oare ce Sicilienii le arseră într-ascuns corăbiile, cu care veniseră din Creta, s-au stabilit în Sicilia, unde au fundat cetatea Minoa, după numele regelui lor Minos.

Moartea Pasiphaëi, nu se cunoaşte[1]. Se ştie însă că ea a avut cu Minos şi o fiică, numită Phaedra, faimoasa soţie a lui Thescu, regele Athenei.

De obicei, bărbatul Pasiphaëi este numit Minos al 11-a, spre deosebire de Minos 1 care trece drept ciracul lui Jubiter şi la care se pogorî regele zeilor, din şapte în şapte ani, spre a sta împreună cu el

de vorbă, într-o peşteră sfântă.

— Se ştie că Jupiter după tradiţie s-a născut în Creta.

— Acest Minos I este acela care, ca şi fratele său Rhadamanthe, a dat legi oamenilor, i-a civilizat şi care pentru înţelepciunea şi dreptatea să a fost aşezat judecător în Infern, împreună cu Aeac şi cu Rhadamanthe.

Hero şi Leandru

Legendă istorică (după Ovidiu)

Hero era o preoteasă a Venerei şi slujia la templul acestei zeiţe în Sestos, din Thracia/pe coasta europeană a Hellespontului, Dardanelele de astăzi. Era frumoasă şi evlavioasă şi, pe lângă jertfele ce aducea în fiecare zi zeiţei, mai făcea sacrificii zilnice şi lui Cupidon, fiul Venerii, ca să o cruţe de săgeţile lui nemiloase. Sacrificiile

1 Se ştie că Jupiter s-a arătat Europei sub înfăţişarea unui taur şi legenda bizară a Pasiphaëi pare că repetă, sub o altă formă, legenda lui Jupiter. De altfel, Creta eră în strânse legături cu Phoenicia, unde zeii erau adeseori închipuiţi sub forma de animale şi cu Aegyptul unde boul Apis este încarnaţiunea Soarelui. Pasiphaë pare a fi Luna care se îndrăgosteşte de S” are, ca în poveştile noastre, şi care în Creta şi în ţinuturile învecinate apare sub chipul unui taur.

preotesei au fost însă zădarnice, căci zeul amorului a aruncat într-una din zile o săgeată în inima ei, iar cu alta răni pe tânărul Leandru, un vânător frumos şi voinic de pe ţărmul asiatic al Hellespontului, de la Abydos, din faţa oraşului Sestos.

La o sărbătoare a lui Adonis, tinerii se văzură pentru întâiaş dată, şi cum se văzură se şi iubiră, aprinzându-se de un foc nebun unul pentru altul. El îi declară dragostea sa şi ea îi răspunde cu a ei. Ca preoteasă însă a zeiţei, Hero nu putea să se mărite şi, în afară de aceasta, n-ar fi putut câştiga nici încuviinţarea părinţilor ei, cinstea de a fi preoteasă fiind o cinste rară şi deosebită. Dar, ce nu biruie iubirea! Ea învinge ori ce piedică, chiar şi marea care separă Sestos de Abydos. În fiecare noapte, când martorii se culcau, îndrăzneţul tânăr se aruncă în mijlocul valurilor şi cu un curaj nebun străbătei

În înot braţul de mare ce-i despărţia, conducându-se după lumina unei făclii ce strălucea, ca o stea îndepărtată, de pe turnul templului pe care îl locuia frumoasa Hero. Iar, după câteva ore petrecute în fericire, tânărul se întorcea pe aceeaşi cale primejdioasă.

Astfel trecură repede primăvara şi vara şi se apropia toamna şi iarna cu furtunile lor. Ne mai putându-se vedea, încercară să-şi comunice iubirea în scris, trimiţându-şi scrisori de dragoste, pe care ni le dă Ovidiu în Heroidele sale. După vreo şapte zile, într-o noapte furtunoasă, Leandru ne mai fiind în stare să rabde chinurile iubirii sale, se gândi, dacă n-ar putea să se încrează în valuri, chiar şi pe o astfel de vreme. Văzând pe ţărmul celălalt, la Sestos, candela aprinsă, se aruncă în apă, fără să se

gândească la primejdia în care se expunea. Vântul bătând cu turbare stinse lumina, rămânând sărmanul prada talazurilor pe care le ridicase furtuna. Degeaba mai chema acum în ajutorul său pe zeii mării, pe zeii iubirii, pe zeii ceriului. Degeaba mai chema acum în ajutorul său pe zeiţa Leucothea, căci nimeni nu se mai găsia care să-l scape. Simţurile părăsindu-l cu totul, el ajunge jucăria valurilor care, în cele din urmă, îl înghiţiră fără nicio milă. A doua zi cadavrul său a fost aruncat pe uscat, pe ţărmul de la Sestos.

În vremea aceasta, Hero stătcă într-o nelinişte chinuitoare în turnul templului ei, tremurând pentru sărmanul Leandru. De odată însă zăreşte un cadavru pe ţărm. Recunoscând chipul lui Leandru, se aruncă din turn deasupra cadavrului şi moare îmbrăţişându-l.

Iată scrisorile ce şi-au trimis unul altuia, redate de pana poetului Ovidiu.

Leandru către Hero

Copilă din Sestos, Leandru îţi trimite prin scrisoare o dulce sărutare pe care grozav ar voi să ţi-o aducă în persoană, dacă marea ar vrea să-şi potolească furia. Dacă zeii ar fi de partea mea, dacă mi-ar fi binevoitori, aceste rânduri ale mele nu le-ai ceti cu ochii, ci m-ai avea chiar pe mine în persoană; dar zeii acum nu-mi sunt favorabili. De ce oare. Ei nu mă lasă să mi se împlinească voia, de cerni, mă vor fi lăsând să străbat calea mea obişnuită? Ceriul, vezi bjne, este mai negru decât smoala” marea este tulburată de vânt şi nicio barcă nu se încumete să se încrează în undele apelor. Un singur barcagiu îndrăzneţ a părăsit astăzi portul şi lui i-am încredinţat această scrisoare adresată ţie. Aş fi vrut să mă îmbarc chiar eu, dacă, pe când desfăceam frânghia de la proră, n-aş fi fost în privirea întregului Abydos. N-aş fi putut să ascunz, ca mai înainte, părinţilor mei iubirea noastră şi donam ca ea să le rămână tăinuită.

Scriindu-ţi aceste rânduri, mi-am zis: „pleacă fericită

scrisoare: în curând scumpa mea are să te-ţină în frumoasele ei mânuţe, poate chiar te va atinge cu buzele, când dintele ei, alb ca zăpada, va încercă să rupă sforicică cu care eşti legată”. Atât am spus şoptind; restul l-a încredinţat mâna mea filelor scrisorii. Ah, cum aş fi dorit ca această mână, în loc să fi scris, să fi putut să înoate, să mă fi purtat ca mai înainte pe undele apei. Mâna mea însă este făcută să lovească unde liniştite; poate totuşi să descrieşi sentimentele ce port în inimă.

Iată se împlinesc acum şapte nopţi, un timp mai lung decât un an, de când marea fierbe mugind în valurile ei pline de spume. Dacă, în vremea acestor nopţi, aş fi putut aţipi, şi dacă m-ar fi putut cuprinde câtuşi de puţin somnul, undele înfuriate ar putea să spumege. Dar, şezând pe o stâncă, fără. Să pot câtuşi de puţin să aţipesc, privesc întristat ţărmul pe care te găseşti tu şi neputând veni la tine cu trupul, viu numai cu inima; iar ochii mei, aţintiţi spre acel punct, zăresc său par cel puţin că zăresc, candela aprinsă în turnul templului tău. De trei ori mi-am aruncat hainele pe nisipul uscat, de trei ori am încercat dezbrăcându-mă să trec gol pè drumul meu cel primejdios; dar marea umflându-se a oprit încumetarea tinereţii mele şi mi-a aruncat în faţă, pe când înotam, talazuri furioase.

„Tu, Crivăţ blăstămat, cel mai grozav dintre toate vânturile, de ce te-ai hotărât să te războieşti cu mine? Şi ce ai fi tu încă în stare să faci, dacă n-ai fi cunoscut şi tu iubirea! Cu toate că eşti rece ca ghiată, nu poţi să tăgăduieşti, blăstămatule, că odinioară te-ai aprins de focul cald pentru Orithya din Athenă. Ce ai fi zis Ui, dacă cineva, în momentul răpirii scumpei inimii tale, ţi-ar fi închis cărarea ta prin aer? Cruţă-mă, te rog, şi fă să vie o adiere lină, potolind furia vânturilor tale. Regele Eolus îţi va fi recunoscător!”

Dar, de giaba este totul. La rugăciunile mele fierbinţi, Crivăţul nu răspunde decât cu vuiete şi apele izbite de el nu vor să se potolească. O, dacă Daedal mi-ar da acum aripile lui îndrăzneţe, cu toate că ţărmul lui Icar nu este prea departe de aci! Aş înfrunta orice primejdie numai să

mă pot ridica în aer cu acest trup care a plutit de atâtea ori deasupra valurilor. De vreme ce însă, dorinţelor mele li se împotrivesc şi vânturile şi marea, nu-mi rămâne decât să-mi reamintesc timpul primei noastre iubiri:

Când a început să se înnopteze – amintirea îmi este sa de scumpă – iubitul tău părăsea căminul părintesc. Apoi aruncându-mi jos, fără zăbavă, hainele, şi împreună cu ele şi frica, îmi mişcăm încetinel braţele în apa mării. Luna părea că-mi arată strălucirea ei tremurătoare şi-mi în tovărăşia cu drag călătoria, fiidicându-mi spre ea ochii îi spuneam: „Fii bună cu mine, dalbă zeiţă, şi aminteşte-ţi şi tu de stâncile de la Latmos, căci scumpul tău Endymion te-a făcut şi pe tine să ai inima simţitoare. Întoarce-ţi, rogu-te, faţa ta spre iubirea-mi tăinuită. Şi tu te scoborai odinioară, zeiţă, din ceriu, ca să vizitezi pe un muritor. Dacă îmi este îngăduit să spun adevărul, cea pe care eu o iubesc acum, este şi ea o zeiţă. Fără să mai vorbesc despre firea ei vrednică de un suflet ceresc, atâta frumuseţe câtă are ea, nu pot să aibă decât adevăratele zeiţe. În afară de Venus şi de tine, nicio altă zeiţă nu o întrece, iar, dacă nu mă crezi, n-ai decât să o vezi tu însăţi. Pe cât sunt întrecute stelele cereşti de focul tău strălucitor, când luceşti luminoasă cu discul pe bolta ceriului, pe atâta frumoasa mea întrece toate frumuseţile pământeşti. Dacă, Diano, te îndoieşti de aceasta, atunci să ştii că ai vederea scurtă”.

Spunând aceste vorbe, sau cam astfel de vorbe, străbăteam undele care se deschideau înaintea mea. Marea strălucea de chipul reflectat al lunii, iar lumina nopţii tăcute eră aproape asemenea cu a zilei. Niciun sunet, niciun zgomot nu-mi ajungcă la ureche, în afară de cel al apelor plesnite de braţele mele. Doar alcyona, amintindu-şi de iubitul ei Ceyx, mi se parcă că ciripeşte cântecul său de jale.

— Dar, iată că oboseala cuprinde braţele şi umeri mei; opinţindu-mă mă ridic la suprafaţa apei. Cum însă zăresc felinarul, îmi zic: „Acolo, acolo, unde licăreşte acel foc, acolo este şi focul meu; pe acel ţărm se află şi lumina

vieţii mele”. Şi numai decât, spunând aceste cuvinte, braţele mele obosite câştigă putere şi undele mi se par mai uşoare ca mai înainte: nu mai simţ, din pricina căldurii, care îmi arde în peptul meu plin de foc, răcoarea şi frigul mării. Cu cât înaintam mai mult, cu cât ţărmul eră mai aproape, cu atât mai mult îmi plăcea să înot. Iar când puteam în sfârşit să fiu văzut de tine, atunci privirea ta îmi dedcă curaj, mă făcea să găsesc noi puteri. Atunci mă sileam să fiu mai plăcut prin înotul meu scumpei inimii mele şi căutam să arăt ochilor ei vigoarea braţelor. Guvernanta ta de abia putea să te oprească să nu te scobori la mare; căci am văzut şi aceasta, deşi nu scoteai nicio vorbă. Nu putea însă să te oprească, deşi căută să te reţie, când alergai, ca apa să nu-ţi ude picioruşul tău. Tu mă primeai în braţele tale, ne dădeam unul altuia sărutări, sărutări, o mărturisesc pe toţi zeii, vrednice ca să le caute cineva chiar dincolo de mare. Îmi acoperiai braţele cu mantaua de pe umerii tăi, şi-mi uscai părul udat de rouă mării.

Restul este un mister pe care îl cunoaşte, în afară de noi, numai noaptea, turnul şi felinarul care îmi călăuzeşte calea prin mijlocul undelor. Plăcerile acelor nopţi au fost atât de multe, câte alge se pot număra în marea Hellespontului; şi cu cât mai mult se scurtă timpul pentru plăcerile noastre, cu atât mai mult căutam să nu-l pierdem în zădar.

— Dar, iată că Aurora, soţia lui Tithon, vine să gonească dinaintea ei noaptea! lată că răsare Lucifer, premergătorul Aurorei! Ne încărcăm unul pe altul de sărutări grăbite, de sărutări peste sărutări, şi ne plângem de prea marea scurtime a nopţii. După oarecari tărăgăneli şi amânări, la îndemnul uricios al guvernantei tale, părăsim turnul, îndreptându-ne spre ţărmul cel rece al mării. Mă îndepărtez plângând şi sosesc la marea Fecioarei Helle, cu privirile mereu aţintite spre scumpa mea şi o admir întruna, cât timp pot să o privesc.

Dacă e să dăm crezare adevărului, atunci trebuie să

ştii că atunci când vin la tine sunt un înnotător vajnic, când plec de la tine sunt un naufragiat. Iar, dacă vrei să mă crezi, drumul la plecare spre Sestos mi se pare lesnicios, la întoarcere un dâg de apă stătătoare. Mă întorc spre casă, spre patria mea, cine ar putea-o crede, cu adâncă părere de rău; da, cu adâncă părere de rău petrec zilele în oraşul meu! De ce ne-o fi despărţind apa, câtă vreme inimile noastre sunt aşa de strâns unite. Câtă vreme avem amândoi o singură inimă, de ce să avem două patrii? Ori Sestos să mă adopte ca cetăţean al său, ori Ab) rdos al meu să te adopte pe tine. Ţara ta îmi place tot atât de mult, pe cât îţi place ţie ţara mea. De ce să mi se tulbure sufletul, de câte ori se tulbură marea? De ce vântul, socotit că o piedică uşoară, să fie totuşi o piedică aşa de mare pentru mine.

Delfinii grăsulii cunosc acum iubirea noastră, cred că o cunosc şi peştii. Potecă ce mi-am croit printre undele obicinuite arată o dâră tot atât de bătătorită, ca şi făgaşul roatelor de car. Dar mai înainte vreme, mă plângeam că n-am altă cale, decât aceasta; acum mă plâng că vânturile mi-au închis şi acest drum. Marea Hellei este plină acum de spume, din cauza furiei talazurilor, şi vasele de abia îşi găsesc un adăpost în portul lor. Îmi vine să crez că marea aceasta, când şi-a primit numele de Hellespont, a fost tot aşa de furioasă ca şi acum; nenorocirea Hellei a dat acestor unde un trist renume; cruţe-mă, cel puţin pe mine, căci şi-au schimbat odată numele după faptă lor criminală

Helle care călătoria împreună cu fratele ei Phryxus. Călări pe un berbec cu lâna de aur, a căzut în mare, dând numele mării, numită de atunci *Hellespont*, (Dardanelele de astăzi).

Sunt gelos de Ph xus care, scăpând de primejdii, a trecut dincolo de mare pe spatele unui berbece – cu lâna de aur. Eu însă nu recurg la ajutorul vreunul animal sau al vreunei corăbii; să mi se dea numai liniştea apelor, pe care să le spintec cu braţele mele. N-am nevoie de arta navală: să mi se dea numai putinţa să înot şi voi fi în acelaşi timp şi

corabie şi pilot şi cârmaciu. Eu îmi croiesc drumul, nu după cele două Urse ca Fenicienii; iubirea mea nu vrea să ştie de stelele pe care le văd ochii tuturora. Uite-se alţii, în calea lor, după constelaţiunea Andromedei şi după strălucitoarea Pleiadă şi după Ursa Parrhasiană ce luceşte la polul îngheţat. Nu vreau să am drept călăuză în drumul meu nesigur pe iubitele lui Perseu, ale lui Jupiter sau Bacchus. Pentru mine, există o stea mai sigură şi mai strălucită decât aceste stele; iubirea mea, călăuzindu-se după lumina ei, nu rămâne niciodată în întuneric. Uitându-mă la steaua mea, aş putea să merg până la Colchos, până la marginile Pontului şi până în ţară, unde au ajuns Argonauţii; aş putea întrece în înot până şi pe tânărul Palaemon şi pe Glaucus, prefăcut în zeu de nişte ierburi misterioase.

Adeseori braţele mele se înmoaie şi slăbesc din „pricina necontenitelor lovituri ce dău undelor şi, obosite, de abia se mai mişcă. Când însă le spun: vă voi da o bună răsplată pentru ostenelile voastreâmbrăţişarea gâtului unei amice – numai decât ele căpătă putere şi tind la răsplata făgăduită, întocmai ca şi calul de curse ieşit din zăbrelele din Elida. Când mă gândesc la dragostea care arde în pieptul meu, te am în ochi numai pe tine, frumoasă fată, vrednică de ceriu; da, vrednică de ceriu: dar rămâi încă pe pământ sau spune-mi drumul care poate să mă ducă până la lăcaşul zeilor.

Eşti aşa de aproape de mine şi totuşi eşti aşa. Departe, căci, de câte ori se tulbură marea, se tulbură şi fiinţa mea, mărind depărtarea dintre noi. Ce-mi foloseşte că nu ne desparte d mare prea întinsă? Marea asta, dacă este strâmtă, este ea oare o piedică mai mică? Nu ştiu dacă n-ai fi mai bine ca, departe de toată lumea, să te ştiu la o mare depărtare şi împreună cu tine Îşi nădejdea mea. Acum, cu cât eşti mai aproape, cu atât mai aproape este şi flacăra care îmi arde inima: în orice clipă am acum, la această depărtare, numai nădejdea de-a te avea, nu însă şi pe tine aievea. Mai că ating cu mâna pe iubita mea, aşa de mare este apropierea noastră, dar tocmai-acest „mai că

ating” mă chinuieşte şi îmi stoarce lacrami. Căci ce altceva este să vrei – întocmai ca Tantal – să prinzi poamele ce-ţi scapă de la gură şi să-ţi întinzi buzele în speranţa unei ape ce se retrage?

Nu te voi mai avea niciodată, fiindcă na voiesc valurile mării? Nicio furtună nu mă va vedea fericit? Şi nefiind nimic aşa de puţin statornic ca Vântul şi că undă, nădejdea de a te avea va atârna totdeauna de vânt şi de undă? Furtuna totuşi bântuie încă. Dar, când Pleiadele, când Boariul şi Capra Amalthea vor fi tulburat şi ele marea? Ori eu nu ştiu cât de îndrăzneţ este Cupidon, ori el mă va arunca într-o zi orbeşte în mijlocul valurilor primejdioase…

Să nu crezi că am să te fac să aştepţi prea mult; nu voi zăbovi cu dovada acestei făgăduielii Dacă marea va fi încă furioasă, voi încerca să înfrunt valurile cu toată ameninţarea lor. Atunci una din două, ori voi izbuti în îndrăzneala mea fericită, ori moartea va pune capăt iubirii mele bolnăvicioase. Ori cum ar fi, aş dori ca trupul meu să fie mânat spre locul unde tu te găseşti, aş dori că membrele mele naufragiate să ajungă la limanul tău. Căci am o bună nădejde, că ai să mă jeleşti, căci am o bună nădejde că vei atinge corpul meu şi vei zice: „Eu am fost pricina morţii lui”. Această prevestire nu mă îndoiesc că are să te supere; această parte a scrisorii mele nu mă îndoiesc că are să-ţi atingă dureros inima ta iubitoare!

Sfârşesc; nu mai plânge. Pentru ca marea însă să înceteze din furia ei, roagă-te şi tu, precum mă rog şi eu. Am nevoie numai de puţină linişte: până voi fi trecut la tine. În urmă, furtuna începă din nou. Acolo, la tine, este limanul potrivit pentru corabia mea. Nicăiri aiurea ea nu este mai la adăpost. Crivăţul oprească-mă cât mai mult acolo, unde este aşa de plăcut de stat. Acolo n-am să mai fiu un navigator vajnic; acolo am să fiu un navigator plin de prevedere. Acolo, la tine, n-am să mă plâng, dacă valurile rămân surde la rugăciunile mele; acolo, la itine, n-am să învinovăţesc marea că nu mă lasă să o trec în înot. Vânturile şi iubirea să mă ţie cât de mult în braţele tale şi

să găsesc acestea ca motive pentru rămânerea mea cât mai îndelungată acolo, la tine.

Iar, când va înceta furtuna, am să mă folosesc de mâinile mele, ca de nişte vâsle. Tu însă ţine mereu aprins felinarul în turnul templului tău. Până atunci, în locul meu, petreacă cu tine această scrisoare a mea, căreia aş dori să-i urmez în persoană cât mai curând.

Hero către Leandru

Sărutarea pe care mi-ai trimis-o, Leandre, prin scrisoare, grozav aş fi voit să o fi primit de-a dreptul de la tine. Vino odată! Orice zăbavă, orice întârziere îmi pare o vecinicie în fericirea noastră. Te iubesc, iartă-mi mărturisirea, te iubesc cu toată patimă. Aceeaşi văpaie ne mistuie pe amândoi, cu toate că puterile mele nu sunt la fel cu ale tale: voi, bărbaţii, pe cât văz, sunteţi înzestraţi cu o mai mare tărie de inimă, pe când noi, fetele, avem sufletul tot aşa de slab ca şi trupul. Am să mă prăpădesc, dacă mai zăboveşti cu sosirea ta. Voi, bărbaţii, vă treceţi timpul în fel de fel de petreceri, cu vânatul – Leandru era vânător-cu munca câmpului, cu discuţiile din for, cu luptele de gimnastică, cu dresatul cailor. Voi bărbaţii prindeţi când pasărea în laţ, când peştele în undiţă, iar ceasurile de seara vi le petreceţi, înotând în vinul dătător de viaţă.

Departe de astfel de îndeletniciri şi distracţii, pe mine mă mistuie focul iubirii. Şi, chiar dacă acest foc n-ar fi atât de puternic, ce altceva îmi rămâne de făcut decât să iubesc. Fac ceea ce pot să fac şi am pentru tine, singura mea plăcere şi fericire, mai multă dragoste decât ai putea tu să-mi arăţi. Căci, acum şoptesc numele tău la urechea scumpei mele guvernante şi mă întreb de pricină întârzierii tale, acum preumblându-mi ochii pe întinsul mării, ocăresc, cam cu aceleaşi vorbe ca şi tine, valurile bătute de vântul uricios şi invidios. Iar când unda îşi potoleşte puţin furia, mă plâng că poţi să vii şi, cu toate acestea, nu vii. Şi, în vreme ce mă plâng astfel, ochii mi se umple de lacrimi pe care le şterge cu degetele ei tremurătoare bătrâna mea prietenă. Adese ori mă uit, nu

cumva urmele tale se văd pe nisip, ca şi. Cum nisipul ar putea păstra acele urme. Iar, ca să aflu veşti despre tine sau ca să-ţi trimit vreun bilet, întreb mereu, nu cumva a venit cineva de la Abydos, nu cumva plecă cineva spre Abydos? Ce să mai spuiu de sărutările cu care încarc veşmintele tale pe care le laşi aci, când te găteşti să treci undele Hellespontului?

Îndată ce lumina zilii a dispărut şi îndată ce ceasul plăcut al nopţii aduce cu sine lumina de pe-ceriu a stelelor strălucitoare, numai decât mă grăbesc să aşez în vârful turnului felinarul călăuzitor, care să-ţi îndrepte paşii pe poteca obicinuită. Apoi depănând firele de pe fusul meu cel uşor, îmi omor timpul cu acest lucru de femeie" Vreai să ştii la ce mă gândesc în vremea aceasta, atât de lungă? În gura mea nu este decât numele lui. Leandru. „Ce crezi, buna mea prietenă, o fi părăsit scumpul meu casa părintească, ori o fi vegulând încă şi s-o fi temând. De părinţii săi? Crezi tu că şi-o fi dezbrăcat acum hainele şi şi-o fi uns corpul cu untdelemn, darul zeiţei Minerva?" – Ea face un semn de aprobare, nu fiindcă îi pasă de chinurile mele, ci fiindcă, în puterea noptiiv somnul o doboară şi o face să moţăecu capul ei de bătrână gârbovită. Şi apoi, după câteva clipe de tăcere, îi spun iarăşi: „Acum, negreşit, o fi înotând şi cu braţele lui vânjoase o fi despicând undele de apă" În urmă, după ce am mai tors câteva fire, o întreb, dacă vei fi făcut drumul pe jumătate? Acum privesc în depărtare, acum cu glasul meu timid rog pe zei ca să-ţi fie ţie calea lesnicioasă. Câte odată ascult cu urechea. În depărtări şi, orice murmur auz, mi se pare că vine de la tine.

După ce am petrecut în aiurări deşerte cea mai mare parte din Noapte, vine somnul şi se Furişează în ochii mei Obosiţi. Şi atunci, deşi fără voia ta, răutăciosule, dormi cu mine şi deşi nu vreai să vii la la mine, totuşi vii la mine. Mi se pare că te văz înotând lângă mine şi simţ braţele tale umede pe umerii mei. Apoi, ca de obicei, îţi dau o haină ca să-ţi usuci membrele înmuiate de apă şi îţi încălzesc pieptul la sânul meu. Trec peste celelalte plăceri pe care

buna-cuviinţă mă face să le trec cu tăcerea. Sărmana de mine, plăceri scurte şi neadevărate, căci, odată cu somnul, dispari şi tu însuţi.

Fiindcă ne iubim atât de mult, de ce nu ne unim o dată pentru totdeauna, de ce nu ne unim într-o singură credinţă? De ce să petrec în singurătate, în răcoarea atâtor nopţi pustii? De ce să stai atât de departe de mine, tu înotător zăbavnic şi-l eneşniţeleg, marea nu te lasă să treci acum undele ei, în înot, dar, noaptea trecută, vântul a adiat încetişor şi dulce. De ce n-ai profitat de el? De ce te temi de ceea ce nu se poate întâmpla? De ce ai lăsat să-ţi scape un drum atât de sigur. O, dacă ai mai avea un nou prilei, tot aşa de prielnic! Acela a fost cu atât mai bun, cu cât a fost mai din vreme. Dar, iată că s-a schimbat marea; nu mai este atât de turbată. Dacă te grăbeşti, vii mai curând. Şi fiind surprins de furtună, aci, la mine, cred că n-are să-ţi pară rău. La pieptul meu, nicio furtună nu poate să-ţi strice. La mine, în braţe, voi asculta liniştită mugetul vânturilor şi nu voi mai cere ca marea să se potolească şi să stea liniştită.

Ce s-a întâmplat, de te temi acum de valuri mai mult ca altă dată? De ce te fereşti de marea pe care altă dată o înfruntai aşa de bucuros? Căci, îmi aduc aminte, că tii-veneai la mine în vremea, când ea era tot aşa de furtunoasă şi ameninţătoare ca şi astăzi. Pe atunci îţi strigăm: „Fii curagios, dar vezi să nu-mi aducă vreo nenorocire curajul tăua. De ce eşti acum atât de fricos? Unde ţi-i curajul de altă dată? Unde este înotătorul, care nu vrea să ştie nimica de valuri? Dar nu, fii ceea ce eşti, decât ceea ce ai fost altă dată şi treci fără să te primejdueşti, când marea va fi liniştită. Să fii numai acelaşi, ca şi mai înainte, şi să mă iubeşti, precum îmi scrii; flacăra drăgostii noastre să nu se prefacă în cenuşe rece. Mă tem mai puţin de vânturile care împiedică. Acum fericirea noastră, decât de a vedea această iubire, schimbăcioasă ca vântul, decât de a şti că ţii mai mult să fugi de primejdie, decât de iubirea noastră şi să mă socoteşti nevrednică de oboseala ta.

Câte odată, mă tem să nu-mi facă rău faima patriei mele-femeile din Thracia n-aveau o prea bună. Reputaţiune-ca o fiică a Thraciei să nu fie socotită, nevrednică de un bărbat din Abydos. Aş putea totuşi suportă orice, afară de gândul că o rivală ar fi pus gheara pe tine şi că te are în puterea ei; că alte braţe decât ale mele îţi cuprinde gâtul şi că o nouă dragoste a pus capăt dragostei mele. Mai bine să mor decât să primesc o astfel de rană, mai bine să-mi dau sfârşitul, decât să aflu de o astfel de crimă. Spun aceasta, nu pentru că mi-ai fi dat vreun semn de bănuială sau că aş fi auzit zvonindu-se vreo astfel de vorbă. Eu însă mă tem de toate, căci cine a iubit vreodată într-o linişte desăvârşită? Locul. În care trăieşti tu, mă face şi mai mult să mă tem. Ferice de femeile care pot să cunoască crimele adevărateale iubiţilor lor şi sunt împiedicate de a se teme de cele închipuite. Pe mine mă poate chinul tot atât de mult o crimă închipuită, pe cât mă poate înşela una adevărată: şi una şi alta îmi căşunează o crudă durere. O, dacă ai veni odată! Sau dacă pricina întârzierii tale ar fi ori vântul, ori tatăl tău, dar nicidecum vreo femeie. Dacă aş şti că e vreuna, crede-mă, aş muri de durere. Dacă vreai moartea mea, n-ai decât să greşeşti.

Dar nu, tu nu eşti în stare să greşeşti şi degeaba mă tem. E furtuna de pe mare care e geloasă şi te face să nu vii. Nenorocita de mine! Cu câtă furie nu lovesc valurile ţărmul! Ce nori groşi întunecă ceriul! Poate zeiţa Nephele, drăgălaşa mamă a Hellei, vine să verse deasupra fiicei sale înghiţite de valuri un potop de lacrimi; sau poate Ino, mama ei maşteră, prefăcută în zeiţă marină, face, în ura ei, să se umfle marea ce poartă numele fiicei sale vitrege – Hellespontul. Apele mării de aci, văz bine, nu sunt prielnice pentru fetele tinere. În ele a pierit Helle, în ele sălăşluieşte acum chinul meu/.

Cu toate acestea, Neptune, dacă ţi-ai aminti de dragostele tale, n-ai da voie vânturilor să se împotrivească iubirii noastre, dacă în adevăr printre iubitele tale se numără şi Amymona şi Tyro, atât de lăudată pentru frumuseţea ei, şi Circe şi fiica Aly-monei şi Medusa, înainte

de a se fi amestecat şerpii printre perii capului ei, şi blondă Laodicea şi Celaeno, primită în Olymp, şi altele multe, de al căror nume – acum nu-mi aduc aminte. Acestea au fost, Neptune, şi alte multe pe care poeţii le cântă că şi-au alipit pieptul lor de pieptul tău. De ce dar, după ce ai cunoscut de atâtea ori puterea iubirii, închizi acum prin furtunile pe care le stăpâneşti calea obicinuită a lui Leandru?

Nu mă năpăstui, zeu furios, şi luptele tale deslănţuieşte-le fără cruţare în altă parte, pe întinsul mărilor. Unda care desparte aceste două oraşe (Sestos şi Abydos) este destul de strâmtă. Unui zeu mare, ca tine, îi se cade să izbească corăbiile cele mari, îise cade să dezlănţuie furtunile sale asupra unor flote întregi. E ruşinos pentru marele zeu al mărilor să-şi prindă mintea cu un tânăr care vrea să înoate, şi să bage groază în el. Această apă este mai mică decât o baltă. Leandru este în adevăr de o origine nobilă şi strălucită, dar nu se trage din Ulysse, urgisit de tine, din cauza lui Polyphem, căruia i-a scos ochiul. Nu căută să faci de pomină această apă. Scapă, în bunătatea inimii tale, două fiinţe deodată, pe el, care înoată, şi pe mine, de aci, căci de aceleaşi unde stă atârnată acum şi viaţa mea şi corpul lui Leandru.

A pârâit felinarul – la acesta scriu, – a pârâit şi acest semn trebuie să fie de un bun augur. Uite, că şi bătrâna mea guvernantă vărsă vin pe focul de bine prevestitor.

— „Mâine, zice ea, vom fi cu unul mai mult” şi a băut. Fă ca să fim cu unul mai mult, alunecând pe unda liniştită, dragă Leandru, tu care ai pus stăpânire pe tot sufletul meu. Întoarce-te în tabără, Leandre, dezertor al lui Amor, pe care îl slujeşti; să nu rămâiu singură în patul meu. N-ai de ce te teme. Însăşi Venus e de partea celor îndrăzneţi şi ea, ca fiică a mării, îţi va netezi calea. Am voit adeseori chiar eu să mă arunc în mijlocul, undelor, dar aceste unde tot sunt mai sigure pentru bărbaţi; căci, când deasupra lor trecea Phryxus şi cu soru-sa Helle, de ce numai femeia a dat numele ei acestor ape adânci?

Te temi poate că o să-ţi lipsească timpul pentru

întoarcere şi nu o să poţi suporta greutatea unei oboseli îndoite? Ei bine, să plecăm amândoi de pe ţărmii noştri, să ne întâlnim în mijlocul mării şi, dându-ne sărutări deasupra undelor, să ne întoarcem fiecare în oraşul nostru. Va fi puţin această, dar totuşi mai mult decât nimica. De ce nu pot eu uită nici ruşinea care osândeşte la tăinuire iubirea noastră, nici iubirea care se teme să fie aflată? Două simţiminte care nu se pot împăca se luptă acum în mine: iubirea şi ruşinea. Nu ştiu pe care să o urmez: una aduce cu sine plăcerea, cealaltă cinstea.

După ce Iason din Thessalia a ajuns în Colchida, a primit în corabia să cea iute pe Medea şi a răpit-o cu sine; după ce Paris, din muntele Ida, a ajuns în Sparta a fugit îndată cu Elena, prada sa; tu însă, cu toate că cercetezi adeseori pe iubita ta, te întorci tot singur şi îţi place să înnoţi peste o mare, primejdioasă chiar şi pentru corăbii.

Cu toate că ştii să înfrunţi apele înfuriate, totuşi nurte încrede în ele. Undele înghit uneori chiar vase făcute cu măiestrie. Crezi tu că braţele tale sunt mai puternice decât vâslele? Nici mateloţii nu se încumetă, Leandre, să facă ce vreai tu să faci. Şi se luptă cu valurile, numai când li s-a sfărâmat corabia. Sărmana de mine! Vreau să nu facă tocmai ceea ce îl îndemn să facă. Curajul tău să nu se potrivească vorbelor mele. Totuşi vino şi treci peste. Gâtul meu braţele tale obosite de bătaia undelor. Dar, de câte ori îmi arunc privirea pe întinsul albastru al mării, simţ cum îngheţul îmi pătrunde inima mea îngrozită.

Nu mai puţin sunt tulburată de visul ce am avut astă noapte, cu toate că am făcut rugăciuni de izbăvă. În apropierea aurorei, când felinarul meu eră pe stinse, la ceasul când de obicei se arată visurile cele adevărate, fusul mi-a căzut din degetele mele obosite de somn şi mi-am aplecat capul pe perină. Atunci, adormind mi s-a părut că văz aievea pe undele bătute de vânturi un delfin care înotă. Când valul l-a aruncat pe nisipul de pe ţărm, l-a părăsit, în acelaşi timp, şi apă şi viaţa. Ori cum ar fi această prevestire, eu mă tem mult. Tu nu râde *ţie* visurile mele şi nu te încrede decât în marea liniştită. Dacă nu te

gândeşti la zilele tale, cruţă cel puţin pe cele ale unei tinere fete care îţi este scumpă şi care nu va mai trăi, dacă tu nu trăieşti. Am totuşi nădejdea că undele se vor potoli: atunci cu braţele tale croeşte-ţi calea uşoară şi sigură; iar până atunci, fiindcă, deocamdată, nu poţi să treci marea, această scrisoare a mea liniştească-ţi năcazul aşteptării.

Orpheu şi Eurydice

Basm mitologic (după Vergiliu)

Cel mai vechi şi cel mai vestit cântăreţ al Grecilor din antichitatea clasică a fost *Orpheu*, din Thracia, fâul lui Apollo şi al muzei Calliope. Îndată ce s-a făcut mare, Apollo i-a dăruit o liră pe care ori de câte ori o atingcă cu degetele sale şi ori de câte ori mai adăugă, pe lângă sunetul lirii, şi vocea sa armonioasă, cu care îl înzestrase din belşug divină să mamă Calliope, puncă în mişcare nu numai inimile omeneşti, dar făcea chiar să se adune împrejurul său păsările aerului, peştii apelor, fiarele pădurilor şi până şi arborii şi stâncile nemişcate se aplecau să asculte cântecele fermecătoare ale acestui neîntrecut cântăreţ.

La accentele melodioase ale lui Orpheu, corabia Argo, care odinioară nu voia să se clintească de pe munţii păduroşi unde fusese construită, s-a sco-borât de grabă în valurile mării, iar conducătorii răzvrătiţi ai corăbii, între care se găsia şi Orpheu, la cântecul acestuia, s-au supus ordinelor comandantului Iason. De asemenea, în apele Pontului Euxin, cu ocazia expediţiei Argonauţilor, lira lui Orpheu, la sfatul zeului Neptun, a făcut să se potolească turbarea stâncilor Symphlegade, de care, fără îndoială, s-ar fi sfărâmat corabia lor, ca a tuturor

celorlalţi călători de până atunci. În toată această călătorie primejdioasă, lira cântăreţului Orpheu a făcut adevărate minuni, uşurând astfel mersul corăbiei.

Orpheu, poet şi în acelaşi timp şi rege, a civilizat popoarele antichităţii, învăţându-le să iubească legea, dreptatea şi pe zei. Dar, cu toată bunătatea sa, a fost şi el supus legilor destinului, a avut şi el să cunoască nenorocirea şi suferinţa.

Soţia sa eră dalba nimfă naiadă *Eurydice*, cu care trăia în fericire desăvârşită, care îl iubia nebuneşte. Dar,

durere, fericirea lor avea sal, fie de o scurtă durată. Căci, nu departe de Thracia, în bogată şi roditoarea vale a Tempei, acolo unde fluviul Peneu, curgând domol şi lin, merge să-şi reverse apele în mare, între Olymp şi Ossa, trăia un păstor, numit *Aristaeu*, fiul lui Apollo şi al nimfei Cyrene, un mare cultivator de albine şi cunoscător priceput în arta medicinei şi a culturii viţei de vie şi care iubise şi el odinioară pe tânăra nimfă.

Pe când Eurydice, curând după căsătoria sa cu Orpheu, se preumblă, într-una din zile, prin livezile cele verzi şi pline de flori alethessaliei, Aristaeu, fiul nimfei Cyrene, cuprins de iubire pentru tânăra femeie, luându-se după ea, biata copilă, din nebăgare de seamă, a călcat peste un şarpe ascuns în iarbă. Şarpele muşcând-o de picior, Eurydice s-a prăpădit în puţine zile.

Durerea lui Orpheu a fost nemărginită: dar nu numai a lui, ci şi a tuturor a câţi au cunoscut-o. La moartea ei corul suratelor sale dryade făcu să răsune toţi munţii de plânsetul şi bocetul lor. Plângeau şi fortăreţele Rhodopeene, plângea şi muntele Pangaeu, plângea şi ţara lui Rhesus, plângeau şi Geţii, plângea şi Hebrus, plângeau toate regiunile din ţările de la miazănoapte. Orpheu în sus, mângâindu-şi iubirea sa bolnăvicioasă pe lira-i scobită, te doinia pe tine, scumpă soţie, pe ţărmul singuratic, când venia ziua, te doinia când venia noaptea.

În neastâmpărul său a străbătut în lung şi lat

Întreaga Grecie, a străbătut-o de la miazănoapte şi până la miazăzi şi a intrat chiar şi în strâmtorile de la Tenar (azi capul Matapan), o deschizătură adâncă a Infernului şi în dumbrava întunecată de o veşnică ceaţă neagră şi de aci s-a îndreptat spre umbrele morţilor şi spre regele Infernului, dinaintea căruia toţi se cutremură, adresându-se inimilor care niciodată nu s-au înduioşat de rugăciunile omeneşti.

Aci, în locaşul lui Pluton, cum văzură şi auziră, accentele melodioase ale lui Orpheu, deteră năvală, în

jurul lui umbrele uşoare ale celor morţi, urnindu-se până şi cele din adâncul întunecat al Infernului: câte mii pe păsări se ascund în frunzele arborilor, când vine seară sau când le mână din munţi şi de pe coline ploaia cea rece, tot atâţia erau, bărbaţi şi femei, corpuri ce-au trecut prin viaţă, de eroi curagioşi, băieţi neînsuraţi şi fete nemăritate, şi tineri puşi pe rug înaintea feţelor îndurerate ale părinţilor lor.

La cântecul lui Orpheu, Eumenidele răzbunătoare încetară să mai biciuiască pe vinovaţii încredinţaţi lor, Cerberul cel cu trei capete se opri din lătratul său fioros, instrumentele de tortură îşi conteniră activitatea lor, iar condamnaţii Iadului avură o clipă de repaus. În sus Pluton şi divină sa soţie simţiră acum, pentru întâiaş dată, că inimile lor se înmoaie şi se înduioşează de milă. La rugăciunile sărmanului Orpheu, îi deteră înapoi pe scumpa sa Eurydice, după care venise. Proserpina, soţia puternicului rege al Infernului, îi pune însă o condiţie, ce e drept grea de îndeplinit pentru iubirea bolnavă a cântăreţului şi anume ca Eurydice să meargă în urma lui Orpheu şi ca el să nu-şi întoarcă faţa spre soţia sa, decât după ce va fi ajuns la suprafaţa pământului.

Şi, plecând astfel înapoi spre regiunile de sus ale vieţii pământene, trecuseră prin toate primejdiile şi eră mai-mai să ajungă deasupra pe pământ” când o nebunie neaşteptată, o nebunie fără îndoială

de iertat, dacă zeii din Infern ar şti să ierte, a cuprins inima bărbatului neprevăzător: s-a oprit în drum, aproape de lumina de sus, ca să se uite la scumpa sa Eurydice. În aceeaşi clipă, deodată, toată strădania lui Orpheu s-a zădărnicit. Condiţia nemiloasei Proserpina fiind călcată, cântăreţul a auzit – doar un vuiet întreit în lacurile Avernului. Eurydice dispăru cum dispare aburul în aer la suflarea vântului. La urechile lui Orpheu ajunse totuşi glasul îndurerat al Eurydicei: „Ce nebunie a făcut ca să

pieri şi tu, ce nebunie a făcut ca să pier şi eu, scumpe Orpheu? Iată, acum mă cheamă din nou înapoi destinul meu cel crud şi somnul cel veşnic îmi închide acum din nou şi pentru totdeauna ochii mei obosiţi. De acum, adio! Mă duc iarăşi în noaptea adâncă, întinzând degeaba, vai, spre tine; eu care nu mai sunt a ta, mâinile mele neputincioase”.

Astfel grăi şi, deodată, în tocmai ca fumul, când se împrăştie în văzduh, dispăru şi Eurydice din faţa lui Orpheu şi din acest moment nu şi-a mai putut vedea pe nenorocitul ei soţ care în zadar încercă să-i prindă umbră şi să-i vorbească multe-multe. Vameşul din Orcus nu l-a mai lăsat să treacă şi pentru a doua oară fluviul ce înconjoară Infernul. Bietul cântăreţ, ce era să mai facă acum? Încotro să plece, după ce scumpa-i soţie i-a fost de două ori răpită? Cu ce bocete să mai mişte el pe mână, cu ce rugăciuni să mai înduplice el pe zei?... În vremea aceasta Eurydice trecea în barca luntraşului Charon peste Styxul cel rece.

Şapte luni întregi se zice că a plâns Orpheu sub o stâncă ce se înalţă în văzduh pe malurile singuratice ale fluviului Strymon şi şi-a cântat durerea bolnavă în peşteri răcoroase, îmblânzind cu cântecul său tigrii şi târând după sine pădurile, întocmai ca o privighetoare care, tânguindu-se sub umbra vreunul plop, îşi deplânge puişorii pierduţi, pe care un plugar fără inimă i-a smuls golăşei din cuibul lor; întocmai precum ea plânge, ziua şi

noaptea, şi acăţată de o rămurică îşi repetă mereu acelaşi cântec, umplând văzduhul în depărtare de tânguirile ei cele triste, nicio plăcere, nicio nouă dragoste ne mai înduioindu-i inima: tot astfel plângea şi Orpheu. El cutreieră acum singur îngheţurile hyper boreene şi Tanaisul cel plin de zăpadă şi câmpiile rhypheene, acoperite pururea de gheaţă, tânguindu-se după Eurydice pierdută pentru vecie şi după darul zădărnicit al lui Pluton.

Degeaba încearcă femeile Ciconiene din Thracia să mângâie pe divinul cântăreţ: el rămâne surd la vorbele lor

ademenitoare şi nu conteneşte o clipă de a cere prin cântecele sale zeilor pe scumpa sa Eurydice. Umilite de atâta dragoste nebună şi mâhnite că niciuna dintre ele n-a fost socotită vrednică de a-i fi soţie, la o sărbătoare de noapte a lui Bacchus, se repeziră, în delirul lor orgiastic, asupra tânărului Orpheu, îl sfâşiară în bucăţi, iar membrele lui rupte le împrăştiară pe câmpii şi pe apa Hebrului (azi fluviul Mariţa). Capul lui fu aruncat în valurile apei. Dar chiar şi atunci, când valurile rostogoliau capul lui cel rece, smuls de la gâtul ca de marmură, limba lui te strigă pe tine, nenorocită Eurydice, iar malurile de-a lungul fluviului răsunau: *Eurydice*, *Eurydice*.

Apa Hebrului duse departe, până în mare capul şi lira cântăreţului. Ele ajunseră în sfârşit până la ţărmul insulei Lesbos, unde fură găsite mai târziu de locuitori. Capul îl îngropară, iar liră o duseră la un templu sfânt, unde o agăţară de o coloanăde aci fiind ridicată de zei, a fost prefăcută în *Con-stelaţiunea lirei*.

— Insula, din această pricină, a dat naştere, în urmă, la o mulţime de cântăreţi şi poeţi lirici. Se spune că chiar şi privighetorile cântau în această insulă mai drăgălaş decât aiurea spre a cinsti mormântul divinului Orpheu. Membrele cântăreţului fură strânse de Muze şi îngropate la poalele muntelui Olymp.

Sufletul lui Orpheu, după ce a fost deplâns de păsări, deplâns de stânci şi de animale, deplâns de nimfe, deplâns de izvoare şi de arbori, a ajuns în imperiul bogat al umbrelor. Aci dete Orpheu de Eurydice a sa, unde rămaseră pe viitor nedespărţiţi în câmpiile fericite ale Elysiului.

Dar nici Aristaeu, pricina atâtor nenorociri, n-a rămas nepedepsit de zei, căci tovarăşele Eurydicei, nimfele, supărate, dezlănţuiră o groaznică epidemie care făcu să i se prăpădească toate albinele pe care le cultivă fiul Cyrenei. Istovit de durere şi de jale, bietul Aristaeu, ne mai ştiind ce să facă ca să-şi capete din nou albinele sale, se duse să caute pe mama sa Cyrene, o nimfă, fiică a fluviului Peneu, căreia îi se plânse că el, deşi socotit că fiu

al lui Apollo, după cum pretindea ea, n-a putut fi scutit de nenorocirea de a-i se nimici câmpiile şi turmele de vite şi roiurile de albine.

Mama sa se găsia tocmai în mijlocul undelor azurii, între celelalte nimfe surori, când aude deodată plânsetul îndurerat al fiului ei. Numai decât, primindu-l în lăcaşul umed de sub ape şi aflându-i păsul şi pricina nenorocirii lui, îi spune că trebuie să ispăşească păcatul ce a făcut faţă de Orpheu, dar că leacul i-l va spune numai Proteu, un faimos profet, zeu şi el al mării. La sfatul acestui profet bătrân, cu barbă albă ca şi spumă mării, Aristaeu jertti pentru zeii din Infern patru tauri de o frumuseţe deosebită şi tot atâtea juninci, cu gâtul neatins de jug, a căror cadavre le lăsă neîngropate într-o dumbravă verde. Când se ivi a noua auroră şi când Aristaeu intră în pădure, văzu, o minune de necrezut, văzu ieşind din măruntaele victimelor roiuri de albine, care înălţându-se uşor în aer, întocmai ca un nour nemărginit, se atârnară, ca strugurii, de ramurile mlădioase ale copacilor.

— Aristaeu se căsători cu

Autonoe, fiica lui Cadmus, cu careavu de fiu pe Acteon. După ce acesta a fost sfâşiat de proprii lui câini, Aristaeu a trecut în Sardinia şi în urmă se stabili în Thracia. Alegându-şi ca locuinţă muntele Haemus (azi Balcanii), într-una din zile a dispărut. Zeii îl aşezară printre astre şi, după unii, se crede că ar fi fost prefăcut în *Constelaţiunea Vărsătorului*.

Glaucus şi Scylla

Basm mitologic (după Ovidiu)

Glaucus fusese odinioară un pescar vestit din cetatea Anthedon, din Boeotia. Întâmplarea a făcut ca acest pescar să guste odată din ierburile divine pe care le semănase zeul Saturn şi de atunci a fost prefăcut, ca toţi câţi în lumea veche gustau din aceste ierburi, în zeu de mare.

Iată cum îşi povesteşte, prin gura poetului Ovidiu, metamorfoza sa, pricinuită de iubirea-i înflăcărată pentru

nimfa Scylla, o nimfă a mării.

Nimfele Nereide se aruncă în apa întinsă a Oceanului-şi înoată în linişte. Una dintre ele, Scylla, se desparte de suratele sale, părăsindu-le, căci nu simte în sine curaj ca să se încrează în valuri. Îşi azvârle totuşi hainele pe nisipul uscat şi se preumblă agale pe ţărmul umed al apelor; iar când se oboseşte, se retrage în peştera ei tainică, unde îşi răcoreşte membrele frumosului ei corp în undele nemişcate de adierea vânturilor.

Dar, iată că soseşte deodată, spintecând valurile mării, cel mai nou oaspe al adâncurilor Oceanului, *Glaucus*, prefăcut de curând, pe ţârmii Boeotiei, lângă Anfhedon, în zeu marin. Cum zjreşte pe nimfă, se aprinde de iubire pentru ea, admirând-o în extas. Ea, cum îl vede, o ia la fugă. El, ca să o oprească, îi adresează cuvinte dulci şi ademenitoare. Totuşi ea fuge; frica îi dă aripi. În fuga ei ajunge în vârful unei stânci înalte, /al cărei creştet lipsit de orice umbră se ridică sus deasupra apelor. Aci nimfa se opreşte

şi sigură de orice primejdie, neştiind ce are în faţă, un monstru ori un zeu, privind cu mirare coloarea lui deosebită, îi admiră buclele care îi acopere umerii şi spatele şi trupul ce i sfârşeşte într-o coadă lungă şi încolăcită. Glaucus o zăreşte şi aci şi aplecându-şi corpul pe o stâncă de alăturea, îi zice:

Fată dragă, eu nu sunt nici monstru nici vreo fiară sălbatică; eu sunt un zeu al apelor. Asupra valurilor mării am tot atâta putere, câtă are şi Pro teu şi Triton şi Palaemon, fiul lui Athamas. Înainte vreme, eram şi eu oirî muritor: îmi plăcea însă de apele adânci şi trăiam mai mult pe ţărmurile mării. Aci, mă ocupam, fie să trag pe nisip năvodul încărcat de peşti, fie, şezând pe vreo stâncă, să

urmăresc cu ochii aţintiţi şi cu mâna neclintită mişcarea undiţii.

În apropierea unui poieniş luminos se află un colţ de pământ scăldat, pe de o parte de valurile mării, iar pe de altă parte, brodat de flori şi iarbă verde pe care niciodată n-a atins-o dintele vreunei juninci cornute. Iarba de aci n-a fost nicicând călcată.

Tiici de blânde oi nici de păroase capre. Niciodată harnica albină n-a cules de aci parfumul de flori; niciodată

nimfele drăgălaşe n-au strâns de aci buchete de flori din care să-şi împletească cununi pentru frunţile lor, în zile de sărbătoare, şi niciodată aci n-a intrat coasa ascuţită a ţăranului.

Eu am fost cel dintâi care m-am aşezat pe această pajişte spre a-mi usca năvodul meu cel ud. Făceam tocmai socoteala peştilor pe care i-am prins; aşezam în şir pe cei pe care întâmplarea îi mânase în laţurile mele şi pe cei pe care naivitatea lor îi atrăsese la undiţă. Deodată, lucru de necrezut, dar ce folos aş avea să-l plăsmuesc? Îndată ce peştii aceştia au atins iarba, au început să se mişte, să sară, să se zvârcolească pe pământ, ca şi când ar fi fost în apă. Şi, în vreme ce eu mă uitam cu mirare la ei, se aruncară deodată de pe ţărm în mare, părăsind şi uscatul şi pe noul stăpân.

La această privelişte neaşteptată, rămân cu totul uluit şi buimăcit şi mă întreb de pricină acestei minuni nemaivăzute şi nemaiauzite. O fi fiind vreun zeu, va fi fiind sucul vreunei ierbi miraculoase? Dar, ce plantă poate să aibă o astfel de putere? Iau în mână câteva fire de iarbă şi le gust spre încercare. Ce să vezi însă? Îndată ce sucurile de iarbă mi-au atins limba, am simţit deodată că întreaga mea fiinţă se tulbură şi, în acelaşi timp, în sufletul meu mă simt atras către un alt element, către apă mării. Ne mai putând să mă împotrivesc, încep să strig: „Adio pământule, adio pentru totdeauna”, şi fără să vreau, mă arunc în valuri.

Zeii mă primesc bucuros în rândul lor şi mă împărtăşesc şi pe mine de toate onorurile. La rugămintea lor, divinităţile Tethis şi Oceanus purificându-mă, mă despoiară de partea muritoare din mine şi, rostind de nouă ori nişte vorbe vrăjite, îmi dau ordin să-mi afund corpul în ape. Le dădui ascultare şi de atunci sute de fluvii îşi rostogolesc apele lor deasupra capului meu. Iată tot ceea ce pot să-ţi spun, iată tot ceea ce îmi amintesc despre mine.

Când mi-am venit în simţire, am văzut că trupul meu a fost transfigurat. Atunci, pentru întâiaş dată, am văzut că barba mea ia coloarea undelor azurii; atunci pentru întâiaş dată mi-am văzut pletele capului meu resfirându-se pe suprafaţa întinsă a apelor; atunci pentru întâiaş dată mi-am văzut aceşti umeri laţi şi aceste picioare transformate, acoperindu-se cu solzi şi cu aripi. Dar, de ce folos această metamorfoză? Ce am eu de acolo, că am fost îmbrăţişat cu iubire de zeii mării? Ce folos am că sunt zeu, dacă inima ta rămâne împietrită pentru dragostea mea?

Glaucus voia să-i mai spună încă multe, altele, dar Scylla nu-i mai dă ascultare; ea o luase la fugă. Glaucus se supără grozav şi în mânia să se duce de-a dreptul la palatul plin de monştri, pe care Circe, fiica soarelui, şi-l alesese de locuinţă.

Despicând cu braţele sale vânjoase valurile mării tyreniene, Glaucus lăsase acum înapoi şi Aetna şi ţara Cyclopilor şi Zânele (azi Messina) şi Rhegium şi ajunse să atingă colinele acoperite cu nenumărate plante, unde îşi are locaşul Circe, într-un palat strălucitor şi înzestrat cu tot felul de monştri marini, îndată ce o vede, o salută şi primeşte salutări.

„Zeiţă, îi grăi numai decât Glaucus, te conjur, ai milă de un zeu. Tu singură poţi, dacă ai vrea, să mă uşurezi de chinurile dragostei mele. Puterea vrăjită a ierburilor tale o cunosc mai mult decât ori cine, fiindcă numai din pricina lor am ajuns în starea schimbată în care mă găsesc. Ascultă-mi năcazul în care mă aflu:

Pe ţărmul Italiei, din faţa Messinei, am văzut pe Scylla şi mi-e ruşine să-ţi spun… N-a voit să ştie nici de făgăduieli, nici de rugăciuni; mi-a dispreţuit şi mângierile mele şi cuvintele-mi de dragoste. Dacă vrăjirile mai au vreo putere, fă ca să le simtă din gura ta magică. Dacă ierburile mai au vreo influenţă asupra inimilor omeneşti, atunci alege pe acelea care se vor fi dovedit cu mai multă putere.

Nu cer ca tu să seci cu totul izvorul nenorocirilor mele, ca tu să vindeci rană adâncă din sufletul meu; nu

vreau ca tu să-mi stingi focul din inimă, dar, să faci ca şi Scylla să arză de acelaşi foc”.

N-a existat vreodată o femeie mai gata decât Circe ca să se înflăcăreze la auzul astorfel de cuvinte, fie că ea avea din fire astfel de porniri, fie că a pedepsit-o cu această patimă zeiţa Venus, de necaz pentru destăinuirea tatălui ei Helios[2].

Circe îi răspunde: „Ai face mai bine să oftezi după o femeie simţitoare, după o femeie cuprinsă de acelaşi dor ca tine şi înflăcărată de aceeaşi flacără, ca şi aceea de care eşti cuprins. Tu ai fi vrednic de o astfel de iubire şi ai merita-o fără să umbli după ea. Tu ai fi, crede-mă, dacă mi-ai da vreo nădejde… Nu te încrezi tu în puterea frumuseţii tale? Eu, zeiţă şi fiică a strălucitorului soare, eu de care se teme toată lumea, şi pentru vorbele mele ademenitoare şi pentru ierburile-mi vrăjite, eu aş fi fericită să fiu a ta. Aruncă dispreţ asupra celei care te dispreţuieşte şi iubeşte pe cea care te iubeşte. Cu aceeaşi lovitură pedepseşte pe o ingrată şi scapă-mă de o rivală”.

„Nu, răspunse Glaucus. Mai degrabă au să crească copacii în mare, mai degrabă au să dea algele pe vârfuri de munte, decât să se schimbe, în viaţa mea, dragostea-mi pentru Scylla”.

La auzul acestor vorbe, Circe e cuprinsă de mânie.

2 Helios. Soarele, descoperise zeilor dragostea Venerei pentru Marte.

Totuşi ea nu poate şi nu voieşte să se răzbune pe zeul pe care îl iubeşte. Toată urgia ei se îndreaptă împotriva celeia care îi este rivală.

Cuprinsă de o furie nebună, Circe adună nişte ierburi vrăjite, le amestecă într-o căldare şi rosteşte cuvinte magice, apoi învelită într-un voal de azur.

Iese din palatul său, trece printre cetele de monştri care se închină înaintea ei, şi se îndreaptă spre Rhe-gium, oraş din faţa stâncilor de la Zânele şi se aruncă în valurile ce vuiau şi clocotiau. Ea merge pe apă, întocmai ca şi pe uscat, iar picioarele ei ating suprafaţa mării, fără să se ude de apă.

Aci eră o peşteră strâmtă, în forma unui arc încovoiat, loc de retragere pentru Scylla. Circe stropeşte acest azil scump al Scyllei cu otrăvuri teribile şi răspândeşte în toate părţile sucurile ierburilor sale ucigătoare. De trei ori murmură ea, din gura ei vrăjită, cuvinte stranii şi misterioase, şi descântecele sale fermecate le repetă de nouă ori.

Dar, iată că soseşte şi Scylla. De abia îşi bagă de jumătate corpul în undă, când şi vede îngrozită trupul ei

înconjurat de monştri care lătrau. La început nu-i venia să crează că ei fac parte din corpul ei. Vrea să fugă de ei şi-i respinge, temându-se de muşcăturile lor, dar cu cât mai mult fugia de ei, cu atâta şi-i atrăgea pe lângă sine. Degeaba îşi căută acum, biata nimfă, picioarele, pulpele şi gleznele. Acestea au dispărut, iar în locul lor nu vede acum decât gâtlejuri deschise ca de Cerber, câini, cu corpul diform, care urlau şi care o înconjurau, atârnându-i de piept şi de mijloc.

La acest spectacol, Glaucus varsă din ochii săi lacrimi fierbinţi şi fuge cu groază de dezmierdările Cârcei, ale căreia otrăvuri îi servise prea grozav ura. Scylla rămase de atunci fixată în acel loc.

Răzbunarea ei împotriva Circei şi-o arătă numai când a trecut pe acolo Ulysse. Fiindcă acesta era îndrăgit de Circe, Scylla făcu să piară şase dintre tovarăşii eroului de la Troja şi de sigur ar fi înghiţit ea, mai târziu, şi corăbiile troiene dacă, din monstru ce era, n-ar fi fost prefăcută de zei într-o stâncă submarină în mijlocul mării, unde se vede şi acum şi de care fug corăbierii cu groază.

În faţa Scyllei se găseşte un monstru, tot aşa de primejdios ca şi ea. Este Charybda, fiica zeului Neptun şi Gaiei (pământul) care, având odată cutezanţa să fure yacile lui Hercule, a fost prefăcută de fulgerele marelui Jupiter într-un ochiu’ de mare. De atunci acest monstru nesăturat înghite în gâtlejul cel lacom, de trei ori pe zi, valurile mării şi, tot de trei ori pe zi, le aruncă afară cu gemete grozave şi urlete adânci.

Călătorul care trece cu corabia să prin faţa celebrei cetăţi siciliene Messana (Messina), odinioară Zânele, dacă vrea să scape teafăr din aceste locuri pline de primejdii, trebuie să se ferească cu multă băgare de seamă, atât de ochiul de mare Charybda, cât, mai ales, de stânca submarină Scylla; de aci şi proverbul „a căzut din Charybda în Scylla *ţincidit în Scyllam qui vuit uitare Charybdim*)

Scyilla şi părul lui Nisus.

Basm mitologic (duplL Vergiliu)

Dintre toate cetăţile greceşti răspândite pe colinele Atticei între Athena, patria regelui Pandion, şi ţărmii plini de scoici, scăldaţi de valurile mării theseane, niciuna nu întrece în frumuseţe pitorească Megara, capitala regatului lui *Nisus*, fiul lui Pandion. Zidurile acestei cetăţi fuseseră ridicate odinioară de regele Alcanthous, ajutat în lucrarea sa de Apollo, zeul artelor şi al muzicei. Ca o amintire a acestui ajutor, piatra, pe care zeul şi-a pus chitara sa, a păstrat multă vreme în urmă sunetul melodios al acestui instrument muzical, căci de câte ori a-ţingcă cineva piatra din zidul cetăţii, ieşeau îndată nişte accente armonioase care încântau urechea călătorului, întocmai ca şi statua zeului Memnon din Aegypt, lovită de primele raze ale soarelui de dimineaţă.

În vremea de de mult, pe când se găsia rege în Megara miticul Nisus, ţara Atticei a fost pustiită de flota duşmană a lui Minos, regele Cretei, cel mai puternic în arme dintre toţi regii din acele timpuri străvechi. Cauza acestui război crâncen a fost Polyidus, moşul lui Minos care, refugiindu-se din patria sa Creta, a ibst adăpostit în casa ospitalieră a regelui Nisus din Megara. Refuzul lui Nisus, de a predă pe Polyidus, făcu să se umple câmpiile Atticei de săgeţile vestitei armate de arcaşi din

Cretă. Dar nici regelui, nici locuitorilor din Megara nu le păsă prea mult de atacul neputincios al Cretanilor şi nici nu se gândiau măcar să respingă cu forţe armate” pe năvălitori. Ei cunoşteau bine răspunsul zeilor:

Pe capul lui Nisus, întocmai ca şi pe capul lui Samson din Biblie, crescuse o şuviţă de păr, în care eră un fir roşiu ce conţincă destinul cetăţii. Cât timp avea să fie neatins acest fir de păr, acoperit cu îngrijire de buclele din capul regelui, neatinsă trebuia să rămâie şi patria sa Megara. Parcele, ursitoarele care nu greşesc niciodată, când torc firul vieţii şi destinul omului, întăriseră puterea oracolului prin voinţa lor nestrămutată. Iar griijle tuturor a se îndreptau acum, nu asupra războiului care bătuse la uşă, ci

asupra părului scump de pe capul regelui şi o agrafă de aur de Mopsopia îl ţinea necontenit lucitor.

Trecuseră şase luni de când armatele cretane împresuraseră cetatea şi soarta războiului rămăsese aceeaşi, iar zeiţa Victoria, cu aripa ei nesigură, zbura încă departe de tabăra regelui Minos. Şi, fără îndoială, multă vreme ar fi pierdut Cretanii prin Attica şi apărarea Megarei ar fi rămas de-a pururi nezdruncinată, dacă *Scylla*[3], fiica nesocotită a lui Nisus, Sddia care avea să sape mormântul nefericitului ei părinte, al patriei şi al ei înseşi, n-ar fi privit, cuprinsă de o patimă nebună, cu ochii ei frumoşi şi lacomi, pe eroul cretan Minos. Lăcomia ochilor ei a pierdut o cetate, pe care n-ar fi putut să o cucerească nicio armată de pe lume.

Cupidon, fiul Venerii, acel copil sălbatic şi şa galnic, pe care, când să mânie, nu poate să-l îmblânzească nici mama sa, nici tatăl său Jupiter şi nici toţi zeii din Olymp, dar care, la rândul său, poate să îmblânzească şi să înmoaie până şi inima leilor şi tigrilor din Lybia, Cupidon dă ascultare îndemnurilor zeiţei Iunona, care se supărase pe Scylla. Căci aceasta, la o sărbătoare a zeiţei, neţinând seamă de ritualul obicinuit, i-a profanat sanctuarul şi din acest moment avea un păcat de ispăşit şi se ştie că n-a existat femeie care să supere pe Junona şi să rămâie nepedepsită. Cupidon, zeul iubirii, ca să răzbune pe zeiţă, a scos din tolba-i strălucitoare o săgeată şi a aruncat-o în peptul tinerei fete.

O dragoste nebună a cuprins din clipa această inimă Scyllei. Biata fată de acum înainte nu şi-a mai putut găsi liniştea şi, întocmai ca o bacchantă, scoasă din fire, a început să cutreiere fără astâmpăr întreg oraşul, bătând toate drumurile în lung şi lat. Rupând cu trecutul ei de până acum de prinţesă alintată nu-şi mai parfumă părul buclat cu parfumuri din munţii Ida, nu-şi mai lega picioarele ei delicate cu încălţăminte sicyoneană, nici nu-şi mai împ-odobia gâtu-i alb ca zăpada cu pietre scumpe.

3 *Scylla*, fiica lui Nisus, nu trebuie confundată cu *Scylla* din capitolul precedent.

Gândurile ei se îndreptau în altă parte; de aceea pasul îi era nesigur, iar picioarele îi se împleteciau…

Până a nu-şi fi dat pe faţă iubirea ei criminală pentru Minos, de sute de ori se urca şi se scobora de pe zidurile cetăţii, pentru ca să privească, zicea ea, turnurile ce se ridică până în nouri; de sute de ori se urcă, oftând adânc din sufletul ei zbuciumat, pe vârful terasei palatului regal, spre a privi noaptea, zicea ea4 stelele ceriului, de fapt însă pentru ca să privească în depărtări tabăra lui Minos, de unde străluceau mii şi mii de focuri.

Biata fată, nu mai vrea să ştie de furca de tors, nu mai vrea să ştie de suveică; degetele-i nu-i mai ating chitara, iar aurul şi pietrele nestimate, la care ţincă altă dată aşa de mult, acum le dispreţuieşte.

În obrajii ei cei frumoşi nu se mai vede roşaţa: roşaţa nu se împacă cu dragostea. Boala ei e fără leac –, simte cum îi se furişează moartea în mădularele ei istovite. Gândul îi zboară, unde o cheamă durerea, unde o târăşte destinul. Un imbold ascuns o împinge spre prăpastie. Ce să facă?… Să ia pe ascuns părul fatal din capul tatălui său şi să îl trimită lui Minos, în tabără, ca jertfă scumpă pentru duşmanul patriei salel Este singurul mijloc ca să-şi atragă iubirea recunoscătoare a celui pe care îl adoră! Nu se va găsi o inimă simţitoare care să nu-i scuze această faptă criminală!

Eră noapte. Somnul cel dulce încătuşase acum pleoapele ochilor lui Nisus. În tăcerea adâncă a întunericului doar străjile vegheau la porţi, şi ele, privind în depărtări, făceau mai mult o paradă de zelul lor de sentinele. În vremea aceasta, Scylla se scoală din patul ei şi cu urechile aţintite, întrebând oarecum umbrele întunericului, de abia e în stare să respire aerul rece al nopţii. Ridicându-se în vârful degetelor face întâiul pas. Pune mâna pe un cuţit cu două tăişuri şi aleargă în zbor, ca şi când picioruşele ei n-ar fi atins pământul. Groaza face să o părăsească puterile. Se opreşte pe loc. Apoi, luând ca martor al încercării sale criminale întunericul cel negru al

nopţii, păşeşte înainte. Ajungând la pragul camerei de dormit a tatălui ei, se opreşte o clipă în vestibul şi ridicându-şi ochii spre astrele lucitoare ale ceriului, făgăduieşte zeilor jerile bogate, dacă o vor ajuta în planurile ei.

Cârme, guvernanta şi odinioară doica Scyllei, a auzit-o, când s-a sculat din pat şi a simţit zgomotul uşii. Înspăimântată se repède la ea şi o prinde în braţe. Ce vreai să faci, îi zice plină de groază. Tu, dragă fată, pe care te-am crescut din frageda-ţi copilărie, spune-mi ce vreai să faci, că nu degeaba te-ai sculat tu în puterea nopţii. Dacă nu mă înşel, tu eşti chinuită de Nemesis, zeiţa răzbunării. Acum îmi dau eu seama de ce nu puteai să bagi în gură nici darurile Cererii nici ale lui Bacchus. Acum îmi dau seama de ce steteai neadormită în puterea nopţii, când şi grijile cele mai mari dorm în inimile obosite ale muritorilor. Spune-mi, o, spune nenorocitei tale doice, spune-mi în sfârşit ceea ce până acum n-ai vrut să-mi spui, când te întrebam, văzându-te cum te sfârşeşti din zi în zi. Mi-te jurai că n-ai nimic, când te vedeam dezmierdând, întristată, frumosul păr din capul tatălui tău. Doar nu va fi frumuseţea ta prada furiei care a pierdut odinioară pe Myrrha pentru iubirea nelegiuită de tatăl ei… Dacă însă altfel de iubire bate în peptul tău, şi văz acum că bate, atunci descopere-mi-te mie, căci cunosc şi eu focurile Venerii. Dacă o dragoste curată îţi seacă inima, atunci îţi jur pe zeiţa Diana Dictyma, pe acea zeiţă» căreia îi datoresc fericirea de a te fi hrănit ca doică, că voi înfrunta toate încercările, pe căi drepte, numai şi numai să te scap din această stare nenorocită în care te găseşti, să te scap de suferinţa care te prăpădeşte.

Zicând aceste vorbe, bătrâna Cârme aruncă în spatele tinerei fete o haină caldă, căci îmbrăcată cu o manta subţire era îngheţată de frig şi de spaimă. Apoi, sărutând dulce obrajii înrouraţi de lacrimi ai Scyllei, caută să afle adevărata cauză a nenorocirei ei. Intrând mai întâi în patul ei cald, fecioara răspunde: „De ce mă chinuieşti

atâta, scumpa mea doică, de ce te căzneşti să afli nebunia care m-a cuprins? Eu nu ard de o iubire obicinuită; nu este unul dintre ai noştri care mi-a zăpăcit mintea. Cu atât mai puţin mă gândesc eu la tatăl meu, cu cât prin iubirea mea sunt tocmai duşmana alor mei. Inima mea bate pentru unul pe care ar trebui să-l urască. Dragostea este în tabăra de acolo – şi în acelaşi timp arătă cu mâna înspre corturile duşmanilor, – ea este în mijlocul Cretanilor. Vai, cum să vorbesc, cum să-mi mărturisesc chinurile mele sufleteşti? Ascultă-mă dar, în ceasul în care Scylla ta merge în mormânt. Duşmanul pe care tu-l vezi ţinând împresurate zidurile noastre, căruia i-a dat sceptrul glorios chiar Jupiter, tatăl zeilor, pe care Parcele l-au făcut invulnerabil, – vai, trebuie să o spun şi să nu-l mai ocolesc cu vorba – Minos, da, Minos în sfârşit, acest Minos chiar, care a asediat cetatea, mi-a asediat şi inima mea. De aceea, te conjur pe toţi zeii, dacă poţi, scapă-mă şi nu mă pierde. Dacă însă orice nădejde de scăpare îmi este tăiată, lasă-mă, scumpă doică, să mor de moartea pe care o merit. Căci, dacă o întâmplare nenorocită, da, onenorocită întâmplare, sau dacă un zeu protivnic nu mi-te-ar fi scos în cale, prea bună Cârme, această armă, – şi în acelaşi timp a scos fierul din haina ei, – ar fi tăiat părul de purpură care împodobeşte capul tatălui meu, sau ar fi intrat moartea binefăcătoare printr-o largă rană în sânul meu. Abia a rostit Scylla aceste vorbe, când Cârme, cuprinsă de durerea morţii, îşi pune pe cap ţărână murdară şi începe să scoată, vaiete şi gemete adânci. „Aşadar, tot de tine dau, mizerabile Minos” zise oftând bătrâna Cârme, tu eşti, aşadar, şi nenorocirea bătrâneţelor mele! Tot tu eşti! Odinioară iubirea ta a pierdut pe fiica mea Britomartis – Minos iubind pe fiica Cârmei, aceasta a fugit de el nouă luni de zile, prin munţi şi prin câmpii, şi când eră să pună mâna pe ea, fata aruncându-se în mare, a fost prinsă într-un laţ de pescari şi prefăcută în zeiţă – iar acum cauţi să pierzi şi pe această fecioară pe care am crescut-o la peptul meu. Dusă departe de patria mea, după ce am suferit o aşa de lungă sclavie, după ce am suportat atât de multe zile

grele, tot n-am putut să scap de tine! Acum s-a sfârşit cu mine! Nu mai pot să-mi duc mai departe bătrâneţele. Câno* mi-ai răpit pe Britomartis, o scumpă Britomartis, unica speranţă a vieţii mele, mă mir cum am mai putut prelungi cu o singură zi triştii mei ani. Dar, dragă Scylla, în tine îmi pusesem acum ultima-mi nădejde. Tu îmi făceai încă dulci bătrâneţele mele. Şi acum destinul te-a smuls iubirii mele!

„Ştii tu ce înseamnă părul de purpură din capul tatălui tău? De aceea te conjur, scumpă fiică, pe iubirea care îţi chinuieşte sufletul, pe puterile divine ale Ilithyei, nu săvârşi cu uşurinţă o crimă atât de mare. Nu încerc să te abat de la o dragoste ce se naşte în inima ta, aş fi neputincioasă să o fac şi nici nu teebuie să ne luptăm cu zeii care ţi-au trimis această iubire. Doresc din tot sufletul ca tu să ai parte de iubitul tău, dar fără să se prăbuşească tronul regal al lui Nisus. Doresc ca tu să nu prăpădeşti o familie şi un regat. De aceea, ascultă-mi sfatul meu, ascultă de experienţa unei femei bătrâne, încearcă să îndupleci pe tatăl tău şi ai să-l poţi îndupleca, căci ce nu poate face singurul copil al unui părinte!

— Iar dacă nu-l vei putea îndupleca, atunci vei avea cel puţin o scuză. Atunci violenţa ta va putea avea o îndreptăţire. Amână deci pentru atunci planul tău. Atunci îţi făgăduiesc, copila mea, tot ajutorul meu şi ţi-l vor da şi zeii pe al lor. Nimic nu se face prea târziu, dacă se aşteaptă desfăşurarea înceată a lucrurilor”.

Aceste vorbe au potolit puţin furtuna din sufletul Scyllei şi o dulce speranţă a încolţit în inima ei bolnavă. Apoi bătrâna Cârme, ducând mâna-i tremurândă pe peptul fecioarei, care prin bătăile puternice arata în afară furtuna din lăuntru, îmblânzi prin mângâieri furia nebunească a Scyllei. Şi toată noaptea, până în ziuă, nenorocita doică, stând aplecată peste patul fetei, rezemată pe cotul ei obosit, a vegheat asupra chinurilor şi torturilor ei sufleteşti.

A doua zi, când Aurora dimineţii, sosind din vârfurile reci ale muntelui Octa, a adus lumina binefăcătoare a

soarelui, fecioara Scylla, gândindu-se la poveţele doicii, se munceşte să găsească cât mai multe motive care să convingă pe tatăl ei Nisus, ca să o mărite. Începe să-i laude la ureche dulceaţa păcii şi să-i alunece, de pe buzele ei naive fel de fel. De aluziuni. Îi vorbeşte când de nesiguranţa războiului, când de zeii care schimbă cu uşurinţă victoria; îi este groază să trăiască orfană. Jupiter, îi şoptea ea, este de sigur alături de Minos, cu care are legături de rudenie şi apoi ştie ea şi de oarecari trădări. Că cetăţenii sunt îngroziţi, şi, pe lângă această, prevestiri urâte, – şi prevestiri în astfel de împrejurări nu lipsesc niciodată, – arată că zeii au părăsit oraşul Megara.

Se încumetă chiar să corupă pe profeţi, iar preoţii, care taie vitele sacre pentru sacrificiu, vestesc că măruntaiele victimelor arată pe Minos ca aliat, ca ginere şi că războiul va înceta în curând.

În timpul acesta Cârme, pricepută în farmece, aşază într-o oală de pământ narcis, scorţişoară şi diferite ierburi mirositoare şi le pune să fiarbă la foc într-o căldare mare. Pune apoi trei fire de aţă de trei culori, legate în trei noduri şi amestecându-le în căldare, zice: „Fecioară, fă ca mine. Scuipă în sân de trei ori, căci zeilor le place numărul trei”, în urmă aduce jertfe zeilor din Infern, jertfe pe care nu le cunoşteau nici bătrânii din Ida, nici preoţii din Grpeia. Erau sacrificii şi descântece aduse tocmai de la lolcos.

Cu toate acestea, inima lui Nisus rămâne neînduioşată. Nici zeii, nici oamenii nu-l putură îndupleca; aşa de mare încredere avea el în părul de purpură de pe capul său.

Atunci bătrâna Cârme se hotărî să ajute pe Scylla în planul ei criminal de a tăia părul din capul lui Nisus. Spera ea poate, că odată cu Minos, se va putea întoarce din nou în patria sa din Creta, unde era îngropată cenuşa atâtor fiinţe scumpe inimii ei.

Scylla jură atunci moarte capului tatălui ei şi prin aceasta şi oraşului Megara. Pe furiş, taie părul strălucitor de purpură şi odată cu aceasta e cucerită cetatea şi se

împlineşte şi profeţia oracolelor.

Cu odorul în mână, nenorocita Scylla, căreia crima făptuită îi dedea curaj, ieşi din oraş şi se duse în lagărul duşmanilor, la cortul lui Minos, Acesta când o văzii, se cutremură.

— „Eu sunt Scylla, zise ea, fiica lui Nisus. Iubirea pentru tine m-a împins la crimă şi am venit la tine ca să-ţi depun în mâini pe zeii patriei şi pe cei ai familiei mele.

Ca răsplată pentru aceasta nu voiesc decât iubirea ta. Primeşte acest păr şi, crede-mă, acesta nu este ca orice păr, ci este însuşi capul tatălui meu". Minos, îngrozit de această crimă nemaiauzită, o. Respinge.

Părul fatal fiind tăiat, oraşul Megara căzu. La plecarea sa Minos, încărcând de blesteme pe fecioara denaturată, nu o lasă să se urce în corabia să ea însă vine pe ţărm cu părul despletit şi cu braţele întinse, imploră mereu pe eroul Cretan să o ia cu sine. Acesta respingând-o din nou, nenorocita Scylla se aruncă în mare ca să prindă cu mâna pupa corăbiei ce transportă pe Minos.

Zeilor, făcându-li-se milă de fată, victimă a zeiţei Iuriona, o transformară în pasăre de mare, o prefăcură în *bâtlan*. De atunci biată pasăre, pentru dragostea sa neîmpărtăşită de Minos, cântă mereu, pe suprafaţa întinsă a apelor mării, cântece de jale şi de dor.

Helanippa

Legendă mitologică (după Hygin)

Poeţii din antichitate ne spun că într-o vreme cea mai frumoasă fată din lume eră Melanippa, fiica regelui Desmontes. Frumuseţea fetei eră aşa de mare că a scos din minţi chiar şi pe Neptun, zeul mărilor care îndrăgind-o a căutat pe furiş să şi-o facă soţie. Aceasta dând naştere la doi copii, tatăl fetei, în desperarea sa de părinte amăgit şi ruşinat, s-a hotărât să pedepsească cu o grea pedeapsă pe fiica sa care îi înşelase nădejdea de a-i da un ginere, precum ar fi dorit el. De aceea, a pus pe slujitorii săi să orbească pe Melanippa. Nemulţumindu-se numai cu această pedeapsă cumplită, crudul părinte a poruncit ca fiica sa să fie închisă într-o temniţă adâncă, cu ziduri groase, şi să nu-i se dea decât atâta mâncare şi băutură cât să nu moară de foame. Iar copiii din flori dete ordin să fie aruncaţi pradă fiiarelor sălbatice. Zeilor însă li se făcură milă de micii nevinovaţi şi trimiseră la ei o capră lăptătoare care, în fiecare zi, venia la ei şi îşi aplecă ugerul plin la buzişoarele plăpânde ale micilor copilaşi.

Într-aceea, întruna din zile, trecând din întâmplare

prin acele locuri nişte păstori, şi văzând pe copilaşi tăvăliţi pe iarbă, îi luară cu ei şi i-au dus acasă ca să-i crească.

Aruncarea copiilor nèfâind un lucru rar în antichitate, şi faptul acesta aflându-se printre locuitorii din acele ţinuturi, păstorii creşteau pe copii, ca şi pe copiii lor, fără să se gândească la originea lor.

În Icaria, pe vremea aceea, domnia Metapontus care, iubind mult copiii, se consideră ca cel mai nefericit muritor, fiindcă soţia sa, Theano, nu i-a născut niciun copil. Din această pricină, într-una din zile, spuse cu cruzime soţiei sale, sau să-i facă copii sau de nu să plece din domnie. Îngrozită de această hotărâre a regelui, pe care o vedea nestrămutată, Theano s-a gândit mult, cam să scape de fatalitatea care o ameninţă. Aflând însă de cei doi copii aruncaţi şi luaţi de păstori, îşi pune în minte să ia pe unul din aceşti copii şi, pe ascuns, să-l prezinte regelui că copil al său. Păstorii îi trimiseră pe amândoi copiii şi ea, prin vicleşugurile ei de femeie, izbuti să facă pe rege să creadă că ea în adevăr a născut doi copii.

Trecii multă vreme, fără ca regele să bănuiască ceva. El îşi iubia copiii cu toată dragostea părintească şi se cred că fericit, având toată mulţumirea familiară. Dar iată că Theano, rămânând însărcinată, i-a născut lui Metapontus doi copii regali. Theano iubră, după cum eră şi firesc, numai pe copiii ei cei mici; bărbatul însă mai mult pe cei doi dintâi care erau şi mai frumoşi şi mai voinici. Cum însă să se scape Theano de copiii cei mari, fără să se primejduiască pe sine şi fără să-şi descopere fapta sa necinstită. Acesta eră singurul ei gând care o muncia acum, şi ziua şi noaptea. Regatul trebuia doar să ajungă în orice chip în stăpânirea fiilor ei proprii, care ajunseseră şi ei, cu trecerea vremii, oameni mari. Îi veni atunci în minte gândul nebunesc să piarză pe copiii adoptaţi.

Sosise ziua când Diana Metapontina avea să primească sacrificiile pe care i le aducea poporul din Icaria. Regele a plecat cu tot alaiul, însoţit de cei doi fii ai săi mai mari, Boeotus şi Aeolus, – aşa se numiau ei, – la

serbare. Theano, găsindu-se numai cu propriii ei fii, prinse prilejul să le spună adevărul asupra trecutului fraţilor lor, şi-i îndemnă să-i omoare pe furiş, cu cuţitele, în timpul serbării. Procesiunea religioasă avea loc pe un munte. Aci fraţii, fără să asculte de sfatul mamei lor, au început lupta între ei. Boetus şi Aeolus însă, fiind şi mai voinici şi având în ajutorul lor şi pe Neptun, au răpus pe fraţii lor mai mici şi i-au omorât. Astfel crima ce se plănuia s-a răzbunat şi în loc să fie aduşi morţi la palat fiii Melanippei, au fost aduşi fiii reginei Theano. Când a văzut această pe copiii ei ucişi, în deznădejdea ei nebună, a luat un cuţit de vânătoare şi împlântându-şi-l drept în inimă, a murit pe loc.

Părăsind atunci, de frică şi de groază, palatul lor regal, Boeotus şi Aeolus fugiră la păstori, în coliba de unde fuseseră luaţi odinioară. Aci aflară prin destăinuirile ce li le-a făcut Neptun, că ei sunt fii de zeu şi că mama lor zace de multă vreme într-o închisoare umedă, chinuită de foame şi de sete. La auzul acestora, cei doi voinici veniră numai decât la Desmontes, îl omorâră şi liberează pe mama lor oarbă, căreia Neptun i-a dat acum din nou lumina ochilor. Cu ea împreună se întoarseră în Icaria, la regele Metapontus şi-i descoperiră ticăloşia reginei Theano, care îşi curmase zilele. După aceasta Metapontus a luat în căsătorie pe Melanippa şi a adoptat pe cei doi fii. Boeotus a dat numele sau Boeotiei, iar Aeolus Aeoliei, două ţări vestite în Grecia antică.

Heleagru şi vânătoarea din Calydon

Legendă mitologică (după Ovidiu)

Oeneus, un rege din Calydon, oraş în Actolia, adusese odată ca jertfă zeilor toate trufandalele unui an mănos: zeiţei Ceres, roade de ale câmpului, zeului Bacchus, struguri şi vin, Minervei, măsline şi untdelemn şi aşa mai departe, fiecărui zeu, ceea ce îi plăcea mai mult, fructe şi roade favorite. Numai pe Diana a uitat-o regele în sacrificiile sale. Numai altarul acestei zeiţe a rămas fără jertfe şi fără tămâie.

Din pricina acestei nesocotinţe, zeiţa s-a supărat foc

– căci şi zeii au slăbiciunile lor – şi în mânia ei a hotărât să se răzbune şi să pedepsească pe regele lipsit de cucernicie faţă de ea. De aceea, a trimis în ţara Actoliei un mistreţ cât o namilă, un mistreţ cât un taur din Epir, mai mare chiar decât taurii care pasc în câmpiile mănoase ale Siciliei.

Ochii lui vărsau sânge, ceafa îi era ta până, perii zburliţi de păreau a fi mai mult un gard de suliţi, botul plin de spume, iar din gâtlejul lui ieşea un grohăit sălbatic. Avea nişte colţi de credeai că sunt colţi de elefant. Din gura lui enormă îi ieşeau fulgere de foc, la para cărora se aprindeau şi frunzele cele mai verzi.

Mistreţul prăpădia iarba şi semănăturile, prăpădia grâul în spice, prăpădia totul în calea sa, iar ariile şi hambarele degeaba aşteptau recolta câmpului. Nădejdea agricultorilor se prefăccă în lacrimi. Mistreţul culcă la pământ strugurii, cu viţă cu tot, doborî la pământ boabele de măslin înverzit pline de frunze; dedcă buzna în turmele de vite pe care le sfâşia cu colţii săi cei ascuţiţi şi pe care nu le mai puteau păzi nici păstorii nici câinii. Era pacostea cirezilor pe care nici cei mai frumoşi tauri nu le mai putea apăra, era pacostea ţăranilor care, părăsindu-şi câmpiile şi satele, îşi căutau un adăpost între zidurile înalte ale oraşelor. Spaima şi groaza cuprinsese pe toţi locuitorii ţării.

După ce fiorosul mistreţ făcu mult prăpăd în ţinutul de la Calydon, şi încă vreme îndelungată, se ridică într-o zi fiul regelui, Meleagru, care, simţind datoria că trebuie să-şi apere ţara, izbuti să strângă în jurul său o ceată de vânători vestiţi şi o haită mare de câini şi se hotărî să răpuie cu orice preţ cumplita fiară. La această primejdioasă vânătoare se întovărăşiră cu Meleagru cei mai mari şi mai străluciţi viteji din întreaga Grecie: Castor şi Pollux, Thescu şi Pirithous, Lynceus şi Idas, Admetus şi Iason, Iphicles şi Iolaos, Peleu şi Telamon, Anceus şi Amphiaraus, precum şi fecioara Atalanta, frumuseţea Tegeului şi a dumbrăvilor Arcadiei, fiica lui laşion, şi alţii.

Fecioara Atalanta crescuse în singurătateapă. Durilor şi numai dragostea de vânat o atrase în tovărăşia eroilor

care aveau să se lupte cu mistreţul din Calydon. Îmbrăcată cu o haină uşoară, o singură agrafă îi ţincă începeiate cutele rochii. Părul de pe cap îi era legat într-un singur nod. De pe umeri îi atârna o tolbă cu săgeţi, iar în mâna ei delicată ţincă un arc. Aceasta era toată găteala feţii. Când

ai fi văzut-o, ai fi zis că este o fecioară sub chipul unui tânăr frumos, sau mai bine un tânăr frumos sub chipul unei fecioare.

Meleagru, cum o văzu, se şi aprinse de iubire pentru lată şi fără mult înconjur şi fără să spună mălie vorbe, a

zis: „Ferice de bărbatul care va fi socotit vrednic de această femeie”. Zorul cel mare însă, îl împingcă deocamdată în altă parte, îl împingcă la luptă împotriva mistreţului.

Ceata de vânători porneşte la drum şi ajunge la o pădure bătrână, cu copaci neatinşi de secure şi în care bănuiau ei că se găseşte porcul sălbatic. Unii încep să întindă laţurile, alţii să-şi priponească caii cu care veniseră, iar alţii, în sfârşit, să se pune pe urmele fiarei. Cu toţii se găseau acum, sau mergeau, în gura primejdiei. Din pădure pătrunseră într-o văgăună spre care se scurg apele când plouă. Aci se găsia mistreţul. Scormonit din culcuşul său, porcul furios se repezi grohăind asupra duşmanilor săi, întocmai ca fulgerul care despică norii. Copacii sunt culcaţi la pământ dinaintea fiarei, iar pădurea vuieşte. Flăcăii scot strigăte puternice din piepturile lor oţelite în lupte, şi-şi întind arcurile sau lăncile lor ascuţite. Mistreţul însă, turbat, dă năvală, când spre unii, când spre alţii, împrăştie haită de câini şi se repede asupra celor ce-i stau în cale. Săgeţile plouă grindină împotriva lui, dar ele doar că-l atingeau numai, şi mai mult îl întărâtau şi-l înfuriau. Era parcă asaltul unui oraş, atacat de o armată. Monstrul, în turbare, se aruncă asupra vânătorilor şi culcă la pământ pe trei din ei. Un al patrulea, Nestor, vestitul unchiaş sfătos din războiul troian, poate că n-ar fi trăit până la asediul Troiei, dacă n-ar fi sărit, aleptându-se pe lancia sa, într-un copac din apropiere, de unde, deşi numai se zbătcă cu putere în piept, putea totuşi să privească la adăpost şi, deocamdată, fără grijă la fiară, din gura căreia de abia scăpase. Monstrul însă, îşi înfipse colţii ascuţiţi în trunchiul copacului şi ameninţă pe Nestor cu pieirea, scrijnind din dinţi-i plini de spume, din cauza loviturilor ce-i dedea din apropiere eroul Othrias. Cei doi fraţi gemeni, Dioscurii, a căror stele nu se fixaseră pe bolta-cerească, amândoi tinerişi plini de viaţă, amândoi călări pe cai albi ca zăpada, aruncă, răsucindu-le în mâinile lor viguroase, lănci sclipitoare. Şi, fără îndoială, aceşti viteji ar fi izbutit să doboare la pământ fiara, dacă ea nu s-ar fi repezit în

higiul întunecos de alăturea, unde nu putea pătrunde nici săgeţile, necum caii. Atunci, se aruncă după mistreţ puternicul Telamon, dar, din nebăgare de seamă, dete peste o buturugă şi se prăvăli la pământ. Pe când Peleu, din apropiere, îi dedea o mână de ajutor, ca să se aridice, Atalanta, sprintenă ca o căprioară, pune în arcul ei grăbit o săgeată şi trage.

Săgeata de abiaatinge namila din tufiş şi îi şi umplâi de sânge părul de sub ureche. Bucuria Ata-i lantei era mare, dar şi mai mare a lui Meleagru. Acesta observă, cel dintâi, sângele şi el, cel din tâiu, îl arătă tovarăşilor săi, strigându-le: „latâ, această femeie are să câştige preţul victoriei”. La această veste vitejii se roşiră. Prind însă curaj cu toţii şi cu toţii se îndeamnă la luptă, făcând să cadă o grindină de săgeţi. Acestea însă, izbindu-se unele de altele, rămân fără rezultatul dorit.

Atunci Ancaeus din Arcadia, pe care îl împingcă la pieire curajul său nebun, cu securea în mână, zise: „La o parte tovarăşi! Uitaţi-vă la mine şi judecaţi, cu cât este mai presus braţul unui bărbat decât cel al unei femei. Chiar Diana, dacă ar veni acum în ajutorul acestui monstru, el totuşi va pieri acum de mâinile meleit1 – Diana era zeiţa care adusese în aceste regiuni monstrul năprasnic.

— Cu astfel de vorbe nesăbuite, ridicând, plin de trufie, cu amândouă mâinile securea sa cu două tăişuri, se repezi să lovească fiară. Aceasta însă, înainte de a fi putut fi lovită, îşi înfipse colţii în coapsa lui Ancaeus, care cade scăldat într-un lac de sânge, răspândindu-i-se pe pământ măruntaele înroşite.

Acum se repezi asupra năprasnicului animal Pirithous, fiul lui Ixion, răsucind cu putere, în mâna sa dreaptă, un paloş ascuţit. „Stai, dragă prietene, îi zise Thescu, tu, pe care te iubesc mai mult decât pe mine însumi, tu, cea mai scumpă jumătate a mea. Se cuvine ca un viteaz să fie în acelaşi timp şi prevăzător. Nu vezi că Ancaeus s-a prăpădit din pricina semeţiei şi nechibzuinţei sale”? Zicând aceste vorbe, Thescu făcu să şuiere pădurea de suliţa lui de aramă. Repezită această suliţă de o mână

sigură, fără îndoială, n-ar fi dat greş şi ar fi culcat la pământ fiara, dacă nu s-ar fi înfipt în tulpina unui stejar.

Şi Iason a aruncat o săgeată, dar soartă crudă a vrut ca ea să lovească un câine, căruia străpungându-i maţele, plin de sânge, bietul animal căzii jos la pământ, murind pe loc.

Loviturile lui Meleagru au însă o soartă mai bună: o suliţă s-a înfipt în pământ, o a doua însă a pătruns mistreţul în spate. Pe când acesta spumegă şi se zvârcolia într-un grohăit spăimântător, vărsând odată cu sângele său şi valurintregi de spume, soseşte aproape Meleagru, care înfige pumnalul în coastele fiarei înfuriate.

Văzduhul răsună, în această clipă, de bucurie şi toţi tovarăşii se adună în jurul biruitorului, ca să-i strângă mâna… Toţi privesc cu mirare monstrul culcat la pământ şi care se lepşise pe o întindere enormă şi n-au curaj să-l atingă, cu toate că fiecare ar fi avut, dorinţa să-şi înmoaie lancea în sângele lui.

Atunci învingătorul Meleagru, punându-şi piciorul pe capul mistreţului, care căşunase atâta moarte şi atâta prăpăd în ţara sa, zice: „Primeşte, fecioară arcadiană, primeşte această pradă ce mi se cuvine şi împărtăşeşte cu mine gloria victoriei”. Pe urmă, dete fetii pielea mistreţului şi capul cu colţii ca de fildeş.

Atalanta e în culmea fericirii, atât din cauza darului care îi se oferi, cât şi, mai ales, din cauza aceluia, care i-l dedea. Din mijlocul mulţimii de vânători însă, se ridică murmure. Cei doi fii ai lui Thestius, unchii lui Meleagru, ridicându-şi pumnii ameninţători, ziseră: „Nu, o femeie nu trebuie să ne răpească onorurile asupra cărora numai noi avem dreptul. Nu te bizui pe frumuseţea ta, jfemeie, şi bagă de seamă să nu rămâi şi fără acest admirator al tău, atât de darnic”. În aceeaşi clipă, pun mâna pe pielea mistreţului, dar al iubirii, iar lui Meleagru îi tăgăduiesc dreptul victoriei.

O astfel de ocară nu putu să o sufere eroul Meleagru şi furios zise: „Aflaţi acum, voi care căutaţi să răpiţi gloria

altuia, câtă deosebire este între o faptă şi o ameninţare şi dădu, pe neaşteptate, o lovitură fatală lui Plexippus; iar Toxeus, pe când stătcă în cumpănă să răzbune moartea fratelui său, sau să se astâmpere, a fost scos din nehotărârea sa de Meleagru care îi implântă în gât sabia, încă caldă de sângele lui Plexippus.

În vremea aceasta Althea, mama lui Meleagru, se ducea tocmai să facă jertfe la altarele zeilor, ca să le mulţumească, fiindcă auzise de izbânda fiului ei, când vede, aducându-se corpurile neînsufleţite ale celor doi fraţi ai ei, Plexippus şi Toxeus. Un strigăt de disperare îi iese din peptu-i zbuciumat; ora şui întreg se umple de gemete şi bocete şi hainele de sărbătoare se schimbă în haine cernite. Când însă, Althea află cine este uncigaşul fraţilor ei, desnă-dejdea o părăseşte, lacrimile îi contenesc şi un dor de xăsbunare îi cuprinde deodată sufletul.

* * *

După naşterea lui Meleagru, pe când mama sa. Althea se găsia lehuză în pat, se spune că veniră la ea cele trei ursitoare, Parcele, şi aruncară un tăciune în focul ce ardea în căminul palatului regal din Calydon. Torcând cu degetele lor divine firul fatal al vieţii, zeiţele ursitei ziseră: „Îţi dăm şi ţie, copile, atâta viaţă de trăit, câtă dăm şi acestui tăciune”. Spunând aceste vorbe profetice, Parcele plecară.

— Mama copilului sare numaidecât din pat, scoate tăciunele fatal din foc şi-l stinge în apă. Apoi îl bagă într-o cutie, pe care o ţincă ascunsă într-un loc sigur, în fundul palatului. Păstrând astfel tăciunele, a păstrat şi viaţa lui Meleagru şi, fireşte, ar fi trăit multă vreme tânărul Meleagru, dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea cu moartea unchilor săi, a lui Plexippus şi Toxeus.

După omorul acestora, Althea scoate tăciunele «din cutia tainică, porunceşte servitoarelor sale să-i aducă surcele de brad şi le dete foc. Apoi, voi să arunce pe acest foc tăciunele fatal. De trei ori, încercă ea să arunce tăciunele şi de trei ori mâna îi se opri pe loc. O luptă se

încinge acum în sufletul reginei; în ea se luptă, o mamă cu o soră şi pieptul – ei este sfâşiat din pricina acestei îndoite însuşiri a aceleeaş fiinţe. Faţa ei, când se îngălbenia de crima – ce umblă să săvârşească, când i se roşia de mânie. Pe obrajii ei se zugrăvia când o furie nebună de

soră, când o milă blândă de mamă. Setea de râs-bunare, acum Îi secă lacrimile, acum un şivoiu de lacrimi îi izvorau din ochii ei înduioşaţi. Întocmai ca o corabie, pe care vânturile o mână într-o parte, ar valurile o împing în

partea contrară, iar ea, jucărie a doua puteri potrivnice, ascultă, când de una când de alta, tot astfel Althea e mânată de două simţăminte opuse, de simţământul de mamă şi de simţământul de soră şi, rând pe rând, o cuprinde furia şi o părăseşte furia. Totuşi puterea rasbunarii este mai mare; aceasta, o birue. E mai mult soră, decât mamă.

Având să săvârşească un omor, o crimă nelegiuită, se duce, cucernică, să dea ca jertfă pentru umbrele fraţilor sângele fiului ei Meleagru şi, când se ridică de pe rug flacăra funestă, în care avea să arză şi tăciunele fatal grăi: „Acest rug arză rodul pântecelui meu”. Apoi cu tăciunele în mână începe să invoce pe zeiţele răzbunării: „Primiţi, Eumenidelor, această jertfă ce vi se cuvine. Mă răzbun. Acum printr-o faptă criminală; o moarte se ispăşeşte printr-o altă moarte. O crimă o alătur de altă crimă, o înmormântare o alătur de altă înmormântare, iar familia noastră, nelegiuită, piară în această nelegiuire. Ce? Bărbatul meu Oeneus să se bucure de izbânda fiului său Meleagru, iar tatăl meu Thestius să plângă pe fiii săi? Mai bine curgă lacrimile amândorora deodată. Iar voi, umbre ale fraţilor mei, de abia sosiţi acum în Infern, primiţi jertfa ce vă aduc, primiţi preţul victimei ce vă jertfesc: este însuşi rodul pântecelui meu.

— Dar, nenorocita de mine, unde mă mână furia-mi nebună! Fraţilor, iertaţi pe o mamă! Vedeţi, mâinile mele nu pot să săvârşească crima începută. Da, fiul meu merită moartea, însă nu o mamă trebuie să i-o aducă.

Va rămâncă deci nepedepsit? Se va bucura aşadar. De viaţa sa, de victoria sa şi mândru de izbândă va stăpâni peste Calydon! Iar, voi, o mână de cenuşă, umbre reci, veţi putrezi ascunse în sânul pământ

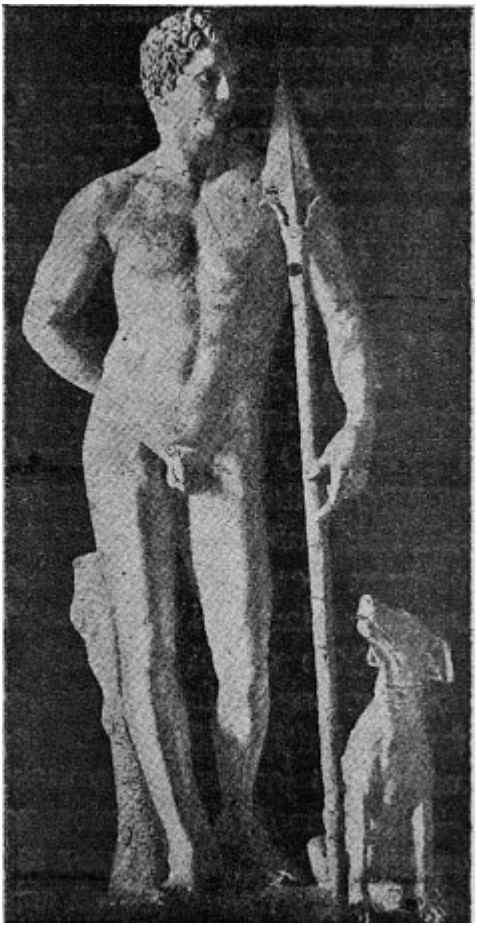

tului! Nu, nu voi îngădui aceasta. Piară ucigaşul! Ducă cu sine în mormânt nădejdile tatălui său, ruina tronului regal şi al patriei sale scumpe.

— Heil Dar, acestea sunt sentimente vrednice de o mamă?! Astfel de dorinţe trebuie să aibă o femeie pentru fiul ei? De aceea l-am purtat în sânul meu, pentru ca să-i doresc moartea? Ce bine ar fi fost să fi pierit odini oară în para tăciunelui fatal, pe care n-ar fi trebuit să-l sting. Tu, Meleagru trăieşti acum mulţumită mie; mori, tot acum, mulţumită ţie. Primeşte-ţi răsplata faptei tale. Dă-mi înapoi viaţa pe care ţi-am dăruit-o de două ori, odată prin naştere, a doua oară prin scoaterea tăciunelui din foc. Du în

mormântul fraţilor mei şi pe o soră. Vai, vreau să mă râsbun şi nu ştiu ce să fac! Rănile fraţilor mei îmi apar mereu înaintea ochilor cu chipul îngrozitoarei crime. Dar sunt mamă şi acest cuvânt îmi frânge inima. Nenorocita de mine! Dar nu. Voi, fraţilor, voi aţi câştigat biruinţa asupra mea, o tristă şi urâtă biruinţă. Vă voi urmă şi eu în mormânt împreună cu victima ce vă jertfesc”.

Zicând acestea, Althea, cu mâna tremurândă, cu faţa întoarsă, a aruncat tăciunele fatal în mijlocul focului, şi, pe când ardea, tăciunele parcă că scoate un gemet şi cu toate că eră cuprins de flăcări din toate părţile, totuşi se mistuia încet.

*

Departe de palatul părinţilor săi şi fără să ştie nimic de durerea mamei sale, Meleagru ardea în aceeaşi flacără şi simţia, cum mădularele şi măruntaiele sale ardeau de o văpaie nevăzută”, cu curaj de erou însă, îndură cruda durere. Se plângea totuşi că moare departe de focul războiului şi fără să poarte vre o rană ps corpul său. În durerea să fericia pe Ancaeus, repus de rana mistreţului din Calydon. Cu gura-i muribundă, strigă, pentru ultima dată, pe bătrânul său tată, pe fratele său dulce, pe scumpele-i surori şi, poate, şi pe mama sa. Ou cât creştea însă flacăra tăciunelui de pe rugul palatului din Calydon, cu atât creştea şi durerea ce mistuia pe Meleagru şi, când a început să pălească flacăra tăciunelui, a început să pălească şi flacăra vieţii nefericitului tânăr. Împreună cu ea, se stinge şi el, şi ultima suflare a eroului dispare în văzduh.

Mândrul Calydon e îngropat în doliu: jelesc tinerii, jelesc! bătrânii, gem cei mari, gem şi cei mici, iar femeile îşi smulg părul lor despletit şi-şi izbesc cu mâinile peptul. Bătrânul tată al lui Meleagru, cu fruntea-i tăvălită în ţărână, îşi pune cenuşe pe capul său cel înălbit şi-şi blestemă zilele din viaţa să prea lungă. În acelaşi timp, Althea, cu mâna cu care a săvârşit, urâta ei crimă,

mustrată de conştiinţă şi chinuită de-aceleaşi Eumenide pe care mai adineaori le invocase, îşi primeşte pedeapsa meritată, implantându-şi un pumnal în peptul ei. Durerea eră pe nedescris.

În acelaşi timp, uitându-şi de frumuseţea lor, surorile lui Meleagru se lovesc cu pumnii peste şanurile lor de fecioare şi până ce corpul neînsufleţit al fratelui lor să fie pus pe rug, îl strâng mereu la pepturile lor şi-l încărcă de sărutări. Şi chiar când n-a mai rămas decât cenuşe din trupul fratelui lor Meleagru, ele sărutau mereu această cenuşe; iar când, în urmă, aceasta a fost băgată în urnă, trânţindu-se la pământ, ele sărutau marmura în care eră. Săpat numele scumpului lor frate, scăldând-o în lacrimi.

Astfel numai s-a putut împăca mânia zeiţei Diana. Ruină întregii familii a fost preţul împăcării ei.

Surorile lui Meleagru, afară de Gorge şi de „Dejanira, soţia de mai târziu a lui Hercule, fură prefăcute în păsări. Corpul lor se acopere de odată cu pene, gura li se înlocuieşte cu un cioc şi, supt. Chipul *bibilicilor*, încep să zboare cu penele lor. De aceea, aceste păsări prin ciripitul lor plâng mereu, şi nu cântă niciodată.

Polyidus

Basm mitologic (după Hygin)

Minos, regele Cretei, a avut cu soţia sa Pasiphaë, în afară de Minotaur, încă un fiu, pe Glaucus, al căruia sfârşit a fost foarte nenorocit. Căci pe când copilul se jucă singur, nesupravegheat de nimeni, prin curtea plină de bogăţii a palatului părinţilor săi, a căzut din nebăgare de seamă într-un butoiu cu miere, în care s-a înecat. Dispariţia neaşteptată a copilului a umplut de jale pe bieţii părinţi care, după ce l-au căutat peste tot locul său adresat şi oracolului lui Apollo de la Delphi ca să le dea o îndrumare, unde ar putea să-l găsească. Apollo prin gura preotesei Pythiale-a dat următorul răspuns, ca de obicei, enigmatic: „În împărăţia regelui Minos s-a născut un monstru; cine îl va descoperi, acela îl va găsi şi pe copil.

Aducându-i-se la cunoştinţă acest răspuns al

oracolului, Minos dete numai decât ordin ca să se caute peste tot locul, unde se găseşte monstrul. Îi s-a raportat, câteva zile în urmă, fără să se arate anume unde, că s-ar găsi un viţel care îşi schimbă de trei ori pe zi culoarea: dimineaţa e alb, la amiază roşu şi seara negru. Atunci Minos a chemat pe auguri ca să-i tălmăcească enigma. Aceştia neputând da o dezlegare, ghicitorii l-au povăţuit pe rege să vestească în toată lumea că va dărui mari bogăţii aceluia care, venind la palatul său, i-ar putea descoperi" unde se găseşte acel monstru.

Într-una din zilele următoare, iată că se prezintă în faţa regelui Minos tânărul Polyidus, fiul lui Cocea-nus din Byzanţ, şi-i spune că acel monstru nu poate fi decât murul care face mure, la început albe care apoi se înroşesc, pentru ca în urmă, când se coc, să se înnegrească. Auzind acest răspuns, Minos a rămas mulţumit şi a spus străinului că, după oracolul lui Apollo, tot el trebuie să-i descopere şi pe fiul său Glaucus şi să i-l aducă acasă la căminul pânntesc... Polyidus, căruia zeii îi dăduseră arta auguratului, de A prezice viitorul după zborul păsărilor, s-a aşezat într-un loc potrivit pentru observarea zborului de păsări. Iată însă că deodată vede o bufniţă stând deasupra pivniţei cu vinuri şi fugărind albinele Numai decât a socotit aceasta drept auguriu. Şi ducându-se la butoiul cu miere a găsit acolo pe copilul regelui, înecat în miere.

Atunci Minos adresându-se lui Polyidus îi zise: „Mi-ai dat înapoi copilul, acum restitue-mi şi sufletul lui. Polyidus răspunzând regelui că-i cere un lucru peste putinţă de îndeplinit şi că nu este în stare să facă ceea ce îi cere, Minos a hotărât să-l îngroape de viu, împreună cu corpul neînsufleţit al fiului său" Din. Ordinul regelui s-a ridicat numai decât un monument în care avea să fie închişi amândoi pentru vecie.

Pe Vremea aceea înmormântarea celor morţi nu se făcea ca mai târziu prin ardere, ci se aşezau cadavrele într-un monument băgându-se în el şi obiectele care le fuseseră mai dragi în viaţă. Lângă. Polyidus s-a pus o sabie.

— De abia fură închişi în monument, Glancus mort şi

Polyidus viu, când un şarpe se şi repezi la corpul copilului. Polyidus, socotind că şarpele vrea să-l mănânce, l-a străpuns deodată cu sabia şi l-a omorât. Un al doilea şarpe, căutându-şi tovarăşul şi aflându-l mort, s-a dus şi a căutat o iarbă fermecată cu care atingând şarpele cel mort l-a adus din nou la viaţă. Văzând aceasta Poiyidus a atins cu aceeaşi iarbă pe Glaucus şi numai decât i-a redat viaţa. Pe când amândoi vociferau în monument, cineva trecând pe acolo, ne spune Hyginus – şi auzind glas de om în monument, a dat de veste lui Minos. Acesta a poruncit îndată să se deschiză monumentul şi în plină fericire a primit pe fiul său sănătos şi teafăr. Pe Polyidus încărcându-l regele cu multe daruri bogate, l-a trimis înapoi în patria sa din Byzanţ.

Cocorii lui Ibycus

Legendă Istorică (după Schiller).

La luptele de întrecere ce se făceau odinioară pe Istmul de Corinth, în alergări cu carul şi în concursuri de poezie, lupte la care luau parte toţi Grecii de pretutindenea, a plecat odată, cu toiagul în mână, şi divinul poet Ibycus, din oraşul Rhegium, un favorit al zeului Apollo[4].

În drumul său, ajunsese pe culmea unui munte, de unde privirea îi era atrasă spre îndepărtatul Acro-corinth şi avcă să intre, cu fiori de pioasă cucernicie, într-o dumbravă de molift închinată zeului Poseidon. De jur-împrejurul poetului, eră o linişte de mormânt; doar, pe sus, prin văzduh, îl întovărăşiau, în cete albastre, stoluri de cocori care călătoriau, în zborul lor, departe spre ţările calde de miazăzi.

„Salutare, mândre cete, prieteni buni şi buni tovarăşi. Fiţi-mi buni prevestitori. Avem doar acseaş menire. Venim cu toţii de departe şi căutăm şi unii şi alţii un adăpost prielnic pe care o! de ar da zeii să-l găsim în

4 Poetul Ibycus a trăit, cea mai mare parte a vieţii sale, la curtea regelui Polycrates din Samos, pe la anul 540 î.Ch. - În epoca primitivă a clasicităţii greceşti muzica era unită cu poezia şi cu dansul.

ţara în care ne ducem”.

Şi spunând aceste vorbe, îşi iuţeşte vârtos paşii şi în curând ajunge în mijlocul pădurii. Dar, deodată, pe poteca strâmtă, doi tâlhari îi închid calea. E nevoit să se prindă la luptă cu ei; braţul slăbuţ însă al poetului, deprins să atingă coardele delicate ale lirii, iar nu să întinză arcul cel puternic, cade repede biruit.

Voind să scape, cheamă într-ajutor pe oameni, cheamă într-ajutor pe zei. Strigătul său însă nimenea nu-l aude. Prin apropiere nicio suflare omenească; nicio scăpare de nicăirea. „Trebuie aşadar, suspină el, trebuie să mor părăsit, aci pe pământ străin, neplâns de nimenea; trebuie să cad mişeleşte de mâna unor ticăloşi, fără nădejde măcar de a fi cândva răzbunat”.

O lovitură puternică îl culcă la pământ pentru vecie.

— În clipa aceasta însă aripile-cocorilor, pe care poetul nu-i mai vedea, dar îi auzea, fişeiau în văzduh şi la cârâitul lor lugubru, dându-şi sufletul, zise: „Dacă glas de om nu se găseşte care să grăiască pentru mine, cel puţin voi, cocoare de sus, răzbunaţi-mă”.

Cadavrul jefuit de tot ce avea cu sine a fost mai în urmă descoperit şi fără multă greutate recunoscut de prietenul său din Corinth. Acesta văzându-l începe să strige deznădăjduit: „Sărmane prieten, în loc să-ţi fi încununat tâmplele cu o coroană de laur „şi cu o glorie în veci neperitoare, trebuie să te găsesc în starea aceasta!

Şi, o jale adâncă cuprinde pe toţi cei adunaţi de pretutindenea la această serbare a lui Poseidon. Întreaga Grecie e în doliu, căci poetul era iubit de toţi. Mulţimea dă năvală la Prytani şi cere răzbunarea sufletului celui mort prin sângele ucigaşului.

Dar, nicăiri cea mai mică urmă.

— Cum să găseşti pe nelegiuitul criminal între atâtea gloate de popoare, câte se strânseseră din toate părţile, atrase aci de strălucirea serbărilor? îl va fi omorât poate niscai-vă tâlhari sau gelozia vreunul vrăjmaş! Dar, cine să ştie aceasta, în afară de Helios – soarele – căruia singur pe pământ nu-i rămâne nimic ascuns?

Şi, poate că chiar acum ucigaşul îşi va fi du când paşii prin mijlocul mulţimii de greci şi, în timp ce răzbunarea îl pândeşte pretutindenea, el se va fi bucurând de fructul crimei sale; şi, poate că chiar acum, pe pragul sfânt al templului, el va fi sfidând pe zei şi se va fi îndesând printre valurile de oameni care se înghesuiesc, colo, spre teatru!

Căci, stăteau îngrămădiţi în toate băncile, şi până aproape să rupă parapeturile, popoarele de greci care, din apropiere şi din depărtare, se revărsaseră în teatru ca un potop, iar clădirea parcă că creşte mereu, până în albastrul ceriului, de furnicarul de oameni ce se înghesuiau, ca valurile mugitoare ale mării, în băncile ei arcuite.

Cine ar fi în stare să numere atâtea popoare? Cine ar fi în stare să cunoască numele celor care s-au adunat aci ca oaspeţi? Căci au venit şi din falnica cetate a lui Thescu, şi de pe ţărmul Aulidei şi din Phocida şi din Spartă şi din îndepărtata Asie şi din toate insulele şi ascultau melodia grozavă a corului de femei1).

Acest cor, cu pasul încet şi maiestuos, iese, după un vechi obicei, în ţinuta sa plină de demnitate şi gravitate din fundul scenei şi înconjoară toată arena teatrului. Mersul acestor femei nu este mers de femei pământene, ele nu seamănă cu muritorii, iar corpurile lor uriaşe sunt de o mărime supraomenească.

O mantie cernită le acopere şoldurile: în mâinile lor slabe şi uscate fâlfâie flacăra roşie a torţelor lor negre. În obraji, ele n-au picătură de sânge, iar în loc de bucle parfumate, pe fruntea lor foiesc şerpi şi năpârci pline de venin.

E vorba de corul *Erinnyilor*, numite prin eufemism *Eumenidele* adică al *Furiilor* care întruchipează pe zeităţile răzbunâtii, adică ale mustrării de conştiinţă. Schiller s-a inspirat din tragedia lui Aeschyl, *Eumenidele*.

Prinse în joc, aceste Furii fac să răsune melodia cântecului lor fioros care sfâşie inima şi apasă greu asupra conştiinţelor încărcate. Şi, cântecul lor străbate adânc zguduind sufletele şi pătrunde până în măduva oaselor; împiedicând să se audă cântecul lirii:

„Ferice de cel ce, liber de ori ce greşeală şi de ori ce păcat, îşi păstrează sufletul de Copil nevinovat. De un astfel de om noi ne ţinem departe cu răzbunarea noastră şi în calea vieţii sale, acesta poate să meargă fără grijă şi, nesupărat de noi. Dar, vai şi amar de acela care va fi făptuit într-ascuns vreo crimă de omor. Noi, fiicele îngrozitoare ale nopţii, ne punem îndată pe urmele acestuia.

„Şi chiar de şi-ar închipui el că a scăpat cu fugă, noi tot îl ajungem prin zborul aripilor noastre, îi aruncăm laţul de picioare şi-l doborâm la pământ. Astfel, îl urmărim fără încetare, nu ne mulţumim Cu „căinţa lui şi-l gonim până la marginea mormântului şi, nici chiar mort, el nu scapă de noi”.

Cântând astfel, îşi jucau danţul lor. O tăcere adâncă, ca şi tăcerea morţii, cuprinse deodată pe toţi spectatorii, ca şi când zeul ar fi fost în apropiere După un obiceiu

străvechiu, Eumenidele, înconjurând sărbătoreşte arena teatrului, dispar, cu pasul lor domol şi măsurat, în fundul scenei.

În clipa aceasta, fiecare gândindu-se la faptele sale bune sau rele, e cuprins de un sentiment de groază religioasă, în faţa puterii tainice care face să se desfăşoare, fără voia şi ştirea noastră, firul lung al întâmplărilor vieţii omeneşti.

Şi atunci de pe cele mai de sus trepte ale teatrului, se aude de odată strigătul unui glas: „Timo-theu, Timotheu, uite cocorii lui Ibycus”. Şi pe neaşteptate cerul se întunecă, şi pe deasupra teatrului se vede frecând, într-un stol negricios, o armată întreagă de cocori.

„Ai lui Ibycus”.

— Numele cel scump al lui Ibycus mişcă acum de o nouă durere toate inimile şi vorba zboară repede din gură în gură, întocmai cum în mare valul vine peste val: „Ai lui Ibycus? pe care îl plângem, pe care l-a omorât o mână ucigaşe? Ce-i cu el? Ce o fi vrând cu asta? Ce-i cu acest cârd de cocori?”

Şi întrebarea se aude din ce în ce mai răspicat. Ca fulgerul bănuiala pătrunde în sufletele tuturor a: „E puterea Eumenidelor, e puterea Eumenidelor! Nefericitul poet este răzbunat! Ucigaşul s-a dat singur pe faţă, el şi tovarăşul său.

Scăpându-i odată vorba, nu şi-o mai poate lua înapoi; iar faţa lui palidă îl dă repede de gol. Pun mâna pe el, îl târăsc la tribunal şi-l dau. Pe mâna judecătorilor. Ucigaşii loviţi de puterea răzbunării Eumenidelor, îşi mărturisesc în cele din urmă fapta lor criminală.

Theonoe

Legendă mitologică (după Hygin)

Thestor, un învăţat grec din bătrâna antichitate, avea trei copii, un băiat şi două fete. Băiatul se chema Calchas şi a ajuns cu vremea, mulţumită darului, cu care era înzestrat de zei, unul din cei mai mari preoţi şi profeţi ai Greciei, iar fetele se numiau, una Leucippe şi cealaltă, mai

mică, Theonoe. Pe când aceasta din urmă se juca într-una din zile pe „ţărmul mării, nişte piraţi care se găseau prin apropiere o răpiră şi, cum se întâmplă adeseori în lumea veche, au dus-o şi au vândut-o ca sclavă în Carla, o ţară din Asia Mică.

Fiind o fată de o frumuseţe fără seamăn, a ajuns cu timpul soţia regelui Icarus. Tatăl fetei Thestor însă, neputându-se împăcă cu această grozavă pierdere, a plecat după câţiva ani în căutarea ei, dar prinzându-l o furtună pe mare, a suferit naufragiu şi, după multe rătăciri chinuitoare pe apă, a fost aruncat 4 e valuri pe ţărmul Cariei. Întâmplarea însă a făcut ca să ajungă în aceeaşi localitate în care se găsia şi fiica sa regina Theonoe. Fiind prinsde locuitorii din Carla, aceştia l-au aruncat în lanţuri şi l-au ţinut în sclavie.

Leucippe, cealaltă fiică a lui Thestor şi sora mai mare a Theonoei, văzând că a pierdut şi pe lată şi pe soră, deznădăjduită s-a dus la oracolul din Delphi şi i-a cerut sfat, cum să facă şi pe ce cale să apuce ca să-i găsească. Apollo i-a dat răspunsul următor: „Cutreieră pământul în lung şi lat, ca preot al meu şi-i vei găsi”. Auzind această sentinţă a oracolului, Leucippe şi-a tuns părul, a îmbrăcat haina de preot cucernic şi a pornit la drum în căutarea celor pierduţi.

După un umblet lung de ani de zile, peste mări şi peste ţări, a ajuns în sfârşit şi în Carla. Theonoe, acum regină slăvită a Cariei, văzând din întâmplare pe Leucippe, şi îndrăgind pe preotul cu faţa de fecioară, a voit să-l ducă cu sine în palatul regelui Leucippe, care eră femeie şi nu bărbat, a refuzat pe regină. Aceasta supărându-se, a poruncit, în năcazul ei de femeie, ca preotul să fie închis şi omorât. Sclavul hărăzit de soartă să omoare pe falsul preot” a fost tocmai bătrânul Thestor care ajunsese acum sclav la grajdurile regelui Icarus.

Acesta, cu sabia în mână, intrând în odaia în care se găsia preotul şi nerecunoscând pe fiica sa zise: „Eu sunt nenorocitul Thestor care, după ce mi-am pierdut acum pentru totdeauna pe fiul meu Calchas, pe cele două fiice

ale mele, pe Leucippe şi pe Theonoe, sunt silit la bătrâneţea mea, să fac şi o crimă, să omor cu această mână nelegiuită pe un preot al lui Apollo. Mai bine să mor eu însumi şi întorcând armă asupra peptului său, eră gata să-şi pună capăt zilelor şi să-şi curme viaţa. Leucippe auzind de numele tatălui său, se repezi cu groază, îi smulse arma din mână şi-i căzu în braţe.

Recunoscându-se unul pe altul, se hotărăsc să omoare pe regină şi apoi să fugă din palatul ei blăstămat. Înainte însă, de a-şi pune planul în aplicare, regina auzind de numele de Thestor şi de cele petrecute, îi se descoperi, ca fiind fiica lui. Recunoscându-se toţi trei, descoperiră lui Icarus originea lor şi cele întâmplate. Regele atunci, bucurându-se, de neamurile sale pe care nu le bănuise până atunci făcu un mare ospăţ în cinstea lor şi apoi, încărcându-i cu daruri bogate, lăsă pe Thestor şi Leucippe să plece, în patria lor din Europa, – ne spune istoricul grec Hyginus.

Bellerophon

Basm mitologic (după Homer)

Bellerophon a fost fiul lui Glaucus, un rege din Corinth şi nepotul faimosului Sisyphus. O Întâmplare nenorocită făcând pe tânărul Bellerophon ca să omoare la o vânătoare pe un concetăţean al său a fost silit să se exileze din patrie şi ajunge la curtea regelui Prostus din Argos. Aci tânărul găseşte o primire prietenească şi purificându-se de omorul săvârşit la Corinth, rămâne multă vreme în prietenia regelui. Soţia lui Prostus însă, frumoasa Anteia prinzând iubire de tânăr, şi acesta împotrivindu-se iubirii ei, întocmai că Iosif din Biblie faţă de iubirea soţiei lui Putifar, se hotărăşte să-l piarză. Învinuindu-l înaintea soţului său, că ar urmări-o cu iubirea lui, şi Prostus dând crezământ vorbelor ei mincinoase, Anteia n-a izbutit în planul ei criminal numai graţie legilor ospitalităţii care nu îngăduiau ca un oaspe să fie atins de gazdă sa. Prostus se temu să pună mâna. Pe tânărul pe care până atunci a fi avuse aşa – de drag. De aceea, îl trimite în Lycia, în Asia

Mică, la socrul său Iobates, tatăl Anteiei, cu o scrisoare formată din nişte tăbliţe de ceară, cum se scria pe acele vremuri scrisorile, şi în care se spuncă ca să omoare pe Bellerophon. Scrisoarea fiind pecetluită, tânărul nu putu să afle conţinutul ei.

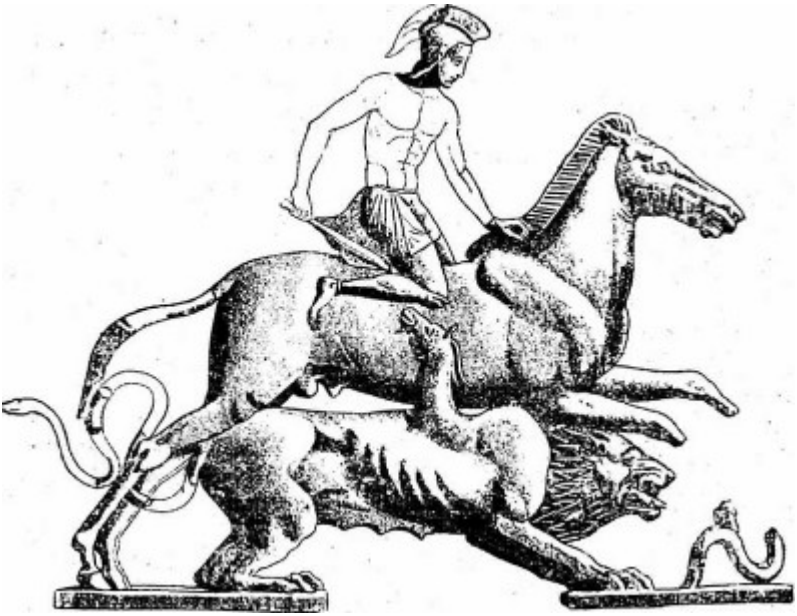

Ajungând în Lycia, Bellerophon a fost primit bine de Iobates şi timp de nouă zile l-a ţinut numai în ospeţe şi petreceri, căci venia de la ginerele său din depărtare. În ziua a zecea însă, când îl întrebă de nume şi de veştile ce-i aduce de la fiică sa şi de la ginerele său din Argos, şi când ceti conţinutul scrisorii, şi află dorinţa acestora de a omorî pe tânăr" îl cuprinse căinţa de a-i fi primit aşa de bine şi să temcă şi el de a nu călca legile ospitalităţii. Totuşi, fiindcă voia să aducă la îndeplinire dorinţa ginerelui său, se hotărăşte să oblige pe Bellerophon să îndeplinească nişte serviciu atât de primejdioase, încât să-şi găsească moartea.

Mai întâi îl pune să se lupte cu *Chimaera*, un monstru îngrozitor, de origine divină, născut din gigantul Typhon şi din bălaurul Echidna, un monstru format, partea dinainte

dintr-un leu, în parteaminapoi dintr-un şarpe, iar mijlocul dintr-o capră sălbatică; din gâtlejul monstrului ieşea o pară de foc.

În munca această grea, Bellerophon putu să învingă pe Chimaeră numai cu ajutorul zeilor şi a calului întraripat *Pegasus*.

— Acest cal cu aripi, simbolul poeţilor inspiraţi, care se ridică cu imaginaţia până în regiunile înalte ale ceriului, eră născut din sângele Medusei Gorgo, omorâte de Perseu. Zburând prin aer, Pegasus se opri la izvorul Peirene de lângă Corinth ca să bea apă. Cum văzu Bellerophon acest cal, pe când se găsia încă în Elada, îl cuprinse o mare dorinţă de a-l avea. Toate încercările i-au Tamaş însă zădarnice. În cele din urmă, la sfatul profetului Polyidus, se aşează lângă izvor, în apropiere altarului zeiţei Athena, unde adormi. Atunci îi se arată în vis zeiţa care îi adusese un frâu de aur şi-i zise: „Tu dormi, Bellerophon? Scoală-te şi ia acest frâu, cu care se îmblânzesc caii şi adu ca jertfă tatălui Poseidon, îmblânzitorul de cai, un taur alb”.

Bellerophon sare din somn, ia frâul de aur de lângă sine şi aleargă plin de bucurie la profetul Polyidus, povestindu-i întâmplarea. Profetul îi porunci să îndeplinească cu sfinţenie poruncile zeiţei, să sacrifice un taur lui Neptun şi să ridice Athenei un altar. În urmă, fără nicio greutate pune în gura calului Pegasus zăbalele frâului şi încălecă pe el.

Cu ajutorul acestui cal, Bellerophon putu. Să dea, în munţii Lyciei, monstrului Chimaera lovituri peste lovituri până ce-i omorî.

— Întorcându-se victorios acasă, Iobates îl trimite împotriva Solymilor, un popor viteaz care făcea dese devastări în ţara Lyciei. Bellerophon îi învinge şi pe aceştia şi biruieşte în

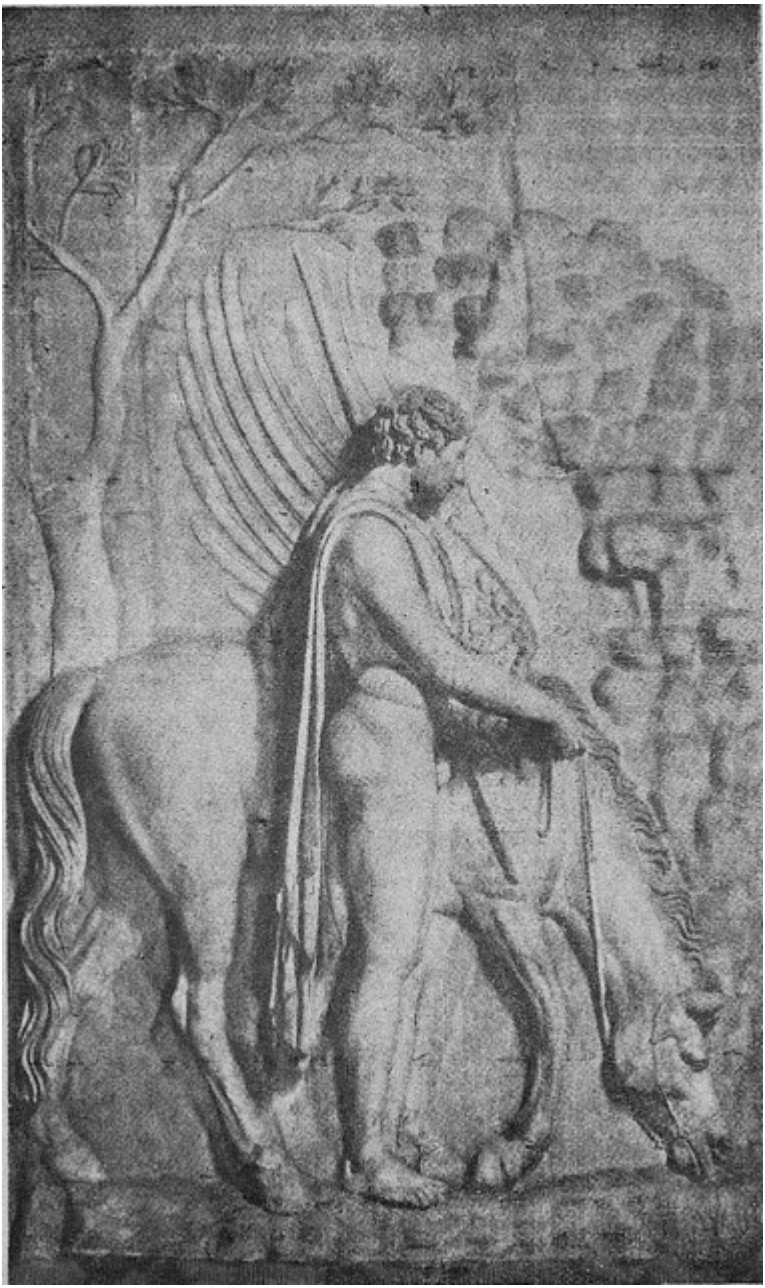

urmă şi pe Amazoanele, un popor de femei râs – „boinice din Asia Mică.

Eroul întorcându-se victorios acasă, Iobates îşi dete sama că Bellerophon nu este un om de rând, ci că poartă în vinele sale sânge de zeu. De aceea, îi dete în căsătorie pe fiica sa şi jumătate din re. Gâtul peste care domnia.

În urmă Bellerophon, socotind că lui îi este îngăduit totul, a avut îndrăzneala să se urce cu calul său într-aripat până la ceriu ca să vaza ce fac zeii pe acolo. Jupiter însă, neputând să rabde o aşa de mare cutezanţă, trimite un tăun care înţăpând pe Pegas, acesta îl trânteşte din înălţimea ceriului şi-l face una cu pământul. Astfel se prăpădi viteazul Bellerophon.

Iată cum descrie poetul Homer întâmplările acestui erou:

Arma, mândra nevastă a lui Proitos, de patimă aprinsă Vru să se apropie – n tainä de el. Dar Bellerofonte Bun şi cuminte fiind învinge ispita femeii. Dânsa lui Proitos atunci îi zise scornind o minciună: „Mori tu, o Proite, acum ori omoară-mi pe Belerofontel Dragoste silnic-a vrut cu mine să facă mişelul 1)”.

Zise şi ciuda i-a prins pe c-raiu auzindu-i cuvântul; Dar s-a ferit să-l omoare, de teama mustrării de cuget. Deci în Likia-l trimise cu semne de rău vestitoare, Semne mărunte de-omor pe îndoite tăbliţe scrijelate; Socrului său porunci să le arate voind ca să-l pe arză. Bine de zei ocrotit, se duse în Likia viteazul. Când a sosit în a Licilor ţară udată de Xantos, Craiul acolo voios l-a cinstit cu ospeţe de nouă Zile, şi jertfe de nouă juncani a făcut pe altare. Iar într-a zecea din zile, când rumene zori răsăriră, El a întrebat pe voinic, şi semne-a cerut ca să vază

Vezi *Biblia*, I. 39: Iosif şi soţia lui Putifar.

Ce fel de sarcina-i dete iubitul său ginere Proitos. Când a primit cele două tăbliţe cu semnele morţii I-a poruncit să omoare întâiu îndrăcită Himeră, Care din zei se trăgea şi era fioroasă lighioană: Leu înainte, în dos un balaur şi capră la mijloc, Groaznic din gură pufnind cu flăcări de foc arzătoare. Dar, în cereşti arătări bizuindu-se

el o ucise.

Şi cu vestiţii Solini, al doilea, luptat-a viteazul, Luptă crezută de el mai grea decât toate în lume; fără şi-al treilea luptând ucise bărbate Amazoane. Craiul pe urmă lantors întinsu-i-a cursă vicleană: După ce-alese pe cei mai bărbaţi din întreaga lui ţară». Dânsul îi puse la pândă; dar nu se întoarse niciunul: Neprihănitul fecior al lui Glaucus pe toţi îi răpuse.

Craiul înţelese că el e de-a zeilor nalta sămânţă; Deci lângă sine la curte-l opri şi pe fiica să-i dete. Cinstea crăiască pe urmă cu el împărţi pe din două; Licii-i dădură moşie, pământ osebit întru toate, Mandră livadă cu pomi şi câmp roditor ca să-l are.

Homer, *Iliada VI*, 160, traducere de G. Murnu timphion şi Zethus

Legendă mitologică (după Hygin)

Pe când Polydorus, regele Thebei, un fiu al lui Cadmus, se găsia pe patul de moarte, a încredinţat pe copilul său minor Labdacus, în grija cumnatului său Nycteus.

Acesta a domnit mai mulţi ani, ca regent, până când nepotul s-a făcut mareei în stare să ocupe tronul părintesc. Dar, de oarece Labdacus n-a trăit decât puţin timp, după ce a luat domnia tatălui său, Nycteus *3*. Trebuit din nou, să ia sarcina de regent, de astă dată, al lui Laius, micul fiu al lui Labdacus.

Pe când Nycteus conducea destinele regatului theban a primit vizita multor regi şi prinţi care peţiau pe fiica sa Antiopa, o fată de o frumuseţe deosebită şi pe care a îndrăgit-o însuşi regele zeilor, Jupiter.

Într-una din zile însă, Epopeus, regele Sicyonei, a răpit pe Antiopa şi a fugit cu ea acasă. Din pricina acestui furt, s-a iscat război între Thebani şi Sicyoneni; războiul însă s-a sfârşit prin moartea celor doi comandanţi, a regelui Epopeus şi a regentului Nycteus şi prin întoarcerea acasă a Antiopei. În drumul său spre Theba, Antiopa a dat

naştere, în Eleuthera, la doi copii gemeni care, după obiceiul de pe acele vremuri, au fost expuşi pe un munte ca să se prăpădească.

Numai un cioban, care se află în apropiere, a putut vedea cele petrecute şi care neavând copii a luat pe cei doi gemeni în bordeiul său şi i-a crescut că pe copiii săi. Nimeni nu putea să bănuiască că cei doi fraţi, Amphion şi Zethus – aşa se num iau ei – sunt copiii marelui Jupiter.

Băieţii, ajunşi flăcăi voinici şi mândri, deşi trăiau împreună, aveau totuşi însuşiri şi apucături deosebite.

Zethus se distingea mai ales ca păstor, având o putere straşnică, Amphion însă era cântăreţ vestit. El primise de la zeul Mercur o chitară şi cânta aşa de bine cu ea că fermecase chiar şi pe Apollo care îl socotia ca maestru în cântece.

Pe când cei doi fraţi trăiau astfel în singurătatea pădurilor şi a munţilor, necunoscuţi de nimeni altul decât de ciobani, mama lor Antiopa avu să îndure nenumărate suferinţe, nu atât din partea lui Lyeus, urmaşul lui Nycteus, cât mai ales din partea soţiei acestuia, a Dircei.

Aceasta era o femeie geloasă şi credea că bărbatul ei iubeşte pe fiica fratelui său, pe Antiopa.

În ura ei nebună turtură grozav pe nenorocita Antiopa, arzându-i părul din cap, lovind-o peste faţă şi chinuind-o în fel de fel de chipuri.

Sărmana, fată trebuia să toarcă şi să depene sau să ţese toată ziua, întocmai ca o sclavă, şi pentru munca ei nu prima decât o bucăţică de pâine, ca mâncare, şi puţină apă, ca beutură.

Zile întregi petrecea într-o închisoare întunecoasă având că pat o piatră tare şi rece şi fiind expusă şi aci la chinuri şi bătăi.

Când însă se umplu măsura suferinţelor, Jupiter flăcăi ca lanţurile cu care era legată, să se dezlege de la sine, şi uşile închisorii să se desfacă şi să lase liberă pe nevinovata ce îndurase atâtea cruzimi.

Atunci biata Antiopa pleacă singură şi fără să cunoască pe cineva şi fără să ştie drumul şi, pe o noapte întunecoasă, ajunge până pe înălţimile Cithe-ronului, la coliba unui cioban.

Aci cere adăpost, bătând cu sfială în uşa bordeiului. Atunci doi tineri îi ieşiră înainte. Erau fiii ei care nu aveau de unde să cunoască pe mama lor. Amândoi tinerii se simţiră atraşi spre tânăra femeie şi bucuros îi oferiră scut de apărare.

Dar, iată că pe urmele ei soseşte şi Dirce, care simţind că a plecat Antiopa din închisoare, a căutat-o peste tot locul şi prin iscoade a descoperit-o în bordeiul ciobanului.

Prin fel de fel de învinuiri născocite, Dirce convinse pe cei doi tineri că Antiopa ar fi o criminală care trebuie să-şi primească pedeapsa meritată. La rugăciunile şi la amanintările reginei, cei doi fraţi, ne mai putându-se împotrivi, se hotărâră să pedepsească pe fugară pentru crimele ei şi, ca pedeapsa să servească drept pildă, aduce chiar un taur sălbatic de care aveau să lege, fără să ştie, pe mama lor, pentru, ca astfel să se prăpădească.

În acest moment iată că soseşte ciobanul, care odinioară scăpase de la moarte pe cei doi copii gemeni, şi le descoperi taina pe care ţi-o ascunsese până acum:

Antiopa era mama lui Zethus şi Amphion.

La auzul acestei ştiri neaşteptate, furia celor doi tineri se întoarce acum împotriva nemernicei Dirce.

Aceasta este legată în locul Antiopei, de taurul sălbatic care o târăşte prin munţi şi prin stânci, până ce îşi dete sufletul în chinuri grozave.

Cadavrul reginei îl prefăcu zeul Bacchus într-un izvor de apă, din apropierea Thebei, izvor care s-a numit până mai târziu după numele ei *Izvorul Dircei*.

În urmă Amphion şi Zethus se întoarseră cu mama lor la Theba, de unde goniră pe „slabul rege Lyeus, şi puseră mâna pe domnia părintească.

Fiindcă, însă, oraşul Theba, fondat de Cadmus nu era întărit cu ziduri fortificate, se hotărâră cei

doi fraţi să-l întărească cu ziduri puternice de apărare, care să-l pună pe viitor la adăpost de orice atac duşman. Puternicul Zethus aduse cu mâinile sale din munţi blocuri mari de piatră pe care Amphion, prin cântecul lirei sale, le făcea să se aşeze, ele de ele, în zid fără să puie cineva mâna.

Astfel se ridicară vestitele ziduri ale Thebei şi" fiindcă lira lui Amphion avea şapte coarde, se lăsară cetăţii şapte porţi.

Amphion luă în căsătorie pe Nioba. După moartea celor şapte flăcăi şi a celor şapte fete ai Niobei, Amphion de disperare se sinucise.

Ceyx şi Halcyona

Basm mitologic (după Ovidiu).

Ceyx, un rege tânăr din Trachinia, oraş din Thessalia, era fiul Luceafărului de dimineaşă (Phosphoros sau Lucifer) şi frate cu Daedalion, care fusese prefăcut de zei în pasăre răpitoare. Tulburat în adâncul sufletului de

minunea că fratele său a suferit această transformare şi îngrijorat de atâtea metamorfozări, la care fusese martor, voi să plece să ceară sfatul zeilor, voi să consulte oracolele lor.

Neputându-se duce la Delphi, de oarece nelegiuitul Phorbas, rege din Thessalia, jefuia pe toţi călătorii care îi ieşeau în cale, în drumul lor spre Delphi, şi de oarece acesta jefuise chiar şi templul lui Apollo din acel oraş. Se hotărî să se ducă peste mare tocmai la Claros, în Asia Mică, unde de asemenea zeul profeţiilor îşi avea un templu celebru.

Planul său îl împărtăşi mai întâi scumpei şi credincioasei sale soţii, Halcyona, o fiică a lui Aeolus, regele vânturilor, cu care se căsătorise nu de multă vreme. La această veste, Halcyona rămâne palidă ca moartea şi un potop de lacrami îi udă obrajii ei cei fragezi. A încercat să vorbească, dar lacrimile îi opriră glasul. În cele din urmă, când lacrimile şi suspinele îi. Conteniră, tânăra femeie începe să grăiască astfel:

„Ce crimă a săvârşit, dragă, Halcyona ta? Cine a putut să-ţi schimbe inima până într-atâta? Cum a pierit grija ta pentru mine, cum a pierit dragostea ta de mai înainte? Poţi tu oare să te desparţi de mine în linişte şi fără părere de rău? Ţi-a intrat în cap să faci o lungă călătorie: mă iubeşti tu oare mai mult din depărtare? Dacă n-ai avea să străbaţi mările pline de primejdii, m-aş mâhni, fără îndoială, dar nu m-aş teme şi nu aş fi atât de îngrijorată. Dar, acum marea, şi chiar numai imaginea tristă a mării, mă umple de groază. Nu mai departe decât ieri, am văzut pe ţărmul ei rămăşiţele unui naufragiu. Şi, nu odată am cetit pe pietrele de pe morminte nume goale[5]. Nu trebuie să te încrezi în aceea că Aeolus, tatăl meu, îţi este socru, el care ţine ascunse vânturile în peşteri adânci şi potoleşte, de câte ori vrea, furia lor; căci vânturile, odată scăpate din

5 Cenotaf sau monument funerar ridicat pentru morţi, ale căror cadavre nu se găseau, fie că au făcut naufragiu, fie că au murit în războiu, etc.

închisoarea lor, se întind pe întreaga suprafaţă a mărilor şi nimic nu le poate sta în cale. Ele rostogolesc şi pământul, în toată întinderea lui, şi sânul cel larg al mărilor. Chiar şi împotriva cerului se răscoală ele uneori şi, din ciocnirea lor sălbatică ies fulgerele şi trăsnetele. Cu cât cineva le cunoaşte mai bine – şi eu le cunosc fără îndoială bine, căci le-am văzut adeseori din copilărie în palatul tatălui meu – cu atâta trebuie să le socotească mai de temut. Iar, dacă acum rugăciunile mele nu te pot înduioşa, prea scumpul meu bărbat, şi dacă nimic nu te mai poate abate de la această călătorie, plină de primejdii, îngăduie-mi cel puţin să te însoţesc şi eu. Vom fi împreună amândoi jucăria valurilor, vom suferi împreună amândoi tot ce ne va fi dat să pătimim, şi împreună amândoi vom fi purtaţi pe întinsul nemărginit al mărilor”.

Aceste vorbe, precum şi lacrimile soţiei sale, ating adânc inima lui Ceyx, căci el o iubeşte tot atât de mult, pe cât este iubit de ea. Hotărârea lui însă este luată odată şi nu voieşte nici să-şi amâne călătoria, nici să expună primejdiilor pe scumpa sa Halcyona. Câte nu i-a spus el spre a-i „mângâia inima plină de teamă şi spre a-i conteni lacrimile 1 Dar toate încercările lui rămân deşarte. Totuşi o uşurare în durarea ei îi aduce când îi spune: „Vremea ce o voi petrece departe de Halcyona mea va fi fără îndoială lungă pentru mine; îţi jur însă pe tatăl meu Lucifer, care

mi-a dat zilele că, dacă va îngădui destinul, voi fi înapoi lângă tine înainte ca luna să-şi fi umplut de două ori orbita sa” Această făgăduială îi umplu de nădejde inima Halcyonei.

O corabie bine echipată este pusă pe apă. La vederea ei regina, presimţind oarecum nenorocirea, este cuprinsă de groază şi ochii îi se umplură de lacrami. Îmbrăţişându-şi bărbatul şi spunându-i un dureros adio, sărmana femeie căzu jos leşinată.

Matrozii voinici, cu toate că Ceyx căută pretexte spre a mai zăbovi, aşezându-se pe două rânduri de bănci, trag cu putere către piepturile lor îndoitul rând de lopeţi şi în mişcări cadenţate spintecă valurile mării. Halcyona îşi ridică ochii umezi de plânset şi-şi priveşte stând pe pupa încovoiată pe soţul iubit care, cu mâinile întinse, îi trimite un adio mut; ea îi răspunde la semne prin semne.

Şi acum corabia se îndepărtează mereu şi ţărmul pare că se duce înapoi. Ochii Halcyonei ne mai putând să distingă figura soţului ei, urmăreşte totuşi corabia care fuge şi, chiar când aceasta dispare cu totul, biata regină deschide ochii mari spre steagul ce fâlfie în vârful catargului. Când n-a mai văzut nici acest steag, Halcyona se îndreaptă spre casa-i părăsită. Se aşază pe pat; dar patul şi camera fac să o podidească din nou plânsul, reamintindu-i pe regele absent.

Nava părăsise acum de mult portul şi suflarea puternică a vântului puncă în mişcare funiile şi pânzele: martrozii lasă la o parte lopeţile netrebumcioase, ei ridică antenele în vârful catartului şi – desfăşoară pânzele care se umflă de vânt. În vremea aceasta, Ceyx ajunsese la jumătatea drumului găsindu-se la o egală depărtare de portul Trachinia şi de ţinta călătoriei sale, când, deodată, în apropierea nopţii, marea începe să facă spume albe de valurile ce se umilau şi de Eurul care suflă – cu putere.

„Strângeţi mai repede antenele, strigă cârmaciul corăbiei, şi legaţi pânzele de catart. Aşa grăi el, dar vuietul vânturilor şi zgomotul valurilor îi înăbuşe glasul. Cu toate acestea, unii se grăbesc să puie mâna pe lopeţi, alţii să

astupe găurile corăbiei, iar alţii, în sfârşit, să strângă pânzele; unul scoate apa ce pătrunde înăuntrul corăbiei, aruncând-o din nou în mare, altul trage cu putere antenele. Şi în vremie ce toate acestea le fac matrozii, ei de ei, fără ordine şi în desordine, furtuna grozavă creşte mereu, Vânturile dezlănţuite din toate părţile se iau între ele la o luptă înfricoşată şi ridică valuri nimicitoare. Cârmaciul însuşi e cuprins de groază şi spaimă; el nu ştie nici unde îi e capul, nici ce trebuie să facă, atât de mare este primejdia şi atât de mult această primejdie este mai presus de ştiinţa şi artă sa de corăbier. Este o harmalaie de strigăte de bărbaţi, de zgomote de funii, de ciocniri de valuri, de bubuituri de tunete. Unda de apă care se urcă pare. Că atinge cerul, ridicându-şi până la nori spuma. Această undă este, când galbenă ca nisipul cel galben pe care îl răscoleşte din fundul mării, când mai neagră decât Styxului; iar când pare că se potoleşte, se acopere de spumă albă.

Corabia trachiniană este jucăria valurilor; când, din vârful lor, ca din creştetul unui munte, pare că stăpâneşte văile şi priveşte la picioarele sale abisurile negre ale Acherontului, când, afundându-se în adâncimi, o împresoară, de jur-împrejur, valuri pretipişe şi pare că priveşte ceriul din fundul prăpastiei Infernului; adeseori coastele sale, izbite de unde, răsună cu zgomot, întocmai ca un zid de cetate pe care îl loveşte berbecele de fier sau o balistă puternică. Şi, precum un leu furios, câştigând forţe în avântul său turbat, se aruncă cu pieptul înainte în contra armelor ce i se împotrivesc, tot astfel unda repezită de puterea vânturilor, se năruе asupra corăbiei ce se luptă şi o birue. Şi, acum îi trosnesc încheieturile, acum se desface ceară care leagă bârnele şi prin crepăturile sale dă drum apei ce aduce moartea; iar, ploaia se revarsă în torente din norii ce se deschid: ai crede că ceriul se năruie peste mare şi marea umflându-se se ridică să atace ceriul. Pânzele se udă de ploaie şi apele Oceanului se amestecă, făcându-se una cu apele norilor. Eterul de sus este lipsit de stele şi întunericul nopţii se uneşte cu întunericul furtunii.

Numai fulgerul îl mai împrăştie din când în când şi luminează apele de o lumină ameninţătoare.

Şi acum valurile de apă pătrund printre păreţii desfăcuţi ai corăbiei şi, precum o trupă de mai mulţi ostaşi, după mai multe asalturi, pun stăpânire în sfârşit pe o cetate bine apărată şi dintre mai multe mii de soldaţi, mânaţi de aceeaşi iubire de glorie, unul singur se repede, cel dintâi, pe ziduri, tot astfel şi acum, după ce de nouă ori valurile enorme au izbit coasta corăbii, un al zecelea val, mai mare decât toate celelalte, se repede cu furie, zdrobeşte cârma obosită şi intră în corabie, ca şi duşmanul într-o cetate cucerită; înăuntru apă, în afară de asemenea apă ce caută să pătrunză în corabie.

Matrozii tremură de spaimă, cum tremură, sqldaţii într-o cetate asediată, când din afară duşmanul bate zidurile şi când pe alocurea s-a pătruns înăuntru. Pilotul nu-şi mai cunoaşte meşteşugul, descurajarea cuprinde pe toţi şi cu fiecare val care străbate în corabie pare că străbate o nouă moarte: unul nu-şi poate reţincă lacrimile, altul stă încremenit pe loc; unul fericeşte pe cei care pot să-şi aibă un mormânt, – altul imploră pe zei, cerându-le zadarnic ajutorul şi-şi ridică mâinile spre ceriul pe care nu-l poate vedea; cestuilalt îi vine în minte acum un frate, un tată, ori casă, ori copiii – săi şi tot ce a părăsit departe în patria sa. Ceyx nu se gândeşte decât la Halcyona sa, numai pe ea o doreşte şi totuşi se bucură că ea nu este de faţăj ar dori să se mai întoarcă odată la casa sa, să-şi mai arunce ochii spre palatul său regal; dar nu ştie unde se găseşte, atât de mare este turbarea undelor, atât de mulţi nori acopere întreg ceriul cu vălul lor cel gros şi măresc chipul cel negru al nopţii. La o nouă izbitură se rupe catartul, se rupe cârma. Valul care îl duce cu sine pare mândru de această pradă, de aceste trofee, şi ca şi când ar voi să-şi sărbătorească victoria, se înalţă mai presus decât celelalte valuri; apoi precipitându-se deodată, atât prin greutatea sa, cât şi prin izbitură sa, aruncă corabia în adâncime. O pârte din corăbieri pier scufundându-se în valuri, alţii se acaţă de sfărâmăturile năvii; Ceyx însă, cu mâna cu care

obişnuia altă dată să ţie. Un sceptru, prinde acum o frântură de lopată. El cheamă ajutorul tatălui său, Lucifer, cheamă ajutorul socrului său, Aeolus, dar, vai, în zadar. În gura lui însă era mai ales numele Halcyonei; de Halcyona îşi aminteşte în tot momentul, Halcyona îi stă pe suflet. Ar dori ca cel puţin marea să-i ducă corpul în ochii Halcyonei, pentru ca mâini prieteneşti să aducă manilor săi ul-ţimile onoruri mortuare. Când se află deasupra valurilor el rosteşte numele Halcyonei, când se află sub valuri, el tot numele Halcyonei îl bolboroseşte. Dar, iată, că deodată, deasupra valurilor care îl înconjoară se înalţă, în formă de arc, un talaz nemărginit care se despică şi-l scufundă înghiţindu-l. Iar, în această noapte tristă, Lucifer îşi avea discul întunecat şi neputând să se scoboare din Olymp, şi-a acoperit faţa cu nori deşi şi plumburii.

Fiica lui Aeol, tânăra regină Harriyona, iara să cunoască nenorocirea ce o păştră, număra nopţile şi da zor să se gătească hainele pe care avea să le îmbrace Ceyx şi pe cele pe care avea să le îmbrace ea însăş, la sosirea lui. Se gândia sărmana la o întoarcere pe care degeaba o mai doria şi punea să se arză tămâie pe altarele tuturor zeilor şi mai ales pe altarul Iunonei, zeiţa căsătorii şi a căsniciilor şi îi ducea cu cucernicie darurile sale cele bogate. Pe această zeiţă o rugă ea mai vârtos ca să-i aducă înapoi, în plină sănătate şi teafăr, pe bărbatul care, vai, nu mai era în viaţă şi să-l facă să-i rămâie pururi credincios. Din nenorocire, numai această din urmă rugare putea să-i mailie împlinită.

— Dar, zeiţa, nu putu să sufere mult să fie rugată pentru Ceyx, care nu mai era în viaţă; ea nu mai putu să rabde să i se aducă pe altarul ei nişte jertfe care trebuiau duse pe altarul zeilor din Infern.

De aceea, chemând la sine pe Iris, curcubeul, îi zise: „Du-te, Iris, tu, credincioasa mea crainică, du-te pe aripa ta uşoară la locuinţa Somnului şi dă-i ordin să trimită Halcyonei, în vis, chipul lui Ceyx, pentru ca să-i arate aievea soarta soţului ei”. Astfel grăi zeiţa, iar Iris, îmbrăcându-şi tunică sa cu mii de culori, făcu să strălucească pe cer – arcul său, şi-şi îndreptă zborul spre palatul regelui visurilor.

În ţara Cimmerienilor, de lângă Marea de Azov, se află o peşteră adâncă, scobită în coastele unui munte: aci este locaşul ascuns al molatecului Somn. În acest loc Phosbus niciodată nu poate să-şi ducă razele sale, nici când se găseşte în mijlocul drumului şi nici când asfinţeşte în valurile Apusului. Pământul abureşte aci, de jur-împrejur de neguri amestecate cu ceaţă; în aceste locuri nu străbate decât o slabă lumină de crepuscul. Aci, niciodată cocoşul, pasere neadormită cu creasta de purpură, n-a chemat prin cântecul său răguşit Aurora, niciodată câinele credincios, niciodată gâscă, paserea Că-

pitoliului, mai credincioasă chiar decât câinele*, n-a tulburat prin vocea sa tăcerea cea adâncă a locului; niciodată nu s-a auzit pe aci, nici răget de fiară sălbatică, nici muget de vită domestică, nici foşnet de ramuri bătute de vânt şi nici glas de limbă de om muritor: aci este locuinţa răpăusului adânc Totuşi, din fundul peşterii, printre stâncile răsunătoare, curge, cu un murmur ademenitor la somn, un pârâu cu apă Letheiană[6].

Înaintea porţilor peşterii creşte o holdă de mac şi de ierburi ce te adorm. Zeiţa Nopţii le stoarce sucul şi, odată cu umbrele ce le răspândeşte pe pământ, îl împrăştie peste tot locul. În acest lăcaş nu este nicio uşă care să scârţie, când se deschide, nu se găseşte niciun paznic la intrare. În mijlocul palatului se găseşte un tron de abanos, umplut cu fulgi şi acoperit cu o velinţă neagră, pe care zeul îşi culcă membrele sale molatice. De jur-împrejurul său, stau culcate, ici colcă, visurile cele deşarte, cu chipuri diferite, atâtea la număr câte sunt spicele pe care le coace toamna, câte sunt frunzele în pădure, cât nisip aruncă marea pe ţărmii săi.

Feciora Iris, îndată ce a intrat în peşteră, a îndepărtat mai întâi cu mâinile sale visurile ce-i steteau în cale, umplând de strălucirea rochiei sale întunericul palatului. Zeul încearcă să-şi deschiză pleoapele ochilor săi obosiţi; încearcă să se ridice, dar cade din nou, lovindu-şi peptul cu bărbia sa clătinătoare. În cele din urmă, se scutură şi, ridicându-se pe un cot, întreabă pe fecioară, pe care o cunoştea şi de altă dată” de ce a venit? Iris îi răspunde: „Somnule, tu pacea sufletelor, tu leacul grijilor, tu care refaci trupurile obosite de munca zilii şi care reînnoieşti puterile pentru munca de a doua zi, dă poruncă visurilor care ştiu să ia chipul de om, să se ducă în Trachinia, la regină Halcyona, sub înfăţişarea şi trăsurile bărbatului ei, şi să i se arate ca o jucărie a valurilor mării; aşa este ordinul Junonii”. Iris, după ce şi-a îndeplinit însărcinarea, pleacă, căci nu mai putea răbda puterea

6 Apa Lethei e apa uitării. Cine a gustat odată din fluviul Lethe, din Infern, uită toate cele trecute.

aburului ce o înconjură şi, îndată ce a simţit somnul furişându-se în mădularele ei, a luat-o la fugă şi se întoarse în ceriu, pe arcul strălucitor pe care venise.

Dintre miile sale de copii, Somnul deşteaptă pe Morpheu, ca cel mai priceput să ia formă omenească. Nimenea altul mai bine că el nu poate să imite şi mersul şi înfăţişarea şi glasul şi veşmintele şi până şi vorbele cele mai potrivite ale fieştecăruia. Acestuia Somnul îi dă însărcinarea să aducă la îndeplinire poruncile lui Iris, apoi subjugat din nou de toropeală cea dulce, îşi lasă capul aplecat şi adoarme iarăşi.

Morpheu porneşte în zbor şi aripa să tăcută îl duce într-o clipă, prin mijlocul întunericului, în cetatea în care a domnit Ceyx. Aci, îşi lapădă aripile şi ia chipul soţului Halcyonei. Gol şi palid, semănând cu un cadavru, se aşază înaintea patului sărmanei temei. Barba îi este umedă, din părul său ud pare că picură apă. Aplecându-se pe pat, îşi înmoaie faţa în lacrimi şi-i spune: „Mai cunoşti tu pe Ceyx, soţie nenorocită? Schimbat-a ceva moartea din înfăţişarea mea? Uită-te şi priveşte, în loc de un soţ, umbra unui soţ! Scumpă Halcyona, rugile tale nu mi-au fost de niciun folos. Eu nu mai sunt în viaţă. Nu mai cere de la zei o întoarcere a mea, căci nu se mai poate. Furtunaticul Austru mi-a lovit nava. În mijlocul Mării Egee şi cu suflarea să grozavă a sfărâmat-o cu totul, iar vocea mea. Care strigă în zadar numele tău, au înăbuşit-o talazurile. Despre această nenorocire a bărbatului tău află, nu de la un crainic al său necredincios, nu din zvonuri nesigure, ci chiar din gura mea, care viu la tine să-ţi dezvălesc destinul tău. Scoală-te, plângi şi îmbracă haina de doliu. Nu lăsă să mă scobor în adâncul Tartarului cel negru. Fără să fi fost plâns de tine”.

Astfel grăi Morpheu şi, pentru ca să fie şi mai mult crezut de Halcyona, a luat chiar glasul bărbatului ei: parcă că varsă lacrimi adevărate şi mişcările lui erau cele ale lui Ceyx.

Halcyona geme şi plânge; îşi întinde braţele în somn şi vrea să-şi îmbrăţişeze bărbatul, dar nu îmbrăţişează decât aerul: „Unde fugi? strigă ea, Rămâi... mergem

împreunăturburată de această vedenie şi de vocea ei proprie, se deşteaptă. La strigâtu-i aleargă slugile, aducând lumânări. Ea priveşte de jur-împrejur, ca să găsească pe cel pe care îl văzuse mai înainte.

— Umbra dispăruse.

Atunci începu să se lovească cu mâinile peste-faţă, să-şi sfâşie hainele de pe pept, să-şi smulgă-părul. Întrebând-o guvernanta de durerea ei, îi răspunde: „Nu, nu mai există Halcyona; a murit m împreună cu Ceyx al ei. Înlături cu mângierile voastre! Ceyx a murit în naufragiu; l-am văzut, l-am recunoscut. Când am întins mâinile spre el” a fugit. Era o umbră, dar o umbră aievea, umbra bărbatului meu. Trăsurile feţii lui nu străluceau de strălucirea lor obişnuită. L-am văzut, nenorocita de mine, palid, gol, cu părul încă ud, l-am văzut chiar în acest loc – şi căută să vază, dacă n-a lăsat vreo urmă.

— Da, asta eră, asta eră ce presimţiam în sufletul meu, când te rugăm să nu părăseşti pe Halcyona ta, să nu te încrezi în vânturi. Şi fiindcă te duceai la moarte, am dorit, să mă iei cu tine. Trebuia, da, trebuia să merg cu tine. N-aş fi fost nicio clipă lipsită de lângă tine, n-am fi fost nici prin moarte despărţiţi unul de altul. Acum, departe de tine, eu mor deodată cu tine; cadavrul meu va fi şi el, ca şi al tău, o jucărie a valurilor, iar unda are să mă înghită, fără să mă aibă. Aş purta în peptul meu un surlet mai crud decât moartea, dacă aş mai căuta să trăiesc, după o astfel de durere. Nu, eu-n-am să mai trăiesc! Nu, eu nu te voi părăsi, prea scumpe şi nenorocite bărbat! Cel puţin acum am să te urmez şi, dacă urnele noastre, dacă cenuşa noastră nu se va amesteca, în mormântul nostru comun se vor atinge cel puţin cele două nume ale noastre: *Ceyx* şi *Halcyona*.

— Durerea nu i-a îngăduit să vorbească mai multe; fiecare din vorbele ei e înăbuşită de un sughiţ şi din pieptul ei nu ies decât gemete adânci.

A sosit Aurora: Halcyona îşi părăseşte în grabă palatul şi se duce la ţărmul mării. Vrea să viziteze locurile, de unde a plecat Ceyx. „Aci, zise ea, aci s-a oprit şi aci

ridicându-se ancora, gata de placare, mi-a dat ultimele îmbrăţişări.

— Şi, în vreme ce ea îşi perândează în minte toate cele petrecute, priveşte marea în depărtare.

Deodată zăreşte pe suprafaţa lucie ce vă ce pare a fi un corp omenesc. La început nu poate să distingă ce este; dar numai de cât, înaintând unda de apă, Halcyona, cu toată depărtarea, poate să-şi dea seama că este un cadavru. Nu ştie al cui va fi acel corp, dar desigur este al unui naufragiat şi acest presim-ţământ o tulbură grozav: deşi nu-l recunoaşte, totuşi din ochii îi picură, fără voia ei, câteva lacrimi. „Ah, nenorocitule, zise ea, ori cine ai fi, nenorocită îţi este soţia, dacă vei fi având vreo soţie”. Mânat de unde, corpul se apropie şi cu cât Halcyona îl privia mai mult, cu atât mai mult se simte mai tulburată. Acum cadavrul atinge uscatul, acum poate să-l recunoască: este al soţului ei. „El este”! strigă ea, şi deodată îşi sfâşie faţa, părul, veşmintele şi, înţinzându-şi mâinile tremurătoare către Ceyx, zice: „Aşa vii, prea scumpe bărbat, aşa vii la mine, nenorocitule?!”

La marginea mării se înalţă un dig construit de mâini omeneşti, pentru ca să înfrunte furia valurilor şi să stăvilească puterea lor. Halcărona se urcă pe el, ba, mai bine zis, zboară pe el, şi, în această clipă, o minune se întâmplă. Cu aripa care îi creşte în loc de braţ, loveşte aerul şi atinge undele mării. Ea zboară acum şi din ciocul său ascuţit scoate un ciripit care seamănă mai mult cu un strigăt de durere. Apoi, în zborul ei, se abate asupra corpului neînsufleţit şi rece al lui Ceyx, îi îmbrăţişează cu aripile ei membrele cele dragi şi cu ciocul îi dă sărutări nenumărate.

Nu se ştie, aceste sărutări sau mişcarea valurilor au însufleţit din nou pe Ceyx. Zeii, fără îndoială, atinşi de nenorocirile celor doi soţi, i-au transformat în păsări, păsări care trăiesc ca soţi, se unesc şi se reproduc şi, timp de şapte zile, cât îşi cloceşte iarna Halcyona ouăle, în cuibuşorul său ce înoată pe valurile mării, undele sunt liniştite, vânturile stau ascunse în închisoarea lor, iar Aeol

în cinstea nepoţilor, săi, face ca apele să fie într-un repaus desăvârşit *).

x) Halcyona este o păsărică frumoasă de mărimea unei vrăbii, având penele de diferite culori. Ea trăieşte pe ţărmii Siciliei şi cântă aşa de plăcut, că vânturile încetează de a mai bate, iar marea este într-o linişte desăvârşită. Timp de şapte zile îşi face cuibul, un cuib artistic lucrat şi, în alte şapte zile, îşi cloceşte ouăle. Femeiuşcă se zice că nu mai trăieşte după moartea bărbătuşului ei, pe care îl jeleşte întruna, până ce moare şi ea, ne mai vrând nici să bea nici să mănânce timpul halcyonean coincide cu sfârşitul lui Noiembrie.

Templul Junonei din Hierapolis

Legendă istorică (după Lucian din Samosata)

Vestitul templu al Junonei din oraşul Hierapolis, din S3 rria, a fost construit, după cum ne spune tradiţia, de însuşi zeul Bacchus, cu ocazia trecerii sale prin această ţară în drumul spre Acthiopia. Nenumăratele obiecte de artă şi inscripţiuni ce s-au găsit în clădirile de aci sunt o dovadă că în adevăr acest zeu ar fi fost fundatorul celebrului templu, închinat mamei sale vitrege.

Clădirea care se putea vedea în timpul scriitorului Lucian, – născut pe la a. 120 d. Christos, nu era vechiul edificiu de care ne vorbeşte tradiţia. Templul cel vechi de odinioară s-a dărăpănat şi ruinat cu totul de vremurile care au trecut peste el şi, în locul lui, a construit un alt templu, poate tot aşa de măreţ, *Stratonica*, regina Assyrienilor.

Această regină celebră era fiica regelui Demetrius Poliorcetes şi, pe la anul 300 înainte de Christos, fiind în vârstă numai de 17 ani s-a căsătorit cu bătrânul Seleucus, regele Syriei. Frumoasa regină a trăit multă vreme în deplină armonie cu bărbatul ei. Seleucus însă avea un fiu dintr-o căsătorie de mai înainte, avea pe tânărul Antiochus care a fost cuprins de o iubire pătimaşe pentru mama sa vitregă, iubire care fără îndoială, avea să-l coste viaţa, dacă n-ar fi intervenit medicul curţii regale.

Îmbolnăvindu-se din această pricină greu, şi neştiind ce să facă unei patimi de care îi era ruşine, tânărul Antioch răbdă mult timp în tăcere. În cele din urmă însă, doborât de durere, el stetcă întins în patul său şi se stingcă din zi în zi, fără ca cineva să potă să ştie cauza suferinţelor sale. Se făcuse palid ca ceară şi slăbia mereu, văzând cu ochii.

Doctorul, observând că nicio boală nu se declară, bănui că ar putea să fie la mijloc vreo iubire, căci, îşi zicea el, iubirea tăinuită se arată prin mai multe simptome: ochii obosiţi, vocea schimbată, paloare în obraji şi lăcrame. Descoperind toate acestea la tânăr, iată ce face doctorul: pune mâna dreaptă pe inima bolnavului şi cheamă, pe rând, toate persoanele din casă la patul lui. Tânărul rămase cu totul liniştit. Când însă soseşte şi mama sa vitregă, deodată îşi schimbă coloarea feţii, îl pătrunde o sudoare rece şi e cuprins de o tremurătură neobicinuită, iar inima începu să-i bată cu putere. Aceste simptome sunt de ajuns pentru medic, ca să descopere pasiunea tânărului prinţ, lată acum, cum l-a tămăduit şi cum l-a scăpat de la o moarte sigură.

A chemat mai întâi pe tatăl tânărului, pe Seleuc care era foarte neliniştit de starea fiului său. „Această boală, îi zise medicul, nu este de loc o boală, ci este o iubire pătimaşe. Fiul tău nu simte nicio durere, dar o dragoste nebună i-a cuprins inima. El doreşte să aibă ceea ce nu va putea să dobândească niciodată: este îndrăgostit de femeia mea şi de sigur n-am să i-o cedez nicidecum”.

Aceste vorbe ale medicului nu erau decât o apucătură şireată. Atunci părintele tânărului începe să-l roage: „Te conjur pe înţelepciunea ta, te conjur pe artă ta de medic, nu-mi lăsă băiatul să se oră pădească. Această patimă i-a cuprins inimă fără să o vrea. Boala ce are, este fără voia lui; doctore, nu lăsă să se împute medicinei această moarte”. Astfel se rugă nenorocitul părinte, fără să bănuiască şiretenia.

La aceste vorbe ale regelui, doctorul îi răspunde* „E nedrept cea ce îmi ceri. Vreai să-mi răpeşti femeia,

aducându-mi o silire, tocmai mie, medicul tău. Vai, ce ai face tu, dacă acest tânăr ar fi îndrăgostit de soţia ta, tu care îmi ceri cu stăruinţă acest sacrificiu”? La aceasta regele răspunse că el n-ar stărui niciodată să-şi păstreze soţia, dacă ar fi vorbă să-şi piarză copilul, chiar dacă acesta ar iubi pe mama sa vitregă. Pierderea unei soţii poate oare să se asemene cu pierderea unui fiu”?

Îndată ce doctorul auzi pe rege pronunţând aceste cuvinte, îi zise: „De ce atunci atâtea stăruinţe? De soţia ta este îndrăgostit acest tânăr. Ceea ce îţi spuneam mai înainte n-a fost decât o şiretenie a mea”.

Regele, lăsându-se convins de aceste vorbe ale-înţeleptului şi şiretului medic, şi-a cedat fiului său Antioch pe soţia sa, împreună cu imperiul şi s-a retras la Bab) lon, unde, pe malurile Eufratului, a fundat oraşul *Seleucia*, care îi poartă numele.

Astfel a ghicit şi a vindecat doctorul iubirea tânărului prinţ.

*

Aceeaşi faimoasă regină Stratonica, încă de pe când trăia cu întâiul ei bărbat Seleucus a avut un vis în care zeiţa Junona îi s-a arătat, poruncindu-i să ridice un templu la *Hierapolis*, în locul templului zidit de Bacchus, amenin ţând-o cu cele mai mari nenorociri, dacă nu-i îndeplineşte porunca. La început regina n-a dat nicio ascultare şi n-a ţinut seama de acest vis. Dar, în urmă, căzând greu bolnavă, povesti visul bărbatului ei. La îndemnul acestuia, Tegina caută să îmblânzească mânia zeiţei şi să-i Tăgăduiască, că îi va ridică templul, îndată ce se va face sănătoasă.

Nu mult după aceea, regina, ridicându-se de pe patul ei de boală, este trimisă de Seleuc la Hierapolis cu o mare sumă de bani şi cu o numeroasă armată pentru cheltuiala templului şi pentru siguranţa ei. În acelaşi timp, regele cheamă la sine pe unul dintre prietenii săi, pe generalul *Combabas* un tânăr de o frumuseţe extraordinară, şi îi zice: „Combabus, eu ţiu la tine mai mult decât la oricare dintre prietenii mei şi admir înţelepciunea şi devotamentul

tău, de care mi-ai dat totdeauna atâtea dovezi. Astăzi am trebuinţă de toată fidelitatea ta. Te însărcinez să întovărăşeşti pe regină, soţia mea, să aducă la îndeplinire întreprinderea de a zidi un templu la Hierapolis pentru zeiţa Junona, de a face sacrificii în numele meu şi de a conduce armata ce-ţi încredinţez. La întoarcerea ta, te voi încărcă cu tot felul de onoruri.

Auzind acestea Combabus, se rugă stăruitor de rege să-l scutească de această însărcinare, să nu-i încredinţeze lucrări mai presus de puterile şi de meritele sale: tezaure, o regină şi o întreprindere sfântă, adică zidirea unui templu. Setemcă el, mai ales, de gelozia regelui pentru Stratonica, pe care, tânără şi frumoasă, avea să o conducă el singur.

Regele nevoind să cedeze, Combabus aleargă la noi stăruinţe şi, totul fiind zădarnic, se roagă în sfârşit să-i dea o amânare de şapte zile, după care aranjându-şi unele afaceri personale urgente, putea să plece liber. Obţinând această amânare, se duce acasă, se aruncă la pământ, plângându-şi nenorocirea cu următoarele vorbe: „Sărmanul de mine, iată răsplata devotamentului meu. Călătorie fatală, al căreia sfârşit îl văz de mai nainte! Aşa de tânăr să întovărăşesc o femeie atât de frumoasă! Mă va ajunge” fără îndoială, o nenorocire grozavă, dacă nu voi îndepărtă de la început orice cauză de nenorocire Am să iau o hotărâre energică, care să mă scape pe viitor de orice teamă”.

Spunând acestea Combabus se face eunuc, depunând rămăşiţele bărbăţiei sale într-un vas cu mirhă, miere şi aromate şi sigilând totul cu sigilul inelului său. După ce-şi vindecă rana, când crezu că poate să pornească la drum, vine la rege şi, în faţa curţii regale întregi, îi spune: „Stăpâne, din toată averea, mea acest vas cuprinde tezaurul meu cel mai preţios: la el. Ţin nespus de mult. Fiind gata să întreprind o călătorie atât de lungă, ţi-l încredinţez, ca un scump depozit. Păzâşte-l, te rog, într-un loc sigur, căci el este mai de preţ decât aurul şi ţin la el tot aşa de mult ca şi la viaţa mea. Fă aşa fel ca, la întoarcerea

mea, să-l pot găsi neatins-4. Regele îl primeşte în mâinile sale, îl sigilează cu un nou sigil şi îl dă în păstrare slujitorilor curţii sale.

Din acest moment putu Combabus să întreprindă călătoria sa, fără grijă şi în toată siguranţa. Ajungând la Hierapolis se apucă de construirea templului şi, trei ani de zile întregi, a întrebuinţat la această lucrare. În acest timp, s-a întâmplat de ceea ce se temuse Combabus. Stratonica, care trăia necontenit în apropierea şi sub protecţia lui Combabus, prinse dragoste de el şi patimă ei încetul cu încetul degeneră într-o adevărată furie. Această patimă, susţineau locuitorii din Hierapolis, ar fi fost pricinuită de Junona, pe de o parte, pentru ca să pună mai bine în lumină virtutea lui Combabus, iar, pe de altă parte, pentru ca să pedepsească pe Stratonica, fiindcă nu s-a grăbit, dintru început, să construiască templul ce i-a poruncit, în visul ce i-a trimis.

În primele vremuri ale iubirii ei, regina s-a arătat rezervată, ascunzându-şi cât mai mult patimă. Râul însă crescând în taină, în cele din urmă regina izbucni în public, plângându-şi toată ziua durerea şi rostind mereu numele lui Combabus, Combabus, care de aci înainte este totul pentru ea. În cele din urmă, nemaiştiind ce să mai facă şi ne mai gândindu-se la urmări, caută un prilej potrivit, pentru ca să-şi destăinuiască sufletul. Ne încumetându-se însă, să se încreazăîn cei dimprejurul ei şi neîndrăznind de ruşine să-şi dezvăleascăinima, sărmana femeie, chinuită de focul iubirii, se gândi să se îmbete, ca astfel mai uşor să ajungă la scop. Cu vinul vine deodată şi curajul şi chiar un refuz, în această stare, n-avcă să fie o prea mare umilinţă, şi apoi faptele făcute în beţie dispar, în urmă, în uitare. Hotărându-se pentru acest plan, se gândi ea cum să-l aducă la îndeplinire.

După o masă bogată, se duce în odaia unde dormea Combabus şi aruncându-se la picioarele lui, îl rugă descoperindu-i patima din inimă. Combabus îi primeşte cu asprime mărturisirea, o respinge şi o ocăreşte, mustrând-o pentru starea ei de beţie. Stratonica îl ameninţă că se

sinucide. Atunci Combabus îngrozit îi face destăinuiri, povestindu-i întâmplarea şi spunându-i tot adevărul.

La această privelişte neaşteptată, furia Stratonicei se potoleşte; dar, neputând să-şi uite iubirea, petrece tot timpul în societatea lui Combabus, iubindu-l cu patimă. O astfel de iubire se vede şi acum la Hierapolis, ne spune Lucian. Femeile de aci se amorezează de Galii, nişte preoţi castraţi. Amorul acesta se socoteşte în aceste ţări ale Orientului, ca un amor sfânt.

Întâmplările de la Hierapolis ajung în curând şi la urechile regelui. Numeroşi călători, întorcându-se în Assyria, depun mărturii împotriva reginei şi a lui Combabus şi istorisesc regelui chiar mai multe de câte ştiau. Monarchul supărat nu mai aşteaptă sfârşitul zidirii templului, ci recheamă numai decât pe Combabus.

Când a sosit ordinul la Hierapolis şi când Combabus a aflat despre rechemarea sa, a pornit la drum numai decât, într-o linişte desăvârşită, fiind sigur că are toate dovezile justificative. Cum ajunge acasă, regele dă ordin să-l arunce în închisoare. Chemându-l apoi la judecată, în faţa amicilor săi, care fuseseră de faţă în momentul trimiterii sale la Hierapolis, regele îl acuză că a săvârşit trei crime: adulteriul, abuz de încredere şi profanarea celor sfinte, în momentul când ridică templul zeiţei. Şi s-au găsit destui martori care să depuie că au văzut pe cei doi amanţi unul în braţele celuilalt şi sentinţa adusă conchidea că Combabus trebuie pedepsit cu moartea, fiindcă a comis cele mai nelegiuite crime.

Până în acest moment, Combabus rămăsese mut, fără să spună nicio vorbă. Când însă vede că îl duce la moarte, rupse tăcerea şi ceru regelui să-i înapoieze tezaurul ce-i lăsase, adăugând că nu din cauza insultei aduse, nici din pricina adulterului, este osândit la moarte, ci din dorinţa de a se face stăpân pe acel tezaur pe care îl încredinţase regelui la plecarea sa. Monarchul chemă numai decât pe mai marele slujitorilor săi şi îi dă ordin să restituie condamnatului vasul depozitat ce-i încredinţase spre pază. Se aduce vasul. Combabus desface sigilul şi arătă regelui

cuprinsul vasului, făcând să vază starea în care el însuşi se găseşte, apoi zise: „Mă temeam eu, rege, de ceea ce se întâmplă acum. Când mi-ai dat ordin să plec în această călătorie, îţi aduci aminte că am refuzat să merg; dar, fiindcă porunca ta eră hotărâtă, am săvârşit această faptă folositoare pentru suveranul meu, dar tristă pentru mine însumi. Şi, cu toate acestea, tu mă acuzi de o crimă pe care numai un bărbat, un bărbat adevărat, este în stare să o facă”.

La această privelişte, regele rămâne încremenit. În urmă îmbrăţişându-l cu lacrimile în ochi, îi zice îndurerat: „O, Combabus, de ce ţi-ai adus această ocară. De ce, tu singur dintre toţi supuşii mei, ţi-ai adus această stranie insultă. Nu pot încuviinţa, sărmanul de tine, această pedeapsă care ţi-ai dat-o. O, dacă n-ai fi înfăptuit-o şi eu, o, dacă n-aş fi văzut-o! Dar, fiindcă zeii te-au îndemnat să faci astfel, eu îţi sunt dator mai întâi, ca o primă răzbunare: moartea calomniatorilor tăi, apoi daruri bogate, aur cât vei vrea, argint cât vei pofti, stofe scumpe de Assyria, cai destinaţi numai pentru regi. Vei intra la mine-fără să fii anunţat, şi nimenea nu te va da la o parte vreodată din faţa mea, chiar şi când voi fi culcat cu soţiile mele”.

Precum zise regele, aşa se şi făcu: calomniatorii fură ucişi şi Combabus încărcat cu daruri bogate De aci înainte regele îşi îndoi prietenia pentru el şi pe viitor niciun alt assyrian n-a fost socotit mai înţelept şi mai fericit, decât acest amic al regelui.

Apoi, după câtva timp, Combabus cere voie de la – Seleuc să meargă să sfârşească templul pe care îl lăsase neisprăvit. A fost trimis deci a doua oară; a terminat construcţia templului şi şi-a petrecut acolo restul zilelor sale.

Pentru a-i cinsti virtutea şi pentru a-i slăvi devotamentul, regele îi dete voie să-şi ridice în templu o statuă de aramă. Astfel s-a înălţat un Combabus de aramă în mijlocul templului, operă măiastră a artistului Hermocles din Rdodos. Faimoasa statuă întruchipează o

femeie în haine de bărbat.

Se spune că prietenii cei mai de aproape ai lui Combabus, voind să-l mângie în nenorocire, i-au împărtăşit soarta. De aceea, întocmai că secta religioasă a Muscalilor din zilele de astăzi, şi ca şi Galii, preoţii zeiţei Cybela, al căreia cult se ştie că îşi avea originea în Asia, se castrau. Obiceiul acesta generalizându-se, pe fiecare an, un mare număr de tineri îşi lăpădau sexul spre a mângâia, pe de o parte, pe Combabus, şi, pe de altă parte, spre a face plăcerea zeiţei Junona S3 rriana.

Tinerii aceştia nu mai purtau haine de bărbat, ci îşi luau veşminte femeieşti şi se îndeletniceau cu lucrările acestui sex. Obiceiul schimbării îmbrăcămintei se atribuie, după Lucian, tot lui Combabus, şi iată cu ce prilej:

O femeie străină venind odată la Hierapolis să ia parte la serbările sfinte ale zeiţei Junona şi văzând pe Combabus îmbrăcat în veşminte de bărbat, îl găsi aşa de frumos că prinse o dragoste nebună de el. Când însă a aflat că este eunuc, în deznădejdea ei se sinucise. Nemângâiat de aceasta, Combabus a început să se îmbrace femeieşte, pentru ca să nu Taai cază şi altă femeie în aceeaşi greşeală. Jată de ce preoţii Galii umblau îmbrăcaţi. În haine de femeie.

Philgetet

Legendă istorică (după Sophocle).

După moartea lui Achille şi a lui Ajax, cei mai mari eroi ai Grecilor în războiul troian, nu le mai rămăsese acestora nicio nădejde de a putea cuceri Troia şi cei mai mulţi dintre ei se gândiau dea binele să se întoarcă pe la vetrele lor, după lupte zădarnice de aproape zece ani de zile. Destinul însă hotărâse căderea bogatei cetăţi. Dar, cum şi de cine avea să fie darărhată, „aceasta nimenea nu putea să o „ştie.

Într-una din zile, întâmplarea face să cază în mâinile Acheilor profetul Helenus, un fiu al regelui Priam. Acesta prezice Grecilor că Troia nu va putea fi luată decât cu ajutorul lui Philoctet, eroul părăsit în insula Lemnos, fiind

bolnav de un picior în urma muşcăturii unei vipere, şi a lui Pyrrhus, numit şi Neoptolem, fiul marelui Achille. Ambii eroi se găsiau departe de Troia. Ei însă trebuiau aduşi cu ori ce preţ în lagărul grecesc din faţa Troii. Cu aducerea lor se însărcinează Ulysse şi Diomede.

Aceştia pleacă mai întâi la Scyrôs, unde tânărul Neoptolem se găsia la mama sa Deidameia, la casa lui Lycomedes. Fiul lui Achille se înduplecă fără multă greutate ca să plece la Troia şi să ia parte la lupte în locul reposatului său tată şi porneşte în grabă împreună cu tovarăşii săi şi cu o întreagă armată. După o călătorie destul de lesnicioasă înspre Asia, ajunge la insula Lemnos unde, cu zece ani mai înainte, gloatele greceşti părăsiseră în mizerie pe nenorocitul Philoctet, bolnav de o boală ce nu se putea vindeca.

Philoctet era foc de supărat pe Achei, fiindcă aceştia, în loc să-l ajute în nenorocirea sa, l-au părăsit în insulă, într-o insulă pustie, fiind lipsit de toate. Supărarea sa era mai ales împotriva lui Ulysse care dăduse sfatul Grecilor ca să-l părăsească acolo şi că astfel să se scape de un bolnav, a căruia rană infectându-se mirosia îngrozitor. Necesitatea însă acum făcea ca Philoctet să fie dus, pe ori ce cale, la Troia, fie printr-o viclenie, fie prin forţă.

Ulysse, Neoptolem şi tovarăşii lor debarcă într-una din zile pe coasta insulei Lemnos unde ştiau că fusese lăsat pradă durerilor sale eroul Philoctet. Ulysse rămâne pe ţărm, iar Neoptolem, însoţit numai de un singur soldat înaintează înspre peştera unei stânci. Aci dă peste un pat de frunze, lângă care se găseau nişte pahare de lemn, câţiva tăciuni şi ceva cenuşe. Îşi închipuiesc că, fără îndoială, va fi aci locuinţa lui Philoctet. Alăturea zăresc nişte zdrenţe puse să se usuce la soare, cu acestea desigur bolnavul va fi avut să-şi lege rana. Toate acestea i-au întărit în bănuiala că Philoctet trăieşte şi că locuinţa sa se va fi aflând prin apropiere, el fiind desigur dus să-şi găsească ceva de ale mâncării, sau să aducă niscaiva burueni cu care să-şi oblojească rana.

Neoptolem lasă pe soldat de pază, iar el însuşi se

întoarce să caute pe Ulysse care, ca mai priceput avea să-i spună cum să procedeze ca să convingă pe Philoctet să meargă cu el la Troia şi, în orice caz, să-l povăţuiască cum să pună mâna pe armele lui Hercule ce se găseau în păstrarea bolnavului.

Ulysse se temea grozav de aceste arme, fiindcă ştia pe Philoctet aşa de supărat pe el; de aceea, tqată greutatea avea să cază asupra lui Neoptolem, care, deoarece nu luase parte la războiul de la Troia, putea să-i vorbească lui Philoctet mai liber şi în orice caz nu avea să se teamă de nicio primejdie.

De aceea, zise Ulysse lui Neoptolem: „Trebuie să păcăleşti cu vorba pe Philoctet. Când te va întreba cine eşti şi de unde vii, să-i spui că eşti fiul lui Achille. N-ai de ce să-i ascunzi această mărturisire. Să-i spui că te întorci acasă, în Grecia, că ai năpustit corăbiile Achejlor, împotriva cărora ai o ură de moarte, fiindcă, hotărându-te să mergi la Troia, ca să iei parte la asediul Ilionului, n-au voit să-ţi dea armele tatălui tău Achille, pe care le cereai pe bună dreptate şi le au dat lui Ulysse. Spune-i toate acestea încărcându-mă cu tot felul de ocări şi de in 1 l-âturi care îţi vor veni pe limbă. Eu n-am să am o par de aceasta. Dacă nu o să urmezi astfel ai să ne căşunezi nouă tuturor Argivilor un mare rău. Căci, dacă nu i se vor lua armele lui Philoctet, n-ai să poţi dărâma cetatea lui Dardanus. Iată de ce poţi tu să vorbeşti acestui om cu toată încrederea şi în deplină siguranţă, pe când eu n-aş putea-o face decât cu primejdia vieţii. Căci tu ai venit cu noi fără să te legăm prin niciun jurământ şi nesilit de nimenea, şi n-ai luat parte la război de la început ca cei mai mulţi dintre noi. Eu n-aş putea să o tăgâduiesc aceasta. Şi apoi, dacă cumva el ar avea arcul în mână şi m-ar recunoaşte, aş fi pierdut şi împreună cu mine ai fi pierdut şi tu. De aceea, trebuie să-l înşeli ca să-i iei armele. Ştiu că nu este în firea ta să spui minciuni, şi să lucrezi necinstit, dar nu uita că e un mare lucru să câştigi o victorie”.

La aceste vorbe ale lui Ulysse, îi răspunse Neoptolem: „E o ruşine să aflu din gura ta astfel de lucruri. Nici eu nu am umblat niciodată cu şiretlicuri, şi nici, pe cât mi se spune, cel ce mi-a dat naştere. Sunt gata să duc cu deasila pe acest om, dar nu cu viclenia. El are un singur picior sănătos şi n-ere să ne biruie pe noi toţi câţi suntem aci. Am venit aci să te ajut, dar nu să mă fac un trădător. Vreau mai bine să fiu învins, dar lucrând cinstit, decât să fiu învingător, lucrând mişeleşte”.

„Cu puterea, scumpe prietene, zise Ulysse, nu te poţi apropia de el, căci n-a existat om care să scape de săgeţile

lui. De aceea avem acum nevoie de viclenie şi de cuminţenie. Căci, şi eu am fost în tinereţea mea încet la limbă şi iute de mână; acuma însă am învăţat din experienţă că lumea se conduce mai mult prin vorbe decât prin fapte; şi apoi, în afară de aceasta, tu şti bine că Troia nu poate fi cucerită decât prin săgeţile acestuia".

Cuvintele din urmă ale lui Ulysse se întipăriseră adânc în sufletul dornic de glorie al lui Neoptolem, aşa că nu mai pregetă de a se declara gata să-şi ia asupră-şi o însărcinare care nu se potrivia de loc cu firea sa de om cinstit.

Ulysse pleacă şi rămârie singur Neoptolem cu tovarăşii săi. Dar, iată că deodată apare şi Philoctet, târându-se cu multă greutate spre peştera să când zări pe Neoptolem şi pe însoţitorii acestuia, îi recunoscu, după îmbrăcăminte, că sunt Greci şi cu toate că-l chinuia rana din picior, plin de bucurie, îi întreabă cine sunt şi de unde vin? În acelaşi timp» îi roagă să aibă milă de el.

— Află, străine, că noi suntem Hellemv

— O ce vorbă dulce! Cum mă bucur, când aud, după atâta mar de vreme, o vorbă de om! Cine te-a adus, fiule aci, în aceste locuri şi cu ce scop? Ce vânt, mai scump decât toate vânturile? Spune-m mai degrabă, pentru ca să ştiu cine eşti.

— Eu, răspunse Neoptolem, sunt născut în Scy-ros-ul cel bătut de valuri şi călătoresc spre casă. Mă cheamă Neoptolem, fiul lui Achille şi cu aceasta cred că şti totul.

— Fiu al unui scump părinte şi născut într-o ţară scumpă. Odraslă a bătrânului Lycomedes. Dar cum ai ajuns aci? De unde vii?

— Acum vin de la Ilion.

— Ce spui? Tu nu plecaseşi cu noi pe corăbii, când am pornit spre Troia.

— Ai luat şi tu parte la arest nenorocit război?

— O fiule, tu nu cunoşti de loc pe cel ce l-ai înaintea ochilor?

— Cum să te cunosc, dacă nu te-am văzut niciodată?

— N-ai auzit niciodată – zise mâhnit Philoctet, – de

numele meu şi nici despre nenorocirile în care am ajuns?

— Află, răspunse Neoptolem, că nu ştiu nimic din toate cele ce-mi spui.

— Nenorocitul de mine, oftă din adâncul sufletului bietul Philoctet, nici măcar vestea despre soarta mea n-a ajuns până la ai mei de acasă, din Elada; iar duşmanii mei care m-au părăsit cu atâta cruzime

În aceste locuri n-au spus nicio vorbă despre mine şi, în vreme ce rana mea din picior creşte mereu, ei îşi râd de mine. Uite, tu, fiu al lui Achille, cel pe care îl ai înaintea ochilor tăi este Philoctet, de care poate vei fi auzit că se găseşte în stăpânirea săgeţilor lui Hercule, Philoctet, fiul Paean, pe care cei doi Atrizi, Agamemnon şi Menelau, împreună cu Ulysse, m-au aruncat mişeleşte, singur, în această ţară pustie, mistuit de o boală crudă. Căci, îndată ce m-au văzut adormit, după un violent acces de durere, s-au grăbit să mă părăsească pe o stâncă din această insulă, lăsându-mi la plecare, ca unui cerşitor o zdreanţă de haină şi ceva de ale mâncării. Îţi închipui, dragul meu, ce am simţit atunci, când m-am trezit din somn şi am văzut că au plecat cu toţii! Câte lacrimi n-am vărsat, câte gemete n-am scos din adâncul pieptului meu, când am văzut că au dispărut corăbiile cu care am venit, când mi-am dat seama că n-am pe nimenea pe lângă mine ca să mă ajute la boala mea cea grea. Ori încotro îmi întorceam ochii nu vedeam decât mizerie, o cumplită mizerie. Vremea s-a scurs, zi după zi, şi sub acest acoperemânt sărăcăcios a trebuit să-mi câştig hrana zilnică. Mâncarea mi-o procură acest arc, săgetând cu el câte un porumbel întraripat, după care mă târam cu piciorul meu bolnav, ca să găsesc la pământ pasărea lovită de săgeată! Dar când îmi trebuia puţină apă de băut sau vreo bucăţică de lemn, la sosirea iernii! N-aveam niciun pic de foc; lovind însă cremene de cremene făceam să scapere, cu multă greutate, scântei care să-mi facă viaţa de suferit; focul m-a scăpat de multe, afară de boala mea. Şi acum ascultă, fiule, ce este această insulă. Niciun călător nu acostează bucuros la acest ţărm, căci aci

nu se găseşte niciun port şi niciun loc unde cel ce ar veni aci să poată găsi ceva sau să fie primit în vreun adăpost prietenesc. Dacă cumva, fără să vrea, aşa din întâmplare, soseşte totuşi cineva în această insulă, atunci îmi vorbeşte cu milă, îmi plânge soartcă, îmi dă ceva de mâncare sau îmi lasă vreo haină, dar în ţara mea nimenea nu vrea să mă ducă de aci şi, ca un nenorocit, trăiesc în chinuri şi acum, de zece ani, îndurând foamea şi mizeria şi suferind cumplit de boala ce mă roade. Toate acestea mi le-au făcut numai Atrizii şi Ulvsse; dare-ar zeii să fie şi ei răsplătiţi te fel".

Neoptolem a fost adânc mişcat de suferinţele nefericitului erou, dar revolta şi-o înăbuşi în suflet şi continuă şi mai departe să se prefacă, după cum a început. „Da, îi cunosc bine, zise fiul lui Achille, pe aceşti Atrizi şi Ulysse, căci multe am avut şi eu de îndurat din partea lor". Şi, îi povesti cum a murit Achille şi Ajax şi Antiloch, fiul lui Nestor, cum a murit Patrocle şi ceilalţi eroi, în vreme ce Ulvsse trăieşte şi să lăfăieşte. „Vai, strigă Philoctet, pe toţi cei buni i-a înghiţit războiul şi au rămas în viaţă toţi cei răi şi netrebnici, ca acest ticălos, fiu al lui I aerte.

„Da, răspunde Neoptolem, acesta este astăzi în fruntea armatelor de Argivi, el are cea mai mare vază şi trecere înaintea gloatelor. De aceea, eu am să mă ţin departe de Ilion şi de Atrizi. Unde cel rău mai de preţ decât cel bun, unde cel netrebnic înseamnă mai mult decât cel viteaz, acolo nu este loc pentru mine. Mă duc deci acasă; de aci înainte am să trăiesc în linişte şi în pace, în patria mea de la Scyros".

Spunând acestea, îi întinde mâna lui Philoctet, ca şi când ar fi voit să-şi ia rămas bun de la el şi să plece. Philoctet însă, cuprins de groază, îi zice: „Te rog, dragul meu, te conjur pe mormântul tatălui tău, pe mormântul mamei tale, pe tot ce ai mai scump în patria ta, nu mă lăsă aci singur, lipsit de toate şi părăsit pradă mizeriei pe care o vezi în jurul meu şi pe care ţi-am descris-o. Ia-mă şi pe mine, ca un adaus de povară, pe lângă bagajul tău. Ştiu bine că oamenilor de neam le e scârbă de tot ce e urât şi păcătos; ei ţin la ce este frumos şi cinstit. Dacă mă

părăseşti n-are să fie o onoare pentru tine, dacă însă îmi asculţi rugarea şi dacă mă vei face să ajung în ţara mea de la Octa, fapta ta va fi încununată cu o glorie neperitoare. Haide, ia-mă, tot necazul tău nu va dură nici măcar o zi întreagă. Ia-mă cu tine, aruncă-mă unde vei vrea, în fundul corăbii, la proră, la pupă, unde-aş fi povară mai puţină pentru ai tăi. Primeşte-mă, fiule, te conjur pe Jupiter, protectorul celor care se roagă. Ia-mă, îţi caz genunchi, măcar că sunt un nenorocit de şchiop., un neputincios. Nu mă lăsă aci, singur şi părăsiU departe de ori ce fiinţă omenească; scapă-mă, du-mă fie în patria ta, fie în Euboea, în patria regelui Chalcodon; de aci drumul nu va fi prea greu până la Octa, la munţii Trachinii şi la apele plăcute ale fluviului Sperchius din patria mea. Du-mă la tatăl meu, pe care de altfel îl cred mort de multă vreme. Căci l-am rugat de multeori prin călătorii care au acostat pe aceşti ţărmi, să vie să mă ia acasă. Dar, poate că e mort sau că cei pe care i-am trimis la el, nevoind prea mult să ştie de mine, îşi vor fi văzut de treburile lor şi se vor fi dus pe la ei pe acasă. De aceea, mă adresez acuma ţie, rugându-te să mă iai cu tine şi să dai de veste şi tatălui meu. Scapâmă; ai milă de mine. Tu vezi la câte nenorociri grozave, la câte primejdii mari nu sunt supuşi oamenii, având să sufere când binefacerea, când vitregia sorţii. Nu e bine să fugi de vederea nenorocirii, când nu eşti nenorocit, iar când eşti fericit se cade să veghezi ca să nu cazi şi tu în nenorocire".

În urma acestor stăruitoare rugăciuni, Neoptolem primeşte să ia cu sine pe Philoctet.

În timpul acesta Ulysse, pentru ca să grăbească plecarea spre Troia, trimite la ei un soldat travestit în negustor ca să le spună că Phoenix, dascălul şi prietenul lui Achille, împreună cu fiiilul Thescu au fost trimişi în urmărirea lui Neoptolem care plecase din Troia şi că, în acelaşi timp, Ulysse şi Diomed vin să caute pe Philoctet. Primejdia era deci mare pentru Neoptolem şi pentru Philoctet.

La auzul acestora Philoctet se duce să-şi caute săgeţile, dar când se întoarce cu ele e cuprins din nou de

un acces de durere cumplită şi în suferinţa sa grozavă, adoarme. Atunci Neoptolem îi ia armele şi ar fi putut pleca cu ele. Deoarece însă oracolul spusese că Troia nu va putea fi cucerită fără armele lui Philoctet şi deci şi fără Philoctet în persoană, se hotărăşte să aştepte trezirea bolnavului.

În vremea aceasta, rămânând singur Neoptolem şi gândindu-se în sine la fapta sa ruşinoasă, e cuprins de remuşcări. De aceea, când se deşteptă Philoctet şi când acesta îi da zor să plece mai degrabă spre ţara sa, Neoptolem îl amână cu vorba şi sfârşeşte prin a-i spune că vrea să-l ducă în tabăra Grecilor, la Troia.

În culmea deznădejdii sale, Philoctet îi aruncă în faţa lui Neoptolem tot felul de ocări şi de insulte şi-l numeşte mişel şi trădător.

— Sărmanul de mine, zise bolnavul. Sunt prăpădit, sunt trădat. Mişelul mi-a întins o capcană. Dă-mi înapoi arcul şi săgeţile.

— Asta-i cu neputinţă, răspunse Neoptolem. Datoria şi interesul mă obligă să dau ascultare superiorilor mei.

— Eşti un îndrăzneţ şi un neruşinat, zise Philoctet. Eşti vrednic să-ţi arunc în obraz toate ocările. Ticălosule, mai ticălos decât toţi ticăloşii, ce mi-ai făcut? Cum m-ai mişelat! Nu ţi-i ruşine să mai stai înaintea ochilor mei, a nenorocitului de mine care ţi-am căzut până şi în genunchi, rugându-te. Mi-ai răpit arcul şi cu aceasta mi-ai răpit însăş existenţa zilnică. Dă-mi-l înapoi. Te conjur pe toţi zeii, dă-mi-l înapoi. Te implor pe zeii patriei, nu-mi răpi hrana. Sărmanul de mine... Uite, nu-mi răspunde nimic şi-şi întoarse faţa de la mine, ca şi când nu-mi ar fi nimic dator! N-am cui să mă plâng de nenorocirile ce mi-a adus fiul lui Achille, decât doar vouă, stânci prăpăstioase, peşteri adânci, porturi şi promuntorii şi vouă, fiare sălbatice, tovarăşi ai mei de toate zilele. S-a jurat că Mă va duce acasă, în ţara mea, şi acum vrea să mă ducă la Troia; iar arcul şi-l păstrează pentru sine, cu toate că e armă sfântă a lui Hercule, fiul lui Jupiter. Cu armele mele vrea să se fălească acum înaintea Ar-givilor! Şi, ca şi cum ar fi învins vitejeşte un erou, mă ia acum ca un trofeu cu sine şi nu-şi dă seama că face să piară un mort, o suflare, o umbră, o fantomă fără viaţă! Dacă aş fi fost sănătos, de sigur nu m-ar fi putut birul şi chiar în halul de sănătate în care mă găsesc, nu m-a biruit decât prin şarlatanie! Sărmanul de mine, am fost învins printr-o mişelie! Ce mă fac! Dă-mi-le înapoi! Fii bun! Ce zici! Taci? Sunt pierdut nenorocitul de mine! O, tu, peşteră cu două ieşiri! Am se intru din nou în tine, de astă dată însă fără arme şi fără mijloace de traiu! Mă voi irosi singur în această peşteră; nu voi mai ucide cu săgeţile mele nici păsări într-aripate, nici fiară sălbatice; săracul de mine, odată mort voi sluji de hrană acelora cu care mă hrăniam şi, pe care altă dată le vânam, mă vor mânca acum ele pe mine. Voi ispăşi cu sângele meu sângele lor şi aceasta mulţumită numai unui om, pe care îl socoteam om drept şi cinstit. Cu toate acestea, n-aş dori să mor înainte de a şti, dacă ţi-ai schimbat sau nu hotărârea; dacă nu să ai parte să mori ca un câine.

În vremea aceasta Ulysse, mirându-se de prea marea zăbavă a lui Neoptolem, vine şi el şi găsindu-l împreună cu Philoctet începe să-l certe de întârzierea lui. În acelaşi timp îi spune lui Philoctet că-l va duce la Troia, orice s-ar întâmpla. La ameninţările acestuia, dă ordin, fără nicio milă, servitorilor săi ca să pună mâna pe el şi să-l ducă cu deasila la corăbii dacă însă se va plânge prea mult să-l lase pe loc, căci acum se găseşte în stăpânirea armelor lui.

La această scenă de sălbăticie, sufletul tânărului Neoptolem se înmoaie şi căindu-se de fapta sa, se hotărăşte în cele din urmă să-i dea înapoi lui Philoctet armele răpite prin viclenie.

Cu acest prilej, s-a iscat între Ulysse şi Neoptolem şi apoi între Neoptolem şi Philoctet următoarea discuţie:

Ulysse.

— Spune-mi de ce te-ai întors aşa de repede?

Neoptolem.

— Ca să îndrept greşeala pe care am făcut-o mai înainte.

U.

— Mă surprind vorbele tale; de ce greşeală vorbeşti?

N.

— Aceea de a fi ascultat de tine şi de armată. *U*.

— Ce faptă ai făcut nevrednică de tine? *N*.

— Am înşelat pe un om prin viclenie şi minciuni urâte.

U.

— Ce om, o zei? La ce te gândeşti acum?

NLA nimica nou, ci la fiul lui Paean.

U.

— Ce vreai să faci; mă îngrozesc.

N.

— De la care am primit aceste arme; mă duc la rândul meu

U.

— O, Jupiter? Ce vreai să spui? Nu te vei fi gândind să i le dai înapoi?

N.

— *Da*, da, fiindcă îi le-am luat pe nedrept şi mişeleşte.

U.

— Doamne! vorbeşti în glumă?

NDA, dacă a spune adevărul înseamnă gluma.

U.

— Ce zici, fiu al lui Achille? Ce vorbă ai rostit? *N.*

— Vreai să spuiu a doua oară acelaşi lucru? *U.*

— Aş vrea să nu-l fi spus nici o singură dată.

N.

— Află deci că mi-am spus ultimul cuvânt.

U.

— Se găseşte, n-ai grijă, cine să te împiedice să faci aceasta.

N.

— Ce zici? Cine are să mă împiedice?

U.

— Întreaga armată a Grecilor şi eu cel dintâi.

N.

— Deşi tu treci ca om cu minte, nu vorbeşti cu minte.

U.

— Tu nici nu vorbeşti, nici nu faci lucruri cu minte.

N.

— Dacă fapta mea este dreaptă, ea preţuieşte mai mult decât o faptă cu minte.

ti.

— Cum are să fie cu Dreptate să dai înapoi ceea ce ai câştigat prin sfatul meu.

A.

— Vreau să îndrept greşeala urâtă pe care am săvârşit-o.

U.

— Şi nu te temi de armata Acheilor, dacă faci această?

V.

— Având dreptatea de partea mea, n-am niciun fel de teamă.

U. – … (îi trage o înjurătură).

N.

— Nu-ţi stă în putere să mă sileşti să fac ceea ce vreai tu.

U.

— Ne vom lupta deci nu cu Troienii, ci cu tine.

N.

— Fie ce o fi să fie.

U.

— Vezi că am pus mâna pe sabie?

N.

— Vei vedea numai decât şi pe a mea.

U.

— Te las; mă duc să spun armatei purtarea ta şi ai să o păţeşti.

N.

— Bine că te-ai cuminţit: dacă vei fi tot deauna aşa de prevăzător, n-ai să păţeşti nimic.

Şi adresându-se lui Philoctet îi zise. „Iar tu, fiu al lui Paean, vino afară; ieşi din această peşteră, unde îţi duci viaţa”.

Philoctet. Ce strigăt, ce zgomot se aude lângă peştera mea? De ce mă chemaţi? Ce vreţi, străinilor? Hei, iar vreo nenorocire? Ce grozăvii noi mai adăugaţi pe lângă cele de până acum?

Neoptolem.

— Ai încredere, Ascultă vorba. Ce-ţi spun.

Ph. Mi-e groază, căci am păţit-o odată cu vorbele tale frumoase, când m-am lăsat înduplecat de cuvintele tale.

N.

— Nu se poate că cineva să se şi căiască?

Ph.

— Tot aşa mi-ai grăit şi când mişeleşte mi-ai răpit arcul; pe faţă mi te arătai sincer, iar într-ascuns căutai să mă pierzi.

N.

— Acum numai este aşa. Vreau însă să aflu de la tine, de eşti hotărât să rămâi aci sau să vii cu noi pe mare.

Ph.

— Opreşte-te; o vorbă să nu spui mai mult. Tot ce grăeşti, este de prisos.

N.

— Asta-i hotărârea ta?

Ph.

— Da, şi chiar mai mult decât spun.

n-aş fi vrut să te conving; dar, dacă totul e degeaba, tac.

Ph.

— Totul e degeaba. Tu n-ai să mă convingi, fiindcă prin viclenie mi-ai răpit armele cu care mă hrăniam şi fiindcă vii apoi să-mi dai sfaturi, tu, fiu ticălos al celui mai de treabă dintre părinţi! Dare-ar zeii să pieriţi cu toţii, mai întâi Atrizii, apoi Ulysse şi în sfârşit tu.

N. – Destul cu blăstămele! Şi acum primeşte-ţi şi armele din mâna mea.

Ph.

— Ce spui? Nu mă înşeli din nou?

A7.

— Mă jur pe prea sfinţitul şi prea puternicul Jupiter.

Ph.

— Ce vorbe plăcute, dacă vor fi ele şi adevărate!

N. – Iată dovada. Hait; întinde mâna şi ia-ţi armele.

În timpul acesta Ulysse caută să-l împiedice să-i dea armele, dar nu izbuteşte, căci Neoptolem se opune. În urmă îi spune lui Philoctet că oracolele au prevestit că i se va vindeca rana şi că va avea în sfârşit cinstea de a fi cucerit el cu mâna sa Troia. Cu toate acestea, Philoctet, păcălit odată, nu vrea să-l mai asculte. De altfel el ura prea mult pe cei doi Atrizi şi pe Ulysse, pentru ca să mai voiască să mai meargă la Troia; de aceea, îi aminteşte din, nou lui Neoptolem făgăduiala ce i-a făcut de a-l duce acasă, în ţara sa. Neoptolem neputând să-şi calce cuvântul, părăseşte pe Greci şi este gata să se îmbarce pe o corabie, ca să se întoarcă cu Philoctet în Elada.

În acest moment apare Hercule şi când Neoptolem spune lui Philoctet „ia-ţi rămas bun de la această ţară şi

urmează-mă”, Hercule grăi: „Încă nu; ascultă mai întâi, Philoctet, vorbele mele. Să ştii că în această clipă auzi vorbele lui Hercule şi că ai, înaintea ta, chiar chipul lui. Pentru tine am venit aci, părăsind lăcaşurile cereşti, pentru ca să-ţi arăt dorinţa lui Jupiter şi să te opresc din drumul pe care era să apuci.

„Ascultă deci poveţile mele: Mai înainte de toate însă îţi reamintesc păţaniile şi suferinţele mele, precum şi nenumăratele lucrări pe care a trebuit să le aduc la îndeplinire spre a câştiga răsplata curajului meu şi spre a dobândi nemurirea de care mă bucur acum. De aceea, să ştii că şi tu trebuie să dai aceleaşi dovezi pentru ca în urma necazurilor să te poţi bucura într-o zi de o viaţă plină de glorie.

„Iar tu Philoctet, pleacă cu eroul Neoptolem la Troia. Acolo mai întâi te vei vindeca de boala ta, apoi după ce vei fi fost socotit că cel mai viteaz din întreaga armată, vei ucide, cu ajutorul săgeţilor mele, pe Paris, care e cauza tuturor acestor nenorociri şi vei dărâma Troia. Prada pe care o vei fi luat-o de acolo ca preţ al curajului tău, o vei trimite tatălui tău Paean, la tine acasă în câmpiile de la Octa, patria ta. Prada însă pe care ţi-o va fi dăruit-o armată ca răsplată pentru serviciile ce-i vei fi adus prin săgeţile mele, să o duci pe rugul meu.

„Iar pe tine, fiu al lui Achille, te vestesc că nu vei putea cuceri Troia fără Philoctet şi nici el fără tine. În tocmai ca doi lei uniţi, nu vă despărţiţi unul de altul.

Vom trimite la Ilion pe zeul Aesculap ca să vindece rana acestuia. Troia este destinată să fie cucerită şi pentru a doua oară de armele mele. Gândiţi-vă însă, după ce veţi fi pustiit această ţară, să cinstiţi pe zei cu toată cucernicia, căci tatăl Jupiter la nimic nu ţine aşa de mult ca la aceasta. Cucernicia însoţeşte pe om şi dincolo de mormânt, şi viu şi mort, ea nu trebuie să piară niciodată din sufletele voastre”.

Spunând aceste vorbe, Hercule dispare, iar Philoctet se supune poveţelor prietenului său şi pleacă la Troia.

Salmoneu
Legendă mitologică (după Hygin)

Salmoneu era un rege din Thessalia, frate cu Sisyph. Părăsindu-şi patria vine şi se stabileşte în Elida, unde zideşte cetatea Salmona, numită astfel după numele său.

Fiind din fire un rege crud, îndrăzneţ şi îngâmfat, Salmoneu pretindea să fie socotit deopotrivă cu Jupiter şi cercă supuşilor săi să-i aducă jertfe întocmai ca şi marelui stăpân al Olympului. În nebunia să merge chiar mai departe şi opreşte pe locuitorii din ţara sa să mai aducă onoruri divine regelui din Olymp.

Pentru ca să dea înfăţişarea că este la fel cu Jupiter, zideşte deasupra Capitalei sale un mare pod de fier peste care mergea cu carul său făcând un zuruit aşa de grozav că parcă că se aud tunete din ceriu. În acelaşi timp, aruncă asupra nenorociţilor oameni care din ordinul său steteau dedesubt torţe aprinse spre a imita astfel fulgerul şi trăsnetul lui Jupiter. Dacă cumva, din întâmplare, nenorociţii de jos se feriau din instinct de răşina ce ardea deasupra capetelor lor, slujitorii regelui, aşezaţi într-ascuns, se aruncau fără milă asupra lor şi-i schinjuiau masacrându-i, spre a se crede că au fost loviţi de mâna nevăzută a noului zeu olympian.

Această comedie sângeroasă ţinu câtăva vreme, până ce Jupiter, făcându-i-se milă de victimele nevinovate, izbeşe pe Salmoneu cu adevăratul său fulger, aruncându-l pentru totdeauna în fundul negrului Tartar.

Poetul Vergiliu, închipuindu-şi că Salmoneu avea şi în Infern aceeaşi îndeletnicire ca şi pe pământ ni-l descrie astfel în Acneida sa:

Şi pe Salmoneu acolo-l văzui, sângerat al pedepsei.
Pentru că vrut-a ca zeii să facă şi tunet şi fulger:
Patru înhămase el căi la car, şi cu zbucium de facle
Cât e pământul grecesc şi de-a lungul oraşului Elis
Goană cu chiot a dat şi cerea prea-mărire ca zeii.
Tunet, nebunul, voit-a şi fulgerul cel fără de seamăn
Singur să-l facă prin tropot de robi şi prin zangăt de-aramă;
Însă din norii cei deşi atotputernic întoarse
Tatăl săgeata – nu facle şi flăcări cu fum de răşină:
Iată-l răstoarnă cu capul în jos în vârtejul cel vecinic. L)

Vergiliu, *Acneis VI* 585, traducere de G. Coşbuc.

Sisyph

Legendă mitologică (după Homer)

Sisyph a fost fiul lui Aeolus, zeul vânturilor. Deşi fiu de zeu, totuşi el făcea parte din gloata cea mare a oamenilor muritori. Era de o deşteptăciune şi de o şiretenie fără seamăn, ceea ce a făcut ca el să fie deopotrivă cu zeii din Olymp, care îl primiră la ospeţele şi consfătuirile lor; dar, în acelaşi timp, eră şi extraordinar de lacom şi zgârcit.

Fiind fundatorul şi regele oraşului Corinth, numit pe acea vreme Ephyre, oraşul cel mai comercial din toată Grecia, Sisyph se îndeletnicia cu cele mai josnice apucături banditeşti, strivind pe toţi negustori sau străinii, care” întâmplător treceăprin ţara sa, cu bolovani şi stânci pe care le rostogolia asupra lor şi jefuindu-i în urmă de tot ce aveau. Prin iscusinţa sa şi mai ales prin tâlhăriile sale şi-a

câştigat o avere colosală, care a ajuns de pomină în lumea veche.

Sisyph a avut de soţie pe Meropa, una din fiicele lui Atlas, prefăcută în urmă într-una din cele şapte stele din constelaţiunea Pleiadelor. Această Meropă, fiindcă singură dintre surori s-a căsătorit cu un muritor, câtă vreme toate celelalte fiice ale lui Atlas s-au măritat după zei, se ascunde de ruşine, pe cât poate, după surorile ei de pe ceriu spre a nu fi văzută. De aceea, ea stă ascunsă la spatele surorii sale Electra, de care nu se poate bine distinge pe ceriu.

Moartea lui Sisyp îi să tras de la Jupiter care l-a pedepsit pentru o trădare. Iată în ce împrejurări:

Un oarecare Asopus, zeul unui fluviu cu acelaşi nume, fluviu care curge prin Peloponez avea o fată de o frumuseţe „răpitoare, numită Aegina. Marele Jupiter, cum a văzut-o, a şi îndrăgit-o şi a furat-o, ridicând-o la sine înolymp. Asopus, observând că fiica sa a dispărut se pune pe urmele ei să o găsească şi a căutat-o peste tot pământul, cutreierând în lung şi lat toate mările şi toate ţările. În cele din urmă ajunge şi în Corinth, unde dă de regele Sisyph, căruia îi cere sfat şi ajutor.

Acesta, fiindcă cunoştea pe hoţ şi fiindcă Asopus ca zeu fluvial, i-a făgăduit că va face să ţâşnească un izvor de apă din stânca stearpă din Corinth, pe fortăreaţa Acrocorinth, a dat pe faţă pe Jupiter. Atunci Asopus drept recunoştinţă face să iasă la iveală numai de cât faimosul izvor Peirene, care în urmă procură apă din belşug, atât* pentru fortăreaţă cât şi pentru cetatea Corinth.

Asopus se pregătia tocmai să pornească cu război împotriva lui Jupiter, când zeul furios de atâta îndrăzneală îl lovi cu puternicul său fulger şi-l sili să se retragă iarăşi în albia sa din Peloponez.

Dar nici Sisyph n-avea să rămâie nepedepsit pentru trădarea sa faţă de stăpânul Olympului. De aceea, Jupiter porunci Morţii să se ducă la Sisyph acasă şi să-l ducă cu sine în împărăţia umbrelor. Sisyph însă în şiretenia şi viclenia sa pune mâna pe moarte, o leagă în lanţuri, o bagă

într-o închisoare şi o ţine astfel multă vreme. În timpul acesta de pe întregul glob al pământului nimenea nu mai muria

nimenea nu se mai scobora în împărăţia lui Pluton, Văzând atunci zeul Infernului că nimenea nu mai vine la sine, că este lipsit cu totul de suflete şi de jertfe, se duce la Jupiter să se plângă şi chiar să facă gălăgie.

Atunci Jupiter, stăpânul ceriului, se văzu silit să facă dreptate. De aceea, trimite numai decât pe pământ pe fiul sau Marte, puternicul zeu al războiului, care dezleagă moartea din lanţurile lui Sisyphus şi-l sileşte şi pe acesta să se scoboare în negrul Tartar.

Dar şi aci, se gândi şiretul Sisyph să păcălească pe Pluton.

Iată cum. Pe când se găsia pe pământ, înainte de a muri, roagă pe soţia sa Meropa ca să nu-l îngroape după moarte şi să nu-ï facă onorurile înmormântării. Pluton şi Proserpina, stăpânitorii Infernului, văzând că nu li se aduc jertfe de Meropa, că nu li se fac sacrificii mortuare, se

lăsară să fie convinşi, la vorbele de viclenie ale lui Sisyph, ca să-l trimeaţă din nou pe pământ, în lumea de sus, ca să pedepsească pe puţin evlavioasa lui soţie, pentru lipsa de pietate şi de sacrificii care se cuveniau zeilor din Infern.

Astfel vicleanul Sisyph scapă din nou de gheara morţii, se întoarse pe pământ şi nu mai vrea să se întoarcă înapoi. A trebuit să treacă ani de-a rândul până ce Mercur, la un ordin apriat al lui Jupiter, să vie la dânsul, şi găsindu-l la masă chefuind, să-l ducă iar în Infern, unde rămâne acum pentru totdeauna.

De astă dată zeii îi dau o pedeapsă mai potrivită pentru faptele sale criminale de pe pământ. Îl condamnă să ridice cu mâinile şi cu umeri un bolovan enorm, mare cât o stâncă, până în vârful unui munte pietros şi când izbuteşte să-l ducă până sus, bolovanul, printr-o putere divină, se prăvăleşte din nou până jos, în vale, şi bietul Sisyph este obligat să-l ridice iarăşi în vârful muntelui. Lucrarea sa Sisyph o face fără încetare şi necontenit bolovanul cade la locul său de plecare, chinuind astfel pentru vecie pe sărmanul condamnat din Infern.

Cu soţia sa Meropa a avut ca fiu, între alţii, pe Glaucus, tatăl lui Bellerophon.

PARTEA II

Transformarea lui Lucius în măgar1)

Poveste antică (după Lucian din Samosata)

Mă duceam odată în Thessalia. Aveam să regulez aci, pentru tatăl meu, o afacere de bani cu un om din această ţară. Călătoria o făceam călare şi aveam împreună cu mine, în afară de bagaj, un singur servitor. Mergeam pe drumul mare, când ajunserăm nişte oameni care se duceau la Hypate, un oraş din Thessalia, de unde erau ei. Continuând calea împreună şi mâncând împreună, ne-am mai uşurat din plictiseală drumului. Apropiindu-ne de oraş, întreb pe Thessalienii mei, dacă nu cumva cunosc pe un cetăţean din Hypate, cu numele de Hipparch, pentru care aveam o scrisoare de acasă şi la care aveam de gând să

trag în gazdă. Ei îmi răspund că-l cunosc şi-mi spun şi locul unde locuieşte în oraş, adăugând că e un om bogat, cu toate că nu ţine acasă, pentru sine şi nevastă-sa, decât o singură servitoare, fiind de o zgârcenie extraordinară. Intrând în oraş, îmi arătă o grădină şi o căscioară destul de curăţică, unde locuia Hipparch.

Aci, luându-ne rămas bun unii de la alţii, ne despărţim, iar eu mă apropii de poartă şi bat. Cu

Transformarea lui Lucius în măgar, – poveste din care dăm, în traducere liberă, numai părţile care pot fi cetite astăzi, omiţând cu totul părţile indecente, a fost prelucrată într-o vastă şi destul de complicată operă de scriitorul roman Apuleius, sub titlul de *Metamorphose*, cunoscute şi sub numele *Măgarul de aur*. Drăgălaşul episod al lui *Amor* şi *al Psychei* din cartea a I V a acestor Metamorphose l-am publicat anul trecut în ediţia Casei Şcolilor.

multă greutate mă aude o servitoare, care într-un târzţu soseşte. O întreb dacă Hipparch este acasă. „E acasă, zise ea, dar spune-mi cine eşti tu? Ce treabă ai cu el?” – „Am să-i dau o scrisoare, îi răspunsei, din partea sofistului Descrianus din Patras”.

— „Aşteaptă aci, îmi zice ea, şi, încuind poarta, intră înăuntru. Un moment în urmă, se întoarce şi-mi deschide. Fiind condus la Hipparch, îi dau bună ziua şi-i prezint scrisoarea. Tocmai se aşezau la masă, el şi nevastă-sa, înţinzându-se pe o laviţă îngustă, în faţa unei mese pline. De abia şi-a aruncat ochii pe scrisoare, când strigă: „Ah, ce prieten bun este acest Descrianus! Da, foarte bine a făcut că mia trimis cu atâta încredere pe un amic al său, aşa de intim! Casa mea e mică, tu vezi, Lucius, dar e destul de mare pentru mine; am să o socotesc drept un palat, dacă te vei mulţumi cu ea. Şi spunând acestea, cheamă pe tânăra lui servitoare: „Palaestra, îi zise, dă oaspelui nostru o cameră. Ia-i bagajul şi du-l să facă o baie, căci trebuie să fie tare obosit de drum”.

Fata mă conduce numai decât într-o cameră, mică,

dar frumoasă. „Iată, îmi zise ea, patul unde ai să te culci; pentru servitorul tău am să aduc o saltea şi o pernă”. După asta, dându-i bani ca să cumpere orz pentru cal, ieşim ca să ne ducem la baie. Fata duce înăuntru bagajele şi le pune la o parte. După baie, intru în sală, unde Hipparch mă ia de mână şi mă aşază lângă sine. Masă nu era sărăcăcioasă, iar vinul vechi şi bun. După ce mâncăm bine, ne punem la băut şi petrecem astfel toată seara, povestind şi discutând, cum de altfel se face în totdeauna când ai pe cineva în gazdă. Trecându-ne seara cu băuturica, ne ducem în sfârşit la culcare. A doua zi, Hipparch mă întrebă, unde am de gând să mă duc şi câte zile am să stau la el.

„Mă duc, îi zisei, Ia Larissa, şi socotesc să plec de *ac*v în patru-cinci zile”.

Asta eră numai o prefăcătorie din parte-mi; de fapt voiam să rămân mai mult la Hypate, să găsesc o vrăjitoare pricepută în arta fermecătoriilor, care să mă facă să văz unele minuni, ca bunăoară un om zburând sau un om prefăcut în stan de pe atră *).

Cu dorinţa în suflet de a vedea vreo astfel de minune, ies în oraş să mă preumblu. Neştiind de unde să încep, mă preumblam ca un târâie-brâu, când deodată văz venind înaintea mea o femeie destul de tânără şi, după cum parcă din ţinuta ei, foarte bogată: căci avea haine frumoase, sclavi numeroşi şi bijuterie multă. Ajungând faţă în faţă, o privesc de sus până jos, când iată că ea îmi dă bună ziua, spunându-mi pe nume. Eu răspund salutului ei, cât putui mai politicos. Atunci ea îmi zise: „Eu sunt Abroea, una din cele mai bune prietene ale mamei tale, precum, fără îndoială, ştii. Eu vă iubesc pe voi toţi, copiii ei, ca şi când aţi fi copiii mei. De ce nu vii, dragă, să stai la mine?” – „Îţi mulţumesc din inimă, îi răspunsei eu, eşti prea bună; dar nu-mi vine să părăsesc, fără niciun motiv, casa unui prieten care mă găzduieşte. Cu sufletul stau la tine, scumpă doamnă”.

— La cine stai? reluă ea vorba, – „La Hipparch – La zgârcitul ăla”?

— „Da, doamnă. Dar, de ce vorbeşti aşa? Faţă de

mine a fost darnic şi chiar risipitor şi n-am să mă plâng decât doar de prea bună lui primire”. Atunci ea, cu zâmbetul pe buze, mă apucă de mână, mă trage la o parte şi-mi spune la ureche: „Fereşte-te, fereşte-te de femeia lui Hipl) Thessalia trecea îi antichitite ca ţara minunilor şi vrăjilor.

parch: e o vrăjitoare faimoasă şi o muiere dăsfrânată care pune ochii pe toţi tinerii. Pe aceia care nu fac după placul ei, se răzbună grozav; pe mulţi i-a prefăcut în animale, iar pe alţii i-a făcut să piară cu totul. Tu eşti băiat tânăr şi frumos, aşa că poţi să-i placi; şi apoi fiind şi străin nimenea n-are să-ţi poarte de grijă”.

Când am înţeles că ceea ce căutam de mult se găseşte chiar la mine acasă, nu mai ascult pe doamnă, ci, îndată ce putui să o părăsesc, pornesc ca în zbor spre casă, zicându-mi în mine: „Iată dar, iată prilejul bine venit, pe care l-ai dorit aşa de mult, de a vedea lucruri minunate. Fii deştept, Lucius, şi caută mijlocul cel mai uşor de a ajunge la ţintă. Dă-te pe lângă servitoarea Palaestra, căci pe femeia gazdei şi a prietenului tău trebuie să *o* respecţi. Împrieteneşte-te cu servitoarea, zburdă cu ea, şi vei afla lesne tot ceea ce doreşti să afli. Căci sclavii cunosc toate în casa stăpânilor lor, şi cele bune şi cele rele”.

— Fantasând astfel, ajung acasă. Nu găsesc nici pe Hipparch, nici pe soţia lui. Numai Palaestra era în bucătărie, ocupată cu gătitul cinii.

Intrând în casă, îi adresez numai decât cuvintele: „Cu cât farmec, dragă Palaestro, îţi mişti şi trupşorul şi tigaia. Şi eu sunt foarte mişcat, văzând un astfel de sos. Ferice de cel ce ar putea să-şi înmoaie degetul în sosul tău”. Ea însă, fetişcană zglobie şi drăguţă, îmi zise: „Fugi de aci, băiete, dacă ai minte şi dacă vreai să mai trăieşti. Nu vezi tu, că aci totul e pliu de fum şi de foc. Tigaia arde şi sosul meu e fierbinte. Dacă te atingi de el, nu mai scapi niciodată de arsură şi nu se mai găseşte nici zeu nici doctor care să te vindece, afară de mine care te am ars. Iar eu, cu cât aş căuta să-ţi uşurez durerea, cu atâta te aş face să siiferi mai

mult; şi nu vei putea să mă părăseşti, nu vei putea să pleci de lângă mine, chiar dacă te aş goni cu pietre. De ce râzi? Tu nu ştii că eu, bucătăreasa Palaestra, gătesc şi oameni? Eu nu mă mulţumesc să gătesc mâncări obicinuite; când dau peste vreun om mare şi hâtru, îl gâtui, îi jupuesc pielea, îl taiu în bucăţi şi-i atac mai ales ficatul şi inimă”.

— „Te crez, îi răspunsei eu, căci, deşi am stat departe de tine, tu nu numai că m-ai ars, dar m-ai aruncat cu totul în foc, iar flacăra, la, intrându-mi prin ochi, mi-a străbătut până şi măduva oaselor. M-ai fript, deşi nu ţi-am făcut nimic. De aceea, te rog, pe toţi zeii, vindecă-mi rănile cu acele doctorii amare de care îmi vorbeai: prinde-mă, taie-mi gâtul, jupuieşte-mă, fă cu mine ce vrei”. Palaestra izbucnt atunci într-un hohot de râs şi, din acea clipă, s-a făcut prietenă mea.

Curând după aceasta, soseşte şi Hipparch. Ne luăm baia, cinăm, bem bine şi stăm de vorbă. Apoi, prefăcându-mă că mi-e somn, mă scol de la masă şi mă duc la culcare în odaia mea. Aci găsesc totul în regulă: patul servitorului scos afară. Lângă patul meu o mescioară cu un păhar, vin, apă rece şi caldă. Palaestra îngrijise de toate; pe patul meu trandafiri şi flori împletite în coroane.

În petrecerile mele cu amica Palastra uitasem cu totul de Larissa; dar n-am pierdut din vedere motivul care m-a făcut să mă împrietenesc cu servitoarea gazdei mele. De aceea, într-una din zile îi spun Palastrei: „Arată-mi, draga mea, pe stăpâna ta în rolul ei de vrăjitoare sau într-una din metamorfozele ei. De multă vreme doresc să am prilejul să iau parte la o astfel de privelişte. Sau, mai bine, dacă tu cunoşti secretele vrăjitoriei, fă tu însăţi vreo vrăjitorie şi transformă-te înaintea ochilor mei. Cred că te pricepi şi în astfel de meşteşuguri; o ştiu aceasta nu din auzite, ci din experienţa mea proprie, căci eu înainte vreme aveam o inimă de fier; cel puţin aşa îmi spuneau femeile, şi niciodată nu mi-am aruncat cu patimă ochii asupra vreunei femei; ştiinţa ta însă m-a făcut prizonier şi tu ai ajuns stăpâna mea în acest război de iubire”.

— „Nu-ţi mai bate joc de mine, zise Palaestra. Nu

există vraje care să robească iubirea, fiindcă iubirea singură e stăpâna vrăjirilor. Eu, dragul meu, nu mă pricep în astfel de lucruri. Îţi o jur pe ce am mai scump pe lume, ţi-o jur pe capul tău, că n-am învăţat, nici măcar alfabetul acestei ştiinţe şi apoi, stăpâna mea este geloasă de arta ei. Cu toate acestea, dacă voi avea prilejul să-ţi arăt metamorfozările ei, o voi face, dragul meu, cu toată plăcerea”. Spunându-mi acestea, am adormit.

Câteva zile în urmă, Palaestra vine la mine să mă vestească că stăpâna sa avea să se prefacă, chiar în acea sară, în pasere spre a se duce să întâlnească pe unul din prietenii ei.

— „Iată, Palastro, îi zisei eu, o bună ocazie să-mi faci serviciul ce ţi-am cerut de a-mi împlini o dorinţă pe care o am de mult”. – „Fii pe pace”, îmi răspunse ea. Şi când sosi seara, mă luă de mână şi mă duse la uşa camerei, unde dormeau Hipparch şi cu soţia sa, şi-mi spuse să privesc înăuntru printr-o crepătură. Ce-mi văzură ochii? O femeie dezbrâcându-se, apoi, când a fost în pielea goală, o văd că se apropie de o lampă, pune pe ea două boabe de tămâie şi murmură, stând în picioare, câteva cuvinte neînţelese. Apoi deschide o lădiţă în care se găseau mai multe cutiuţe, din care luă una în care se află un lichid. Nu ştiu bine ce va fi fost, dar mi s-a părut că e untdelemn. Cu el se unse pe tot corpul, începând cu vârful unghiilor. Deodată văd că-i creşte aripi, nasul îi se întăreşte, ca de corn, şi se coroiază. Într-un cuvânt, se preface într-o adevărată pasăre, într-o bufniţă desăvârşită. Când s-a văzut acoperită toată de pene, scoase un corăit îngrozitor, ca de corb, şi zbură pe fereastra deschisă.

Eu crezui că totul e un vis. Îmi frec pleoapele cu degetele, neputând să-mi crez ochilor şi mă întreb, dacă am văzut bine, dacă sunt treaz. Când, în sfârşit, m-am convins că nu dormeam, am rugat pe Palaestra să mă lase să mă ung şi eu cu această alifie şi să mă facă să zbor. „Vreau să văz, îi spusei, dacă, fiind metamorfozat în pasăre, am, şi sub această figură, simţuri şi înţelegere de om. Ea, voind să-mi facă plăcere, deschide binişor odaia şi-

mi aduce o cutiuţă. Eu mă dezbrac repede, mă ung bine din talpă până în creştet, dar, vai, nenorocitul de mine, nu mă prefac în pasăre. O coadă îmi creşte înapoi, degetele îmi dispar, unghiile se reduc la patru şi se prefac în copite; picioarele şi mâinile se transformă în picioare de animal; îmi cresc nişte urechi lungi şi capăt o faţă lătăreaţă. Uitându-mă la mine, văz că sunt un *măgar*, ne mai având nici măcar voce de om, ca să fac imputări Palaestrei. Îmi las buza în jos, şi toată ţinuta mea arată că am fost prefăcut într-un măgar, în loc de a fi fost metamorfozat într-o pasăre.

Dar ea, lovindu-se peste obraz cu amândouă mâinile, începe să strige: „Nenorocita de mine! Ce încurcală am făcut? Umblând prea repede, m-am zăpăcit din pricina asemănării cutiilor. N-am luat pe aceea care face să crească aripi. Totuşi, mângâie-te, dragul meu: leacul nu este prea greu de găsit. N-ai decât să mănânci foi de trandafir şi animalul va dispărcă şi tu îmi vei da înapoi pe iubitul meu. Rămâi numai în noaptea aceasta în piele de măgar; mâine, în zorii zilei, îţi voi aduce trandafiri, pe care mâncându-i vei fi vindecat. Spunând acestea, mă mângâie cu mâna pe urechi şi pe cap.

Înfăţişarea mea întreagă era acum de măgar, minţea însă şi sufletul îmi erau de om, chiar Lucius, în afară de voce. În starea aceasta, făcând în minte mii de imputări Palaestrei pentru zăpăciala ei, şi, muşcându-mi buzele, mă duc la locul unde ştiam că se găseşte calul meu, împreună cu un alt măgar, adevărat, al lui Hipparch.

Aceştia, când mă văzură intrând în staulul lor, îşi ciulesc urechile şi se gătesc să se apere, dându-mi lovituri de picior, de teamă să nu mă duc să le mănânc fânul. Observând aceasta, mă retrag într-un colţ al grajdului, râzând de ei în sufletul meu. Râsul însă îmi era zbieret. Şi mă gândeam în mine: „ciudată mai este curiozitatea omului! Dar, ce aş face acum, dacă ar veni un lup sau o altă gadină sălbatică? M-aş găsi în primejdie de a fi sfâşiat în bucăţi, cu toată nevinovăţia mea”. Asemenea gânduri îmi frământau mintea, fără să bănuiesc măcar primejdia ce

mă amenințe.

Era noaptea târziu. O liniște adâncă și un somn dulce stăpânia toată firea, când deodată zidul din afară răsună, ca și când cineva ar fi voit să-l spargă. Și de fapt îl și spărgeau. Se făcuse în el o spărtură destul de largă ca să încapă prin ea un om. Intră un bărbat și apoi un al doilea și în urmă mai mulți. Toți erau înarmați cu iatagane. Pătrund în odăi, purr în fiare pe Hipparch, pe Palaestra și pe servitorul meu, golesc în bunăvoie casa întreagă, iau toți banii, toate boarfele și vasele și tot ce se găsia înăuntru. După ce au scos din casă în curte toate, mă iau pe mine, pe celălalt măgar și calul și ne încărcă cu samarul în spate, legându-L bine. Astfel, purtând o povară grea, lovindu-ne cu ciomegele, ne mână spre munte și pe drumuri neumblate și, în cele din urmă, scapă fără să fie prinși…

Nu pot să spun ce au suferit ceilalți tovarăși ai mei; mie însă, care n-aveam deprinderea să merg cu picioarele goale, să calc peste pietre colțuroase și să duc o povară așa de grea, îmi venia să mor. Mă poticneam la fie ce pas, dar n-aveam voie să caz, căci numai decât unul din hoți mă palia cu ciomagul în spate și peste picioare. De multeori îmi venia să strig: „O, Caesar”! Dar nu puteam decât să zbier; din gura mea nu ieșea decât un „O” puternic și răsunător, ceea ce atrăgea după sine noi ciomăgeli, de teamă ca să nu-i trădeze zbieretul meu. Înțelegând în cele din urmă că strigătele mele sunt zădarnice, am început să merg în liniște, scutindu-mi oasele de lovituri.

Se făcuse ziuă. Noi trecuserăm acum mai multe dealuri și ajungem la o mare depărtare de la locul de unde pornisem. Și cum hoții avuseseră grijă să ne lege gurile ca să ne facă să nu ne pierdem timpul păscând pe drum, în dreapta și în stânga, în ziua „acea am rămas măgar. Spre amiazi, am poposit la un conac locuit de o gazdă a hoților, după cât am putut bănui după întâlnirea lor; căci s-au îmbrățișat unul cu altul. Stăpânii conacului au poftit pe oamenii noștri să se odihnească și să mănânce cu ei, iar nouă, dobitoacelor, ne-au dat orz. Tovarășii mei s-au apucat de mâncat; eu însă, supărat de întâmplarea mea,

am postit: nu mâncasem niciodată orz crud. Totuşi am căutat în toate părţile să găsesc ceva de mâncare, ca să-mi sting foamea; când zăresc în dosul unei curţi o grădină cu legume frumoase şi bune şi descoper mai departe şi nişte trandafiri. Fără să fiu văzut de cineva dinăuntru, căci se găseau cu toţii la masă, mă îndrept spre grădină ca să-mi potolesc foamea cu legume şi să mănânc trandafiri, nădăjduind că astfel mă voi preface iarăşi în Lucius. Intru în grădină, prind cu gura lăptuci, napi, pătrungel şi tot felul de zarzavat; trandafirii însă nu erau trandafiri adevăraţi: erau nişte flori de dafin sălbatic, aşa numit rododafin, mâncare periculoasă pentru măgari şi pentru căi, fiindcă se spune că, dacă ei mănâncă rododafin, mor îndată.

Într-acestea observându-mă grădinarul, pune mâna pe un ciomag, intră frumuşel în grădină, se apropie de mine şi, văzând prăpădul zarzavatului, mă loveşte peste coaste, peste picioare, peste cap, rupându-mi urechile şi schilodindu-mi fără milă faţa. N-am mai putut să-i rabd loviturile şi, trăgându-i cu toată puterea un picior îl trântesc la pământ peste zarzavatul său şi o iau la fugă spre munte. El însă, văzându-mă fugind în galop, strigă cât îl ţine gura să dea drumul la câini după mine. Erau nişte dulăi mari şi mulţi la număr şi gata să se ia la luptă chiar şi cu urşii. Înţelesei că, dacă ăştia vor pune laba pe mine, mă vor face bucăţele. De aceea, judecând, după cum spune proverbul, că este „mai bine să fugi înapoi decât să fugi rău înainte”, mă întorc îndărăt şi intru în grajdul meu. Cei care asmuţiseră câinii după mine, îi prinde din nou şi-i pun în lanţuri, iar pe mine mă ciomăgiră până atunci până când durerea făcându-mă să dau din mine tot zarzavatul, infecţia i-a silit să mă părăsească.

Soseşte timpul de plecare. Lucrurile furate, cele mai multe şi cele mai grele, mi le încărcă mie în spate şi o pornim la drum. Pierindu-mi tot curajul din cauza ciomegelor şi a poverii, şi, copitele mele fiindu-mi cu totul zdrelite de drum, mă hotăresc să mă culc la pământ şi să nu mă mai scol, chiar dacă m-ar omorî în bătăi. Eram

convins că voi profită mult din acest plan al meu. Nădăjduiam că hoţii, plictisiţi de îndărătnicia mea, îmi vor lua povara de pe spate, o vor împărţi între cal şi între celălalt măgar şi mă vor lăsa pe loc că pradă pentru lupi. Dar o zeitate invidioasă, înţelegând acest plan al meu, a schimbat în rău lucrurile pentru mine. Căci celălalt măgar, având, fără îndoială, acelaşi gând ca şi mine, s-a trântit la pământ în mijlocul drumului. Hoţii, la început, caută să scoale pe măgar prin lovituri de ciomag; nenorocitul animal rămâne pe loc, nedându-le ascultare. Atunci ei îl trag unii de urechi, alţii de coadă, căsnindu-se să-l puie pe picioare. Neizbutind în încercarea lor şi văzându-l trântit la pământ ca o piatră, prăpădit şi fără nicio nădejde de a-şi reveni, hoţii se socotesc între ei să nu se mai trudească degeaba şi să nu-şi mai piarză vremea lângă un măgar care muria, ci să împartă între mine şi cal toată povara ce o purtase măgarul muribund; apoi iau pe nenorocitul meu tovarăş de sclavie şi de transport, îi taie cu cuţitele lor picioarele şi-l aruncă palpitând încă de viaţă într-o prăpastie. Astfel se prăvăli, dansând dansul morţii.

Când am văzut ce soarte a avut tovarăşul şi ce sfârşit aş fi avut şi eu cu planul ce-mi făcusem, mă hotăresc să mă supun cu răbdarea destinului ce mi s-a hărăzit de zei şi să merg înainte cu curaj şi în nădejdea că poate voi da în curând de nişte trandafiri, cu ajutorul cărora să mă pot preface iarâş în om. Auzisem pe hoţii noştri vorbind că n-ar mai fi mult drum de făcut şi că în curând, ajungând la casele lor, vor sloboade vitele. Ne grăbim deci, cu povara noastră în spinare, şi spre seară ajungem acasă. O femeie bătrână ne aşteaptă lângă un foc mare. Oamenii noştri duc înăuntru tot bagajul pe care îl aduserăm, apoi spun babei:

— „Ce faci acolo, de nu ne dai de mâncare”?

— „E gata tot, zise bătrâna. Am pâine proaspătă, poloboace de vin vechi şi carne de vânat care vă aşteaptă”. Ei se înclină. Cătră bătrână, în semn de mulţumire, se dezbracă, se ung pe trup şi, scoţând apă căldicică dintr-o căldare, şi-o varsă pe faţă şi pe corp, şi astfel se îmbăiază în grabă.

O clipă în urmă, soseşte o altă ceată de tineri, aducând cu ei vase, mai toate de aur şi argint, veşminte şi numeroase haine de bărbat şi de femeie. Dând mâna cu ceilalţi, duc înăuntru toate bagajele şi se spală şi ei la fel. În urmă, se aşează la o masă bogată şi încep să-şi povestească isprăvile. În timpul acesta, bătrâna aduce orz, ca hrană pentru mine şi pentru cal. Acesta începe să mănânce repede de frică să nu-i iau din mâncare. Eu însă, de câte ori vedeam că iese bătrâna, mă repeziam la pâini şi mâncam. A doua zi, hoţii, lăsând acasă cu bătrâna spre pază un tânăr, pleacă iarăşi după treburile lor. Eu însă eram disperat de atâta pază, căci cu baba singură aş fi putut să scap uşor; tânărul însă era voinic şi avea un ochiu' teribil. Era tot cu sabia în mână şi ţincă neîncetat porţile închise.

După trei zile, hoţii sosesc iarăşi, pe la miezul nopţii, dar neaducând cu ei nici aur nici argint, ci numai o fată tânără, în floarea vârstei, de o frumuseţe rară, dar care însă, cu lacrimile în ochi, îşi sfâşia hainile şi-şi smulgcă părul de pe cap. O aşază pe un covor, o mângâie şi dau poruncă bătrânii să aibă grijă de ea şi să o ţină sub pază strânsă. Biată fată nu vrea nici să mănânce nici să bea. Ea nu făcea decât să plângă şi să se vaite, iar eu care steteam lângă staul, aproape de ea, începui să suspin şi să o compătimesc. În vremea aceasta, hoţii se aşezară la masă în tinda casei şi se pun pe chef. Spre ziuă, unul din ştafetele lor, care era însărcinat cu spionarea drumurilor, vine la ei să le spună că avea să treacă pe acolo un străin, purtând asupra sa mulţi bani. Hoţii se scoală numai decât, prind în mână armele, pun şaua pe mine şi pe cal şi o pornim la drum. Nenorocitul de mine, presimţind că ne duce la luptă şi, la bătaie, mergeam încet; bătul însă, făcându-şi datoria, mă sileşte să-mi grăbesc şi eu paşii. Ajungând în drumul pe unde avea să treacă străinul, bandiţii cad deodată asupra carelor lui, îl omoară, împreună cu servitorii care îl întovărâşiau, îi iau tot ce găsesc de preţ asupra lui, le încărcă pe cal şi pe mine şi ascund restul în pădure. Dar pe când ne întorceam spre

casă, fiind zorit de bățul care îmi făcea multă supărare, m-am izbit la picior de o piatră ascuțită atât de tare, că mi-am făcut o rană foarte dureroasă și tot mersul drumului l-am mers șchiopătând. Văzându-mă în starea aceasta, îşi ziseră unii a) tora: „Ce folos avem noi să hrănim acest dobitoc care se poticneşte la fiece pas? Mai bine să aruncăm într-o prăpastie pe acest măgar cobitor”.

— „Da, răspunse un altul, să-l aruncăm ca să scăpăm odată de acest animal blăstemat. Şi în vreme ce îmi făceau astfel judecata, eu care auzeam şi înţelegeam toate.

O iau la fugă în trap, ca şi când n-aş fi avut nicio rană la picior; frica de moarte mă făcuse să uit orice durere.

Ajungând acasă, hoţii ne dau jos de pe spate povara, o aşază într-un loc sigur şi se pun la masă. Când a sosit noaptea se pregătesc să plece din nou, să aducă şi restul de pradă ascunsă în pădure. „La ce folos, zise unul din ei, să mai luăm cu noi şi pe acest nenorocit de măgar, schilod cum este. O parte din sarcină o vom duce noi, o parte calul”. Pleacă deci, luând cu ei numai calul. În noaptea acea eră o lună frumoasă pe ceriu. Atunci îmi zisei în mine: „Ce mai aştepţi tu, nenorocitule? Au să-ţi mănânce carnea pe aci vulturii şi corbii. N-ai auzit planul ce au făcut tâlharii cu tine? Vreai să fii aruncat în vreo prăpastie? Uite, acum e noapte, luna străluceşte pe ceriu, hoţii sunt plecaţi. Scapă cu fuga de bandiţii tăi de stăpâni”!

Pe când eram muncit în mintea mea de astfel de gânduri, bag de seamă că nu sunt de loc legat şi că, căpăstrul cu care mă conduceau, eră atârnat de un părete. Asta îmi dete şi mai mult curaj, ca să o iau la fugă. Plec în galop; dar bătrâna văzându-mă gata să scap, se ia după mine, mă apucă de coadă şi mă ţine pe loc. Eu însă aş fi fost în stare mai curând să fiu aruncat în vreo prăpastie, decât să fiu reţinut din planurile mele de o babă. Mă opintesc şi o târâi după mine; ea strigă chemând în ajutorul ei pe frumoasa prizonieră. Aceasta dă fuga şi văzând pe babă, ca pe o nouă Dirce, agăţată de coadă unui măgar, ia o hotărâre eroică, sărindu-mi, în desnă-dejdea ei,

în spate şi-mi dă pinteni. Atunci, fiind mânat, pe deoparte de dorinţă mea de a scăpa, iar pe de altă parte de zorul şi de pintenii ce-mi dedea tânăra fată, o pornesc în galopul unui cal sprinten, lăsând departe în urma mea pe bătrână. Fata se rugă de zei ca să o scape, iar mie îmi spuncă: „Dacă mă duci acasă la tata, dragul meu măgăruş, am să-ţi dau libertate, scutindu-te de ori ce muncă şi dându-ţi în fie care zi câte o medimnă de orz”. Eu însă, ca să fac voia fetei şi ca să scap în acelaşi timp de călăii mei, fug fără să mă mai gândesc la rană ce aveam în piciorul meu.

Ajungând la o răspântie, unde drumul se împărţia în trei, ne întâlnim tocmai cu duşmanii noştri de moarte care se întorceau spre casă şi care zăresc de departe, la lumina strălucitoare a lunii, pe nenorociţii lor prizonieri. Aleargă numai decât spre noi şi ne opresc în drum, spunându-ne: „Hei, fetiţă dragă, încotro ai plecat la această oară din noapte? Nu ţi-i frică de năluci? Haide, vino cu noi: avem să te ducem la părinţii tăi”. Vorbele lor le spun cu un surâs batjocoritor şi întorcându-mă îndărăt, mă trag după ei. Atunci îmi adusei din nou aminte de rana de la picior şi încep să şchiopătez. Ei însă băgând de seamă aceasta, îmi ziseră: „Acuma şchiopi, fiindcă ai fost prins din fugă ta; când este vorba să fugi, ai aripi la picioare”, Fiecare vorbă a lor eră însoţită de o lovitură; din această cauză am căpătat la şold o mare rană. Ajungem acasă, unde găsim pe babă spânzurată cu o frânghie de o stâncă. Se temuse, fără îndoială, de furia stăpânilor ei, când ar fi văzut că le-a fugit fata; şi s-a spânzurat. Tâlharii, admirând marele curaj al babei, o dezleagă de frânghie şi o aruncă cu totul într-o prăpastie. După asta, leagă fedeleş pe tânăra fată în locuinţa lor şi se pun pe mâncare şi pe chief.

În timpul. Acesta se încinge între ei discuţia, ce

V Alusie la Prometheu, al căruia ficat eră mâncat de un vultur.

au să facă cu prizoniera care încercase să fugă. „Ce să facem, cu fugară, zise unul, cum să o pedepsim”?” Eu socotesc, zise un altul, să o trimitem să petreacă cu baba

în prăpastie ca pedeapsă că ne aluat de acasă tot ce a putut să ia şi ne-a trădat ascunzătoarea noastră, căci, trebuie să ştiţi, prieteni, că dacă s-ar fi întors acasă la ea, niciunul dintre noi n-ar mai fi scăpat cu viaţă. Am fi fost prinşi cu toţii de duşmanii noştri, după un anume plan de mai înainte pregătit. Să o pedepsim deci cu o moarte exemplară şi pentru ca sfârşitul ei să nu fie prea în pripă, căzând printre stânci, să găsim pentru ea o moarte mai îndelungată şi mai chinuitoare; să moară după ce va fi suferit câteva ceasuri de canon”. Şi se gândia acum la felul morţii ei:

— „Eu, zise unul dintre tâlhari, am găsit un mijloc de moarte care are să vă placă. Să omorâm măgarul care, de leneş ce este, se preface că şchioapă şi care s-a făcut complicele şi sprijinitorul fugarei. Să-l ucidem dimineaţă, să-i spintecăm burta, să-l golim de mă-runtaie şi să băgăm în lăuntru pe aceasta prea bună fată, dar aşa fel, ca să-i rămână capul afară spre a nu fi de tot înăbuşită; să fie însă cu tot corpul închisă înăuntru. Apoi, după ce-i vom fi cusut cu îngrijire, să-l aruncăm-afară ca un nou fel de ospăţ pentru vulturi *). Vedeţi, prieteni, în ce stă grozăvia unei astfel de torturi: mai întâi să locuieşti în cadavrul unui măgar, apoi să te coci înăuntrul animalului la arşiţa soarelui, în mijlocul verii, să mori de o foame chinuitoare, fără să poţi să-ţi dai moartea. Nu mai vorbesc de ceea ce are să sufere prin infecţia acestui stârv, nici de vermii ce au să o mănânce; apoi vulturii, venind la hoitul măgarului, o vor mânca împreună cu el şi poate încă de vie.

Toţi primesc cu strigăte de bucurie această extraordinară născocire, caiind o idee sublimă. Eu însă, care aveam să fiu omorât, gemeam adânc, căci nu-mi mai rămăsese nici măcar mângierea ca cel puţin după moarte să mă odihnesc liniştit într-un mormânt, ci să primesc în trupul meu pe această fată nenorocită şi să servesc drept mormânt unei fiinţe nevinovate.

Se lumină de ziuă când, de odată, apăru o ceată de soldaţi trimişi pe urma tâlharilor. Pun mâna pe ei, îi aruncă în fiare şi-i duc înaintea guvernatorului ţării. Împreună cu

ei, venise şi logodnicul. Fetei. Acesta descoperise cuibul hoţilor. El îşi ia pe iubita lui, mi-o aşază pe spate şi o duce, înapoi acasă. Peste tot locul pe unde treceam, satele alergau în calea noastră, iar vestea cea bună a izbânzii o dădeam eu cu zbieretul meu, care servia oarecum ca o trompetă a acestui nou fel de triumf.

Faţă de mine tânăra fată are acum toată bunăvoinţa, şi-mi dă toată cinstea ce mi se cuventă, ca unui tovarăş de sclavie, ca unui sprijinitor în fuga ei şi, că unuia care eră destinat la aceeaşi moarte împreună cu ea. Din porunca ei, mi se dedea zilnic câte o baniţă de orz, paie şi fân, cu cât s-ar fi săturat şi o cămilă. Dar niciodată n-am blestemat în sufletul meu pe Palaestra care m-a metamorfozat în măgar, în loc să mă fi metamorfozat în câine, decât atunci când am văzut câinii furişându-se în bucătărie şi ospătându-se cu toate bunătăţile, cum se întâmplă la nunţile bogate. Câteva zile în urmă, tânăra mea stăpână istorisi tatălui ei toate îndatoririle «ce avea faţă de mine şi cu cât devotament m-am pus în slujba ei ca să o scap. El, voind să mă răsplătească pentru serviciile aduse, dă ordin să fiu lăsat liber şi trimis în livada unde păşteau iepele de prăsită, îşi închipuia el că voi fi mulţumit în această libertate a mea, neavând decât să pasc şi să stau cu iepele şi fără îndoială pentru un măgar adevărat această ar fi fost o deplină mulţumire. De aceea, cheamă numai decât un rândaş căruia îi mă dă în seamă. Acesta, spre marea mea bucurie – fiindcă scăpăm de a mai purta povară în spate, – mă duce la ţară ca să mă lase cu iepele la păşune în stavă.

Mi-a fost însă scris ca să o pat şi aci. Stăvarul hergheliei, în loc să mă mâne în câmp la iarbă, mă lasă acasă în grija soţiei sale Megapola. Aceasta mă înjugă la o moară şi mă pune să macin toată ziua. Grâu şi orz. Şi dacă aş fi avut să macin numai pentru casă! Ea însă măcină şi la vecini şi ca plată luă făină, precupeţind astfel munca mea istovitoare. Şi ceea ce era şi mai rău, eră că orzul ce-i dădcă pentru hrana mea, ea mă puncă să-l macin, dar nu pentru mine: căci din făină îşi făcea turte pe care le mâncă singură, iar mie nu-mi dedea de mâncare decât tărâţe iar

dacă, câteodată, mă trimitea să pasc cu iepele, armăsarii se năpusteau asupra mea şi mă prăpădeau cu loviurile şi muşcăturile lor. Bănuindu-mă că mă iau după iepele lor, se repeziau după mine cu as-vârlituri de picior şi nu ştiam, bietul de mine, cum să scap de gelozia lor cavalină. Din cauza aceasta, am început, în scurtă vreme, să slăbesc şi să mă fac râpeigos, acasă neavând niciun fel de răgaz din pricina morii, iar în câmpul liber din pricina cailor, tovarăşii mei.

De multe ori, mă trimiteau la munte, ca să aduc de acolo lemne în spate; aceasta era cea mai mare nenorocire pentru mine. Mai întâi trebuia să mă urc pe o potecă strâmtă, pe o stâncă înaltă, apoi trebuia să merg cu picioarele prin nişte bolovani colţuroşi. De conducător îmi dedea pe un spânzurat de băiat care nu făcea alta decât, să-şi frământe mintea cum să mă chinuiască mai rău. El mă batca chiar şi când mergeam în galop, nu cu un băţ, ci cu un reteveiu plin de noduri ascuţite şi mă lovia în şold, în acelaşi loc, aşa că loviturile lui îmi făcură nişte răni peste care mă plesnia mereu. În afară de aceasta, îmi punea în spate atâta povară că ar fi turtit până şi pe un elefant. Apoi, la scoborât, din munte, pe unde era drumul mai repede şi mai primejdios, tocmai acolo mă încarca mai mult de lovituri. Iar când vedea că trosnia din spatele meu se clatină sau se apleacă mai mult într-o parte, în loc să mă descarce de câteva bucăţi de lemn şi să le puie de cealaltă parte mai uşoară, spre a cumpăni astfel povara, el lua bolovani şi îi punea în partea uşoară, ducând astfel, nenorocitul de mine, pe lângă lemne şi o povară nefolositoare. În drumul nostru spre casă aveam să trecem şi peste un râu cu apă; vizitiul meu spre a-şi cruţa încălţămintea şi spre a nu şi-o uda în apă, îmi săria în spate peste lemne şi astfel trecea râul.

Dacă vreodată, din pricina oboselii sau a poverii, se întâmplă să caz jos, atunci, vai, era culmea nenocirii mele. În loc să se aplece şi să-mi dea o mână de ajutor, în loc să-mi dea un sprijin ca să mă ridic de jos şi la nevoie să-mi uşureze povara, el mă ciomăgia cu băţul peste cap şi peste

urechi, până ce mă sculam. Într-una din zile a inventat împotriva-mi cea mai urâtă şi mai sălbatică bătaie de joc: a luat un mănunchiu de ghimpi ascuţiţi şi mi i-a atârnat de spate sub coadă. La fie ce pas ce făceam, vârfurile ghimpilor, cum eră şi firesc, îmi intrau în carne şi mă înţepau îngrozitor şi nu aveam nicio putinţă să mă apăr. Când voiam să scap de înţepături, micşorând paşii, mă încărcă de ciomege; când voiam să scap de ciomege, înţepăturile ghimpilor mă prăpădeau; într-un cuvânt, s-ar fi putut spune că vizitiul meu şi-a pus în gând să mă dea gata.

Odată însă, nemaiputând să rabd atâtea suferinţe, i-am tras şi eu un picior de l-a ţinut minte multă vreme; de atunci mi-a pus gând rău. Într-o zi, stăpânul îi dă poruncă să transporte nişte câlţi dintr-un sat într-altul: mă prinde, îmi pune în spate o trosnie mare de câlţi, o leagă bine de mine cu o funie şi-şi face un plan diavolesc: când a fost să plecăm, ia un cărbune aprins din foc şi, la oarecare depărtare, îl vâră în câlţi. Aceştia aprinzându-se, în scurtă vreme, în loc de povară, purtăm în spate un foc mare. Simţiam cum am să fiu fript, când din fericire, zărind în apropiere un lac adânc, mă arunc în el, mă tăvălesc în apă şi sting astfel sarcina mea aprinsă şi dogoritoare. Restul drumului, îl fac cu mai puţin pericol, ticălosul de băiat nemaiputând aprinde câlţii plini de noroiu. La sosirea noastră însă, a avut neobrăzarea să mă învinovăţească tot pe mine că m-am frecat de un foc, când am trecut pe lângă el şi că, astfel, eu am aprins câlţii. Oricum, însă eu am scăpat teafăr de astă dată dintr-o mare primejdie.

Altă dată, acest nemernic de băiat a născocit împotriva mea ceva şi mai grozav. Mă duce la munte, mă încărcă cu o trosnie de lemne, le vinde la întoarcere unui ţăran din vecinătate şi aducându-mă acasă gol şi fără lemne mă învinovăţeşte în faţa stăpânului meu de o crimă îngrozitoare. „Stăpâne, îi zise, eu nu ştiu de ce mai hrănim pe acest măgar: nu se găseşte în toată lumea un dobitoc mai leneş decât el; pe lângă această se mai gândeşte şi la altceva: îndată ce vede vreo femeie sau vreo fată frumoasă

sau chiar vreun băiat, se năpusteşte furios asupra lor; din cauza aceasta, o să te vâre în procese şi o. Să ai de furcă, fiindcă insultă pe toată lumea şi dă jos pe trecătorii pe care îi întâlneşte. Mai adineaori, el purtă în spate o trosnie de lemne, când, zărind pe câmp o femeie, se scutură de povară, trântind-o jos, şi se luă după ea.

Stăpânul, auzind acestea, zice: „Ei bine, dacă nu vrea să meargă la drum şi să ducă povară, şi dacă se ia după lume, devenind primejdios, ucideţi-l, aruncaţi-i măruntaele la câini, iar carnea păstraţi-o pentru lucrători; iar dacă, în urmă, veţi fi întrebaţi, cum a murit, spuneţi că a fost mâncat de un lup”. Nemernicul de băiat, cum auzi acestea, nu mai putea de bucurie şi voia să mă şi omoare. Din fericire, un ţăran care tocmai trecea pe acolo, mă scăpă de la o moarte sigură, dându-le însă o povaţă mai rea decât moartea.

— „Faceţi o mare prostie, le zise el, dacă omorâţi acest măgar; el e bun să tragă la moară şi să ducă povară. Castraţi-l şi are să se îmblânzească şi să se îngraşe şi vă va duce poveri grele, fără nicio casnă. Dacă voi înşivă nu ştiţi cum să-l castraţi, în două trei zile, trec iar pe aci şi repede am să vi-l castrez şi să-l fac mai blând decât un mieluşel”. Cu toţii aprobară acest sfat, găsindu-l foarte cu minte. Eu însă, rămân nemângâiat şi vroesc mai bine să mor decât să trăiesc ca un eunuc. De aceea, mă hotărăsc sau să mor de foame, sau să mă arunc de pe vreo stâncă, rămânând cel puţin măgar întreg şi neciopârtit.

Pe la miezul nopţii însă, un om din satul vecin ne aduce vestea, nouă celor de la ţară, că fata care se măritase de curând, care fusese prizonieră la hoţi, şi tânărul ei bărbat, pe când se preumblau, într-o după amiazi, pe marginea mării, au fost înghiţiţi de valuri şi că n-au mai apărut, având acelaşi sfârşit şi nenorocirea şi iubirea lor. Oamenii noştri, auzind această şi văzând casa lipsită de stăpâni, se hotărăsc să nu mai rămâie în robia de până atunci: fură tot ce găsesc înăuntru şi o iau la fugă. Stăvarul hergheliei punând mâna pe mine şi pe tot ce i-a ieşit în cale, împarte povara între mine şi iepe. Eu, cu toate

că eram destul de necăjit de povara ce aveam să o port în spate, ca un adevărat măgar, totuşi eram mulţumit de această întâmplare, gândindu-mă că am să scap de castrare. Toată noaptea am călătorit pe un drum greu şi după un umblet de trei zile, ajungem la *Berrhoe* (azi Veria), oraş în Macedonia, mare şi populat.

Stăpânii noştri cei noi găsesc cu cale să facem aci un popas, iar după câteva zile să ne pună în vânzare: un crainic cu vocea răsunătoare ne oferă în mijlocul târgului celui care avea să dea mai mult. Cumpărătorii, strânşi din toate părţile, se apropie de noi, ne examinează, ne caută în gură şi ne fac socoteala anilor după dinţi. Unii cumpără pe unii, alţii pe ceilalţi. De mine însă nu întreabă nimenea. Atunci pristavul strigă să mă ducă înapoi acasă. „Vedeţi, zise el, numai asta n-a găsit muşteriu”. Dar cruda zeiţă a destinului care voia să mă întorc într-un nou cerc de aventuri, are grijă şi de mine, şi îmi găsesc un stăpân pe care n-aş fi voit nici

de cum să-l am. Era-un bătrân vagabond, unul dintre acei desfrânaţi care preumblă prin mahalale şi pe la sate pe zeiţa syriană, pe Cybela, mama zeilor, făcând-o să cerşească din casă în casă. Mă vinde acestuia, pe un preţ

frumos, pe treizeci de drahme! Şi mă duce cu sine, cu toate gemetele mele de a fi dat peste un astfel de stăpân.

Când am ajuns la locuinţa lui Philebus, aşa se chemă cumpărătorul meu, strigă de la poartă, cât îl ţincă gura: „Ei! Fetelor, veniţi să vedeţi ce v-am – adus! V am cumpărat, domnişoarelor, un Cappadocian frumos”. Aceste domnişoare erau nişte fete desfrânate, tovarăşele lui Philebus, care credeau că a cumpărat un sclav şi care începuseră să aplaude. Văzând însă că sclavul eră un măgar, începe să-şi bată joc de Philebus, încărcându-l de toate trivialităţile.

A doua zi se pun pe lucru, cum îşi ziceau ei. Îmi aşază în spate pe zeiţa C) chele gătită şi, ieşind cu toţii din oraş, ne ducem la ţară. De câte ori ajungeam în vreun târguşor, ne opriam cu zeiţa» Aci ceata sfântă de flautişti făcea un zgomot infernal, cântând din flaute, dansând şi făcând mii de schimonosituri şi scălâmbăeli, sucindu-şi gâturile şi lăsându-şi capetele pe spate; apoi îşi tăiau braţele cu nişte iatagane; îşi muşcau limba cu dinţii şi să îl m-pleau peste tot de sânge. Văzând toate acestea încep să tremur, temându-mă că nu cumva zeiţei să-i vină poftă să verse şi sânge de măgar. După ce se ciopârtesc astfel îndeajuns, adună cu discul bani de la spectatori. Unii dau şi smochine, brânză, vin, grâu şi orz pentru măgar. Cu asemenea daruri se întreţineau pe ei şi întreţineam şi pe zeiţa, pe care o duceam în spate.

Într-una din zile, oprindu-mă într-un sat, pun mâna pe un vlăjgan de flăcău, îl duc la ei acasă şi după obiceiurile lor spurcate îşi bat joc de el. Când am văzut ticăloşiile lor, n-am mai putut să rabd şi încep să strig „O Jupiter” glasul însă mi s-a oprit în gât şi nu s-a auzit decât zbieretul prelungit al unui măgar. Iar nişte ţărani, care îşi pierduseră din întâmplare un măgar al lor şi care îl căutau peste tot locul, auzind strigătul meu puternic şi socotind că eu sunt dobitocul pierdut, fără să spună nimica, intră înăuntru şi dau, fără să vrea, peste murdăriile şi ticăloşiile ce nu se pot spune. Priveliştea aceasta fireşte îi face să râză cu hohot, să alerge în sat şi să spună neruşinarea

acestor preoţi ai zeiţei. Temându-se de urmările acestei descoperiri, oamenii mei pleacă binişor noaptea următoare, părăsind satul, fără să ştie nimenea. Pe drum mă blestemau şi mă drăcuiau, ocărându-mă în toate chipurile, că le-am dezvălit misterele. Eu răbdam şi nu ţineam seamă de urgia lor. Ajungând însă într-un loc retras, îmi iau pe zeiţă din spate, o pun pe pământ, iau pătura de pe mine, mă leagă de un copac şi mă bat cu nişte bice cu noduri, că erau mai să mă omoare şi mă fac să pricep că pe viitor trebuie să văz multe şi să spun puţine. Şi, desigur, după bătaie, m-ar fi şi omorât, fiindcă i-am făcut de ruşine şi i-am silit să plece din târg înainte de a fi făcut chetă; dacă n-au făcut-o, a fost fără îndoială din respect pentru zeiţa care stetcă jos pe pământ şi-i încurcă, neavând cine să o ducă.

După ce mi-au dat o bătaie zdravănă, o pornim din nou la drum, cu zeiţa pe spatele mele. Spre seară, ajungem la conacul urnii mare bogătaş de la ţară. Acesta, găsindu-se acasă, primi pe zeiţă cu toate onorurile şi – îi făcu sacrificii cu toată cucernicia. Nu voi putea însă să uit niciodată primejdia în care m-am găsit aci. Un prieten al acestui proprietar îi trimisese ca dar o pulpă de măgar sălbatic. Bucătarul luând-o în bucătărie să o gătească, nişte câini, intrând fără să-i observe, i-au furat pulpa. Omul, temându-se de bătaie şi de tortură, se hotărî să se spânzure.

— Soţia sa însă, spre marea mea nenorocire, îi zise: „De ce vreai să te omori, dragul meu? Ascultă-mă pe mine, dacă vreai să scapi. Pune mâna pe măgarul acestor cerşetori, du-l departe, omoară-l, taie-i pulpa care-ţi trebuie şi adă-o aci şi găteşte-o pentru stăpânul tău. Restul măgarului aruncă-l într-un vârtop de pe aci: are să crează că a fugit şi s-a pierdut. Nu vezi tu ce gras este acest măgar? E chiar mai bun decât un măgar sălbatic”. Bucătarul, primind sfatul soţiei sale, îi zise: „E singura cale să scap de bătaie şi de chinuri, am să fac cum spui”: Astfel se sfătuiau împreună călăul meu cu soţia sa.

Eu, pricepând gândul lor şi ştiind că spre a scăpa de cuţit îmi rămâne o zingură cale, să fug, rup priponul, cu care eram legat, sar de câteva ori în sus, şi repezindu-mă, intru în galop în sala de mâncare. Aci steteau la masă stăpânul casei, oaspeţii, preoţii şi zeiţa. Intrând grăbit, răstorn totul în calea mea şi lampa şi mesele. Credeam că am găsit un mijloc minunat de scăpare, că stăpânul, văzând un măgar atât de inimos, mă va închide şi mă va păzi cu grijă. Invenţia mea însă mă aduse într-o mare primejdie. Toţi au crezut că sunt turbat, de aceea, pun mâna împotriva mea pe săbii, pe lăncii, pe ciomege şi se pregătesc să mă omoare. Când am văzut mărimea pericolului, intru într-o cameră de alăturea, unde stăpânul meu avea să doarmă peste noapte. Când mă văzură în lăuntru, închiseră repede uşile.

În zorii zilei următoare, iau în spate pe zeiţă şi o pornim, cerşetorii şi cu mine, şi ajungem într-un târg mare şi populat. Aci, oamenii mei născociră, altceva; căutară ca să convingă pe locuitori să aşeze pe zeiţă, nu într-o casă particulară, ci în templul divinităţii celei mai adorate de ei. Oamenii fac o bună primire zeiţei şi o aşază în cel mai de seamă, templu al lor; nouă însă ne dau o casă sărăcăcioasă. După o destul de îndelungată şedere, aci, stăpânii mei, voind să plece într-un oraş vecin, cer locuitorilor pe zeiţă şi, intrând în templu, o scot, aşezându-mi-o-pe spate şi pornim la drum. Preoţii mei însă, la intrarea lor în templu, furaseră o cupă de aur, lăsată acolo de cineva ca prinos, şi o duceau acasă sub hainele zeiţei de pe spatele mele. Ţăranii băgară de seamă furtul, se pun pe urma noastră, ne ajung, sar de pe caii lor, căci veniseră călări, prind pe hoţi în mijlocul drumului, şi numindu-i criminali şi nelegiuiţi.

le cer Cupa furată; căutând-o peste tot locul, o găsesc în sânul zeiţei. Dovedindu-i de pângăritori de cele sfinte, îi întorc din drum şi-i bagă în închisoare. Luând apoi pe zeiţa ce o aveam în spate, o aşază într-un alt templu şi pun la loc vasul de aur furat.

Ziua următoare, locuitorii târgului hotăresc să mă vânză împreună cu toate obiectele ce fuseseră ale acestor cerşetori şi m-a cumpărat un om dintr-un sat vecin, de meserie brutar. Acesta mă ia cu sine, mă încărcă cu zece medimne de grâu, pe care le târguise, şi mă duce la el acasă pe un drum rău şi gloduros. Ajungând aci, mă duce la moară. Acolo se află o mulţime de dobitoace, tovarăşi ai mei de robie şi nenumărate mori, toate puse în mişcare de animale. Totul aci eră plin numai de făină. Ziua întâia, ca un rob nou şi care adusesem în spate o mare povară şi făcusem un drum destul de greu, mă lasă în pace, să mă odihnesc, dar, a doua zi, îmi pune în cap un sac, mă leagă de prăjina „unei mori şi mă mână. Eu deşi ştiam de aiurea cum trebuie să mân râjniţa morii, totuşi mă prefăceam că nu cunosc meşteşugul acesta. Mi-am făcut însă o socoteală greşită, căci, mai mulţi oameni de ai casei, înarmându-se cu retevee, mă înconjoară din toate părţile, şi când nici nu mă aşteptam la nimic, nevăzând nimic cu ochii, din pricina sacului, mă păleşe din răsputeri şi mă fac să învârtesc moară ca o stârleză. De atunci, am învăţat că sclavul, pentru ca să-şi facă serviciul, nu trebuie să aştepte mâna stăpânului.

Cu slujba asta am ajuns, în scurtă vreme, atât de slab şi de prăpădit, că stăpânul meu se hotărî să se desfacă de mine şi mă vânduţunui grădinar care închinase o grădină de zarzavat, nu prea mare şi pe care o cultivă singur. Aci n-aveam prea mult de lucru. De dimineaţă, noul meu stăpân mă încărcă cu zarzavaturi, pe care le căram la târg şi după ce le vindea la muşterii, ne întorceam acasă. Aci el săpa, semănă, udă sadurile, iar eu tot timpul stăm fără să fac ceva. Cu toate acestea, viaţa de aci îmi era grozav de chinuitoare. Mai întâi, se-apropia iarna, iar stăpânul meu neavând din ce să-şi cumpere măcar o pătură pentru sine, nu putea. Să se gândească şi la mine. În afară de asta, eram silit să merg cu o povară grea în spate, pe un drum plin de noroiu, când umed, când tare şi colţuros; iar ca hrană, nu mâncam decât lăptuci amare.

Într-una din zile, pe când mă duceam spre grădină,

un vlăjgan de om, în uniformă de soldat şi vorbind limba italiană, întreabă pe stăpânul meu" unde duce măgarul. Omul meu, neînţelegând italieneşte, n-a răspuns nimic. Soldatul atunci în mânie, crezându-se insultat de acesta, i-a tras grădinarului una cu biciu. Acesta pune mâna pe soldat, îl prinde de mijloc, îl răstoarnă, cu o piedică, la pământ şi-l lasă vânat, lovindu-l cu pumnii, cu picioarele şi cu» o piatră ce o găsi în drum. Soldatul la început se-apără, apoi îl ameninţă că are să-l taie cu sabia, dacă se scoală de jos. Stăpânul meu ştiind acum de ce trebuia să se teamă, scoate sabia soldatului şi i-o aruncă departe şi începe din nou să-l îmblâtească în bătăi. Cel de desupt, văzându-se pierdut şi fără scăpare, se preface că e mort. Celălalt, când îl vede că nu mai mişcă, e cuprins de teamă şi îngrozit, îl lasă la pământ, în poziţia în care se găsia, îi ia sabia şi, urcându-mi-se în spate, ne ducem în pripă în oraş.

După ce am ajuns aci, de teama urmărilor afacerii din drum, lăsă grădina de zarzavat în seama unui cumătru al său, ca să o cultive mai departe, iar el, împreună cu mine se ascunde în oraş, la un prieten şi bun tovarăş al său. A doua zi, după ce au chibzuit toată noaptea ce are să facă, au hotărât ca stăpânul meu să se ascunză într-o ladă, iar pe mine. După ce m-au legat de picioare, mă suie cu ajutorul unei scări, într-un pod, unde mă încuie. Soldatul, în timpul acesta, după cum am auzit vorbindu-se, se scoală de jos cu multă greutate şi, năuc de cap din cauza bătăii, se întoarce înapoi în oraş. Aci, întâlnind pe camarazii săi, le istoriseşte nemaipomenita îndrăzneală a grădinarului. Aceştia, luând asupra lor cauza camaradului lor, fac cercetări şi în cele din urmă descopere locul unde ne ascunserăm; apoi aducând cu ei poliţia din localitate, trimit agenţi care dau poruncă să iasă toată lumea afară din casă. Dar, niciun grădinar, niciun măgar! Soldaţii susţinând că grădinarul şi măgarul sunt înăuntru, se face o mare gălăgie şi un mare lămbălău. Strigăte şi dintr-o parte şi din alta şi toată mahalaua e în picioare. Atunci eu, din podul meu, – ca un bun tovarăş şi mai ales animal plin de

curiozitate, voind să ştiu ce e cu atâta gălăgie şi cine face atâta gură, îmi întind capul pe o mică ferestruică. Sunt zărit; din nou zarvă, din nou scandal. Oamenii din casă sunt prinşi cu minciuna: poliţia intră înăuntru, cotrobâesc toate colţurile, găsesc pe stăpânul meu ascuns într-o ladă, îl prind şi-l trimit la închisoare, ca să-şi dea seama de faptele sale. Iar pe mine, dându-mă jos din pod, mă dau pe mâna soldaţilor. Un hohot de râs a izbucnit din toate părţile, când m-au văzut ieşind din podul meu, trădător al stăpânului; de atunci a ieşit şi vorba: Pândeşte-măgărul la fereastră.

Nu ştiu ce se va fi întâmplat cu grădinarul, dar eu a doua zi am fost scos în vânzare de soldat şi am fost vândut pe douăzeci de drahme attice. Cumpărătorul meu eră sclavul unui bogătaş din Thessalonic, cel mai mare oraş din Macedonia şi era de meserie bucătar, având să pregătească mâncări deosebite pentru bogatul său stăpân. Fratele acestuia, şi el de asemenea sclav, era un plăcintar excelent şi în acelaşi timp şi brutar, care făcea pâine pentru stăpânul lor. Amândoi fraţii locuiau împreună, stăteau în aceeaşi cameră şi-şi aveau totul în comun, până şi uneltele meseriei lor. Pe mine mă instalară chiar în locuinţa lor.

După ce stăpânul lor stătcă la masă, resturile ce rămâneau le aduceau în camera lor: unul carne şi peşte, celălalt pâine şi plăcinte, pe care lăsându-le. Spre marea-mi bucurie, în paza mea, se duceau la baie. Eu, care de atâta vreme nu gustasem nici pâine nici carne, îmi iau rămas bun de la orzul meu şi fac cinste mâncărilor pregătite de stăpânii mei. La început ei nu băgă de seamă, la întoarcerea lor, şi nu-şi închipuiesc că poate să lipsească ceva din provizii, mai ales având în vedere cantitatea cea mare de bucate şi faptul că eu luam din fiecare câte puţin. Dar, mai în urmă, văzând că ei nu observă nimic, caut să-mi aleg bucăţile cele mai bune şi mănânc tot, fără nicio teamă. Atunci, în sfârşit, îşi dau seama de pagubă şi încep să se bănuiască unul pe altul. În cele din urmă, se învinovăţesc de hoţie, făcându-se pungaşi, potlogari,

bandiţi şi încep să se păzească unul pe altul, numărând toate bucăţelele.

În vremea aceasta, eu trăiam din berechet şi mă îngrăşeam. Trupul meu, hrănit cu mâncărurile de odinioară, începe să se îngraşe şi să câştige în frumuseţe, iar pielea mea strălucea de un păr neted. Cei doi fraţi, văzându-mă că-mi merge aşa de bine şi că orzul rămâncă neatins, intră la bănuială, de aceea, într-o zi, se fac că ies de acasă, ca şi când ar fi voit să se ducă la baie; închid poarta, dar, uitându-se pe o mică gaură, se uită să vază ce se petrece în lăuntru. Eu, care nu bănuiam nimica, mă duc repede să-mi iau masa; ei însă, văzând cum mă ospătez, se pun la început pe râs; dar mai în urmă cheamă şi pe alţi tovarăşi ca martori. Cu toţii râd nebuneşte şi fac vâlva şi zgomot. Stăpânul lor auzind larmaijde afară, întreabă ce este. li se spune; atunci se scoală şi el de la masă, vine şi se uită prin gaură şi mă vede mâncând o bucată de mistreţ. Izbucneşte şi el într-un hohot de râs şi intră în lăuntru. Eu, mă simt la început ruşinat, fiind prins asupra hoţiei; el însă face multă vreme haz de mine. Apoi dă ordin să fiu dus în sala de mâncare şi să mi s-a pună dinainte mâncări, pe care alt măgar n-ar fi pus gura: carne, stridii, sosuri, peşte în saramură şi peşte în muştar. Văzând că soarta îmi zâmbeşte şi în nădejdea că acest joc al destinului ar putea să mă scape din năcazurile mele, mănânc tot, măcar că eram sătul de mâncare. Cei din sală se strâmbau de râs. Atunci cineva zise: „Măgarul acesta are să bea şi vin; să i se verse un pahar cu vin”. Stăpânul dă ordin să se verse un pahar cu vin, pe care eu îl sug dintr-o înghiţitură.

Stăpânul, socotindu-mă atunci un animal extraordinar, după cum de7 fapt şi eram, dă ordin unui vechil al său să mă cumpere cu preţul îndoit decât costasem, şi mă încredinţează unui tânăr libert spunându-i să mă înveţe tot ce ar putea ca să-i procure distracţie. Lucrul acesta nu era prea greu, fiindcă eu înţelegând totul, făceam la cel mai mic cuvânt al său, ceea ce el voia. Instructorul meu mă învaţă mai întâi cum să stau la masă,

ca un om, aplecat pe un cot, apoi să mă lupt cu el, să dansez, să mă ţiu pe picioarele dinapoi, să spun „da” sau „nu”, după întrebări, într-un cuvânt, lucruri pe care le puteam face şi fără să mă înveţe el. Vestea despre mine s-a dus repede în toată ţara, şi peste tot locul nu se vorbea decât de talentul meu, nu se vorbea decât de măgarul care mănâncă la masă cu stăpânul său, care dansează şi face mii şi mii de lucruri nemaipomenite şi nemaiauzite. Ceea ce îi mira mai mult, era faptul că ştiu să răspunz, da” şi „nu” după întrebări şi că atunci, când vreau să beau, fac semn paharnicului din ochiu’. Şi se mira lumea de atâtea minunăţii, neştiind că în acest măgar stă ascuns un om; iar eu mă bucuram şi râdeam în mine, văzând cât de proşti sunt oamenii. Am învăţat fel de fel de mersuri, ca să duc pe stăpânul meu, am învăţat să galopez, aşa de domol, că de abia mă simţea călăreţul. Aveam un harnaşament splendid; mi se punea pe spate o pătură de purpură, aveam un frâu lucrat numai în aur şi argint şi mi-a pus la gât nişte clopoţei care scoteau o muzică minunată.

Dar, stăpânul meu, Menecles, nu locuia, precum am spus, la ţară. Venise aci de la Thessalonic, într-o afacere. Făgăduise concetăţenilor săi că le va da un spectacol de gladiatori; aceştia erau pregătiţi pentru luptă şi sosise timpul să se întoarcă la Thessalonic. A doua zi şi plecăm. Eu duceam în spate pe stăpânul meu numai prin locurile greu de umblat; încolo mergea în trăsură. Ajungând la Thessalonic n-a fost nimenea care să nu alerge la spectacol şi care să nu mă vază. Faima despre mine se răspândise de mult. Se ştică că mă pricep la fel de fel de roluri, că ştiu să dansez şi să mă lupt ca şi un om. La început, stăpânul meu nu m-a arătat decât în particular, la el acasă, şi numai persoanelor de frunte din oraş, pe care i-a poftit la nişte mese splendide: eu făceam toată veselia serbărilor.

Dresorul meu însă, nu mă arăta la lume decât în schimbul unei taxe şi în scurt timp a ajuns să se îmbogăţească de pe urma mea. Mă ţinea închis într-o sală şi nu lăsă publicul, decât dacă plătia ce cerea el. Nimenea nu venia la mine cu mâna goală; fie care îmi aducea de

mâncare, mai ales ceea ce credea că nu se potriveşte pentru un stomac de măgar. Mâncând astfel cu stăpânul şi cu compatrioţii săi, în scurtă vreme, m-am făcut durduliu şi m-am îngrăşat. Atunci o femeie străină, foarte bogată şi destul de nostimă, intrând în camera mea şi văzându-mă mâncând, se îndrăgosti nebună de mine. Frumuseţea mea de măgar şi mai ales talentul meu uimitor o făcu să dorească să fie prietena mea.

Dresorul povestind stăpânului său iubirea lemeei pentru mine, se gândi ca să dea un spectacol public; de aceea mă duse într-una din zile în amfiteatru…

Un om însă, care avea în braţe un coş cu flori, trecu pe lângă mine. Printre aceste flori erau şi trandafiri culeşi de curând. Cum îi văz, sar de pe patul pe care eram aşezat. Lumea credea că vreau să dansez. Aleg trandafirii dintre celelalte fiori şi-i mănânc. Atunci, deodată, spre marea mirare a spectatorilor îngrămădiţi în amfiteatru, chipul animalului dispare şi nu rămâne decât Lucius, în pielea goală. Lumea rămâne încremenită de această metamorfoză neaşteptată, şi nevoind să-şi crează ochilor se produce un zgomot infernal: unii socotindu-mă drept un vrăjitor, cer ca să fiu ars de viu; alţii însă strigă să mă lase să fiu ascultat şi să mă judece în urmă. Eu însă, dau fuga la guvernatorul provinciei care asistă la acest spectacol şi de jos îi spun că o femeie din Thessalia, sclava unei Thessaliene, ungându-mă cu o alifie magică, m-a transformat în măgar; îl rog să mă trimeaţă la închisoare, până ce voi putea să aduc dovezi că nu voiesc să amăgesc pe niminea.

Atunci guvernatorul îmi zice: „Spune-mi, cum te cheamă pe tine, cum se cheamă părinţi tăi şi rudele tale; care este oraşul tău de naştere”? La această întrebare, răspunsei: „Tatăl meu se numeşte Lucius; am un frate care se numeşte Căiuş. Cât despre numele de familie el este la fel. Sunt autor de poveşti şi de mai multe alte lucrări, iar fratele meu este poet elegiac şi vestit augur. Oraşul meu de naştere este Patras din Achaia”.

— Auzind aceste cuvinte, guvernatorul zice: „Eşti fiul unor prieteni ai mei şi ai unor gazde ale mele; când m-au

primit în casa lor, m-au încărcat de daruri. Sunt convins că nu minţi, spunând că eşti fiul lor". Cu aceste vorbe, se scoală de pe scaunul său de guvernator, mă îmbrăţişează, îmi arată prietenie şi mă conduce la locul său. În timpul acesta sosiră şi fratele meu, aducându-mi bani şi toate de câte aveam trebuinţă. Guvernatorul declarându-mă liber, în numele poporului, şi în faţa tuturor a, ne scoborâm la mare unde găsim o corabie şi ne punem în ea bagajul.

Ducându-mă, înainte de plecare, să fac o vizită doamnei care se îndrăgostise de mine, aceasta mă respinge, ca pe o maimuţă ridicolă: ea iubise pe măgar, nu pe mine. A doua zi începând să sufle un vânt favorabil, pornim cu pânzele întinse şi în câteva zile ajungem acasă, în patrie. Aci fac sacrificii şi aduc daruri ca prinos zeilor, fiindcă m-au scăpat nu din gura lupului, cum se zice, ci din pielea măgarului şi fiindcă m-au adus la căminul meu sănătos şi teafăr.

O călătorie fantastică)

I

Plecând odată de la Coloanele lui Hercule (Gibraltarul de astăzi) şi mergând pe Oceanul de Apus (azi Oceanul Atlantic), am fost târât de un vânt favorabil în largul mării. Cauza şi scopul călătoriei mele erau numai curiozitatea şi dorinţa de a vedea ceva nou: voiam, între altele, să ştiu care e marginea Oceanului şi cum sunt oamenii care locuiesc pe ţărmul de dincolo. De aceea, mi-am luat pe corabie multă merinde şi o mare cantitate de apă de băut; mi-am luat şi cinzeci de tovarăşi de vârsta mea, însutleţiţi de aceleaşi dorinţe ca şi mine. Mi-am luat un mare număr de arme şi am tocmit cu o bună sumă de bani un cârmaciu care să ne conducă corabia şi am luat măsuri ca ea să fie bine echipată. Corabia noastră era o corabie de transport, spre a putea înfrunta toate peripeţiile unei lungi călătorii.

Ziua şi noaptea întâia a suflat un vânt prielnic care, fără să ne mâne prea departe în largul mării, ne-a lăsat să vedem mereu uscatul. A doua zi însă, la revărsatul zorilor,

adierea devine mai puternică, valurile se măresc, întunericul ne acopere şi n-a mai fost chip să întrebuinţăm pânzele. Fiind siliţi să ne lăsăm în voia vânturilor, am fost bătuţi de furtună timp de şapte zeci şi nouă de zile; intră

Lucian îşi intitulează această Călătorie fantastică, din care n-am tradus părţile obscene, O *istorie adecărată*.

Opt zecea zi însă, la răsăritul soarelui, am zărit, ridicându-se înaintea noastră la o mică depărtare, o insulă acoperită de arbori şi de care valurile se sfărâmau încetişor. Ne îndreptarăm spre ţărmul ei, debarcarăm, şi cum se întâmplă unor călători atât – de mult bătuţi de furtună, ne-am întins câtăva vreme pe pământ. După un timp oarecare ne sculăm; pe treizeci de inşi dintre noi îi alegem spre paza corăbii, iar cu douăzeci de inşi mă duc să fac recunoaşterea insulii.

Străbătând o pădure şi ajungând la o distanţă de vreo trei stadii departe de mare, vedem o columnă de aramă ce avea o inscripţie în litere greceşti, greu de cetit şi pe jumătate şterse, care spune-i: „Până aci au ajuns Hercule şi Bacchus”. Aproape de acest loc, pe o stâncă, se putea vedea urmele a doua picioare, una cât un pogon de mare, alta ceva mai mică: mi-am închipuit că cea mică era a piciorului lui Bacchus şi cealaltă a lui Hercule. După ce ne închinarăm celor doi semizei, ne urmăm drumul mai departe. Dar, de abia am făcut câţiva paşi şi am şi dat de un fluviu în care curgea un fel de vin, asemenea cu vinul de Chios; râul era larg, adânc şi pe alocurea navigabil. Atunci ne-am dat seama de inscripţia de pe columnă, după ce am văzut urmele sigure ale călătoriei zeului vinului. Venindu-mi ideea să aflu, de unde porneşte acest fluviu, m-am dus să-i caut izvorul, dar n-am găsit niciun izvor, ci numai multe şi mari viţe de vie, pline de struguri. De la rădăcina fiecăreia din ele curgea, picătură cu picătură, vin limpede care forma izvorul râului. Se vedeau aci peşti mulţi care aveau coloarea şi gustul vinului; am pescuit câţiva pe care mâncându-i ne-am îmbătat; când i-am

desfăcut, i-am găsit plini de drojdie; de aceea, în urmă. Ca să scăpăm de tăria vinului, am luat obiceiul să amestecăm peştii în apă. Dulce.

După ce am trecut fluviul printr-un văd, am dat de un soiu de vie de tot bizară: butucii în partea de jos erau groşi şi lungi, iar partea de sus se prelungia în nişte femei, a căror corp, de la brâu în sus, era de o frumuseţe desăvârşită, aşa cum ni se reprezintă Daphne, prefăcută în dafin, în clipa când Apollo era să pună mâna pe ea. Din vârful degetelor lor ieşeau nişte ramuri încărcate cu struguri. Ne apropiem de ele. Ne salută, ne întind mâna, ne grăiesc, unele în limba lydiană, altele în cea indiană" dar mai toate în greceşte şi ne dau sărutări. Cei care primesc sărutările se îmbată numai decât şi-şi pierd mintea. Dar, nu ne dau voie să culegem din fructele lor şi dacă cineva le lua fructele, ţipau de durere. Unele ne pofteau să facem dragoste cu ele, şi doi dintre tovarăşii noştri care s-au lăsat ademeniţi n-au mai putut să se desfacă din braţele lor. Rămânând lipiţi de ele şi crescându-le şi lor rădăcini: într-o clipă degetele lor se încărcară de ramuri, dându-le lăstare şi ai fi crezut că sunt gata să facă şi struguri.

Le-am părăsit, fugind la corabia noastră şi am istorisit celor pe care îi lăsasem metamorfoza tovarăşilor noştri, prefăcuţi de aci înainte în viţă de vie. Apoi, luând câteva ulcioare, am scos apă şi vin din fluviu; lângă acesta am petrecut toată noaptea.

Ziua următoare, în revărsatul zorilor, pornim cu corabia, pe o uşoară adiere de vânt; pe la amiazi însă, pe când ne aflam în mijlocul mării, fără să mai vedem insula, un vârtej neaşteptat ne cuprinde cu atâta furie că după ce a tăcut corabia să se în vârtească de câteva ori de jur-împrejur, o ridică în aer la o înălţime de trei mii de stadii şi nu o mai lasă să cază în) mare; puterea vântului umflând pânzele corăbii o ţine atârnată în aer şi o duce aşa fel, că timp de şapte zile şi şapte nopţi plutim într-o călătorie aeriană!

În ziua a opta zărim în văzduh un, 7 uscat întins un

fel de insulă strălucitoare de formă sferică şi luminată de o lumină vie. Ne îndreptăm spre această insulă şi debarcăm. După ce am cercetat ţara, am văzut că ea e locuită şi cultivatei. În timpul zilei" n-am putut vedea niciun obiect, dar, când a sosit noaptea, am văzut mai multe insule, mai mari şi altele mai mici, toate de coloarea focului. De asupra se vedea încă un alt pământ, cu cetăţi, cu fluvii, cu mări, cu păduri şi cu munţi: ni s-a părut că este pământul pe care îl locuim.

Eram hotărâţi să mergem înainte, când iată că suntem întâlniţi şi luaţi de nişte fiinţe care îşi dădeau numele de Hippogypi (hippos, cal; gyps, vultur). Aceşti Hippogypi sunt nişte oameni purtaţi de nişte vulturi mari, de care se slujesc ca de nişte cai. Vulturii aceştia sunt de o mărime colosală şi mai toţi au câte trei capete: spre a-ţi putea face o idee de mărimea lor, voi spune că fiecare din penelelor era mai lungă şi mai groasă decât catartul unei mari corăbii de transport. Hippogypii noştri aveau însărcinarea să facă ocolul insulei şi dacă ar fi întâlnit vreun străin să-l ducă înaintea regelui. Deci, punct mâna pe noi şi ne conduc la suveranul lor. Acesta ne priveşte şi judecând, după îmbrăcămintea noastră, cam cine suntem, ne zice: „Străinilor" voi sunteţi Greci4? îi răspundem că da, – „Cum aţi venit atunci aici, străbătând văzduhul atât de întins"? –

Îi istorisim păţania noastră şi el, la rândul său, ne istoriseşte păţania sa. Era şi el om şi se numai

Endymion; într-o zi pe când dormia, fusese ridicat de pe pământul nostru şi, la sosirea sa, a fost făcut rege în această ţară. Deci, ţara aceasta nu era alta decât aceea pe care noi cei de jos o numim *Luna*. Ne-a dat curaj să nu ne temem de nicio primejdie şi ne-a spus că ne va da tot de ce am avea lipsă.

„Dacă sfârşesc cu bine, adaose, el, războiul pe care îl

port cu locuitorii din *Soare*, aveţi să duceţi o viaţă fericită aci, lângă mine”.

— „Dar, cine sunt duşmanii voştri, întrebăm noi, şi care este cauza duşmăniilor?

— *Phaethon*, răspunse el, regele locuitorilor din Soare, căci Soarele e locuit ca şi Luna. El poartă război de multă vreme cu noi. Şi iată de ce: strânsesem pe toţi săracii din împărăţia mea şi hotărâsem să-i trimit să fundeze o colonie în Luceafărul de Dimineaţă care e pustiu şi nelocuit. Phaethon din invidie a voit să se împotrivească şi la calea jumătate a venit înaintea noastră cu Hippomyrmecii săi (hippos, cal; myrmex, furnică). Noi fiind învinşi în luptă, din cauza trupelor sale mai numeroase, am fost siliţi să ne retragem. Acum vreau să încep din nou războiul şi dacă vreţi să luaţi parte la această expediţie, vă voi dă fiecăruia dintre voi câte un vultur regal şi restul echipamentului. De mâine dimineaţă vom porni la drum” – „Suntem la dispoziţia ta”, îi răspunsei.

Apoi ne pofti la masă şi rămaserăm în palatul său. A doua zi de dimineaţă, ne sculăm şi ne punem în linie de bătaie, fiind înştiinţaţi de patrulele noastre de apropierea duşmanilor. Trupa noastră constă din o sută de mii de soldaţi, în afară de oamenii de corvoadă, de maşinişti, de infanterie şi de trupele aliate: numărul acestora din urmă se ridică la patru zeci de mii Hippogypi (ţiippos, cal; gyps, vultur) şi două zeci de mii combatanţi care luptau de pe Lachanopteri. (lahanos, legumă şi pteron aripă). Aceştia erau un soiu de păsări mari acoperite peste tot de foi de zarzavat în loc de pene şi a căror aripe iuţi se asemănau mult cu foile de lăptucă. Lângă ei erau aşezaţi Cenchrobolii (chenhros, meiu; ballo, arunc) şi Scorodomachii (scorodon, căpăţâna de usturoi; macho-mai, mă lupt). Treizeci de mii de Psyllotoxoti (psylla, purice; toxotes arcaş) şi cincizeci de mii de Anemo-dromi (anemos, vânt, dromeus, alergător) veniseră ca trupe aliate din Constelaţiune-a Ursei. Psyllotoxotii *erau* călări pe pureci groşi, de unde le-a venit şi numele, şi aceşti pureci erau de mărimea a doisprezece elefanţi: Anemodromii sunt

infanterişti şi sunt purtaţi de vânt fără să aibă nevoie de aripi. Şi iată cum: ei au nişte halate lungi până la călcâie; le suflecă şi vântul umflându-se în ele, îi face să planeze în aer ca bărcile. Cei mai mulţi poartă în luptă scuturi. Se mai spuncă că aveau să sosească de la stelele situate deasupra Cappadociei şaptezeci de mii de Hippogerani (hippos, cal; geranos, cocor), dar pe aceştia nu i-am văzut, fiindcă n-au mai venit. De aceea nu-i mai descriu; căci ceea ce mi s-a spus despre ei mi s-a părut curate scornituri.

Acestea erau oştile lui Endymion: toţi aveau aceleaşi arme; coifurile erau de bob care în această ţară sunt mari şi tari; platoşele, aşezate ca solzii, erau făcute din păstăi de niprală, aşezate una peste alta şi a căror coaje eră de nepătruns ca şi cornul, scuturile şi săbiile erau ca şi ale Grecilor.

În clipa hotărâtoare armată era orânduită în modul următor: aripa dreaptă era ocupată de Hippo-gypi şi de rege, înconjurat de cei mai viteji soldaţi, în numărul cărora eram şi noi; la stânga se aşezară Lachanopterii şi la mijloc trupele aliatè, fiecare după rangul său. Infanteria se ridica la şaizeci mi

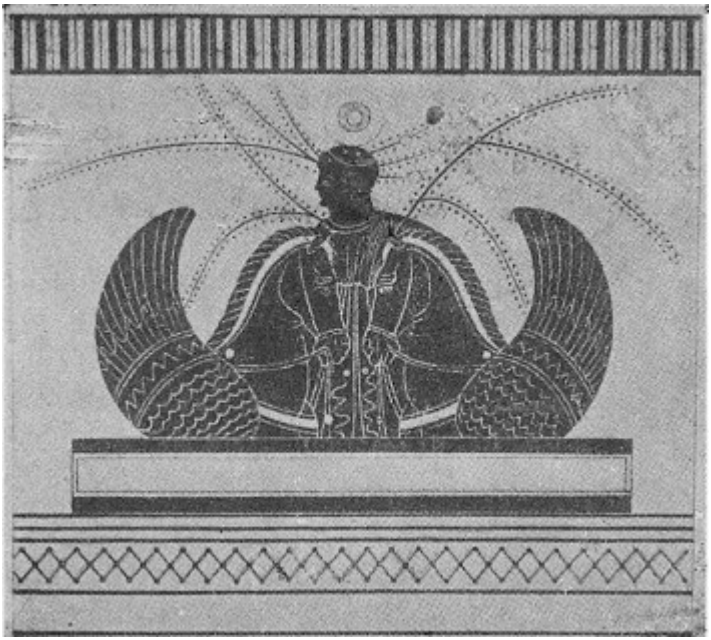

lioane şi iată cum era orânduită la bătaie. În ţara aceasta paiangenii sunt în mare număr şi fiecare mult mai mare, decât insulele Cyclade. Endymion le-a dat poruncă să ţească o pânză care să se întinză de la Lună până la Luceafărul de Dimineaţă; paiangenii executară într-o clipă ordinul şi această pânză a format câmpul pe care regele şi-a-orânduit infanteria sa, pusă sub comanda lui Nycterion (Nycterios, de noapte), fiul lui Eudianax (Eudios, rouă; anax, principe şi a altor doi generali.

Aripa stângă a armatei inamice era formată din Hippomyrmeci, în mijlocul cărora se găsia Phaethon. Aceşti Hippomyrmeci sunt nişte lighioane într-ari-pate, cam ca furnicile noastre, afară de mărime.

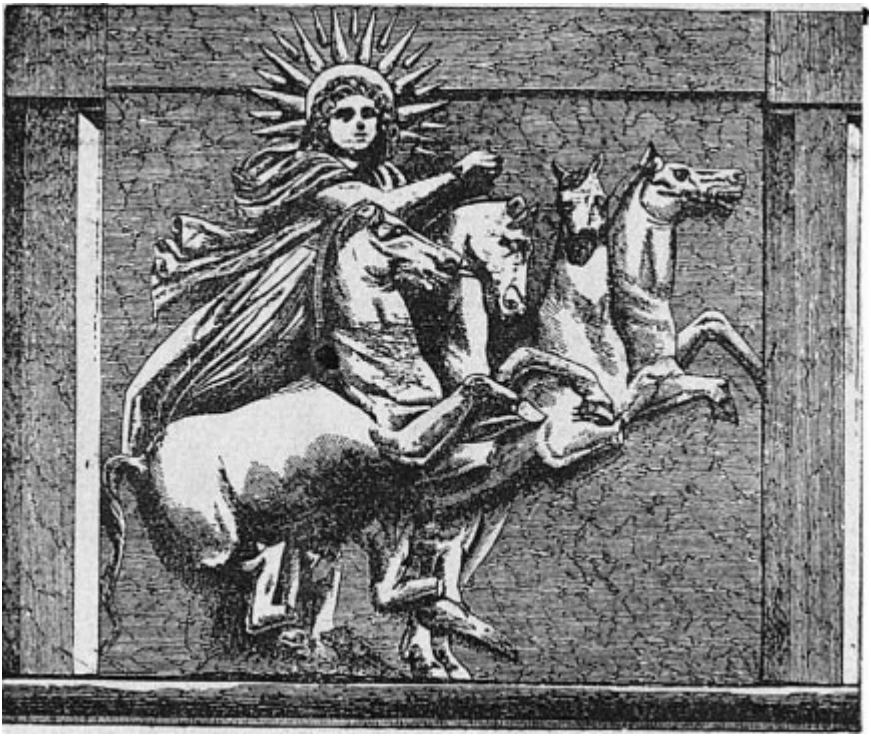

căci cea mai mică dintre ele este de cel puţin două pogoane. Nu numai cei ce încălecă pe ele, iau parte la lupte, dar chiar ei se luptă cu coarnele lor. Ni s-a spus că numărul lor era de aproape cinci zeci de mii. La aripa dreaptă erau Aeroconopii (aer, aer; conopos, ţânţar), în număr aproape egal, toţi arcaşi şi călări pe nişte ţânţari mari. În urma lor a aşezat pe Aërocoraci (aër, aer; corax, cioară), infanterie uşoară şi soldaţi viteji: aceştia aruncau de departe cu prăştiile lor gulii enorme; cel care era lovit nu putea să o mai ducă multă vreme; el muria fiind înăbuşit de mirosul ce ieşea îndată din rana sa; se spunea că ei îşi înmoaie săgeţile în suc de naibă. Lângă ei se rânduiră Caulomyceţii (caulos, cocian; myces, burete), infanteria grea care se lupta din apropiere, în număr de zece mii. Se numesc Căulo myceţi, fiindcă întrebuinţează că scuturi bureţii şi ca lănci cozi de sparanghel. În urmă veniau Cyno-balanii (cyon, câine; balanos, ghindă), pe care

îi trimise lui Phaethon locuitorii din Sirius, în număr de cinci mii. Aceştia sunt oameni cu capul de câine care se luptau călări pe ghinde întraripate. Ni se spunea că întârziaseră să sosească mai mulţi aliaţi, prăştierii trimişi de Calea Laptelui şi Nephelocentaurii (nephele, nour; centauros, centaur). Aceştia sosiră când lupta eră încă nehotărâtă, şi bine ar fi fost să nu mai fi venit! Prăştierii nu se văzură; se spune că în urmă Phaethon, supărat pe ei, le-a jefuit ţara. Asta eră armata regelui Soarelui.

Începe lupta: se desfăşoară steagurile: măgarii din amândouă armatele încep să zbiere; – căci ei slujesc drept trompete, – şi se dă atacul. Aripa stângă a Helioţilor (Elios, soare) neputând să susţie lovitura Hippogypilor noştri, îi urmărim de aproape şi facem un mare măcel printre ei; aripa lor dreaptă însă, împinge aripa noastră stângă şi Aeroconopi dând năvală odată asupra ei, o urmăresc până în rândurile infanteriei noastre care înaintează spre a o ajuta şi îi silesc să se retragă în disordine, mai ales când observă că aripa lor stângă este învinsă: fuga lor devine generală; mulţi sunt făcuţi prizonieri; un mare număr sunt omorâţi, sângele» curge şiroaie în toate părţile peste nori, care sunt pătaţi şi care capătă acea coloare roşie care o vedem când apune soarele: sângele căzii până pe pământ şi fără îndoială, după părerea mea, a fost o împrejurare asemănătoare, întâmplată cândva în ceriu, când ne spune Homer că Jupiter a plouat cu sânge, la moartea lui Şarpedon.

La întoarcerea noastră de la urmărirea duşmanilor, am ridicat două trofee, unul pe pânza de paiangen spre a sărbători izbânda infanteriei, celălalt pe nori pentru victoria noastră în văzduh. De abia le terminarăm, când sentinelele noastre veniră să ne vestească sosirea Nephelocentaurilor, care ar fi trebuit să vină în ajutorul lui Phaethon înainte de luptă. Îi vedem sosind, o privelişte ciudată de fiinţe jumătate oameni, jumătate cai întraripaţi: mărimea lor eră aşa că omul care formează partea de sus este egală cu jumătatea colosului din Rhodos, iar calul cât o mare corabie de comerţ. Numărul lor era atât de enorm

că nu l-am mai scris, de teamă să nu fiu crezut. În fruntea lor era Săgetătorul zodiacului. Îndată ce au observat înfrângerea aliaţilor lor, trimiseră la Phaethon să-i spuie se înceapă din nou lupta; iar ei, aşezându-se în linie de bătaie, cad asupra Seleniţilor (Selene, luna), care erau în desordine, rătăcind în dreapta şi în stânga, împrăştiaţi în urmărirea duşmanilor lor şi în despoiarea celor morţi. Îi bat, gonesc pe rege până în cetate, îi omoară cea mai mare parte din vulturi, smulg trofeele, străbat toată câmpia pe care o ţesuseră păianjenii şi mă iau şi pe mine, ca prizonier împreună cu doi tovarăşi ai mei. În acest moment soseşte Phaethon şi inamicii noştri, după ce au ridicat noi trofee, ne duc pe noi prizonierii, în aceeaşi zi, în împărăţia Soarelui, cu mâinile legate la spate cu un fir de păianjen.

Nu se gândesc să asedieze şi cetatea; dar, la întoarcerea lor, construiesc în mijlocul văzduhului un zid care să împiedice razele Soarelui să ajungă până la Lună: zidul acests era dublu şi format din nori. Iată deci Luna întunecată de o eclipsă totală; şi învăluită de o noapte completă. Endymion, lovit

de o astfel de nenorocire, trimite ambasadori la Phaethon ca să-l roage să dărâme zidul şi să nu-l silească să trăiască astfel, în întuneric: îi făgăduieşte să-i plătească un tribut, să-i fie pe viitor aliat, să nu-i mai facă mai mult război şi-i oferă obstatic ca chezăşie a tratatului lor. Phaethon îşi adună de două ori sfatul de război: la întâia consfătuire, învingătorii stăruesc în mânia lor; la a doua însă, se resgândesc.

Se încheie pacea în următoarele condiţii: Se stabileşte o alianţă între Helioţi şi aliaţii lor şi între

Seleniţi şi aliaţii lor, cu condiţia ca Helioţii să razăzidurile de separare şi să nu mai atace pe viitor Luna; să dea înapoi pe prizonieri în schimbul unei sume de bani, fixată pentru fiecare din ei; la rândul lor, Seleniţii să lase pe celelalte stele să se cârmuiască fiecare după legile lor;

ei nu vor mai porni cu război asupra, Helioţilor, ci cele două popoare vor formă o ligă ofensivă şi defensivă; regele Seleniţilo/ va plăti regelui Helioţilor un tribut anual de zece mii ulcioare de rouă şi-i va da ca obstatici un număr egal de supuşi; colonizarea Luceafărului de Dimineaţă va fi făcută în comun şi fiecare popor va trimite aci pe cei care vor voi să vie; acest tratat va fi săpat pe o columnă de chilimbar, ridicată în aer, la hotarele celor două împărăţii. Au jurat pentru Helioţi: Pyronide (pyr, foc) Therite (Theros vara) şi Phlogius (phlox, flacără); pentru Seleniţi: Nyctor (nyx noapte), Menius (men, luna) şi Polylamp (polys, mult şi lampas, lampă).

Astfel, s-a încheiat pacea, s-a dărâmat zidul şi noi ceilalţi am fost puşi în libertate. La întoarcerea noastră în Lună, tovarăşii noştri alergară înaintea noastră şi ne îmbrăţişară vărsând lacrimi de bucurie: tot astfel face şi Endymion, ba încă el ne roagă să rămânem pe lângă el şi să ne stabilim într-o colonie; îmi promite chiar că-mi va da pe fiul său în căsătorie, căci în această ţară nu sunt femei; eu însă n-am primit propunerea lui, ci l-am rugat să mă scoboare din nou pe mare. Când a văzut că nu poate să mă convingă să rămân, ne-a dat drumul, după ce ne-a ospătat timp de şapte zile.

Trebuie totuşi să vă povestesc lucrurile noi şi extraordinare ce am observat în timpul şederii mele în lună

Când un om ajunge aci la adânci bătrâneţi, nu moare, ci se evaporează în abur şi se risipeşte în aer. Cu toţii se hrănesc în acelaşi chip. Aprind focul şi pe cărbuni frig broaşte zburătoare, care sunt la ei foarte numeroase; apoi se aşază împrejurul acestui foc ca la o masă şi se ospătează înghiţind fumul care iese din friptură. Aceasta este mâncarea lor, Beutura însă este aerul presat într-un vas, în care se topeşte şi se preface în lichid ca rouă.

La ei frumuseţea este a fi chel sau lipsit cu totul de păr; ei au oroare de buclele de păr. În comete, dimpotrivă, părul e socotit că frumuseţe, cel puţin după câte ne spun

unii călători. Barba lor creşte până de asupra genunchilor; picioarele lor n-au unghii şi n-au decât un singur deget.

Din nasul lor curge o miere foarte acră; şi când muncesc sau fac exerciţii, tot corpul lor asudă de lapte, din care ei fac brânză, în care toarnă puţină miere. Din ceapă scot un uleiu foarte gras, şi parfumat, ca şi smirna. Au multă viţă de vie din care iese apă; boabele de struguri seamănă cu boabele de grindină. De aceea, şi cred eu că atunci când vântul bate la ei aceste viţe, bate la noi grindină, care nu este altceva decât tocmai aceşti sâmburi de strugure dezlipiţi. Pântecele lor le serveşte de buzunar, aci pun tot de ceea ce ei au trebuinţă, căci se deschide şi se închide după voie. N-au înăuntrul lor nici intestine, nici ficat, ci pântecele lor este păros şi în interior şi în exterior, astfel că se ghemuesc în el copiii, când li-e frig.

Îmbrăcămintea celor bogaţi este de sticlă, nişte stofă moale, cea a săracilor este o pânză da aramă; ţara produce acest metal în mare cantitate, pe care îl lucrează ca lână, după ce îl înmoaie. Cât despre ochii lor, zău nu îndrăznesc să spun cum sunt făcuţi, de frică să nu fiu socotit că un mincinos, atât de necrezut este faptul. Am să mă încumet totuşi să spun că ochii lor sunt nemişcaţi: îi scot când voiesc şi-i pun la o parte, până când le vine poftă să vază din nou; atunci îi pun la loc, ca să se slujească de ei, şi dacă cineva îşi pierde ochii, împrumută de la alţii şi se servesc de ei: sunt unii bogaţi care au şi pentru schimb. Urechile lor sunt de foi de platan.

Am văzut şi o altă minunăţie în palatul regelui. Era o oglindă mare aşezată deasupra unui puţ nu prea adânc. Scoborând în el auzi tot ce se spune pe pământ şi ridicându-ţi ochii spre oglindă se văd toate cetăţile şi toate popoarele, ca şi când ai fi în mijlocul lor. Am văzut aci pe părinţii mei şi patria mea; nu ştiu dacă şi ei m-au văzut; n-aş putea să o afirm: dar, dacă cineva nu mă crede n-are decât să se ducă şi să vază singur că eu nu spun minciuni.

Dar, după ce ne-am luat adio de la rege şi de la amicii săi, am plecat cu corabia. Endymion mi-a dăruit două tunici de sticlă, cinci mantale de aramă şi o armură

completă de păstăi de năut; toate acestea însă le-am lăsat în balenă. *) Ne-a dat ca escortă o mie de Hippogypi care ne-au însoţit cale de cinci sute de stadii.

Am plutit apoi pe lângă hotarele multor ţări şi am ajuns la Luceafărul de Dimineaţă unde era colonia cea nouă şi unde am debarcat ca să luăm apă. De aci, îndreptându-ne spre zodiac şi lăsând soarele la stânga, navigam la aceeaşi înălţime cu pământul, fără însă să ne putem scoborî, cu toată dorinţa ami-M Vezi mai jos, pag. 234.

cilor mei; vântul însă ne era protivnic. Vedem totuşi un ţinut roditor, acoperit cu dumbrăvi, bogat în tot felul de bunătăţi. Nephelocentaurii, mercenarii lui Phaethon, zărindu-ne se repeziră la corabia noastră, însă aflând despre tratat se retraseră, din fericire, căci şi Hippogypii noştri plecaseră mai înainte.

Călătorim în urmă prin văluri, o noapte şi o zi, şi spre seară ajungem la Lychnopolis, (Lychnos lampa şi polis cetate), după ce ne-am îndreptat drumul spre regiunile de jos. Această cetate aşezată în spaţiul aerian care se întinde între Hyade şi Pleiade, este ce vă mai jos decât zodiacul. Debarcăm aci, dar nu găsim oameni, ci nişte lămpi care se preumblau prin port şi prin piaţa publică. Erau unele mici, pe semne poporul de jos, şi unele strălucitoare şi luminoase cei mari, şi cei bogaţi. Ele aveau fiecare casă lor, vreau să zic lanterna lor şi fiecare numele lor, ca şi oamenii; le auzirăm chiar şi vorbind. Fără să ne facă vreun rău, ele ne oferă ospitalitate. Noi însă nu îndrăznim să o primim şi nimenea dintre noi n-are curajul să mănânce sau să petreacă noaptea cu ele. Palatul regelui e situat în mijlocul cetăţii. El şade aci toată noaptea, chemând pe fiecare din ele pe nume. Cea care nu răspunde e osândită la moarte, pentru a-şi fi părăsit postul. Moartea e, de a fi stinsă. Ne-am dus la palat, ca să vedem ce se petrece acolo şi auzim mai multe lămpi, scuzându-se şi arătând motivele pentru care ele sosiseră aşa de târziu. Recunoscui printre aceste lămpi pe cea a casei noastre: i-am cerut ştiri despre

familia mea şi ea îmi răspunse la întrebări. Petrecem acolo restul nopţii.

A doua zi, plecăm din nou şi ne apropiem de nori şi descoperim cetatea Nephelococcygia. Ve

clerea ei ne umple de uimire; dar nu putem să debarcăm în ea, fiind împiedicaţi de vânt. Regele care. Domneşte aci este Coranus, fiul lui Cottyphion (corone, cioară; cottyphos, mierla). Îmi adusei aminte în acest moment, de ceea ce spune de această cetate Aristophane, poet serios şi care spune numai adevărul şi am găsit că rău fac oameni de nu cred în spusele lui. Trei zile în urmă, zărirăm desluşit Oceanul: pământ însă nicăiri, afară doar de cel care se vedea în văzduh şi care fiind de foc mi se parcă că străluceşte cu totul deosebit. A patra zi, pe la amiazi, vântul potolindu-se, şi încetând apoi cu totul, ne-am sco-borât în mare.

Biblicul Ioanas a trăit trei zile ia pântecele unui chit. *Reg*. IV. 14.25.

De abia am atins apa sărată şi să fi văzut bucuria noastră şi veselia cea mare ce ne-a cuprins pe toţi! În nespusa noastră mulţumire, ne-am aruncat în apă şi am început să înotăm. Era o vreme frumoasă, cu ceriul senin şi marea liniştită. De multe ori însă fericirea este începutul unor nenorociri mai mari. De două zile plutea vasul nostru liniştit pe Ocean, când în ziua a treia la răsăritul soarelui, vedem ivindu-se deodată o sumedenie de dihănii marine şi de chiţi (balene). Cel mai mare din toţi era de o lungime de o mie cinci sute de stadii – (în măsura de astăzi 2656 kilometri). Monstrul venia spre noi cu gura căscată, tulburând apa pe o mare distanţă, aruncând spume în toate părţile şi arătând nişte dinţi ascuţiţi ca parii şi albi ca fildeşul. Luându-ne unii de la alţii rămas bun ne îmbrăţişarăm şi aşteptăm. Balena soseşte şi ne înghite sorbindu-ne cu corabie cu tot. Din fericire nu ne-a zdrobit cu dinţii, şi corabia a alunecat întreagă în stomach *).

Când am ajuns în lăuntru, la început n-am văzut nimic, căci eră întuneric. După ce însă monstrul şi-a deschis gâtlejul, am putut vedea o peşteră enormă, aşa de largă şi de adâncă, că ar II încăput în ea un oraş întreg, cu zece mii de locuitori. În mijloc se vedea o grămadă de peşti mai mici, rămăşiţe de animale, pânze şi ancore de corăbii, oase de oameni şi bagagii, iar mai departe o ţară cu munţi, formaţi fără îndoială din nămolul pe care balena îl înghiţise. Crescuse o pădure cu arbori de tot felul; crescuseră şi zarzavaturi şi parcă o câmpie cultivată. Ocolul acestui pământ era de două sute patruzeci de siadii. Se puteau vedea păsări de mare, pescăruşi şi al-cyoni care îşi cloceau puii în arbori.

Izbucnirăm atunci cu toţii în plânsete; în urmă însă, încurajând pe tovarăşi, ne-am apucat să ne reparăm corabia, să aprindem cu cremenea focul şi să ne pregătim masa cu cele ce aveam la îndemână; se găsia acolo o mare cantitate de peşte de tot felul şi mai aveam încă apă rămasă din Luceafărul de Dimineaţă.

— A doua zi, când ne-am sculat, ori de câte ori chitul îşi deschidea gâtlejul, vedeam aci munţi, dincolo ceriul, adesea chiar insule şi aveam simţământul că animalul străbătcă cu iuţeală tot întinsul mării. După ce ne-am obişnuit cu locuinţa noastră, am luat cu mine şapte dintre tovarăşi şi am pătruns în pădure spre a vedea toate. N-am mers cinci stadii întregi, când văzui un templu al lui Neptun, după cum arătă inscripţia şi nu mult mai departe o grămadă de morminte cu pietrile lor şi aproape de aci un izvor cu apă limpede. În acelaşi timp, am auzit un lătrat de câine şi din depărtare am văzut ridicându-se fum; de unde am putut bănui că era acolo o locuinţă omenească.

Înaintând repede, întâlnim un bătrân şi cu el un tânăr care lucrau cu zor la o grădină de zarzavat şi o udau cu apă dintr-un izvor. Plini de bucurie, dar în acelaşi timp plini şi de spaimă, ne oprim pe loc: ei, vădit cuprinşi de aceleaşi sentimente ca şi noi, după cum se putea vedea de

pe faţa lor, rămân că muţi.

— După o mică zăbavă însă, bătrânul zise: „Cine sunteţi voi, străinilor? Nişte zei ai mării sau nişte muritori nenorociţi, ca şi noi? Căci noi suntem oameni; locuind odinioară pe pământ, acum trăim în mijlocul mărilor, fiind siliţi să plutim cu monstrul în care suntem închişi, neştiind bine ce are să se întâmple cu noi; ni se pare că suntem morţi şi cu toate acestea credem că trăim încău.

— „Şi noi, tata, zisei eu, suntem aşijderea oameni, sosiţi aci de curând; alaltăieri am fost înghiţiţi împreună cu corabia noastră. Iar în acest moment mergeam ca să facem recunoaşterea astei păduri care – mi s-a părut întinsă şi deasă. Fără îndoială un zeu ne-a călăuzit aci ca să te vedem pe tine şi să aflăm minunea că nu numai noi suntem închişi în acest monstru. Dar istorisiţi-ne păţaniile voastre, cine sunteţi, şi cum aţi ajuns în balenă”?

— Bătrânul însă ne spune că nu ne va istorisi nimic şi nici nu ne va întreba nimic înainte de a ne împărtăşi de darurile ospitalităţii, din cea ce avea. Apoi ne ia de mână şi ne conduce în locuinţa sa pe care şi-o făcuse destul de plăcută şi în care aşezase câteva pături şi celelalte lucruri necesare. Aci ne-a pus înainte zarzavaturi, fructe, peşte şi vin. După ce ne-am săturat, ne întreabă despre întâmplările noastre. Îi povestesc pe rând totul: furtuna, sosirea noastră în Insula Viilor, călătoria prin aer şi toate celelalte păţanii până la scoborârea în balenă.

Mirându-se grozav de păţaniile noastre, începu la rândul său să ne povestească istoria sa, „Străinilor, zise el, eu sunt din Cypru, Plecând din patrie în afaceri comerciale, împreună cu fiul meu, pe care îl vedeţi, şi cu mai mulţi servitori, pluteam, spre Italia, ducând cu mine pe o corabie mare mărfurile, ale căror rămăşiţe le veţi fi văzut de sigur în gâtlejul bălenii. Până în Sicilia am călătorit bine. În urmă însă, fiind cuprinşi de un vânt puternic am fost târâţi după trei zile în Ocean, unde ne aântâlnit această balenă care ne aânghiţit cu corabie cu tot. Toţi tovarăşii noştri au pierit; numai noi doi am scăpat

din primejdie. După ce însă am îngropat pe morţii noştri, am ridicat un templu lui Neptun şi am început să trăim. Cum vedeţi, cultivând zarzavaturi în această grădină şi hrănindu-ne cu peşte şi cu fructe. Această pădure, foarte întinsă precum vedeţi, cuprinde mai multe vii care produc un vin tare plăcut. Şi, poate aţi văzut şi un izvor cu apă limpede şi rece. Ne facem patul din frunziş, aprindem un foc, ne ducem la vânat de păsări zburătoare, pescuim peşti vii, pătrunzând în banchiile chitului: aici facem şi câte o baie când avem poftă. Se găseşte în adevăr mai încolo şi un lac mare şi sărat, de vreo două zeci de stadi de jur-împrejur şi în care se găsesc peşti de toate soiurile: aci ne scăldăm înotând şi navigam într-o mică barcă făcută de mine însumi. Şi au trecut douăzeci şi şapte de ani, de când am fost înghiţiţi.

Şi toate le-am suporta cu răbdare. Dacă n-am avea aproape de noi nişte vecini cu nişte apucături foarte rele, de nesuferit, barbari şi sălbatici".

— „Cum adică, zisei eu, mai sunt în balenă şi alte fiinţe afară de noi" „Mulţi, zise el, neprietenoşi şi de o înfăţişare îngrozitoare. În partea cea mai dinspre apus a pă durii, spre coadă, locuiesc Tarichanii (tarichos saramură): ei au ochi de ţipar şi obrajii de rac, popor viteaz, îndrăzneţ şi care nu mănâncă decât carne crudă. De cealaltă parte, spre dreapta, sunt Tritono-mendetii care seamănă cu oamenii de la cap până la brâu, în restul corpului cu ţapii (triton zeu marin, mendes, nume de ţap); sunt mai puţin fioroşi decât ceilalţi. La stânga, se găsesc Carcinochirii (carcinos rac, cheir mâna) şi Thynnocephalii (thynnos, thon (peşte) şi kephale, cap), care au făcut între ei pace şi alianţă. La mijloc locuiesc Paguiizii (pagos, crustă, oura, coadă) şi Psettopozii (Psetta peste turtit, pus picior), un neam războinic şi foarte iute de picior. Partea dinspre răsărit însă şi aproape de gură este cam nelocuită din cauza inundaţiunilor mării. Această parte însă pe care eu o ocup, o stăpânesc pentru un tribut anual de cinci sute de scoici pe care le plătesc Psettopozilor.

„Aceasta este situaţia ţării. Acum ascultaţi care sunt

mijloacele noastre de traiu şi felul cum putem să ne luptăm împotriva tuturor acestor locuitori” „Câţi sunt toţi aceştia”? întrebai eu.

— „Sunt mai mult de o mie”.

— „Şi ce fel de arme au”?

— „Nimic altceva decât oase de peşte”.

— „Foarte bine, zisei eu; trebuie să-i atacăm, fiindcă ei n-au armele pe care le avem noi. Dacă îi vom învinge, vom trăi pe viitor fără gvije”. Planul fiind aprobat, plecăm la corabie ca să ne pregătim. Neplata tributului avea să fie cauza războiului. Era tocmai vremea scadenţei; veniseră delegaţi ca să primească acest tribut. Bătrânul le răspunse cu trufie şi-i ia la goană. Numai decât Psettopozii şi Pagurizii, supăraţi, năvăliră cu mare tămbălău împotriva lui Scintharus (scinthos, scufundător), căci aşa se numai omul nostru.

Noi însă, prevăzând atacul, îi aşteptăm băţoşi, bine înarmaţi, după ce am trimis o patrulă de douăzeci şi cinci de oameni, cărora li s-a dat ordinul să nu iasă din pânda lor, decât după ce vor fi văzut că inamicii au trecut. Făcură întocmai şi căzându-le în spate îi tăiară în bucăţi. Noi însă care de asemenea eram în număr de douăzeci şi cinci, între care eră şi Sciniharus, împreună cu fiul său, le ieşim înainte şi, atacându-i cu bărbăţie şi voinicеşte, deterăm o luptă plină de primejdii. În sfârşit, puindu-i pe fugă, îi urmărim până în peşterile lor. Au căzut dintre ei o sută şaptezeci: dintre ai noştri unul singur, pilotul, străpuns în coastă de un os de roşioară.

Ziua aceea şi noaptea următoare, rămânem pe câmpul de bătaie şi ridicăm un trofeu făcut din spatele unui delfin. A doua zi însă, celelalte popoare, aflând de înfrângerea aliaţilor lor, sosiră la noi; aripa dreaptă conducând-o Tarichii, sub comanda lui Pelamus, aripa stângă Thynnocephalii; la mijloc Carcinochirii. Tritonomendenţii, nevoind să dea ajutor nici unora nici altora, sieteau liniştiţi în neutralitate. Ciocnirea s-a întâmplat lângă templul lui Neptun. Ne repezirăm, scoţând

un zgomot atât de mare, că pântecele chitului răsună ca o peşteră adâncă. Punându-i pe fugă, fiind adversarii neînarmaţi, îi urmărim prin pădure şi în sfârşit rămânem stăpâni pe tot câmpul de bătaie.

Câtva timp în urmă, ne trimit ştafete, îşi ridică morţii şi ne fac propuneri de pace. Noi însă respingem orice fel de armistiţiu şi a doua zi pătrunzând în ţara lor, îi tăiem pe toţi în bucăţi, afară de Tritonomendenţii. Aceştia însă văzând cum ne-am purtat cu ceilalţi, o iau la fugă, alergând prin bran-chile chitului şi se aruncă în mare. De atunci, ajun gând în stăpânirea ţării curăţită de inamic, trăirăm în linişte, fără teamă de duşmani, dându-ne la diferite îndeletniciri, cu vânatul, cu cultura viţii de vie, cu culesul fructelor din arbori, aidoma ca nişte oameni care trăiesc liber şi plăcut într-o mare închisoare, de unde este peste putinţă să ieşi. Petrecurăm astfel un an şi opt luni.

În ziua a cincea din luna a noua, cam pe la a doua căscătură a gurii, căci în fiecare ceas chitul căscă odată, în cât puteam să cunoaştem ceasurile după acele căscaturi: deci cam pe la a doua căscătură, s-au auzit numeroase voci şi un mare zgomot, ca un cântec şi un sunet de lovituri de vâslaşi, înspăimântaţi, cum eră şi firesc, ne strecurăm spre gâtlejul bălenii şi, stând între dinţii ei, am văzut priveliştea cea mai ciudată: nişte uriaşi de o înălţime de o jumătate de stadiu plutind pe nişte insule mari, ca pe nişte corăbii cu trei rânduri de lopeţi. Ştiu bine că cele ce istorisesc, vor parcă de necrezut totuşi le voi spune. Aceste insule erau lungi, dar nu prea înalte – şi fiecare de un cercuit cam de o sută de stadii, purtând câte o stuă două zeci de asemenea uriaşi. Unii şezând pe marginea insulii, se slujau, în loc de lopeţi, de nişte chiparoşi colosali, cu crengi şi cu frunze cu tot; în partea dinapoi, la pupă, eră un pilot în picioare, urcat pe o colină şi ţinând în mână o cârmă de aramă lungă de un stadiu. La proră patru zeci de luptători înarmaţi, gata de luptă; ei erau întocmai ca oamenii, în afară de păr, care eră de foc strălucitor, de aceea nici nu aveau nevoie de coiluri. În loc de pânze, fie care insulă avea în mijlocul ei o pădure întinsă care se „umflă la

suflarea vântului şi era mânată unde voia pilotul. Ele aveau o căpetenie a vâslaşilor şi aceştia manevrau voiniceşte, cum se face când pornesc coră biile cele mari.

La început n-am văzut decât două sau trei; dar, în urmă, s-au ivit vreo şase sute, care separându-se în două flote, au început o luptă năvală. Prorele se ciocnesc; mai multe vase sunt scufundate altele sunt sparte şi intră apa în ele; mai multe însă luptă vitejeşte şi nu se lasă învinse; oamenii aşezaţi la proră îşi desfăşoară toată puterea, se reped asupra vasului inamic şi măcelăresc pe toţi fără nicio milă; nu se fac de loc prizonieri. În loc de cângi, ei aruncă polypi groşi, legaţi unul de altul, care încurcându-se în pădure, opresc mersul corăbiei. Ei se luptă şi se rănesc cu lovituri de scoici care una singură ar umplea un car, şi cu bureţi de mărimea unui pogon.

Una din flote avea de comandant pe Aeolo-centaurus (Aeolos, Aeol; centaurus, centaur), cealaltă pe Thalassopotes (care bea apa mării). Ceartă între ele s-a iscat, zice-se, pentru nişte pradă. Se spunea că Thalassopotes ar fi luat lui Aeolocentaur mai multe cirezi de delfini: aceasta se putea bănui din strigătele lor din care am aflat de asemenea şi numele celor doi regi. În cele din urmă biruinţa rămase pe partea armatei lui Aeolocentaur; acesta a scufundat mai mult de o sută cinci zeci de insule duşmane; pe alte trei le cuceresc cu tot echipagiul. Celelalte fug cu pupele sfărâmate. Învingătorii le urmăresc câtva timp şi spre seară se întorc la cele naufragiate şi pun mâna pe vasele duşmane şi recapătă avutul lor propriu, căci şi ei au pierdut mai mult de optzeci din insulele lor. În urmă ridică un trofeu, ca amintire a acestei nesomachii (lupte navale insulare) şi atârnă pe capul balenei o insulă duşmană cucerită.

În noaptea aceasta ei petrec lângă balenă, de care leagă funiile şi ancorele. Acestea erau făcute din cristal şi erau foarte groase. A doua zi însă, după ce au făcut un sacrificiu pe spatele chitului şi după ce şi-au îngropat morţii, pleacă veseli, cântând un cântec de biruinţă. Astfel

a fost lupta insulelor.

II

Din această clipă, viaţa ce o ducem în chit a devenit nesuferită şi ne mai putând să o suportăm căutăm toate mijloacele ca să scăpăm de aci. La început ne-am gândit că ar fi de ajuns să facem o gaură în coasta dreaptă, pe unde să fugim şi începurăm să şi săpăm. Dar, după ce am făcut o groapă de cinci stadii, fără niciun folos, am părăsit acest plan şi am hotărât să dăm foc pădurii: pe această cale eră sigur că animalul va muri şi noi vom scăpa mai uşor. Ne-am apucat deci să dăm foc părţilor dinspre coadă. Şapte zile şi şapte nopţi chitul ni s-a părut că nu simte căldura, dar în ziua a opta şi a noua ne-am dat seama că el e bolnav: deschidea gura cu mai puţină uşurinţă şi când o deschidea o şi închidea numai decât. În ziua a zecea şi a unsprezecea era în agonie şi a început chiar să miroase greu. În ziua a douăsprezecea observăm, ceva cam târziu, că dacă nu punem repede un căluş ca să nu mai poată să-şi închiză de tot gura, avem să pierim cu toţii închişi în cadavru. De aceea, aşezăm în fălcile lui grinzi enorme, apoi ne pregătim corabia, în care încărcăm o mare proviziune de apă şi celelalte necesarii şi aşezăm pe Scintharus ca pilot. A doua zi chitul a murit.

Ne târâm corabia, o trecem printre dinţii mon strului şi de sus o facem să alunece uşor pe apă. Apoi, urcându-ne călare pe spatele chitului, aducem un sacrificiu lui Neptun lângă trofee, rămânând aci trei zile, din pricina lipsei de vânt; a patra zi însă întindem pânzele. Pe drum întâlnim, dar dăm la o parte, numeroasele cadavre ale acelora care pieriseră în lupta năvală şi măsurându-le ne mirăm de mărimea corpurilor lor. După o călătorie pe mare de câteva zile, pe o vreme admirabilă, vântul Boreas începe să sufle cu putere şi se face aşa de frig că toată marea a îngheţat până la o adâncime de patru sute de paşi, aşa că ieşind din corabie mergem pe gheaţă. Dar, fiindcă vântul suflă mereu şi devenia din ce în ce mai nesuferit, am luat hotărârea, după povaţa lui Scintharus de a scobi în gheaţă o mare

bortă, unde am stat treizeci de zile, făcând foc şi hrănindune cu peşti, pe care îi găseam scobind ghiată. Dar lipsindune însă cele necesare, ne ducem din nou la corabie, o desprindem din gheaţă, întindem pânzele şi o pornim încet şi liniştit, târând-o pe gheaţă. După cinci zile, se face timpul cald, ghiată se topeşte şi marea se preface iarăşi într-o masă de apă.

Navigaserăm cam trei sute de stadii, când am fost mânaţi într-o insulă mică şi părăsită; luăm apa care începuse să ne lipsească, vânăm doi tauri sălbatici cu săgeţile noastre şi o pornim din nou. Aceşti tauri n-aveau coarnele pe cap, ci sub ochi, aşa precum voia Momus1). Câtva timp în urmă, intrăm într-o mare, care nu era de apă, ci de lapte. În mijlocul ei eră o insulă albă, plină de vii. Această insulă eră un caş enorm, cu totul întărit, după cum ne-am putut încredinţa în urmă, mâncând din el şi

Momus, zeul criticii, impută taurului lui Neptun de a nu fi avut coarnele sub ochi.

având o lungime de jur-împrejur de douăzeci şi cinci de stadii. Viţa era încărcată de struguri, dar în loc de vin, la stoarcere dedea lapte. În mijlocul insulei era construit un templu, închinat nereidei Galatea, după cum reieşia dintr-o inscripţie (Galatea, de lapte). Cât am rămas aci, pământul ne-a procurat mâncarea, iar laptele din struguri, băutura. Se spunea că în această ţară domnia Tyro (tyro, caş) fiica lui Salmoneu, ca răsplată ce a primit de la Neptun, când acesta a părăsit-o...

Rămânem în această insulă cinci zile, iar într-a şasea o pornim, cu o adiere plăcută şi pe o mare liniştită. Într-a opta zi, când ieşiserăm acum din valurile de lapte şi ne găseam în apa sărată şi azurie, zărim o sumedenie de oameni care alergau pe undele mării; semănau în toate cu noi şi la corp şi la statură, afară de picioare, care erau de plută, de unde şi numele lor de Phellopozi, (phellos plută, pus, picior). Am rămas foarte uimiţi văzându-i că în loc să se scufunde, se ţineau la suprafaţa apei şi mergeau fără

frică. Unii dintre ei ne agrăesc salutându-ne greceşte şi ne spun că se duc la Phello, patria lor. Câtăva vreme chiar ne însoţesc, alunecând de-a lungul corăbiei noastre; dar, în urmă, schimbând direcţia, ne părăsesc, urându-ne călătorie bună. Curând după aceea descoperim mai multe insule şi aproape de noi, la stânga, această Phello, spre care se grăbiau tovarăşii noştri de călătorie: este o cetate zidită pe o bucată mare şi rotundă de plută. În depărtare, şi ceva mai la dreapta, zărim cinci alte cetăţi foarte mari şi foarte ridicate, din care ieşea mult foc.

În faţa prorii era o insulă largă, la suprafaţa apei, la o distanţă mai mică de cinci sute de stadii. Ne apropiem de ea: de odată un miros cu totul deosebit, suav şi parfumat, ajunge până la noi, un miros ca cel despre care spune Herodot că suflă din Arabia fericită: eră un amestec de trandafiri, narcişi, zambile, crini, micşunele, myrthi, dafini şi floare de viţă, care ne îmbătă mirosul. Încântaţi de acest parfum dulce şi pe când nădăjduiam în sfârşit, să dăm de fericire după atâtea necazuri, înaintăm spre insulă. Când ne-am apropiat, am văzut din toate părţile porturi numeroase şi colosale şi fluvii cristaline, vărsându-se liniştit în mare; apoi livezi, păduri, păsări ciripitoare cântând unele lângă ţărm, mai multe însă pe ramuri. Un aer curat şi suflând uşor se răspândia în toată regiunea; o adiere plăcută de zefiri mişcă din frunzişul de acolo. Din ramurile agitate uşor, murmură necontenit o melodie plăcută, întocmai ca sunetul ce iese din flaut în mijlocul unei pustietăţi. Se auzea şi un zgomot de voci, nu gălăgios, ci ca cel care se aude la ospeţe, când pe lângă melodia chitarei şi a flautului se adaugă laudele şi aplausurile oaspeţilor.

Fiind încântaţi de toate acestea, ne apropiem de ţărm; intrăm în port şi debarcăm, lăsând pe navă pe Scintharus şi doi dintre tovarăşii noştri. Trecând printr-o livade smălţată de flori, întâlnim sentinele şi paznici care ne leagă cu ghirlande de trandafiri, (n-au alte legături mai tari) şi ne duc înaintea căpeteniei lor. Pe drum aflăm că ne găsim în *Insula Fericiţilor*, stăpânită de Rhadamanthe din

Creta. Ne duc înaintea tribunalului acestuia şi judecata noastră se fixează a patra pe lista zilei.

Întâia judecată înaintea noastră a fost judecată lui Ajax, fiul lui Telamon. Era vorba, dacă trebuie sau nu, să fie primit în numărul eroilor. Era acuzat că s-a sinucis într-un acces de nebunie. După lungi dezbateri Rhadamanthe aduce sentinţă că trebuie să bea hellebor, apoi să fie dat în îngrijirea medicului Hippocrate din Coş, iar când îşi va fi redobândit mintea, să fie admis la ospăţul zeilor.

A. Două judecată era o judecată de amor. Thescu şi Menelau îşi discutau pe Elena, cu cine anume trebuia să trăiască. Rhadamanthe se pronunţă pentru Menelau, din cauza multor necazuri şi primejdii ce a pătimit pentru această căsătorie a sa; de altfel Thescu avea şi alte femei, pe Amazoana şi pe fetele lui Minos.

A treia judecată era pentru întâietate, între Alexandru, fiul lui Philipp şi Hannibal din Carthaginea; câştig în cauză a primit regele Macedoniei, căruia îi s-a ridicat un tron aproape de cel al lui Cyrus cel Bătrân, regele Perşilor.

Al patrulea veni rândul nostru. Judecătorul ne întrebă de ce, în viaţă fiind, am intrat în această regiune sfântă. Îi povestim toate păţaniile noastre, fără să fi lăsat ceva la o parte. El, dând ordin să stăm puţin, a examinat îndelungă vreme cauza noastră, luând şi părerea celorlalţi judecători; în adevăr, erau mai mulţi judecători de şedinţă, între alţii Aristide cel Drept din Athena. În cele din urmă, pronunţă sentinţa, după care aveam să ne primim pedeapsa pentru curiositatea noastră şi pentru călătoria noastră, după moarte, dar că, pentru moment, aveam dreptul să rămânem în insulă şi să luăm parte la ospăţul eroilor şi apoi să plecăm. În acelaşi timp, a stabilit şi durata de şapte Iuţii pentru şederea noastră acolo.

Atunci, căzând deodată de pe noi ghirlandele de flori, cu care eram încătuşaţi, am fost introduşi liberi în cetate la ospăţul celor Fericiţi. Cetatea fericiţilor este în întregime de aur, zidurile de jur-împrejur de smaragd; are şapte porţi făcute fiecare dintr-o singură bucată de cinnamom;

pavagiul dinăuntrul zidurilor oraşului e de fildeş; toate templele zeilor sunt zidite din beryl şi pe altarele lor, făcute dintr-o singură bucată de amethyst, se jertfesc hecatombe întregi. Împrejurul cetăţii curge un fluviu de smirnă deosebită; el are o sută de coţi regali ca lărgime, adâncimea este de cinzeci, aşa că poţi uşor să înnoţi. Băile de aci sunt nişte clădiri enorme de cristal, parfumate cu cinnamom; în loc de apă basinurile sunt pline cu rouă caldă.

Ca veşminte Fericiţii se folosesc de pânză subţire de păianjen de culoare de purpură; de altfel ei n-au corpuri, nu pot fi atinşi cu mâna, n-au carne şi nu sunt decât nişte făpturi şi fantome: cu toate acestea, deşi n-au corp, totuşi se ţin drept, se mişcă, gândesc şi vorbesc. Într-un cuvânt, ei seamănă cu sufletele desfăcute de materie, dar îmbrăcând o aparenţă corporală. Dacă cineva nu-i atinge, nu poate fi convins că nu este corp ceea ce vede; sunt în adevăr umbre care merg, dar nu umbre negre. Nimenea la ei nu îmbătrâneşte, fiecare îşi păstrează vârsta pe care a avut-o când a sosit aci. Noapte la ei nu există, deşi ziua nu e prea luminoasă; un fel de crepuscul, asemenea cu zorile de dimineaţă, dinaintea răsăritului soarelui, învăluie întreaga regiune. Tot anul nu cunosc decât un singur anotimp; e o primăvară vecinică cu un singur vânt: zephyrul.

Ţara este smălţuită de tot felul de flori, umbrită de crânguri stufoase şi încântătoare. Viţa de vie rodeşte aci de douăsprezeceori pe an şi în fiecare lună se încărcă de fructe. Persecii, merii şi ceilalţi pomi de toamnă produc de treisprezeceori, dând o recoltă dublă în lunile consacrate Minervii. În loc de grâu spicele poartă pâini, gata de a fi mâncate, ca ciupercile. Împrejurul oraşului se găsesc trei sute şaizeci şi cinci de izvoare de apă, tot atâtea de miere, cinci sute de smirnă; acestea însă sunt mai mici, şapte fluvii de lapte şi opt de vin.

Ospăţul se ţine afară din oraş, într-o localitate care se numeşte *Câmpiile Élysée*. Este o livadie splendidă, înconjurată cu arbori numeroşi şi deşi, a căror frunzişuri

dau umbră oamenilor culcaţi pe un covor de flori. Vânturile îngrijesc aci de rânduiala şi serviciul ospăţului, fără să fie nevoie de paharnici. Aceştia nu sunt necesari: nişte arbori mari de cristalul cel mai străveziu, fiind aşezaţi împrejurul banchetului, au fructe care servesc de cupe de toate formele şi de toate mărimile. Fiecare comesean sosind la ospăţ, ia una sau două cupe, le pune înaintea sa şi vasul se umple numai decât de vin: asta este felul lor de a bea. În loc de coroane însă privighetori şi alte păsări cântătoare împrăştie din ciocurile lor asupra capetelor comesenilor flori culese din livezi, întocmai că florile de zăpadă, zburând şi cântând deasupra lor. Se ung şi cu parfumuri în chipul următor: nori deşi sorb din izvoare şi din fluvii miresme, apoi, întinzându-se de asupra banchetului, la adierea uşoară a vântului, se revarsă asupra lor în ploaie de rouă măruntă.

În timpul mesii cei fericiţi nu sunt lipsiţi de muzică şi cântece. Se cântă mai ales cântecele lui Homer. Şi acest poet ia parte la ospăţ, fiind aşezat la masă deasupra lui Ulysse. Sunt coruri de băieţi şi de fete: ele sunt conduse şi dirijate de Locrianul Eunomus, Arion din Lesbos, Anacreon şi Stesichor, căci şi pe acesta l-am văzut fiind împăcat acum cu

Elena. După ce încetează aceştia să cânte, inedpe un al doilea cor de lebede, de rândunici şi de privighetori. După ce a isprăvit şi acestea, pădurea întreagă se pune atunci să cânte din flaut, la adierea uşoară a vântului.

Cea mai mare strălucire a banchetului o fac două izvoare, unul al *Râsului*, altul al *Plăcerii*. Fiecare oaspe, la începutul mesii, se duce să bea din ele şi astfel tot timpul îl petrece în râs şi în plăcere.

Am să vă povestesc acum despre toţi oamenii însemnaţi pe care i-am văzut aci: erau mai întâi, toţi semizeii şi eroii care s-au luptat la Troia, afară de Ajax din Locri; se spune că el singur s-a pedepsit în lăcaşul celor nelegiuiţi (pentru că violase pe Cassandra). Apoi, printre barbari, cei doi Cyrus, Anacharsis din Scythia, Zamolxe din

Thracia, Numa din Italia, Lycurg din Lacedaemor, Phocion din Athena, Tellus şi cei şapte înţelepţi, afară de Periandru. Am văzut şi pe Socrate, fiul lui Sophronisc, stând la palavre cu Nestor şi Palamede. Pe lângă el se găsia Hyacinth din Lacedaemon şi Narcis din Thespi, Hylas şi mai mulţi alţi băieţi frumoşi. Şi mi se parcă că îndrăgise pe Hyacinth, căci stetcă mai ales cu el. Se mai spuncă că Rhadamanthe nu prea eră mulţumit de Socrate şi că de mai multe ori l-a ameninţat că-l va goni din insulă, dacă va mai continuă cu glumele sale şi nu se va lăsa de ironiile sale în timpul ospăţului. Numai Plato nu era de faţă. Se spuncă că el locuieşte în cetatea sa ideală, folosindu-se de forma statului şi de legile pe care el le-a compus.

Aristipp şi Epicur aveau aci o mare trecere, fiind oaspeţi plăcuţi, darnici şi veseli. Se găsia aci şi Esop din Phrygia, făcând pe caraghiosul celorlalţi, Diogene din Sinope aşa de mult s-a schimbat din apucăturile sale că s-a căsătorit cu vestita curtezană Laiş, şi adeseori în beţie să ridică şi joace şi să spuie fel de fel de fleacuri, ca la chef. Filosofi stoici nu se văd: se spuncă că ei sunt pe cale să urce colina grea a virtuţii. Am aflat despre Chrysipp că lui nu i eră îngăduit de a intra în insulă înainte de a fi luat pentru a patra oară hellebor. Se spuncă că şi Academicii aveau intenţia să vie; dar că deocamdată se abţineau şi meditau; ei nu erau siguri nici de aceea dacă insula există sau nu. De altfel, socotesc că ei se tem de judecata lui Rhadamanthe, fiindcă ei nu admit niciun fel de judecată. Se spuncă că mulţi dintre ei şi-au luat curajul de a urmă pe cei care au venit în insulă, dar că hezitarea lor i-a împiedicat de a sosi şi că s-au întors îndărăt din mijlocul drumului.

Iată care sunt cei mai însemnaţi din Fericiţii care se găseau aci. În cea mai mare cinste ţin pe Achille, apoi pe Thescu. În ceea ce priveşte iubirea şi dragostea, ei o fac pe faţă, sub ochii tuturor a, bărbaţi şi femei, şi aceasta nu li se pare lucru ruşinos.

Toate femeile sunt în comun şi niciunul nu era gelos de vecinul său. În această privinţă sunt platonici

desăvârşiţi.

De abia trecuseră două sau trei zile când, întâlnind pe poetul Homer şi amândoi, neavând nicio treabă, îl întreb între altele, de unde este, spunându-i că la noi e o mare discuţie în privinţa aceasta. Îmi răspunse că ştie bine că unii îl cred din Chios, alţii din Smyrna şi cei mai mulţi din Colophon: el însă spuse că e babylonian şi că de concetăţenii săi nu se numai Homer, ci Tigrane, că fiind trimis ca obstatic (homeros, obstatic) la Greci, şi-ia schimbat numele, L-am făcut câteva întrebări referitor la versurile scoase de critici din poemele sale, dacă în adevăr au fost scrise de el în sus. Mi-a afirmat că toate erau făcute de el. Am condamnat glumele nesărate ale gramaticelor Zenodot şi Aris-tarch. După ce mi-a explicat toate acestea, l-am întrebat din nou, de ce şi-a început poemul cu „Mânia” şi mi-a răspuns că i-a venit în minte fără să se gândească. Am voit să ştiu de aşijderea, dacă a scris Odyssea înaintea Iliadei, după cum cred mulţi. Mi-a spus că nu. Dacă a fost orb, după cum pretind unii, nu l-am mai întrebat, căci avea ochii deschişi. Adeseori stăm de vorbă cu el, când îl vedeam fără treabă; veniam la-el şi-i puneam fel de fel de ce-ştiuni; el se grăhia să-mi răspunză, mai ales în urma procesului ce l-a câştigat împotriva lui Thersit. Acesta îl dăduse în judecată pentru calomnie, fiindcă îşi bătuse joc de el în poema sa. Homer a fost însă achitat, fiind apărat de Ulysse.

Cam în aceeaşi vreme a sosit şi Pythagora din Samos. Acesta, după ce s-a metamorfozat de şapte ori şi după ce a trecut prin şapte corpuri diferite, isprăvise purificarea sufletului. Partea dreaptă a – corpului lui era cu totul de aur. După ce a fost judecat, a fost găsit vrednic să rămână în locaşul Fericiţilor, dar era oare care nesiguranţă, ce nume avea să i se dea, cel de Pythagora sau Euphorb. Şost şi Empedocle cu corpul ars de tot şi acoperit de pârjolituri; el însă n-a fost primit, cu toate rugăciunile sale.

Curând veni timpul, când se prăznuiau *Tha-natusia* (thanatos, moarte), Mortuaria. Preşedenţia o avea Achille pentru a cincea oară şi Thescu pentru a şaptea oară. N-am

să istorisesc toate amănuntele;

voi spune numai că Carus, un urmaş al lui Hercule, a câştigat victoria asupra lui Ulysse, care se luptă cu el pentru coroană. Premiul în lupta de pugilat a fost împărţit între Arius din Aegypt, al cărui mormânt este la Corinth şi între Epeus care s-a luptat cu el cu succes. Pentru paneraş nu era un premiu; cât pentru curse, nu-mi aduc aminte de învingător. Printre poeţi cu mult înaintea tuturor a a fost Homer, a câştigat însă o coroană şi Hesiod. Premiile pentru toţi luptătorii sunt coroane de pene de păun.

De abia se sfârşiseră jocurile, când s-a dus vestea că criminalii care fuseseră pedepsiţi în lăcaşurile nelegiuiţilor şi-au sfărâmat lanţurile, au biruit străjile şi ameninţă să intre în insula Fericiţilor. În fruntea lor se spuncă că merge Phalaris din Agrigent, Busiris din Aegypt, Diomede din Thracia, Sciron şi Pityocampte. La această veste, Rhadamanthe a dispus ca eroii să se aşeze în linie de bătaie pe ţărm: comandanţi erau Achille, Thescu şi Ajax, fiul lui Telamon care scăpase de nebunia sa. Se începe lupta; învinseră însă eroii, mai ales în urma ţinutei deosebite a lui Achille. Chiar şi Socrate aşezat în aripa stângă s-a luptat aci vitejeşte şi cu mult mai bine decât când s-a luptat în viaţă la Delium. Când s-a apropiat duşmanul, el n-a luat-o la fugă şi nici măcar nu şi-a întors faţa. De aceea, îi s-a dăruit în urmă, ca răsplată pentru curajul său, o mare şi splendidă grădină, în mahalaua cetăţii, unde mai târziu îşi strângea prietenii ca să stea de vorbă, dând acestui loc numele de Necracademie, adică Academia morţilor.

Cei învinşi sunt făcuţi din nou prisonieri şi, în lanţuri sunt trimişi înapoi pentru ca să-şi primească o pedeapsă şi mai grozavă. Homer a cântat şi această luptă într-un poem pe care mi l-a dat să-l duc compatrioţilor mei, dar l-am pierdut mai târziu împreună cu alte lucruri. Începea astfel:

Cântă-mi, o Muză, lupta ce fuse în Infern la eroi.

În urmă se ferse fasole, după obiceiul ţării, când se câştigă o victorie şi s-a sărbătorit un ospăţ triumfal cu un

mare alaiu. Numâi Pythagora n-a luat parte şi a stat retras fără să mănânce, din cauza scârbei ce o avea pentru mâncarea de fasole.

Trecuseră şase luni şi eram în mijlocul celei de a şaptea, când s-a întâmplat un fapt cu totul neprevăzut. Cinyras, fiul lui Scintharus, un băiat frumos şi bine făcut, se amorezase de multă vreme de Elena, care, la rândul ei, lăsase să se înţeleagă că este cuprinsă de o patimă vie pentru tânăr. Adeseori îşi trăgeau cu ochiu', în timpul ospăţului, beau unul în sănătatea celuilalt şi se sculau de la masă pentru ca să vorbească numai singuri prin pădure. Cinyras fiind doborât de patima iubirii şi în neputinţă de a şi-o satisface, se gândi să răpească pe Elena şi să fugă cu ea. Ea se învoi şi hotărâră să fugă într-o insulă din apropiere, fie la Phello, fie la Tyroessa. Introduseră, de multă vreme, în taina lor, pe trei din tovarăşii mei cei mai îndrăzneţi. Cinyras însă nu spusese nimica tatălui său, căci se temea să nu se împotrivească planurilor lui. Gândul lor încearcă să-l aducă la îndeplinire. Noaptea următoare, în clipa când eu eram absent şi adormit în sala de banchet, ei sosesc fără să ştie cineva, iau pe Elena cu ei şi în grabă o pornesc în largul mării.

Cătră miezul nopţii, Menelau deşteptându-se şi observând că soţia să nu este în pat, începe să strige grozav şi se duce să dea de fratele său şi împreună se îndreaptă spre palatul lui Rhadamanthe. În zorii zilii, nişte spioni veniră să aducă vestea că au văzut o corabie îndepărtându-se şi că acum eră la o mare distanţă. Numai decât dete ordin Rhadamanthe că cincizeci de eroi să se îmbarce pe un vas format dintr-o singură bucată de lemn de asfodel şi să se pună pe urma fugarilor. Muncind voiniceşte, îi ajung cu corabia, cam pe la amiazi, tocma pe când era gata să intre în oceanul de lapte aproape de Tyroessa: atât de puţin rămăsese ca să nu scape.

Eroii legându-le corabia cu un lanţ de roze, o aduc îndărăt în port. Elena plângea şi fiindu-i ruşine îşi acoperia faţa. Rhadamanthe întreabă pe Cinyras şi pe tovarăşi, dacă nu cumva au şi alţi complici; răspunzând că sunt singuri

vinovaţi, fură legaţi şi, fiind bătuţi cu naibă, au fost izgoniţi în lăcaşul celor nelegiuiţi.

În acelaşi timp, se aduce hotărârea că trebuie să părăsim insula cât mai repede şi ne permite să mai rămânem o singură zi. Eu eram nemângâiat şi am început să plâng, văzând câte bunătăţi trebuie să părăsim, pentru ca să reiau din nou viaţa mea de rătăcitor. Cei fericiţi însă mă mângâiară, spunându-mi că peste câţiva ani am să mă întorc să-i văz şi-mi arătară viitorul meu tron şi scaunul de la masă, lângă cei mai iluştri. Eu însă mă duc să găsesc pe Rhadamanthe şi-l rog stăruitor să-mi descopere viitorul şi să-mi arate calea de urmat. Acesta îmi spune că am să ajung în patrie, dar după multe rătăciri şi după mari. Primejdii. Nu voi însă nicidecum să fixeze timpul întoarcerii mele; şi arătându-mi mai multe insule (se vedeau cinci şi o a şasea mai departe decât celelalte) îmi spune: „Aceste insule sunt insulele celor *Nelegiuiţi*. Din acestea iese necontenit foc; a şasea este insula *Visurilor*. După ea este insula lui Calypso, dar nu poţi să o vezi. După ce vei fi trecut de ele, vei găsi un continent enorm, opus celui locuit de voi. Aci ai să păţeşti, multe, vei străbate diferite ţări, vei călători printre oameni sălbatici şi, în sfârşit, vei ajunge în celălalt continent”. Astfel grăi Rhadamanthe.

Sfârşind vorba, smulse din pământ o rădăcină de naibă, mi-o dete în mână, poruncindu-mi ca în cele mai mari primejdii să mă adresez la ea. Îmi dete povaţa, în acelaşi timp, că dacă voi ajunge în această ţară să nu scormonesc în foc cu sabia, să nu mănânc lupin (cafeluţă), că dacă îmi voi aduce aminte de aceste poveţe, voi putea avea nădejdea să mă întorc în insula Fericiţilor. Din acest moment, am început să fac pregătiri pentru plecare, iar la masă, am stat împreună cu toţii. A doua zi, ducându-mă la Homer, l-am rugat să-mi facă o inscripţie în distich: mi-a făcut-o. Am ridicat în port o coloană de beryl şi am săpat cele două versuri:

Locurile acestea văzutu-le-a al zeilor iubit Lucian şi-apoi sănătos întorsus-a iarăşi acasă.

Aceasta a fost ultima noastră zi în insulă, căci a doua zi am pornit, fiind conduşi de eroi; Ulysse însă apropiindu-se de mine, îmi dete, fără ştirea Penelopei, o scrisoare să o duc în insula Ogygia pentru Calypso. Rhadamanthe ne-a dat ca conducător pe pilotul Nauplius, pentru ca, dacă am fi ajuns în vreuna din insulele vecine, să nu ne aresteze cineva, că am fi navigat acolo, din cine ştie ce motiv.

Îndată ce am ieşit din aerul de miresme, am fost cuprinşi îndată de un miros de nesuferit de asfalt, de pucioasă şi de păcură care ardeau împreună: în acelaşi timp, am simţit o bură grozav de dezgustătoare de oameni care erau prăjiţi, un aer negru, întunecos că funinginea, din care se răspândia asupra noastră o rouă de păcură: apoi am auzit mare zgomot de bătăi şi plânsete de oameni care gemeau.

N-am debarcat în toate insulele, ci numai întruna, a căreia descriere e următoarea: Eră înconjurată din toate părţile de stânci prăpăstioase, cu pietre goale şi colţuroase, neavând nici arbori nici apă. Agăţărându-ne cu multă trudă printre vârfurile zghiaburilor, înaintăm pe o potecă plină de ghimpi şi de doriţi şi ajungem într-un loc, ca privelişte, îngrozitor. De aci dăm apoi de o închisoare unde eră locul de tortură. Întâia înfăţişare a acestui loc ne umple de uimire. Peste tot se ridică din pământ o holdă de săbii şi de pumnale: trei fluvii curg de jur-împrejur: unul de murdalâc, al doilea de sânge, al treilea, aşezat la mijloc, de foc, enorm de mare şi de netrecut; acesta curge ca apa şi valurile sale se frământă ca valurile mării; are peşti numeroşi, dintre care unii seamănă cu tăciuni aprinşi, alţii, mai mici, ca nişte cărbuni arzând; îi numesc lychnisci (lychniscos, lampă mică).

Spre interior eră o singură intrare şi acea foarte strâmtă; ea e păzită de Timon din Alhena. Am intrat totuşi, subt chezăşia lui Nauplius, şi am văzut pedepsindu-se mai mulţi regi şi încă şi mai mulţi particulari, dintre care unii ne erau cunoscuţi. Astfel am observat pe Cinyras înăbuşit de fum şi spânzurat. Călăuzele noastre ne arată viaţa

fiecăruia dintre ei şi pricina pentru care au fost pedepsiţi. Cea mai crudă pedeapsă se dedea celor care au minţit în viaţa lor şi care au scris lucruri neadevărate. Între aceştia era Ctesias din Cnid, Herodot şi mulţi alţii Văzându-i pe aceştia, am început să am bune speranţe pentru viitor, eu care n-am spus niciodată nicio minciună.

Întorcându-mă repede la corabie, căci nu puteam să mai sufer o astfel de privelişte, mi-am luat adio de la Nauplius şi am pornit la drum. Dar vedem numai decât, la o mică depărtare, insula *Visurilor*, înconjurată de întuneric şi pe care de abia puteai să o distingi cu ochii. Întocmai ca şi visurile, ea se îndepărtă la apropierea noastră, fugia şi parcă că se evaporează. În cele din urmă însă o prindem, intrăm în portul numit Hypnus (Somnul), aproape de porţile de fildeş, unde se ridică templul lui Afectryon (Alectryon, cocoş): Seara debarcăm şi pătrundem în insulă, unde vedem o grămadă de vise de tot felul. Am să descriu această insulă pe care nimenea, înainte de mine, n-a descris-o; Homer aminteşte de ea, dar, ceea ce el spune, nu este exact.

De jur-împrejur, ea este înconjurată de o pădure formată din maci înalţi şi de mătrăgună şi plină de nenumăraţi lilieci de noapte, singura pasăre ce se găseşte în insulă. În apropiere curge un râu, numit de locuitori Nyctiporus (care curge noaptea), izvorând din două izvoare de lângă nişte porţi care se cheamă Negretos (care nu se deşteaptă niciodată) şi Pannychia (care doarme toată noaptea). Împrejmuirea cetăţii, înaltă şi de culori diferite, seamănă foarte mult cu curcubeul. Acest zid n-are două porţi, cum spune Homer, ci patru, dintre care două dau spre câfhpia Laşităţii, una e de fier, a doua de argila; prin acestea se spune că ies visurile îngrozitoare, sângeroase şi crude; celelalte două porţi sunt aproape de port şi dau spre mare: una e de corn, prin care am intrat şi noi, cealaltă de fildeş. Intrând în cetate dai la dreapta de templul Nopţii. Aceasta este cea dintâi zeitate a lor, împreună cu Afectryon, al căreia templu este lângă port. La stânga este palatul Somnului. Acesta este regele

regiunii şi cârmuieşte ţara cu ajutorul a doi satrapi Taraxion (tarasso, tulbur), fiul lui Mataeogene (mataios, deşert şi genos naştere) şi Plutocles (plutos bogăţie, cleos glorie), fiul lui Phan-tasion, (phantasia, imagine). În mijlocul-pieţii publice este un izvor, numit Careotis şi alăturea două temple, cel al înşelăciunii şi cel al Adevărului. Fiecare are câte un sanctuar şi un oracol, al căror preot este Antiphon, care tălmăceşte visele şi care a primit acest dar de la Somn.

Visele nu sunt toate la fel, la chip şi la făptură: unele sunt lungi, frumoase şi plăcute; altele sunt scurte şi urâte; unele par de aur, altele de rând şi fără preţ; unele au aripi, altele au o înfăţişare stranie. Unele par împodobite ca pentru o procesiune, închipuind pe regi, pe zei şi alte maimărimi. Am recunoscut pe mulţi pe care i-am văzut în ţara noastră: aceştia veniră la noi, ne salutară ca pe nişte cunoscuţi; ne-au luat de mână, ne-au adormit şi ne-au tratat cu dărnicie şi prietenie, apoi, după ce ne-au făcut cea mai frumoasă primire, ne-au făgăduit că ne vor face regi şi satrapi. Unele ne-au dus în patria noastră, ne-au făcut să ne vedem prietenii şi ne-au adus înapoi în aceeaşi zi.

Treizeci de zile şi treizeci de nopţi am rămas în această insulă, adormind şi ospătându-ne, când deodată un tunet grozav ne deşteaptă; ne sculăm repede, ne luăm merinde şi pornim. În mai puţin de trei zile, ajungem în insula Ogygia, unde debarcăm. Cel dintâi lutru ce am făcut, am luat scrisoarea lui Ulysse şi am cetit în ea aceste cuvinte:

„Ulysse către Calypso, sănătate.

„Să ştii că îndată ce am plecat de la tine, pe barca pe care mi-o făcusem, am suferit un naufragiu şi de abia scăpând cu ajutorul Leucotheei, am ajuns la Phaeaci; aceştia m-au condus în patria mea, unde mi-am găsit soţia înconjurată de o ceată de peţitori care îmi cheltuiau averea. I-am ucis pe toţi şi în urmă am sfârşit şi eu, fiind omorât de mâna lui Telegon, fiul meu, pe care l-am avut cu

Circe, Acum mă găsesc în insula Fericiţilor. * Grozav de rău îmi pare că am părăsit viaţa pe care o duceam lângă tine şi nemurirea pe care mi-ai făgăduit-o. Îndată ce voi găsi ocazie, am să dau fuga şi să viu din nou la tine”.

Acesta eră cuprinsul scrisorii cu oarecari recomandări ca să fiu bine primit.

Înaintând puţin de la mare am găsit peşterea de care vorbeşte Homer şi pe Calypso scărmănând lână, După ce a cetit scrisoarea o podidiră lacrimile; apoi ne-a poftit înăuntru şi ne-a ospătat împărăteşte; în urmă ne* pune fel de fel de întrebări asupra lui Ulysse şi asupra Panelopii, dacă această femeie e aşa de frumoasă şi aşa de cuminte, cum i-a lăudat-o Ulysse, Noi am răspuns, după cum bănuiau că este pe placul ei.

Sosind seara, ne-am culcat pe ţărmul mării, iar dimineaţa următoare plecăm. Vântul suflând cu putere, am fost luaţi de furtună timp de două zile; în ziua a treia dăm peste Colocynthopiraţi. Aceştia sunt nişte oameni sălbatici care, trăind în insulele din apropiere, se îndeletnicesc cu pirateria, jefuind corăbiile care trec pe acolo. Ei au nişte corăbii mari făcute din dovleci lungi de şaizeci de coţi. După ce au uscat dovlecii, îi scobesc, le sept tot ce au înăuntru şi îi aruncă pe valuri; catartul acestora sunt trestii lungi, iar ca pânze au foi de dovleac (colocynt).

Aceştia se repeziră asupra noastră şi ne atacară cu două corăbii. Rănesc pe mai mulţi dintre tovarăşii noştri, izbindu-i cu sâmburii dovleacului. După ce ne-am luptat într-o luptă nehotărâtă, care a ţinut până la amiazi, am văzut sosind în urma Colocynthopiraţilor o flotă a Caryonauţilor (caryon, coaje de nucă; nautes corăbier). Aceştia erau duşmani între ei, după cum s-a văzut în urmă; căci îndată ce simţiră că se apropie de ei, lăsându-ne pe noi în pace, s-au întors cu corăbiile să se lupte împotriva acelora.

Atunci, în pripă, întinzând pânzele, o luăm la fugă, lăsându-i să se bată între ei. De sigur că Caryonauţii vor fi fost biruitori, căci erau mai numeroşi şi aveau cinci corăbii bine echipate şi mai bine construite. Corăbiile acestora

erau făcute din nuci despicate în două şi golite de sâmburi; fiecare jumătate avea o lungime de cincisprezece paşi. Când ne-am găsit departe de ei, ne-am apucat să ne îngrijim răniţii şi de aci înainte n-am mai părăsit armele, temându-ne de vreo nouă capcană. Şi aveam dreptate.

Căci de abia apuse soarele, când vedem îndreptându-se spre noi, dintr-o insulă din vecinătate, vreo douăzeci de oamenii, călări pe nişte delfini enormi. Şi aceştia erau piraţi. Delfinii s-au împărţit în două cete şi începură să arunce asupra noastră, unii caracatiţe uscate, alţii ochi de rac; în faţa săgeţilor şi lăncilor noastre nu putură rezista, ci, cei mai mulţi dintre ei, fiind răniţi, fugiră în insula lor.

Către mijlocul nopţii, pe când marea era liniştită, ne izbirâm, fără să băgăm de seamă, de un enorm cuib de alcyone, care avcă cel puţin şaizeci de stadii lungime de jur-împrejur. Înăuntru era femeiuşcă.

elocindu-şi ouăle şi nu era mult mai mică decât cuibul său. Zburând din cuib, era cât pe aci să ne scufunde corabia prin adierea aripilor ei: fugind, scoase însă un strigăt de jale, cântecul cunoscut al alcyonelor. Sosind ziua, ne scoborârăm în cuib ca să-l cercetăm; era ca o luntre mare construită din arbori groşi; înăuntru erau cinci sute de ouă, fiecare de mărimea unei butii de Chios. Se observau sub coaje puii care începeau să cârae. Sparserăm cu o secure unul din aceste ouă şi scoaserăm un pui golaş, dar mai mare decât douăzeci de vulturi.

Plecând de lângă cuib şi înaintând în mare, cam la două sute de stadii, privirea noastră ne fu izbită de o minune ciudată şi de neînchipuit. Un chenisc, un fel de gâscă, aşezându-se pe pupă, începu să facă zgomot, bătând din aripi şi, în acelaşi timp. Pilotului Scintharus, care era pleşuv, începu să-i dea părul, dar, ceea ce era şi mai de mirat, catartul corăbii se acoperi de muguri şi-i dădii crăci, iar vârfurile se umplură de fructe. Erau smochine şi ciorchine de struguri, dar necopţi. Văzând acestea, ne-am tulburat grozav, după cum îşi poate închipui lesne ori cine, şi ne rugăm de zei să abată de la noi nenorocirea, dacă

această vedenie ar putea să prevestească ceva rău.

Nu înaintaserăm mai mult de cinci sute de stadii, când vedem o pădure întinsă şi deasă de pini şi de chiparoşi. La început, crezurăm că este un pământ; însă marea era fără fund şi copacii neavând rădăcini, erau plantaţi în apă, în care se ţineau nemişcaţi şi drepţi, ca şi când ar fi înotat. Dar apropiindu-ne şi privind lucrul de aproape, ne găsim într-o mare încurcătură, neştiind ce să facem: căci nu era cu putinţă să navigăm printre arbori, care erau deşi şi ca un părete şi nici nu ne puteam întoarce înapoi. Eu însă mă urc într-un copac, în cel mai înalt, pentru ca să văz ce este dincolo de pădure şi am văzut că ea nu era mai mare de cinci zeci de stadii şi că dincolo eră iar mare. Am găsit de cuviinţă atunci să ridicăm corabia pe deasupra coamelor de copaci, care erau deşi, şi să o trecem, dacă am putea în cealaltă mare. Ne punem pe lucru. Legând-o cu o funie mare, ne suim în copaci şi, cu multă greutate, o tragem spre noi. După multă muncă, o aşezăm pe ramuri şi întinzând pânzele, navigăm, ca pe mare, împinşi de un vânt favorabil. Atunci îmi adusei aminte de versul poetului Anti-mach, care spune undeva:

Când prin pădure cu toţii pluteau cu nava cea mare.

Străbătând această pădure, ajungem în sfârşit la apă, în care ne scoborâm corabia, precum am urcat-o. Marea pe care plutim acum eră curată şi transparentă. Drumul nostru însă este întrerupt deodată de o prăpastie nemărginită, făcută de separarea apei. Era un fel de abis, cum se întâmplă câte odată după un cutremur de pământ. Strângem în pripă pânzele şi corabia noastră se opreşte cu multă greutate, în clipa când eră să fim înghiţiţi. Ne întindem gâturile ca să privim în abis: era o adâncime de mai bine de o mie de stadii, grozavă şi de necrezut. Apa stetea drept, ca tăiată în două felii. Privind împrejurul nostru, observăm la dreapta, la o mică depărtare, un pod făcut de apă şi care unia cele două maluri de apă şi făcea să curgă o mare în alta. Ne întoarcem cu lopeţile noastre corabia înspre acolo şi cu multă caznă izbutim să trecem dincolo, în potriva tuturor aşteptărilor noastre.

De aci, intrăm într-o mare foarte liniştită şi ajungem la o insulă nu prea mare, cu un port uşor de intrat. Ea eră locuită de nişte oameni sălbatici numiţi Bucephali (bous, bôu; chephale, cap), care aveau în frunte coarne cam cum este închipuit Minotaurul. Ne scoborâm ca să luăm apă şi ceva merinde, dacă am găsi, căci nu mai aveam. Am aflat apă aproape de ţărm, dar altceva n-am văzut, decât că am auzit un puternic muget, nu prea departe. Fiindcă socotiam că va fi vreo turmă de boi, am înaintat puţin şi am întâlnit oamenii de care vorbeam. Îndată ce ne zăresc se iau după noi şi prind pe trei dintre tovarăşii noştri; ceilalţi scăpăm cu fuga la mare. Aci, punem mâna pe arme, căci nu puteam lăsa pe tovarăşi nerăzbunaţi; ne repezim asupra Bucephalilor, care îşi împărţiau carnea prizonierilor pe care îi omorâseră; băgăm groaza în ei şi-i punem pe fugă, omorând cincizeci de inşi. Luăm doi captivi şi, cu ei vii, ne întoarcem la ţărm. De ale mâncării n-am găsit. Mulţi dintre ai noştri voiau să ucidem pe oamenii pe care i-am prins. Eu n-am fost de această părere, ci am dat ordin să fie legaţi şi păstraţi până ce vor veni de la Bucephali delegaţi care să trateze răscumpărarea lor. Şi, în adevăr, vedem că aceştia ne făceau semne şi am auzit producându-se un fel de muget plângător care semănă cu o rugăciune. Preţul răscumpărârei a fost multă brânză, peşte uscat, ceapă şi patru cerbi, fiecare cu câte trei picioare, două îndărăt, iar cele dinainte unite într-unul. Cu preţul acesta le dăm înapoi pe prizonieri şi după ce am mai rămas o zi în insulă, pornim la drum.

Şi acum începură să apară peşti şi păsări care zburau şi toate semnele care arată vecinătatea pământului.

Spre seară ajungem la o insulă, nu prea mare, locuită toată de femei, cel puţin aşa păreau, vorbind greceşte. Se apropie de noi, ne întind mâinile şi ne îmbrăţişează. Erau gătite ca curtezanele, toate tinere şi frumoase, îmbrăcate cu tunici până la călcâie. Insula se numeşte Cabalusa (caballusa, cataballusa, aruncând jos), iar cetatea Hydramardia. Fiecare din aceste femei luând pe câte unul

din noi îl conduseră acasă, dându-i găzduire. Eu însă am şovăit, fiindcă sufletul meu presimţea ceva rău şi fiindcă, uitându-mă mai cu băgare de seamă împrejurul meu, am observat oasele şi ţiţ vele multor oameni. Era să strig, să-mi chem tovarăşii, să pun mâna pe arme, dar am tăcut. Am luat însă rădăcina de naibă şi am rugat-o cu multă stăruinţă să mă scape din nenorocirea ce mă ameninţă. O clipă în urmă, pe când gazda mea căută să mă servească, văz că picioarele ei nu sunt de femeie, ci că are copite de măgar. Atunci scoţându-mi sabia, prind pe gazdă, o leg şi o fac să mărturisească totul. Ea s-a împotrivit la început, dar, în cele din urmă, a vorbit spunând că ele sunt femei marine, numite Onoscele (*onos*, măgar; *scelos*, picior) şi că se hrănesc cu trupurile celor ce sosesc la ele: „căci după ce-i îmbătăm, îmi zise, ne culcăm cu ei şi îi strângem de gât în somn". Auzind acestea, las pe femeia legată, mă urc pe acoperişul casei şi strig din toate puterile mele pe tovarăşi. Sosind cu toţii le spun cele ce am aflat, le arăt oasele şi-i conduc la femeia legată. Ea însă se preface în apă şi dispare. Totuşi îmi înfig sabia în această apă, numai de probă: apa s-a prefăcut în sânge.

Plecăm numai decât la corabie şi pornim. În zorii zilei, observăm o ţară care mi se parcă că este ţara din faţa ţârii noastre. După ce ne-am închinat şi am făcut rugăciuni, ne chibzuim ce hotărâre. Să luăm. Unii sunt de părere să debarcăm puţin şi apoi să ne întoarcem la corabie; alţii, să lăsăm pe loc corabia şi să pătrundem în interiorul ţării ca să facem cunoştinţa locuitorilor. Pe când steteam de discuţie, o furtună puternică se ridică deodată şi izbeşte corabia noastră de ţărm şi o sparge. Iar noi de abia avem răgaz să ne scăpăm în înot, luându-ne armele şi tot ce putea fiecare să ia.

Acestea sunt până la sosirea noastră în această insulă diferitele mele păţanii pe mare, în timpul navigaţiunii noastre prin insule, în aer şi în balenei, apoi, după ieşirea noastră din balenă, la eroi, la vise şi în sfârşit la Bucephali şi la Onosceli. Cele ce s-au petrecut în această

insulă, le voi povesti altă dată1).

!) Acă Lucian îşi întrerupe povestirea, pe care n-a mai reluat-o altă dată, precum figâdueşie.

Necyomantia sau Oracolul morţilor
Parodie (după Lucian)
Henipp şi Philonide

Menipp.

Salutare mândră casă, scump lăcaş şi scump cămin Ce mare plăcere, câtă bucurie, când la tin revin.

Philonide.

— Nu-i ăla javră de Menipp? E chiar el, dacă nu mă înşel; e Menipp în carne şi oase. Dar ce o fi vrând cu hainele alea caraghioase, cu pălăria pe cap, cu lira în mână, cu pielea de leu pe umeri? Mă duc la el. Bună ziua, Menipp. De unde vii? Nu te-am mai văzut în oraş, de nu ţiu minte!

Menipp.

Vin din Infern, din triste lăcaşuri Vin de la Pluton, din negrele imaşuri.

Philonide.

— Pe Hercule! Nu ştiam că Menipp a murit şi apoi că a înviat!

Menipp.

Nu, căci viu am fost şi-n viaţă în sânul lui Pluton.

Philonide.

— Şi ce te-a împins să faci o călătorie atât de primejdioasă?

Menipp.

Vârsta-mi tânără, mintea mea cea rece şi apoi şi curajul.

Philonide.

— Opreşte-te, iubite, de a mai face pe actorul şi vorbeşte ca oamenii fără a mai declama versuri. Ce sunt hainile astea pe tine? Ce te-a făcut să călătoreşti prin infern? Crez că drumul până acolo n-o fi nici prea plăcut şi

nici prea încântător!

Menipp.

În Infern mă dusei, în câmpia cea sumbră. Să văz pe Tiresias, să întreb a sa umbră

Philonide.

— Eşti un nebun; altfel, ai vorbi omeneşte şi n-ai spune unor prieteni palavre în versuri.

Menipp.

— Nu te spenă, dragă. Mă întâlniiu cu Euripide şi cu Homer, şi fără voia mea, m-am îmbibat aşa de mult de poezie că, fără să bag de seamă, versurile îmi vin pe buze. Dar, spune-mi, ce mai e nou pe pământ, ce mai fac oamenii prin oraş?

Philonide.

— Nimic nou, sunt ca şi altă dată hoţi, ticăloşi, cămătari, şarlatani”.

Menipp.

— Nenorociţii! păcătoşii! Ei nu ştiu ce măsuri s-au luat de curând în Infern, ce decrete s-au adus, în unanimitate, împotriva celor bogaţi; şi puiu rămas, pe Cerber, dacă au să găsească vreun mijloc de scăpare.

Philonide.

— Ce spui? S-a luat în Infern vreo hotărâre împotriva celor de pe pământ?

Menipp.

— Nu una, mai multe, pe Jupiter! Dar n-am voie să le spun la toată lumea, nici să divulg aceste secrete. M-ar putea declara de nelegiuit înaintea tribunalului lui Rhadamanthe.

Philonide.

— N-ai nicio teamă, Menippe; zău, nu lipsi pe un prieten de cunoştinţa unor lucruri atât de interesante. Ai în faţa ta un om care ştie să tacă şi care, în acelaşi timp, este şi un iniţiat în cele sfinte.

Menipp.

— Îmi ceri un lucru mare şi mă arunci şi în primejdie; cu toate acestea, pentru tine mă expun la toate. S-a hotărât anume, ca toţi bogaţii aceştia, ca toţi oamenii cu

bani, care îşi păstrează averile lor, ca pe Danae…

Philonide.

— Nu-mi vorbi, dragă, de aceste decrete, decât după ce-mi vei fi spus ceea ce mă interesează să ştiu mai întâi: ce te-a făcut să te scobori în Intern? Cine te-a călăuzit până acolo? Ce ai văzut şi ce ai auzit la cei morţi? Căci bănuiesc că un om subţire ca tine n-a lăsat să-i scape nimic din ceea ce a auzit cu urechile şi a văzut cu ochii.

Menipp.

— Am să-ţi fac cunoscut şi aceasta. Căci cum o să mă împotrivesc, când un prieten bun mi-o cere? Şi mai întâi de toate, am să-ţi aduc la cunoştinţă motivul, pentru care m-am hotărât să mă scobor în Infern şi apoi am să-ţi arăt locul, pe unde m-am scoborât. Încă de copil, cetind pe Homer şi pe Hesiod, cetind povestea războaielor şi a răscoalelor eroilor şi a zeilor, pe lângă aceea desfrâul lor, violurile lor, răpirile lor, procesele lor, surghiunile lor, căsătoriile între fraţi şi surori, am socotit că toate acestea sunt lucruri frumoase care îmi gâdilau simţurile. Când însă, ajungând în vârsta bărbătească, am văzut că legile spun tocmai contrariul de ceea ce spunqau poeţii, adică opreliştea desfrâului, răzvrătirilor şi răpirilor, m-am găsit în mare încurcătură, neştiind pe ce drum să apuc. Nu-mi puteam închipui că zeii ar fi fost desfrânaţi şi răzvrătiţi, dacă n-ar fi. Găsit această ca un lucru cinstit şi nici că legiuitorii n-ar fi poruncit tocmai contrariul, dacă n-ar fi găsit această folositor.

În nedumerirea mea, am socotit că e bine să mă adresez unor oameni ce se numesc filosofi şi, dându-mă pe mâna lor, i-am rugat să facă din mine ce ar vrea şi să-mi arate calea cea mai bună şi cea mai sigură pe care să o urmez în viaţă. Cu această hotărâre mă duc la ei, fără să bănuiesc că merg, cum se zice, să mă arunc în foc, ca să scap de fum. Dar, cu cât i-am cunoscut mai bine, cu atât mai mult mi-am dat seama de nepriceperea şi de neştiinţa lor şi am ajuns la convingerea că cei mai fericiţi sunt aceia care sunt mai proştiunul, bunăoară, povăţuia să ne aruncăm cu totul în plăceri, să le căutăm în toate şi

pretutindenea, ca fiind ele idealul de viaţă; altul, dimpotrivă dedea povaţa să muncim fără preget, să suferim tot felul de oboseli, să ne robim trupul, să fim totdeauna murdari, morocănoşi cu toată lumea, vecinic cu ocara pe buze şi repetând mereu, ca rapsozii, versurile aşa de cunoscute ale lui Hesiod, care cântă virtutei, munca şi sudoarea. Acesta dedea povaţa să dispreţuim averea şi să socotim indiferentă stă jinirea ei. Acela, la rândul său, că averea este un mare bine. Ce să mai vorbesc de părerile lor asupra univers îl ui? Când îi auzeam ţoală ziua vorbind despre idei, despre lipsa materiei, despre atomi, despre vid şi despre alte vorbe goale, mi se făcea greaţă. Dar culmea nebuniei era când, vorbind fie care de lucruri tocmai opuse, se declara biruitor, aşa că nu puteai să contrazici nici pe acela care zicea că un lucru e cald, nici pe acela care susţincă că e rece, deşi eră învederat că nu putea să fie, în acelaşi timp, şi cald şi rece. Se întâmplă deci şi cu mine, ceea ce se întâmplă celor care adorm şezând: îmi bălăbăneam capul când înainte, când înapoi.

Mai de mirat era la aceşti filosofi contrazicerea pe care am văzut-o între ţinuta lor şi între învăţătura lor. Cei care dădeau sfatul să dispreţuim averile, erau ahtiaţi după ele, nu. Puteai să-i dezlipeşti de banii lor, jurau din interes, învăţau pe bani, suferiau toate pentru gologani. Cei care dădeau sfatul să dispreţuim gloria, nu făceau decât să umble după ea. În sfârşit pe faţă toţi osândiau plăcerile, în tainä însă nu umblau decât după plăceri.

Besamăgit în nădejdea mea, m-am mâhnit, la început, grozav; dar, încetul cu încetul, am început să mă mângâiu, gândindu-mă că dacă eram un nebun, că dacă am rătăcit după adevăr, fără însă să-l pot ajunge, nu eram singur, ci în frumoasa tovărăşie a unor oameni înţelepţi, a unor oameni vestiţi pentru înţelepciunea lor. Iar într-o noapte, când aceste gânduri îmi alungau somnul, m-am hotărât să mă duc în Babylon să cer ajutor şi sprijin de la magi, şcolarii şi urmaşii marelui Zoroastru. Căci, auzisem spunându-se că ei puteau prin descântece şi vrăji să deschiză porţile Infernului, să conducă acolo, fără primejdie, pe cine voiau

şi să-l aducă înapoi sănătos şi teafăr. Mă gândiiu deci, că ar fi bine să mă scobor acolo, cu ajutorul acestor magi şi să găsesc pe Tiresias din Boeotia, pentru ca să aflu de la acest profet divin felul cel mai bun de viaţă pe care trebuie să şi-o aleagă un om cuminte. Sar numai decât din pat şi mă duc de-a dreptul în Babylon. Ajungând aci, alerg să găsesc pe un oarecare Caldeian învăţat, adânc pricepător în meseria sa, un bătrân cu pletele albe şi cu barba respectabilă, numit Mithrobarzane. Prin rugăciuni şi stăruinţe, izbutesc, în sfârşit, să-i capăt învoirea ca pe un preţ de tocmeală să mă conducă în Infern.

Ca să mă pregătească, omul nostru mă ia cu sine şi, timp de douăzeci şi una de zile, mă spală mereu, începând cu lună nouă şi mă face că în toate dimineţile să mă scobor pe malurile Eufratului, la răsăritul soarelui, căruia îi adresă o lungă rugăciune din care eu nu înţelegeam nimica. Căci, întocmai ca şi crainicii bâlbâiţi de la jocurile publice, el torâia, ca la moară, şi fără să se înţeleagă ceva. Mi se parcă, cu toate astea, că el se rugă la nişte zei. După rugăciune, m-a scuipat de trei ori în obraz şi m-am întors acasă, fără să privesc pe cineva în faţă dintre cei pe care îi întâlniam. Hrana noastră constă din curmale, iar băutura din lapte, mursă şi apă din fluviul Choaspe; patul ne eră iarbă verde sub ceriul liber.

După ce am fost pregătit îndeajuns, magul mă conduse, în miezul nopţii, pe malurile Tigrului, unde mă stropi cu apă purificatoare, mă şterse, dându-mi ocol cu o faclă, cu usturoi şi alte mirodenii, murmurând încet o vraje obicinuită. Apoi, după ce mi-a descântat şi m-a înconjurat cu nişte cercuri magice, pentru ca fantomele morţilor să nu mă poată atinge, m-a dus la el acasă, mergând deândăratele. Numai după ce am făcut toate acestea, ne-am gândit la plecare.

Călăuza mea s-a îmbrăcat cu o mantie de mag, ca cea pe care o poartă Magii, iar pe mine m-a învelit cu aceste straie, cu pălăria pe cap, cu pelea de leu, şi-mi dete lira, poruncindu-mi că dacă mă va întreba cineva de nume să nu-i spun că sunt Menipp, ci Hercule, Ulysse sau Orpheu.

Philonide.

— Şi de ce asta Menipp, căci eu nu pricep rostul, nici al schimbării îmbrăcămintei tale, nici al acestor nume ce le-ai amintit?

Menipp.

— E uşor de înţeles şi nu e nicio taină. Fiindcă înainte de noi aceşti eroi s-au pogorât de vii în Infern şi apoi magul meu îşi închipuia că, prefăcându-mă asemenea cu aceştia, voi putea păcăli mai uşor pe paznicul Aeac şi m-a? furişă, fără primejdie, fiind îmbrăcat cu aceste haine de actor tragic, cu care el e obicinuit.

Se făcea de ziuă, când noi ne scoboram pe malurile fluviului pe care aveam să-l trecem. Barca era gata şi împreună cu ea şi victimele de sacrificiu, mursa şi toate cele de lipsă pentru jertfă. Le urcăm toate pe barcă şi cu ele şi noi:

O vale de lacrimi vărsăm suindu-ne – n barca cea tristă.

Câtăva vreme plutim pe apă în jos, apoi intrăm într-un lac şi o mlaştină în care se varsă Euphratul. Trecând înainte ajungem într-un deşert, plin de păduri şi în care nu pătrundea rază de soare; debarcăm aci. Mithrobarzane mergcă înaintea mea. Scobim în pământ o groapă, în care sacrificăm oile şi stropim cu sângele lor locul de jur-împrejur. Apoi magul, ţinând o faclă aprinsă în mână, nu cu glasul lui domol, ci cu o voce de tunet strigă pe toţi demonii din Infern, Furiile şi Pedepsele.

N uită nici pe noptatic Hecate nici Proserpina şi amestecând cu aceste nume şi alte nume barbare şi necunoscute, nume de mai multe silabe.

Atunci, deodată, totul în jurul nostru începe să se cutremure, pământul se deschide, sub puterea magică a vrăjirii şi se aud de departe lătrăturile Cerberului; priveliştea e grozavă, înspăimântătoare.

Tremură Pluton în Iad, al umbrelor domn, şi-i în spaimă, iar noi vedem dischizându-se înaintea noastră Infernul cu râul Pyriphlegethon, cu lacul cel negru şi cu palatul lui Pluto. Totuşi, ne pogorâm prin căscătura de

pământ şi găsim pe Rhadamanthe mai mort de frică şi pe Cerber lătrând şi zbătându-se. Acesta, îndată ce însă începui să cânt din lira mea melodioasă, s-a culcat la pământ şi a adormit. Când am ajuns la lac, cât pe aci eră să nu putem intra în barcă, căci eră plină de călători care se văicăriau şi plângeau. Toţi aveau răni, unii la picioare, alţii la cap, sau în altă parte a corpului, ceea ce m-a făcut să bănuiesc că se întorceau cu toţii din vreun război. Charon, îndată ce a zărit pelea de leu, socolindu-mă drept Hercule, m-a primit în barca să şi m-a trecut bucuros dincolo la mai şi debarcându-ne ne-a arătat drumul pe unde aveam să mergem.

Când ne-am găsit în întuneric, Mithrobarzane a luat-o înainte, iar eu după el, ţinându-l de pulpana hainei, până ce am ajuns într-o livadă întinsă plină cu asphodel. Aci dăm de umbrele morţilor care zburau bâzâind împrejurul nostru. Ceva mai departe dăm de tribunalul lui Minos. Acesta, ca judecător, eră aşezat pe un tron înalt, iar lângă el steteau în picioare *Pedepsele*, *Răzbunările* şi *Furiile*. Din partea de dincolo îi se aducea o ceată de criminali, legaţi cu un lanţ lung: erau, aşa se zicea, desfrânaţii, pezevenghii, arândaşii, linguşitorii, calumniatorii şi alţii de acest soiu care zăpăcesc treburile omeneşti. Bogătaşii şi cămătarii steteau la o parte şi erau palizi, cu burtă mare, cu picioarele bolnave de podagră şi ducând pe gâtul lor o salbă de fier şi o zgardă de o greutate de doi talanii. Aşezându-ne aproape de ei, priveam tot ce se petrecea şi-i auzeam apărându-se de învinuirile ce li le aduceau nişte oratori noi şi extraordinari.

Philonide.

— Spune-mi, pe Jupiter, ce fel de oratori sunt aceştia. Spune-mi de grabă.

Menipp.

— Cunoşti umbrele pe care le face soarele cu corpurile noastre?

Philonide. Da.

Menipp.

— Când murim, acestea sunt acuzatorii noştri, martorii care mărturisesc împotriva noastră şi dau la iveală crimele din viaţa noastră. Şi aceştia sunt martorii cei mai siguri, fiindcă umbrele noastre ne însoţesc peste tot locul, şi nu se îndepărtează niciodată de trupurile noastre.

Minos, după ce cercetează cu de-amănuntul purtarea lor din viaţă, trimite pe toţi tâlharii aceştia în lăcaşurile nelegiuiţilor, pentru ca să-şi primească pedeapsa crimelor lor. El pedepseşte mai ales fără milă pe aceia care, fiind orbiţi de bogăţiile şi de puterea lor, aproape se lasă să fie adoraţi. El nu poate să sufere obrăznicia trecătoare a acestora şi îngân-farea lor care merge până să şi uite că sunt şi ei muritori şi stăpânii unor bogaţii de scurtă durată. Aceştia, fiind despoiaţi de strălucirea lor trecută, adică de bogăţiile lor, de nobleţă şi puterea lor, steteau goi, cu capul aplecat, amintindu-şi, ca de un vis, de fericirea din lumea de pe pământ. Eu eram încântat de această privelişte. Şi când cunoşteam pe câte unul din aceşti ticăloşi, mă apropiam de el şi, apoi, liniştit, îi aduceam aminte de viaţa sa de altă dată, de aerele ce-şi dedea, când, dimineaţa, sub porticelele sale, o ceată de clienţi aşteptă ieşirea sa, împinşi şi daţi afară de sclavii săi obraznici, până ce el, învrednicindu-se să se arate îmbrăcat în purpură, strălucind de aur şi de Petre scumpe, îşi închipuia că face fericiţi pe acei care îl salutau, lăsându-i să-i sărute peptul sau mâna dreaptă. Cuvintele mele le sfâşiau inima celor care mă ascultau.

Minos a judecat însă procesul unuia cu părtinire. Dionysius din Sicilia fusese învinuit de către Dion de o mulţime de nelegiuiri pe care le dovedia, ca martor, umbra sa. Tocmai era să fie dat pe mâna

Chimaerei, când Aristipp din Cyrenae, care e bine văzut şi are mare trecere în Infern, l-a scăpat de pedeapsă, spunând că s-a arătat în viaţă darnic faţă de un mare număr de scriitori.

Părăsind tribunalul de judecată al lui Minos,

ajunserăm la locul de pedeapsă a celor păcătoşi. Aci, dragă prietene, nu se aud decât vaiete şi grozăvii: o hărmălaie de bătăi, de torturi, de spânzurători, de trageri pe roată şi vaietele celor care ard în văpaia flăcărilor. Chimaera îi sfârtică. Cerberul sfâşiindu-i îi înghite cu lăcomie: toţi sunt pedepsiţi de-a valmă regi, robi, satrapi, săraci, bogaţi, cerşetori; toţi îşi ispăşesc păcatele. Am recunoscut pe câţiva din aceşti criminali, care muriseră mai de curând, dar ei se întoarseră şi-şi ascunseră faţa, sau când se uitau la noi, din întâmplare, aveau o uitătură de rob linguşitor. Erau acei oameni care, pe când erau în viaţă, erau sumeţi şi îngâmfaţi, dispreţuind pe toţi cei din jurul lor. Cei săraci erau numai pe jumătate pedepsiţi; li se întrerupeau schinjuirile şi apoi li se aplicau din nou. Am văzut chiar şi pe faimoşii criminali din legende, pe Ixion, Sisyph, Tantul din Phrygia, aşa de greu torturat, pe Tityus fiul Pământului: zău, ce mare era! acoperia cu trupul său un câmp întreg.

De aci, am trecut în regiunea udată de fluviul Acheron, unde am dat peste semizei, eroine şi peste gloata cea mare a morţilor, împărţiţi în popoare şi triburi. Unii erau îmbătrâniţi şi mirosiau a muce-zeală şi, după cum spune Homer, lipsiţi de vlagă, alţii, mai tineri erau mai solizi, mai ales Aegyptenii din cauza preparaţiuni îmbalzamării. De altfel, nu este prea uşor să deosebeşti pe unul de altul, toţi fiind la fel, oase şi oale. Cu „toate astea, examinându-i mai de aproape şi timp mai îndelungat, am recunoscut pe mai mulţi dintre ei. Erau îngrămădiţi de-a valma, în umbră, aproape nu puteai să-i vezi şi ne mai păstrând nimic din ceea ce pe pământ se socoteşte drept frumuseţe. În această mulţime de schelete culcate la pământ, asemănându-se toate unul cu altul, aruncând priviriângrozitoare din ochii lor găunoşi şi arătându-şi dinţii lor lipsiţi de carne, am simţit o mare casnă să deosebesc pe urâtul Thersit de frumosul Nireu, pe cerşetorul Irus de regele Phae-acilor, pe bucătarul Pyrrhias de Agamemnon. Nu le mai rămăsese nimica din semnele lor distinctive de odinioară. Erau numai oase la fel, fără

niciun semn, fără nicio inscripţiune care să ne ajute în a le distinge.

Pe când mă uitam la toate acestea, am simţit în sufletul meu că este o mare asemănare între viaţa omenească şi între o lungă procesiune, în care *Ursita* îngrijeşte şi regulează rangul tuturor a, dând fiecăruia, care se găseşte în procesiune un port şi un rol deosebit. Ea prinde pe unul la întâmplare şi şi-l îmbracă cu o purpură regală, punându-i coroana pe cap, dându-i curteni şi încingându-i fruntea cu o diademă. Pe un altul îl îmbracă cu o haină de sclav; pe unul îl împodobeşte cu strălucirea frumuseţii, pe altul îl face a rât şi caraghios: căci spectacolul trebuie să fie variat. Adesea ori Ursită, chiar în mijlocul procesiunii, schimbă îmbrăcămintea actorilor şi nu-i lasă să aibă acelaşi rang până la sfârşit. Ea preschimbă purpura lui Croesus în haină de sclav şi de prizonier şi, dimpotrivă, lui Maeandru care mai înainte mersese în procesiune printre sclavi îi dă regalitatea lui Polycrate şi-i îngăduie să meargă câtva timn în acest mstuni”. Câriri însă se sfârşeşte procesiunea, atunci fiecare dând jos podoabele şi dezbrâcându-şi veşmintele împrumutate, ajunge ceea ce a fost mai înainte, fără să se deosebească întru nimica de vecinul său. Sunt însă unii care din prostie, când Ursita le cere înapoi podoabele tari li le-a împrumutat, se supără şi rămân grozav de mâhniţi, ca şi când ar fi despoiaţi de hainele lor proprii şi nu voiesc să dea înapoi ce li s-a împrumutat numai pentru un scurt timp. Socotesc, de altcum, că vei fi văzut actori tragici, care după trebuinţă fac când pe Creon, când pe Priam, când pe Agamemnon; acelaşi om, dacă trebuie, după ce a jucat în chip strălucit rolul lui Cecrops sau al lui Erechtheu, apare un moment în urmă, la porunca poetului, în costum de sclav; apoi când s-a sfârşit piesa, actorul dezbrâcându-se de lrumoasa sa mantie brodată cu aur, după ce şi-a scos masca şi şi-a desculţat cothurni i, ajunge iarăşi în starea lui de om sărac şi umilit. El nu mai este Agamemnon, Atreu, nici Creon, fiul lui Menoeceu, ci este numit pe numele său adevărat: Polus, fiul lui Charicle, din

satul Suniu sau Satyrus, fiul lui Theogiton, de la Marathon. Asta este soarta oamenilor şi gândul ce s-a deşteptat în sufletul meu, când am văzut acea privelişte.

Philonide.

— Spune-mi, Menipp, cei care au pe pământ morminte costisitoare şi monumente măreţe, columne, statui, inscripţiuni, nu sunt mai bine văzuţi în Infern decât gloata cea mare a oamenilor?

Menipp.

— Nu eşti în toate minţile, dragul meu. Dacă ai fi văzut pe Mausolus în sus, acest rege din Carla, aşa de vestit prin faima mormântului său, ştiu că nu ţi-ai mai fi putut ţinca râsul, văzându-l ghemuit într-un colţ retras, pierdut prin mulţimea celorlalţi şi neavând socotesc alt folos din faimosul său monument, decât de a fi zdrobit sub o atât de mare greutate. Da, scumpul meu prieten, când Aeac ţi-a măsurat odată terenul pe care fie care trebuie să-l aibă-şi el dă cel mult câteva şchioape – trebuie să te mulţumeşti şi să te ţii strâns în culcuşul tău. Şi te-ai fi strâmbat de râs, sunt sigur, dacă ai fi văzut pe regi şi pe satrapi, ajungând aci cerşetori şi fiind siliţi de mizerie să se facă negustori de păstramă sau dascăli de şcoală, de batjocură celui dintâi venit şi pălmuiţi ca cei mai de rând sclavi. Nu mă mai puteam stăpâni, când am văzut pe Philipp din Macedonia, stând într-un colţ să cârpească pentru câţiva gologani nişte cioboate rupte. Puteai să vezi şi pe mai mulţi alţii, cerând de pomană pe la răspântii, d-alde Xerxi, Darii şi Polycraţi.

Philonide.

— Cât priveşte pe regi îmi povesteşti lucruri minunate şi aproape de necrezut. Dar, ce făcea Socrate, Diogene şi ceilalţi înţelepţi ai noştri?

Menipp.

— Socrate se preumblă şi acolo, discutând cu toată lumea; lângă el eră Palamede, Ulysse, Nestor şi toate umbrele guralive. Picioarele lui Socrate mai erau încă umflate din cauza otrăvii pe care a băut-o. Prea bunul Diogene îşi avea locuinţa tocmai lângă Sardanapal din

Assyria, lângă Midas din Phrygia şi alţi câţiva bogătaşi vestiţi. Când îi aude pe aceştia plângând după strălucirea lor trecută, râde şi-şi bate joc de ei. De multe ori, culcându-se pe spate cântă aşa de tare, cu glasul său răguşit şi sălbatic, că le acopere plânsetele acestor nenorociţi. Mare desperare pentru aceşti morţi, că au şi luat hotărârea să fugă în altă parte, ne mai putând suferi vecinătatea lui Diogene.

Philonide.

— Bine până aci. Dar care eră de creţul adus împotriva celor bogaţi şi de care mi-ai vorbit la început.

Menipp.

— Nu faci rău că îmi aminteşti de el; căci, nu ştiu cum, deşi m-am gândit să-ţi vorbesc de el, m-am depărtat totuşi prea mult de ce am voit să-ţi spun. În timpul şederii mele în Infern, prytanii convocară adunarea care să discute chestiuni care interesau statul. Văzând mult popor, alergând la adunare, m-am amestecat printre cei morţi şi am luat şi eu parte la şedinţă. După ce s-au discutat alte afaceri, s-a adus, în sfârşit, şi cestiunea bogaţilor. Fiindcă ei erau învinuiţi de un mare număr de nelegiuiri, de sâlnicie, de îngâmfare, de obrăznicie, de nedreptate, ridicându-se unul din conducătorii poporului, ceti următorul decret:

becret.

Având în vedere că în timpul vieţii lor cei bogaţi săvârşesc o mulţime de fapte împotriva legilor, hoţii, sâlnicii, tot felul de batjocuri aduse săracilor: s-a decretat de senat şi de popor, ca atunci când vor muri, corpurile lor să fie pedepsite ca şi cele ale altor criminali, dar ca sufletele lor să fie trimise din nou pe pământ, pentru ca să intre în măgari, o sută cincizeci de mii de ani, în care timp să treacă dintr-un măgar într-altul, osândiţi să poarte povară şi să fie mânaţi cu lovituri de baston de săraci; numai după aceasta să le fie îngăduit să moară. Aceasta este părerea lui Cranius, fiul lui Sceletion, din mahalaua Necysium, tribul Alibantid-l.

(Cranion, titvă, sceleton, schelet, necys, mort, alibas, impropriu pentru libaţiuni).

După ce s-a cetit decretul, magistraţi îl votară, iar poporul îl aprobă; Hecate Brimo răcni, iar Cerberul începu să urle: în chipul acesta legea adusă a fost sancţionată.

Iată, dragă prietene, ce s-a petrecut în adunare. Eu însă mă dusei de-a dreptul la Tiresias să-i spun scopul sosirii mele. După ce i-am povestit tot ce mi s-a întâmplat, l-am rugat să-mi arate care ar fi, după părerea sa, calea cea mai bună de urmat în viaţă. El atunci începu să râză – e un unchiaş orb, palid şi cu glasul piţigăiat" Fiule, îmi zise, am cunoştinţă că nesiguranţa ta vine de la acei filosofi care niciodată nu se înţeleg între ei; dar nu-mi este îngăduit să-ţi spun mai multe. Rhadamanthe nu-mi dă voie".

— „O, nu, prea bunule părinte, îi zisei eu, gândeşte-te, te rog, nu mă lăsă să orbecâesc în viaţă mai orb decât tine". Luându-mă atunci de mână, mă trase la o parte şi apropiindu-se de urecheamea, îmi zise încet: „cea mai bună şi mai înţeleaptă viaţă este a celor neştiutori. Nu cercetă fenomenele cereşti, nu examină începutul şi sfârşitul lucrurilor, ci, dând la o parte cu dispreţ toate socotelele meşteşugite ale filosofilor, consideră-le ca fleacuri. În toate şi peste tot, nu umblă decât după un singur lucru, cum să te foloseşti mai înţelepţeşte de cele prezente şi treci râzând peste celelalte, neurmărindu-le şi neluându-le în serios".

Astfel grăind el pleacă spre câmpul plin d-asphodèle

Fiind cam târziu, zisei lui Mithrobarzane: „Hai să mergem. Ce mai zăbovim pe aci şi nu ne ducem pe pământul nostru"? El însă îmi răspunse: „Ai curaj, Menipp. Am să-ţi arăt o potecă mai scurtă şi uşoară de urcat". Apoi, ducându-mă spre un alt loc mai ceţos decât celelalte şi arătându-mi cu mâna în depărtare o lumină slabă şi nelămurită, care pătrundea ca printr-un lei de fereastră; îmi zise: „Acolo este templul lui Trophonius, pe acolo se scoboară în Infern Boeoţienii. Ieşi pe aci şi vei ajunge numai decât în Grecia". Foarte încântat de povaţa sa, îmi

iau ziuă. Bună de la magul meu şi urcându-mă, nu cu puţină greutate, prin această deschizătură, am ajuns, nu ştiu cum, pe pământ, în Lebadia.

Icaromenipp sau o călătorie prin nori
Dialog între Menipp şi un prieten (după Lucian)
Menipp (singur).

— Da, erau trei mii de stadii1) de la Pământ până la Lună, unde am făcut întâiul meu popas; de aci şi până la Soare te mai urci cam cinci sute de parasange2) şi de la Soare până la Ceriu şi până la palatul lui Jupiter, poate să mai fie cale de o zi întreagă, pentru un vultur care zboară repede.

Prietenul.

— Bine, Menipp, ce socoteli astronomice faci? Ce tot măsori tu acolo? Te urmăresc de mult şi te aud, vorbind mereu, ba de soare, ba de lună şi rostind vorbe ciudate, de stadii, de parasangii.

Menipp.

— Ce te miri, dragă, că mă ocup de lucrurile din ceriu! Făceam socoteala drumului din călătoria mea din urmă.

Prietenul.

— Adică cum, amice, în drumul tău luai drept călăuză stelele, ca Phoenicienii?

Menipp.

— Ba de loc. Ţi-o jur pe Jupiter, am făcut o călătorie chiar în stele.

Prietenul.

— Zău, ai visat şi acum îţi povesteşti visul care e destul de lung, fiindcă ai dormit para-sangii întregi.

În măsura de astăzi 555 km. A) Cam 2775 km.

Menipp.

— Da, prietene, am aerul că-ţi povestesc un vis şi, cu toate acestea, eu de fapt, eu tocmai acum sosesc de la Jupiter.

Prietenul.

— Ce vorbeşti? Tu, Menipp, vii acum de la Jupiter, din înălţimea cenurilor?

Menipp.

— Da, chiar eu, eu care îţi vorbesc, mă pogor acum de la marele Jupiter, unde am văzut şi am auzit fel de fel de minunăţii. Dacă tu însă nu crezi ceea ce-ţi spun, atunci mă bucur cu atât mai mult, cu cât fericirea mea este mai de necrezut.

Prietenul.

— Cum aş îndrăznt, cerescule Menipp, eu, o umilă creatură, să nu dau crezământ unui om care s-a ridicat pe deasupra norilor şi care, ca să vorbesc ca poetul Homer, este un locuitor al ceriului. De aceea, te rog, spune-mi, cum ai făcut de te-ai urcat în văzduh? Unde ai găsit o scară aşa de lungă? Căci, după înfăţişare, tu nu semeni de loc cu Ganymede, ciobănaşul frigian, şi nu vei fi fost ridicat, ca el, pe aripile vreunul vultur, ca să serveşti în ceriu, ca paharnic al zeilor.

Menipp.

— Văz că vreai să mă iai peste picior; dar, nu mă mir de asta, nu mă mir că păţania mea atât de extraordinană ţi se pare un basm. Să ştii însă că n-am avut nevoie, ca să mă urc în ceriu, nici de scară, nici de iubirea vreunul vultur. Eu am zburat cu propriile mele aripi.

Prietenul.

— Iată-te mai puternic decât Daedal! Şi n-am ştiut nimic că ai fost prefăcut în vultur sau în gae.

Menipp.

— Ai nimerit-o bine, prietene; aproape cât ai atins ţinta.

— După pilda lui Daedal, mi-am fabricat şi eu o păreche de aripi.

Prietenul.

— Cum? Ai îndrăznit? Nu ţi-a fost teamă că o să cazi şi tu în vreo mare ce s-ar fi numit Menippiană, după cum a căzut Icar în marea Icariană?

Menipp. Nu, de loc. Icar şi-a lipit aripile cu ceară

care s-a topit de căldura soarelui, pe când ale mele n-au fost legate cu ceară.

Prietenul.

— Cum adică? Căci, fără să-mi dau socoteală, tu mă faci să crez că ce spui este adevărat.

Menipp.

— Iată cum: am prins o pajură şi un vultur, dintre cei mai mari; le am tăiat aripile cu umeri cu tot şi Dar, dacă ai răgaz să mă asculţi, e bine să ştii cum am ajuns să iau această hotărâre.

Prietenul.

— Prea bucuros; povestea ta mă va înălţa şi pe mine în văzduh. Am să te ascult cu gura căscată, şi te rog în numele prieteniei noastre» nu te opri în mijlocul istorisirii, câtă vreme m-ai făcut să-mi întinz urechile.

Menipp.

— Ascultă-mă dar: căci ştiu că nu se cade să laşi pe un prieten cu gura căscată, mai ales când el este, cum spui, cu urechile întinse. Gândindu-mă la viaţa omenească, am ajuns la convingerea, că aci pe pământ, totul este ridicol, că peste tot, în lumea aceasta, nu este decât o mare mizerie, că nimic nu este trainic aci, că bogăţiile, onorurile şi puterea nu merită decât dispreţul nostru, că, de câte ori râvnim după acestea, ne pierdem numai vremea, în loc să urmărim alte lucruri mai vrednice de atenţiunca noastră. De aceea, m-am gândit că e mai bine şi mai folositor să ne preocupăm de universul întreg, de rostul întregii lumi, iar nu numai de treburile noastre meschine. Dar, de la început am căzut într-o mare încurcătură: ce numesc filosofii lume? N-am putut să mă desluşesc, cum s-a născut lumea, cine e creatorul ei, care i-a fost începutul, care îi va fi sfârşitul? Şi cu cât am cercetat lucrul mai cu de-amănuntul, cu atâta, în loc să mă luminez, m-am încurcat mai rău. Văzând stelele semănate pe bolta cerească, aşa la întâmplare, văzând soarele chiar, am voit să ştiu ce trebuie să crez despre ele şi despre natura lor. Iar fenomenele care ni le prezintă luna, mi s-au părut încă şi mai extraordinare şi cu totul ciudate.

Diferitele ei faze îmi păreau că se datoresc unor cauze şi mai de neexplicat. În sfârşit, iuţeala fulgerului, brăzdând norii, ploaia, zăpada, grindină, toate căzând din ceriu, mi se păreau fenomene de nedesluşit şi de nepătruns.

În nedumerirea mea sufletească, am crezut că lucrul cel mai bun de făcut era să cer sfatul filosofilor spre a mă lămuri în toate îndoielile mele. Îmi închipuiam că ei vor putea să-mi spună în această privinţă tot adevărul. De aceea, am căutat mai ales pe aceia care mi s-au părut mai învăţaţi, călăuzindu-mă în această după simplitatea înfăţişerii lor, după paliditatea feţii şi după lungimea bărbii lor. Şi, în adevăr, unii dintre ei mi s-au părut isteţi şi pricepuţi în tainele ceriului. Încăpând pe mâna lor, după ce le-am plătit o frumuşică sumă de bani, jumătate înainte, jumătate după ce voi fi ajuns la culmea înţelepciunii, le-am cerut să mă înveţe secretele ceriului şi să mă facă să cunosc alcătuirea universului. Ei însă, în loc să-mi risipească din minte vechia mea neştiinţă, mă aruncară într-o zăpăceală şi mai mare, împuindu-mi capul cu fel de fel de principii, scopuri, atomi, viduri, materii, idei, şi multe alte lucruri abstrate cu care îmi asurziau zilnic urechile. Ceea ce însă îmi maria şi mai mult încurcă tura mea era faptul că învăţătura unuia nu se potrivia întru nimic cu învăţătura celuilalt, că, deşi părerile unuia erau tocmai contrare părerilor celuilalt, ei totuşi căutau să mă convingă de adevărul ce-i susţineau şi fie care încercă să mă atragă de partea să-*Prietinul*.

— Mă mir de ceea ce-mi spui. Cum se poate că nişte oameni care se dau de înţelepţi să discute despre lucruri care există în natură şi totuşi să nu aibă aceeaşi părere despre ele?

Menipp.

— Ei, prietene te-ai fi strâmbat de râs, dacă ai fi cunoscut toate lăudăroşiile şi toate şarlataniile din lecţiile acestor filosofi. Sunt şi ei oameni, oameni de pe pământ; vederea lor nu este mai pătrunzătoare decât a noastră. Cea mai mare parte din aceşti filosofi nici nu văd de loc, fie din cauza bătrâneţii, fie din cauza slăbiciunii lor şi cu toate

acestea ei se laudă că cunosc marginile ceriului; ei măsoară soarele, merg prin spaţiul dincolo de lumea aceasta şi, ca şi când ar trăi printre stele, ei le descriu mărimea şi forma. Adeseori, dacă i-ai întreba, n-ar şti să-ţi spună precis câţi kilometri sunt între Athena şi Megara, dar sunt în stare să-ţi spună pozitiv de câţi coţi este distanţa de la lună până va soare. Ei măsoară înălţimea văzdudului, adâncimea Oceanului, înconjurul pământului; trag cercuri, desemnează triunghiuri peste pătrate, cu un ştiu câte sfere şi, pe legea mea, se încumetă să măsoare chiar şi soarele.

Neştiinţa şi prostia lor se dă de gol mai ales atunci când, în loc să vorbească în presupuneri, despre aceste fenomene greu de priceput, ei îşi susţin părerile lor cu toată tăria şi nu lasă pe nimenea să aibă o părere a sa proprie. Sunt în stare să jure că soarele este un glob de fier roşiu, că există locuitori în lună, că stelele sorb vapori din mare pe care îi atrage soarele ca dintr-un puţ cu sfoară şi-i împarte în părţi egale fiecăreia din ele.

De altfel, te rpg, pe Jupiter, să vezi ce deosebire este între învăţăturile lor. Mai întâi de toate, ei nu se înţeleg în păreri asupra lumii: unii zic că lumea n-a fost creată şi că ea este eternă; alţii vorbesc cu siguranţă şi despre creator şi despre creaţia sa. Mai nostimi sunt cei care susţin că este un singur zeu, plăsmuitorul tuturor lucrurilor şi care nu pot să ne spună, nici de unde vine, nici unde eră când a creat lumea; şi, totuşi, înainte de a fi existat universul este imposibil de închipuit şi timpul şi spaţiul.

Prietenul.

— Aceştia sunt, Menipp, oameni în adevăr îndrăzneţi şi tari în ciumbuşlucuri.

Menipp.

— Dar ce ai zice, dragă, dacă i-ai auzi, boscorodind despre idei şi fiinţe nemateriale, despre finit şi infinit. Adeseori se nasc între ei discuţii aprinse, unii susţinând că totul e cuprins într-un spaţiu finit, alţii susţinând că numai infinitul există. Nu numai atât, dar sunt unii dintre ei care susţin că sunt mai multe lumi şi râd de cei care cred că

este o singură lume. Un altul, fire mai pacinică, este de părere că războiul este mama tuturor lucrurilor.

Ce aş putea să mai spun despre părerile lor asupra zeilor? Unii socotesc că divinitatea este un număr; sunt alţii care jură pe câini, gâşte, paltini. Unul gonind pe toţi zeii din ceriu, atribuie unuia singur stăpânirea peste întregul univers, aşa că rămâi nemângâiat de o aşa de mare sărăcie de zei. Alţii însă, mai puţini zgârciţi, ne asigură că sunt mai mulţi. Aceştia împart pe zei în clase, numind pe unul şeful lor, iar pe ceilalţi zei de rangul al doilea şi al treilea. Unii cred că divinitatea este nematerială şicân-are nici simţ nici figură, alţii că ea are corpul ca şi oamenii. Nu toţi filosofii cred că zeii se ocupă cu afacerile omeneşti, căci sunt unii care îi scutesc pe zei de preocupările oamenilor, după cum unii bătrâni sunt scutiţi de însărcinări publice şi-şi închipuiesc pe aceşti zei ca pe figuranţii dintr-o comedie. În sfârşit sunt unii, care trecând orice margine, socotesc că n-au existat niciodată zei şi-şi închipuiesc că lumea îşi merge drumul său fără cârmaciu şi fără călăuză.

Când am auzit atâtea păreri care se băteau în cap unele cu altele, m-am găsit silit să dau crezământ unor oameni cu vocea atât de sonoră şi cu o barbă atât de respectabilă; pe de altă parte, nu puteam să nu constat deosebirea dintre părerile lor. Simţiam în mine ceea ce spune Homer: eram prins de o încredere oarbă pentru unul din ei.

Sufletu-mi însă o altă dorinţă puternic l-abate.

Cercetând mereu şi ne putând să descoper aci pe pământ adevărul în toate aceste cestiuni, am crezut, în deznădejdea mea, că singurul lucru ce mi-a rămas de făcut eră să-mi leg nişte aripi şi să zbor în ceriu. Dorinţa mea era atât de mare că îmi întăria speranţa în izbândă şi apoi, nu spune fabulistul Aesop că ceriul este deschis o jurelor, răda-seelor şi câteodată chiar şi cămilelor? Fiindcă însă nu puteam avea nădejde că o să-mi crească vreodată aripi, am găsit cu cale să-mi potrivesc aripile unei pajuri şi ale unii vultur, pisări mari care se apropie mai mult de „mărimea

omului şi astfel să-mi aduc la îndeplinire planul meu. Prind deci două păsări, le taiu binişor aripile, pajurii aripa cea dreaptă şi vulturului cea stângă, le leg pe umerii mei cu nişte curele, le adaug la margine câte două mânere şi încerc să zbor. La început nu fac decât un salt de la pământ, sprijinindu-mă cu mâinile şi zbor, ca şi găştile, aproape de pământ, mergând pe vârful degetelor şi îminzându-mi aripile. Văzând apoi în urmă că lucru îmi reuşeşte, capăt curaj şi fac o încercare mai îndrăzneaţă. Mă urc sus în cetăţuie şi de acolo mă arunc în zbor până la teatru.

Făcând acest drum fără primejdie, mă hotărăsc să mă ridic în zbor până în înălţimea ceriului. Mai întâi de pe muntele Parneth sau de pe Hymett mă reped până pe munţii Geranea şi de aci plutesc în aer până la Corinih. De aci trecând peste munţii Pholoeşi peste fluviul Krymanth ajung până la Tayget. Reuşita acestor încercări din lu-mi curaj şi ajungând în scurtă vreme maestru în zburat, mă hotăresc să mă ridic tot mai sus, mai sus decât zboară păsările. Mă şuiu pe Olymp şi luând cu mine merinde pentru drum, mă înalţ drept spre ceriu. Din înălţimile văzduhului aruncându-mi privirea spre pământ, mi-a venit la început ameţeală, dar pe urmă începe să-mi meargă bine. După ce am străbătut norii, am ajuns la Lună. Aci, simţind puţină oboseală, mai ales în aripa stângă, în cea a vulturului, am făcut un popas. Aşezându-mă jos ca să mă odihnesc, mi-am aruncat de sus privirea spre pământ, întocmai ca Jupiter al lui Homer, şi mi-am preumblat ochii când asupra Thracilor, îmblânzitori de cai, când asupra Mysiei, când asupra Greciei, Persiei şi Indiei. Priveliştea aceasta mi-a făcut o plăcere nespus de mare.

Prietenul.

— Spune-mi, dragă Menipp, de ce ţi-a făcut atâta plăcere, şi istoriseşte mi pe rând toate peripeţiile călătoriei tale, enumerându-mi cele mai mici amănunte. Şi apoi să-mi povesteşti cum ţi s-a arătat vederii tale pământul şi cele ce sunt pe pământ.

Menipp.

— Bucuros, prietene. Dar, pentru ca să înţelegi cele ce am să-ţi spuiu, urcă-te cu gândul cu mine în lună şi împreună cu mine examinează aşezarea lucrurilor de pe pământ.

Mai întâi de toate, închipuieşte-ţi că vezi de acolo un pământ foarte mic, mai mic decât vedem noi luna. De aceea, la întâia mea privire am şi fost tare încurcat să descoper locul munţilor noştri, cu toate că sunt destul de mari şi această mare a noastră care ni se pare de altfel nemărginită. Şi dacă n-aş fi zărit Colossul de la Rhodos şi turnul din Pharos, sunt sigur că tot pământul mi-ar fi scăpat din vedere. Înălţimea colosală însă a acestor două monumente, a căror vârfuri se ridică până în nori şi Oceanul, al căruia întins strălucea de razele dogoritoare ale soarelui, mă făcură să-mi fixez privirea asupra unui punct care eră acest pământ al nostru. Şi odată ce mi-am pironit asupra lui ochii cu toată atenţia, am descoperit numai decât toate mişcările omeneşti şi am văzut într-o lumină desăvârşită nu numai popoare şi cetăţi, dar chiar şi oameni, unii navigând pe mare, alţii luptându-se în războaie, unii având câmpii întinse, alţii pledând înghesuiţi în for, apoi femei, animale şi în sfârşit tot ce hrăneşte pământul cu roadele sale.

Prietenul.

— Tu, Menipp, îmi vorbeşti de lucruri de necrezut şi care se bat în cap unele cu altele. Cu o clipă mai înainte mi-ai spus că nu găseai pământul, aşa de mic eră, din cauza depărtării, şi dacă nu ţi-ar fi atras privirea Colossul de la Rhodos, nici n-ai fi ştiut nici măcar unde este; iar acum, prefă cându-te de odată cu ochi mai pătrunzători de cât ai lui Lynceus, distingi pe pământ şi oameni şi animale şi puţin ţi-ar mai trebui ca să zăreşti până şi cuiburile de muşte.

Menipp.

— Bine faci că-mi atragi luarea aminte. Am uitat, nu ştiu cum, să-ţi spun un lucru de căpetenie. Când am înţeles că punctul ce-i fixasem este pământul nostru şi că din cauza depărtării nu puteam să observ nimica, am fost

cuprins în sufletul meu de o mare supărare şi m-am găsit într-o mare încurcătură. Eram nemângâiat şi-mi venia să plâng, când deodată filosoful Empedocle, negru ca un cărbunar şi plin de fum, îmi iese înaintea ochilor. Când l-am văzut, m-am îngrozit, crezând că este vreun demon din lună. Dar el, „liniştește-te, îmi zise, Menipp:

Crede-mă, nu sunt un zeu că nemuritorii din cenuri.

Eu sunt fizicianul Empedocle. După ce m-am aruncat în craterul vulcanului Etna, fumul m-a as-vârlit afară şi m-a aruncat până aci. Acum locuiesc în lună, mă preumblu prin văzduh şi mă hrănesc cu rouă. Am venit la tine să te scot din încurcătura în care te găseşti; căci te văz nemângâiat şi desnădăjduit că nu poţi privi cele ce se petrec pe pământ”.

— „Ah, prea bunule Empedocle, îi strigai eu, ce mare serviciu îmi faci. Când mă voi întoarce de aci în Grecia, îţi voi aduce fără zăbavă sacrificii şi te voi invocă în gura mare în fie care zi de lună nouă”.

— „Pe Endymion, răspunse el, n-am venit aci pentru răsplată; văzând supărarea ta, am fost atins până în fundul sufletului meu. Şti ce ai să faci ca să capeţi o vedere pătrunzătoare”?

— „Nu, pe Jupiter, îi zisei eu, afară numai dacă nu-mi ridici tu însuţi ceaţa de pe ochii mei; căci deocamdată mi se pare că sunt orb cu totul”.

— „Dar, n-ai nevoie de ajutorul meu, îmi zice el, ca să ai o vedere ageră, fiindcă aceasta, precum observ, ţi-ai adus-o tu însuţi de pe pământ”.

— „Cum adică, îl întrebai eu, căci nu ştiu nimic”?

— „Nu ştii că ţi-ai atârnat de umărul drept o aripă de pajură?” – „Da, dar ce are a face asta cu ochii mei”?

— „Are a face, căci dintre toate păsările pajura are ochii cei mai ageri. Singură pajura poate privi soarele drept în ochi şi de aceea şi este această pasăre regele păsărilor; adevărată pajură e numai aceea care poate să se uite drept la razele soarelui” „Aşa se zice, îi răspunsei. Eu, şi-mi pare rău că înainte de a fi venit aci, nu mi-am scos amândoi ochii, pentru ca să-mi pun în loc nişte ochi de

pajură. Şi văz că am venit cam nepregătit, fără să fi fost echipat ca un rege; fac parte dintre pajurele născute din Flori şi dezmoştenite”.

— „Ei bine, îmi zise Empedocle, nu atârnă decât de tine să ai unul din cei doi ochi regal. Ridică-te puţin, sprijine-te pe aripa vulturului şi mişcă numai cealaltă, şi ochiul tău cel drept, din partea dinspre aripa păjurei, va vedea în depărtare, în timp ce celălalt ochiu’ va fi mai puţin pătrunzător, ca fiind pe partea mai puţin favorabilă”.

— „Îmi ajunge, îi răspunsei eu, să am şi numai ochiul drept acvilin. Nici nu-mi trebuie mai mult; căci am văzut adeseori că strungarii, ca să potrivească bucăţile de lemn, nu se servesc decât de un singur ochiu’”.

— Şi am făcut în tocmai după povaţa lui Empedocle; iar el, retrăgându-se încetul cu încetul, a dispărut în fum.

De abia am început să mişc din aripă şi deodată o lumină vie m-a înconjurat din toate părţile şi toate obiectele ascunse până atunci vederii mele, se des-vâlesc ele de ele. Privind atunci spre pământ, am văzut într-o lumină clară şi oraşe şi oameni şi tot ce ei făceau. Şi am văzut cu ochii mei nu numai cele ce se petreceau la lumina zilei, dar şi cele ce se făceau într-ascuns în case. Am văzut pe Ptolemeu seducând pe soru-sa, pe fiul lui Lysimach asasinând pe tatăl său, pe Antioch, fiul lui Seleucus, făcând cu ochiul mamei sale vitrege Stratonica, pe Alexandru din Thessalia fiind omorât de soţia sa, pe Antigonus înamorându-se de soţia fiului său, pe Attal fiind otrăvit de fiul său propriu; în altă parte, pe Arsace omorând cu pumnalul o femeie, pe eunucul Arbaces trăgând sabia contra lui Arsaces, pe Spaiinus din Media fiind târât afară de picioare din sala de ospăţ de oamenii săi care îl loviseră în tâmplă cu o cupă de aur. Asemenea spectacole se vedeau petrecându-se şi în palatele din Lybia, din Scythia şi din Thracia; nu erau decât adultere, omoruri, capcane, tâlhării, jurăminte strâmbe, teroare şi trădări în familie.

Aceasta era priveliştea pe care mi-a arătat-o regii; purtarea oamenilor particulari era şi mai de râs. Uitându-mă la ei, am văzut pe epicurianul Her-modor jurând

strâmb pentru o mie de drahme; pe stoicianul Agathocle pledând în contra unui elev al său pentru plata lecţiilor; pe retorul Clinias furând o cupă din templul lui Aesculap; pe cinicul Herophil dormind într-o tavernă. Ce să-ţi mai spun de hoţii care sparg ziduri, de avocaţi, de cămătari, de împricinaţii comedie întreagă, cu tot felul de spectacole.

Prietenul.

— Spune-mi Menippe, toate cu de-amănuntul, căci văz că ţi-au făcut o mare plăcere.

Menipp.

— Ca să ţi le povestesc cu de-amănuntul, dragă prietene, mi-ar fi cu neputinţă. Să le vezi numai şi e o mare greutate. Faptele cele mai de seamă seamănă cu acele pe care Homer şi le închipuie desemnate pe faimosul scut. De o parte erau petreceri şi oaspeţe, de altă parte judecăţi şi adunări de popor; aici se făcea o jertfă, dincolo se săvârşia *o* înmormântare. Când îmi aruncam ochii asupra ţării Geţilor, îi vedeam purtând războaie; când îmi aruncam ochii spre Scythi, îi vedeam rătăcind, ca nomazii, în carele lor; când îmi întorceam privirea în altă parte vedeam pe Aegyptean muncindu-şi câmpurile, pe Phoenicean urmărindu-şi negoţul, pe Cili-cian făcând pirătorie, pe Spartan torturându-se, pe Athenian discutând.

Când toate acestea se petreceau în acelaşi timp, îţi poţi închipui ce armonie eră pe pământ. Inchi-pue-ţi că se adună la un loc mai mulţi corişti, sau mai bine zis mai multe coruri şi li se dă ordin cântăreţilor să nu mai cânte în concert, ci să cânte fiecare cântecul său în parte, să cânte fiecare cât mai mult şi cât mai tare melodia sa, aşa ca fiecare să întreacă cu vocea sa vocea vecinului său; închipuieşte-ţi ce concert ar fi!

Prietenul.

— Ceva grozav de ridicol, Menippe, un întreg haos.

Menipp.

— Ei bine, dragul meu, toţi locuitorii de pe pământ sunt cântăreţi de acest fel şi dintr-un asemenea haos se compune viaţa omenească. Nu numai nu se potrivesc, la voci, dar se deosebesc şi în îmbrăcăminte şi la figură şi la

mişcări şi în idei. Conducătorul corului dă pe unul câte unul afară din scenă, spunându-i că nu mai este trebuinţă de el. Iar din clipa când îi dă afară, toţi sunt egali, toţi sunt tăcuţi; nu mai cântă, nu se mai tulbură unul pe altul. Toate câte am văzut în acest teatru pestriţ şi cu forme diferite, mi s-a părut grozav de ridicol.

Mai ridicol eră să fi văzut cum unii se certau pentru fruntăriile vreunei ţări sau cum unii socotiau ca o mare treabă să muncească câmpiile Sicyonei, sau să pună stăpânire pe câmpia Marathonului de lângă Oenoe sau să poseadă o mie de pogoane 4 n Acharnia. Întreaga Grecie nu mi s-a părut mai mare decât de patru degete, iar Attica nu era mai mare decât un punct care de abia se zână. Aceasta m-a făcut să mă gândesc la proprietăţile celor bogaţi care îşi dau aere şi se grozăvesc cu ele. Cel mai bogat dintre aceştia nu mi se pare că are o moşie mai mare decât un atom de al lui Epicur.

Aruncându-mi de aci ochii asupra Peloponezului şi examinând Cynosuria, mă gândeam câţi Argeeni şi Lacedaemonieni au pierit într-o singură zi de luptă pentru un colţişor de pământ care nu era mai larg decât un bob de linte din Aegypt. În sfârşit, când vedeam pe câte un om fudulindu-se cu aurul său, fiindcă avea opt inele şi patru cupe, râdeam cu poftă, fiindcă întreg Pangeul, cu minele sale de aur, nu era mai mare decât un bob de me în

Prietenul.

— Te invidiez, prea fericitule Menipp, pentru această privelişte de care ai avut parte. Dar spune-mi, te rog, cum ţi se păreau oamenii şi oraşele de la acea înălţime?

Menipp.

— Văzut-ai vreodată un furnicar? Unele furnicii, alergând repede într-un fel de cerc al lor, ies din cetate, altele intră; una târăşte după sine un fir de gunoiu, alta o coaje de bob sau un grăunte de grâu. S-ar putea zice că ele formează o mică republică în care se află şi architecţi şi demagogi şi judecători şi artişti şi filosofi. Întocmai ca şi furnicarele, mi s-au părut oraşele locuite de oameni. Dacă această comparaţie a oamenilor cu furnicile ţi se pare

nevrednică de demnitatea oamenilor, adu-ţi aminte de poveştile de odinioară din Thessalia şi vei vedea că naţia războinică a Myrmidonilor îşi datoreşte originea tocmai unor astfel de bidigănii transformate în oameni. După ce de aci, din lună, am cercetat cu de-amănuntul cele ce am văzut pe pământ şi după ce am râs cu poftă de spectacolul de pe pământ, am început să bat din nou din aripi, luându-mi zborul spre

Cei din Olymp, la palatele, împăvezatului Zeus.

Nu zburasem mai mult decât un stadiu, când luna, cu o voce piţigăiată de femeie, îmi zise: „Călătorie buni, Menippel Fă-mi, te rog însă, un serviciu pe lângă Jupiter”.

— „Bucuros, îi răspund eu. Pentru mine va fi uşor lucru, dacă nu-mi dai nimic să iau cu mine”.

— „Este o simplă jalbă de arătat lui Jupiter din partea mea. M-au scos din pepeni, dragă Menippe, filosofii cu năzdrăvăniile ce debitează zilnic pe socoteala mea. Parcă n-ar avea altceva de făcut decât să se amestece în treburile mele: cine sunt? cât sunt de mare? de ce sunt tăiată, când în două, când sunt cu jumătatea plină. Unii spun că sunt locuită, alţii că sunt atârnată, ca o oglindă, în văzduh, deasupra mării. Ceştia îmi aruncă în socoteală mea, tot ce le trece prin cap, ceilalţi că chiar lumina mea ar fi furată, că mi-ar veni de sus, de la soare, căutând să bage vrajbă între mine fratele meu soarele şi să ne facă să ne gâlcevim. Şi nu sunt de ajuns clevetirile lor despre soare, ci mai spuncă el ar fi o piatră şi o masă de fier înroşit.

Şi cu toate acestea, la câte ticăloşii şi infamii nu se dedau în timpul nopţii, luminate de mine, aceşti filosofi care în timpul zilei fac pe grozavii, având o ţinută severă şi serioasă, un mers grav, atrăgând asupra lor privirile celor proşti. Eu îi văz, dar tac, căci nu găsesc cu cale să dau la iveală toate ticăloşiile lor şi viaţa murdară a fiecăruia dintre ei. Ba tocmai dimpotrivă, de câte ori văz pe vreunul dintre aceşti filosofi că a săvârşit vreun adulter, că a făcut vreo hoţie sau vreuna din crimele care au nevoie de a fi

ascunse dinaintea ochilor, atunci îmi ascund numai decât faţa într-un nor, pentru ca să scap din vederea mulţimii pe nişte bărbaţi care îşi necinstesc barba lor cea lungă şi virtutea cu care se făIesc. Şi totuşi ei nu mai încetează de a mă sfâşia cu vorbele lor răutăcioase şi de a mă ocărî în toate felurile. De aceea, de multe ori m-am gândit, şi despre aceasta martoră îmi este noaptea, să mă duc departe şi să scap de limba lor clevetitoare. Te rog deci, comunică toate acestea lui Jupiter şi spune-i că n-am să mai rămân aci, dacă nu zdrobeşte cu fulgerul său pe toţi fizicianii, dacă nu închide gura dialecticianilor, dacă nu răstoarnă Porticul, dacă nu trăsneşte Academia şi dacă nu pune capăt discuţiilor Peripateticilor; numai aşa aş putea să scap de măsurătorile lor zilnice”.

— Aşa voi face”, îi zisei, şi în acelaşi timp m-am ridicat spre ceriu pe o cale.

Pe-unde nu este nici urmă de oameni, nici urmă de vite.

Curând după aceasta chiar luna începu să mi se arate din ce în ce mai mică şi să ascunză vederii mele pământului. În urmă, lăsând soarele la dreapta, am zburat printre stele şi în trei zile am ajuns aproape de ceriu. La început, m-am gândit să intru aşa precum eram; credeam că fiind pe jumătate pajură voi putea să intru în ceriu fără să fiu cunoscut; ştiam că de multă vreme pajură este prietenă cu Jupiter; în urmă m-am răzgândit, temându-mă să nu fiu prins din pricina celeilalte aripi, a vulturului. De aceea, m-am hotărât să bat la poartă. Mercur mă aude şi mă întreabă, cum mă cheamă şi aleargă numai decât să mă anunţe lui Jupiter. Puţin în urmă, sunt poftit să intru. Plin de groază şi tremurând, intru. Privirea mi se opreşte asupra zeilor aşezaţi cu toţii împreună şi îngrijoraţi şi ei la vederea unui străin. Sosirea mea neaşteptată i-a cam tulburat, fiindcă se temeau că nu cumva în urmă toţi oamenii, făcându-şi aripi, ca şi mine, să nu se urce la ei.

Atunci Jupiter, aruncându-mi o privire teribilă, îmi zise:

Cine eşti tu? Ce nume ai? Care ţi-i târa, părinţii?

Auzind aceste vorbe, am crezut că mor de frică Rămân cu gura căscată, trăsnit de maiestatea vocii sale. După câtăva vreme însă, revenindu-mi în fire, îi spun totul de la început, îi arăt dorinţa mea fierbinte de a cunoaşte cele ce sunt în ceriu, cum m-am dus mai întâi la filosofi, cum i-am auzit vorbind lucruri ce se băteau cap în cap, cum am ajuns la deznădejde din cauza discursurilor lor; apoi gândul ce a urmat de aci de a nu face aripi, şi-i povestesc toate păţaniile mele până la sosirea mea în ceriu. Mai adaug la acestea şi însărcinarea ce-mi dăduse Luna. Atunci Jupiter începe să zâmbească, îşi descreţeşte puţin sprâncenele şi cu o voce tunătoare îmi zise: „Ce să mai vorbesc acum de Otus şi Ephialte, dacă până şi Menipp a avut îndrăzneala să se urce până în ceriu?! Dar, în sfârşit, astăzi vei fi oaspele nostru, lăr mâine după ce-ţi voi fi arătat tot cea ce vreai, îţi voi da drumul să pleci”. Şi odată cu aceste vorbe, se scoală să se ducă spre a se aşeza într-un loc al ceriului mai înalt, de unde putea să auză mai uşor toate: sosise vremea să primească rugăciunile.

Pe drum îmi puse mai multe întrebări asupra lucrurilor din lumea noastră, de pe pământ. Mă întreabă mai întâi cât grâu s-a făcut în Grecia; dacă iarnă din urmă a fost aspră; dacă zarzavaturile au avut lipsă de mai multă ploaie; apoi, dacă a mai rămas cineva din familia lui Phidias; de ce Athenienii de atâţia mar de ani n-au mai prăznuit Diasia – sărbătoarea lui Zeus-Jupiter – dacă se mai gândesc să termine templul Olympian şi în sfârşit, dacă au fost prinşi hoţii care au jefuit templul de la Dodona? După ce am răspuns la toate aceste întrebări, adaose: „Spune-mi, Menippe, ce părere au oamenii despre mine”?

— „Părerea ce au oamenii despre tine, stăpâne? dar, au-o părere foarte cucernică; cred că tu eşti regele zeilor”.

— „Glumeşti, îmi zise el. Cunosc eu prea bine nestatornicia lor, deşi tu nu spui nimic. A fost o vreme când eram socotit de ei şi ca profet şi ca doctor, într-un cuvânt eram de toate:

Zeus eră strada şi for, numai el eră peste tot locul.

Pe atunci Dodona şi Pisa erau cetăţi strălucite şi eram orbit de fumul sacrificiilor ce ele îmi aduceau zilnic. Dar, de când Apollo a deschis la Delphi un birou de profeţii, de când Aesculap întreţine un sanatoriu la Pergam, de când în Thracia s-a ridicat un templu zeiţei Bendis, în Aegypt lui Anubis şi în Ephes Dianei, toată lumea aleargă să se închine acestor zeităţi noi; li se fac serbări, li se aduc hecatombe de vite, iar eu, zeu îmbătrânit, îşi închipuie lumea că mi se dă destule onoruri, dacă, din cinci în cinci ani, mi se face câte o jertfă la Olimpia. De aceea, altarele mele sunt astăzi mai reci decât legile lui Plato şi decât silogismele lui Chrysipp”.

Şi, în vreme ce se tânguia cu astfel de vorbe, ajungem la locul unde Jupiter avea să se aşeze, pentru ca să asculte rugăciunile oamenilor de pe pământ. Rând pe rând, steteau aşezate mai multe ferestre, un fel de pâlnii, ca nişte găuri de puţ şi acoperite fiecare cu câte un capac. Dinaintea fiecă-ruea din ele era aşezat un tron de aur. Jupiter se pune la întâia fereastră, ridică capacul şi caută să asculte vocile celor care se rugau. Rugăciunele sosiau din diferite puncte de pe pământ şi erau foarte diferite. Mă aplecai şi eu lângă pâlnie, şi auzii rugăciunile oamenilor. Iată cam cum erau: „Jupiter, fă să ajung rege! Jupiter, fă să-mi răsară ceapă şi usturoiul! Jupiter, fă să moară mai degrabă tata”! În altă parte unul zicea: „O, dacă aş putea să fiu moştenitorul soţiei mele! O, dacă n-aş fi prins când întinz o capcană fratelui meu”! Corăbierii unii se rugau pentru vântul de miazănoapte, alţii pentru vântul de miază zi. Plugarul cerea ploaie, boiangiul soare. Tatăl zeilor îi ascultă pe toţi, cercetă cu luare aminte fiecare cerere, dar nu putea să îndeplinească toate.

Unuia darnic, însă zgârcenie altui arată.

Când găsia rugăciunile îndreptăţite, le lăsă să se urce până la el, pe deschizătura pâlniei şi le aşează la dreapta sa; cererile nedrepte însă le trimitea înapoi suflând deasupra lor ca să nu ajungă în ceriu. Cu toate acestea, asupra unei cereri l-am găsit foarte nedumerit. Doi oameni cereau tocmai contrarul şi făgăduiau lui Jupiter aceleaşi jertfe. El

nu ştia ce hotărâresă ia, aşa că se găsia în nesiguranţa filosofilor academici. Nu se pronunţă nici pentru, nici contra, abţinându-se de la orice cercetare, ca filosoful Pyrrhon.

După ce a isprăvit cu ascultatul rugăciunilor oamenilor de pe pământ, a trecut pe tronul din faţa pâlniei a doua şi, aplecându-şi urchia, începu să asculte jurămintele şi pe cei ce te făceau. După ce le auzi pe toate, aruncă un fulger asupra epicurianului Hermodor. Apoi trecu pe tronul următor spre a se ocupa cu prevestirile, cu oracolele şi cu au-guriile. Pe aci se duse în urmă la pâlnia sacrificiilor, prin care fumul, urcându-se în sus, aducea cu sine şi numele sacrificatorului. După ce a isprăvit şi cu acestea, dete ordine vânturilor şi furtunelor: „Astăzi să ploaie în Scythia, să fulgere în Lybia, să ningă în Grecia. Tu, Crivăţule, să sufli în Lydia, tu Austrule, să stai liniştit; Zephirul însă bată valurile Adria-ţicej. Cam o mie de baniţe de grindină să se reverse asupra Cappadociei”.

Regulând toate cam în acest chip, ne-am dus în sala de oaspeţe, căci eră ora mesii. Mercur mă luă de mână şi mă aşeză lângă Pan, lângă Cory-banţi, Attus şi Sabazius, zeităţi străine şi semizei. Ceres ne împărţi pâine, Bacchus vin, Hercule carne, Venus mirt şi Neptun sardele. Am gustat şi ambrozie şi am luat nectar în pilule. Prea bunul Ganymede, mare filantrop, de câte ori vedea pe Jupiter că se uită într-altă parte, îmi turna numai decât, pe ascuns, o cupă sau două mai mult. Niciunul din zei, după cum spune undeva Homer şi după cum m-am convins şi eu însumi:

Nu bea vin negru, nu gustă bucate şi pâine, dar se Ospătează cu ambrozie şi se îmbată de nectar. Cea mai de seamă hrană a lor însă este fumul şi mirosul sacrificiilor, precum şi sângele victimelor care le stropesc altarele. În timpul mesei Apollo cânta din chitară, Silën dansa desfrânatul dans cordâx, Muzele, de braţ, ne cântau o parte din Theogonia lui Hesiod şi întâia odă din himnurile lui Pândar. Iar după ce s-au săturat cu toţii, s-a dus fiecare să se culce, doborâţi de băutură:

Liniştea mângie dulce pe oameni şi zei de o potrivă Noaptea; dar fuge departe de ochi-mi somnul şăgalnic.

Şi mii de gânduri îmi trecură prin cap. Mă întrebam în mine, cum se face că de atâţia mar de ani, lui Apollo încă nu i-a dat barba, şi cum de se face noapte în ceriu, câtă vreme soarele stă acolo şi ia parte la oaspeţe? Într-un sfârşit, aţipii totuşi şi eu puţin. În zorii zilei, Jupiter sculându-se pune pe crainici să convoace din nou adunarea.

După ce s-au strâns toţi zeii, Jupiter îşi începe astfel cuvântarea: „Motivul care m-a făcut să vă convoc în această adunare este sosirea acestui străin pe care l-am primit ieri în mijlocul nostru. Voiam de multă vreme să stau de vorbă cu voi în privinţa unor filosofi de pe pământ; plângerile de acum ale Lunii însă m-au făcut să nu mai amân cercetarea asupra acestei afaceri. În adevăr, se găseşte un soiu de oameni care de câtăva vreme au ieşit, ca spumă, la suprafaţa societăţii de pe pământ: leneşi, certăreţi, vanitoşi, supărăcioşi, mâncăcioşi, ocărâtori, îngâmfaţi şi ca să vorbesc că Homer

…netrebnică a ţărnii povară.

Aceşti filosofi s-au împărţit în diferite grupuri, au inventat nu ştiu câte labyrinthe de vorbe şi se numesc Stoici, Academici, Epicurieni, Peripatetici şi alte numiri încă şi mai caraghioase. Îmbrăcând mantia virtuţii, cu sprâncenele ridicate şi cu barba lungă, ei îşi ascund moravurile lor infame şi urâte sub un exterior prefăcut; ei sunt asemenea cu acei actori tragici, cărora, dacă le ai ridicat odată masca şi mantaua lor ţesută cu fire de aur, nu mai rămâne decât o fiinţă caraghioasă, o stârpitură ridicolă care se închiriază cu şapte drahme pentru o reprezentaţie de teatru.

Şi, cu toate că sunt aşa precum vă spun, aceşti filosofi îşi bat joc de oameni, flecăresc fel de fel de prostii pe seama zeilor, se încunjoară cu tot soiu de băieţandri uşor de amăgit, declamă, întocmai ca şi poeţii tragici, fraze

goale asupra moralei şi pun în discuţie cestiuni încurcate şi fără niciun rost. În faţa şcolarilor lor ei ridică în slavă cumpătarea şi virtutea şi osândesc bogăţia şi plăcerea; dar, de îndată ce sunt singuri şi lăsaţi de capul lor, cine ar putea să spună nesaţiul, desfrânarea şi lăcomia de a linge murdăria gologanilor. Şi, ceea ce este şi mai revoltător este, când aceşti filosofi, fără să aducă vreun folos binelui public sau particularilor, netrebnici şi nefolositori

Care nimic nu plătesc, dacă-i vorba de sfat ori războaie au îndrăzneala, cu toate acestea, să osândească pe alţii, să clevetească pe oamenii de treabă şi să spună tot felul de obrăznicii, criticând şi împroşcând cu ocări pe toţi cei din prejuxul lor. Între ei, acela este socotit mai de seamă care este mai gălăgios, mai neruşinat şi mai tare în Ocări.

Şi cu toate acestea, dacă ar întreba cineva pe unul din aceşti foloscă guralivi care critică pe alţii, pdar bine, tu ce ocupaţie al? Tu ce folos aduci, societăţii”? Nu ar răspunde, dacă ar fi drept şi sincer decât: „Ocupaţiunea cu comerţul, cu agricultură, cu serviciul militar şi cu oricare altă profesiune, o găsesc nefolositoare şi ne potrivită pentru un bărbat; dar fac gălăgie, mă port îmbrăcat murdar, mă spăl numai cu apă rece, umblu până şi iarna cu picioarele goale şi ca şi zeul criticei, Momus, caut pricină la toată lumea. Dacă vreun bogătaş cheltuieşte mai mult cu masa, dacă întreţine o prietenă, eu mă amestec şi ţip în contra lui; dacă însă, unul dintre prietenii mei cade bolnav şi are nevoie de ajutor, mă fac că nici nu-l cunosc”. Aşa sunt, zeilor, zise Jupiter, aceste bestii.

Cei mai obraznici dintre toţi aceşti filosofi sunt Epicurienii. Aceştia ne terfelesc zilnic fără cruţare şi strigă cât îi ţine gura că zeii nu poartă nicio grijă de treburile omeneşti. De aceea, socotesc că a sosit ceasul ca să ne gândim serios ce e de făcut, că nu cumva, dacă ar ajunge să convingă despre aceasta pe oameni, să fim într-o zi lipsiţi de jertfe şi muritori de foame. Căci, zău, cine o să mai vrea atunci să ne aducă sacrificii, neavând nimic de aşteptat de la noi. Cât despre plângerile Lunii, le-aţi auzit

înşivă ieri din gura acestui străin. De aceea, vă rog să luaţi hotărârea ce vi se va parca mai folositoare pentru oameni şi mai sigură pentru voi înşivă” *

Îndată ce Jupiter şi-a isprăvit cuvântarea, adunarea zeilor, întreagă, a izbucnit în strigăte repetate şi toţi zeii răcniră deodată într-un singur glas: „Trăsneşte-i, arde-i, zdrobeşte-i, în Infern cu ei, în Tartar cu Giganţii”! Jupiter atunci dând poruncă să se facă linişte, le zise: „Se va face precum voiţi, şi vor fi cu toţii zdrobiţi împreună cu dialectica lor cu tot. Astăzi însă nu-i pot pedepsi, căci, precum ştiţi, în aceste patru luni ce vin sărbătorim hiëromeniile şi am publicat armistiţiu. Dar, în primăvara anului viitor, voi prăpădi ca fulgerul meu pe toţi aceşti nemernici”.

Zâse st semn de invpire făcu din sprâncepelenegre.

„Cât despre Menipp, adaose el, sunt de părere să i se taie aripile ca să nu mai vie din nou aci şi Mercur să-l scoboare. Chiar astăzi pe pământ”. Spunând acestea, dizolvă adunarea, iar Mercur, zeul din Cyllene, apucându-mă de urechea dreaptă, mă aşază spre seară pe muntele Ceramic din Athena. Iată deci, dragă prietene, tot, absolut tot, câte am văzut în ceriu. Mă duc acum la Poecile ca să duc această veste bună filosofilor, care se preumblă pe acolo.

Platroana din Ephes1)

Poveste, (după Petroniu)

Faimoasa poveste a *Matroanei din Ephes*, tradusă în mai toate limbile şi pusă şi pe scena teatrelor, ca vodevil, şi-a găsit pe cel mai de seamă interpret în fabulistul *La Fontaine*, din care citǎm numai următoarele patru versuri celebre:

La femme est toujours femme. Il en est qui şont belles, Il en est qui ne le şont pas: s-il en était d-assez fidèles, Elle auraient assez d-appas.

Trăia odată în Ephes o matroană de o cinste atât de neprihănită că veniau de curiozitate femei chiar din alte ţări să o vază, ca pe o minune. Murindu-i bărbatul, această

matroană nu se mulţumi să meargă după carul funebru, aşa precum eră obiceiul pe acea vreme, cu părul despletit şi lovindu-şi cu mâinile peptul în faţa lumii, ci ea însoţi pe mort chiar în mormânt, pogorându-se cu el în cavoul unde, după obiceiul Grecilor, avea să fie depus, şi-şi petrecea ziua-noaptea lângă el, bocindu-se întruna. În desnădejdea ei voia să se lase să moară de foame şi, de la acest gând, n-au putut să o abată nici părinţii nici prietenii. Dregătorii oraşului chiar o părăsiră în plata domnului, fără să a izbutit, într-o ultimă încercare, să-i scoată din minte planul ei de a-şi curma zilele. Toată lumea jelea, ca pe o moartă, pe această femeie care dedea pildă de o aşa de rară iubire conjugală şi care petrecuse acum cinci zile lângă corpul ne în sufleţit al bărbatului ei, fără să fi băgat ceva în gură. În acest mormânt o întovărâşia o singură servitoare credincioasă care adăugă lacrimile ei pe lângă cele ale stăpânei sale şi care avea grijă să nu se stingă lumina candelei aşezate în mormânt.

Iar în oraş, în vremea asta, nu se vorbea decât de acest devotament sublim, exemplu unic de cinste şi de dragoste casnică.

S-a întâmplat însă, chiar în acest timp, ca guvernatorul ţării să dea ordin să fie răstigniţi pe cruce nişte tâlhari, nu departe de cavoul unde matroana noastră plângea pierderea de curând a bărbatului ei. Noaptea următoare, soldatul care păzia crucile, – spre a nu veni cineva să ridice corpurile celor răstigniţi pentru ca să-i îngroape – observă un licărit de lumină în mijlocul mormintelor şi auzi plân-setele văduvii. Împins de o firească curiozitate de a şti ce era şi ce se petrecea acolo, se scoborî în cavou şi văzând pe această femeie, care nu era de fel urâtă, se opri locului îngrozit de spaimă, ca şi când i s-ar fi arătat înaintea ochilor o vedenie. Dar, în urmă, privind cu luare aminte corpul femeii care zăccă pe piatră şi observând lacrimile şi obrajii ei zgâriaţi de unghii, a înţeles că era vorba de o văduvă care nu se putea mângâia de pierderea bărbatului ei. Făcându-i-se deci milă de ea, începu să-i aducă în cavou mâncarea lui de soldat, şi

o îmbia să nu mai stăruiască în jeluirea ei nefolositoare şi în gemetele-i – de prisos.

— Moartea, zise el, este sfârşitul întregii existenţe, mormântul este lăcaşul din urmă al tuturora.

— În sfârşit, el întrebuinţă toate mijloacele pe care le au la îndemâna cei care caută să vindece sufletele rănite. Aceste mângieri însă, aduse de un străin şi un necunoscut, îi întăritǎ şi mai mult durerea: de aceea, îşi sfâşie hainele de pe trupul ei cel frumos, îşi smulge părul de pe cap şi le aruncă peste cadavrul celui moft.

— Soldatul nu se dă de loc bătut. O îmbie din nou şi stăruie să ia din mâncarea lui. În cele din urmă servitoarea ademenită fără îndoială de mirosul vinului şi al mâncărilor, nu mai putu să se opuie Invitărilor atât de stăruitoare, întinse mâna şi luă din mâncarea pusă înainte; apoi, după ce-şi întremă puţin puterile cu oleacă de mâncafe, se puse să învingă şi încăpăţânarea stăpânei sale.

— „Ce-ţi foloseşte, îi zise ea, să te laşi să mori de foame, să te îngropi de vie, să-ţi dai sufletul înainte de vreme?

Morţilor, poate tu crezi că le pasă de lucruri de-acestea)?

De ce să nu mai trăieşti? De ce să nu paraseţi acest gând de femeie? Câtă vreme mai poţi să mai fi în viaţă, de ce să nu te mai bucuri de lumina vieţii? Cadavrul acesta, dinaintea ta, nu-ţi spune îndeajuns care este preţul întregii existenţe? De ce să n-ascultf de vorbele unui prieten care te îmbie să mănânci şi să te laşi să mori de foame?

— Biata văduvă, istovită de tot, de o aşa de lungă ajunare, se dete bătută, în cele din urmă: bău şi mâncă cu aceeaşi poftă, ca şi servitoarea care, cea dintâi, se lăsase biruită.

Odată sătulă de mâncare, urmă o nouă ispită. Soldatul, în urma izbânzii sale, prinzând curaj, întrebuinţa pe lângă femeia, pe care o convinsese acum să trăiască, aceleaşi argumente ca să-i biruiască şi virtutea. Se vede că şi tânărul nostru nu era nici el prea urât şi nici fără talent la vorbă şi de sigur va fi

v) Vers citat din Vergiliu, *Acneis*, IV 34, trad. G Coşbuc.

băgat de seamă aceasta şi văduvioara, iar servitoarea care se interpuncă acum pentru el, îi repetă mereu:

Eşti fără simţ tu la atâta iubire.

Nu-ţi dai tu seama de locul în care viaţa ţi-o mâneci?)

În cele din urmă matroana, după ce a cedat nevoile stomahuluf, nu şi-a mai apărat virtutea; iar soldatul a câştigat o îndoită victorie. Se culcară împreună, nu numai în noaptea nuntirii lor, dar şi a doua zi şi în ziua următoare. Avură grijă, vezi bine, să închiză uşile cavoului pentru ca, dacă vreo rubedenie sau vreun prieten ar fi venit cumva prin acest loc să crează că prea credincioasa văduvă va fi murit de durere lângă corpul neînsufleţit al bărbatului ei. De altfel, soldatul, încântat de frumuseţea iubitei sale şi de taina drăgostii lor, cumpără din târg tot ce putea mai bun şi îndată ce se făcea seară, le ducea în cavou.

Într-acea părinţii unuia dintre tâlharii răstigniţi, observând puţina străjuire a crucilor, furară un corp în timpul nopţii şi-l îngropară cu cinstea cuvenită. A doua zi, dimineaţa, bietul soldat, care nu se gândea decât la plăcerile sale, văzând o cruce fără cadavru, cuprins de groază pentru torturile morţii ce-i aşteptau, se duse numai decât la văduvă şi-i povesti întâmplarea!

— „Nu, îi spuse el, nu voi aşteptă sentinţa de osândă; voi pedepsi eu însumi cu această sabie netrebnicia mea. Un singur lucru numai îţi cer. Când nu voi mai fi în viaţă, acest mormânt fatal să fie al amândurora, şi al bărbatului tău şi al prietenului tău”.

Vergiliu, *Acneis* IV, 38 – 39.

— „Ferească mă zeii, răspunse femeia, pe cât de compătimitore, pe atâta de cinstită, ferească-mă zeii să am să deplâng în acelaşi timp moartea a doua fiinţe aşa de

scumpe! Vreau mai bine să fie spânzurat cel mort, decât să pierd pe cel viu.

După acest discurs funebru, îndeamnă pe soldat să scoaţă din sicriu trupul bărbatului ei şi să-l spânzure pe crucea cea liberă. Soldatul se grăbi să aducă la îndeplinire povaţa înţeleptei femei, şi a doua zi poporul rămase încremenit, neştiind cum un mort s-a răstignit singur pe cruce1).

TABLA DE MATERII

Prefaţa
Partea
Admed şi Alcesta... Amazoanele, Hippolita-Penthesilea.
Deadalus şi Icarus
Minos şi Pasiphaë...
Hero şi Leandru
Leandru estră Hero
Hero i-Str Leandru...
Orpheu şi Eurydice
Glaucus şi Scylla
Scylla şi părul lui Nisus
Melanippa
Meleagru şi vânătoarea din Calydon
Polyidus
Cocorii lui Ibycus
Theonoe
Bellerophon
Amphion şi Zeihus
Ceyx şi Halcyona...
Templul Junonei din Hierapolis...
Philoctet...
Salmoneu
Sisyph
Partea II
Transformarea lui Lucius în măgar.
O călătorie fantastică

Necyomantia sau oracolul morţilor[7]

Icaromenipp sau o călătorie prin nori
Matroană din Ephes...

7 Văduva, care este eroina acestei întâmplări, petrecute tn timpul lui Pctroniu, a fost pedepsită, după spusa autorilor antici, In faţa poporului, pentru crimă de impietate, de paricid şi de adulter.